

UDK 808.1+881.09(05)

ISSN 0350-6894

SLAVISTIČNA REVIJA

ČASOPIS ZA JEZIKOSLOVJE IN LITERARNE VEDE
JOURNAL FOR LINGUISTICS AND LITERARY SCIENCES

SRL 1993
2

IZDAJA – ISSUED BY: SLAVISTIČNO DRUŠTVO SLOVENIJE

SRL	LETNIK 41	ŠT. 2	STR. 219–328	LJUBLJANA	APR.–JUN, 1993
-----	-----------	-------	--------------	-----------	----------------

KAZALO

RAZPRAVE

Metka FURLAN, O nekaterih slovenskih dvojnica tipa <i>rakitje : rokitje</i>	219
Aleksander SKAZA, »Poëma« v ponimanii i tvorčestve F. M. Dostoevskogo	231
Sorin PALIGA, Slovani, Romuni in Albanci v prvem tisočletju n. š. (Še enkrat o jezikoslovnem mitu)	237
Robert HODEL, Fiktivno in dejansko v <i>Selivah</i> (1929) M. Crnjanskega (Zgodovinski roman?)	245
OCENE — ZAPISKI — POROČILA — GRADIVO	
Božena TOKARZ, Tone Pretnar: življenje med znanostjo in literaturo	253
Igor SAKSIDA, Kdaj <i>Slovenščina zdaj?</i>	256
Martina KRIŽAJ, <i>Abeceda pravopisa</i> Marte Kocjan-Barle	259
Jože TOPORIŠIČ, <i>Miklošičev zbornik</i>	262
Mateja HOČEVAR, Sršenov <i>Jezik naš vsakdanji</i>	265
István LUKÁCS, Robert Braun o razvoju slovenske nacionalne ideje (Prispevek k slovensko-madžarskim kulturnozgodovinskim stikom)	267
Paul Robert MAGOCSI, Znanstveni seminar o kodifikaciji rusinskega jezika	270
Slavo ŠERC, Slavnostni zbornik ob 65-letnici prof. dr. Erwina Wedla	273
Alenka LOGAR-PLEŠKO, Bibliografija Toneta Pretnarja	277
Bibliografija Jožeta Pogačnika (Ob šestdesetletnici)	297

CONTENTS

STUDIES

Metka FURLAN, On Some Doublets of the Type <i>rakitje : rokitje</i>	219
Aleksander SKAZA, "Poëma" in the Interpretation and Works of F. M. Dostoevskij	231
Sorin PALIGA, Slavs, Romanians and Albanians in the First Millenium A.D.: A Linguistic Myth Revisited	237
Robert HODEL, Fiction and Facticity in M. Crnjanski's <i>Seobe</i> , 1929 (A Historical Novel?)	245
REVIEWS — NOTES — REPORTS — MATERIAL	
Božena TOKARZ, Tone Pretnar: A Life between Literature and Scholarly Endeavor	253
Igor SAKSIDA, When Will there be Slovene Now? (On V. Gjurin's <i>Slovenščina zdaj!</i>)	256
Martina KRIŽAJ, <i>Abeceda pravopisa</i> by Marta Kocjan-Barle	259
Jože TOPORIŠIČ, <i>Miklošičev zbornik</i>	262
Mateja HOČEVAR, Sršen's <i>Jezik naš vsakdanji</i>	265
István LUKÁCS, Robert Braun on the Development of the Slovene National Idea (A Contribution to the Cultural History of Slovene-Hungarian Relations)	267
Paul Robert MAGOCSI, The Seminar on the Codification of Rusyn	270
Slavo ŠERC, Festschrift for Prof. Erwin Wedel on the Occasion of his 65 th Birthday	273
Alenka LOGAR-PLEŠKO, Bibliography of the Works of Tone Pretnar	277
Bibliography of the Works of Jože Pogačnik (On his 60 th Birthday)	297

Uredniški odbor — Editorial Board: France Bernik, Varja Cvetko-Orešnik, Aleksandra Derganc, Miran Hladnik (tehnični urednik — Technical Editor), Tomo Korošec, Janko Kos, Boris Paternu (glavni urednik za literarne vede — Editor in Chief for Literary Sciences), Aleksander Skaza, Jože Toporišič (glavni urednik za jezikoslovje — Editor in Chief for Linguistics), Franc Zadavec (odgovorni urednik — Executive Editor).

Časopisni svet — Advisory Council: Mirek Čejka (Brno), Zdzisław Darasz (Katowice), Gerhard Giesemann (Gießen), Franc Jakopin (Ljubljana), Rado L. Lenček (New York), Juraj Martinović (Sarajevo), Klaus Detlef-Olof (Celovec), Marija Pirjevec (Trst), Jože Pogačnik (Maribor), Erich Prunč (Gradec), Adam E. Suprun (Minsk), Jože Šifrer (predsednik — President).

Naslov uredništva — Address: Slavistična revija, Aškerčeva 2/II, 61000 Ljubljana, Slovenija.

Žiroračun pri Slavističnem društvu Slovenije: 50100-678-45265 (za SR). Naročnina velja do odpovedi. Odpovedi le ob koncu leta. Cena letnika za posameznike 1100 SIT, za študente 800 SIT, za inštitucije 1500 SIT, za knjigarne 1600 SIT (minus 25-odstotni rabat). — Price of yearly subscription for foreign countries 38 USA \$.

Natisnil — Printed by: Gorenjski tisk, Kranj. **Naklada — Circulation:** 1200 izvodov — 1200 copies.

ISSN 0350-6894

Po mnenju Ministrstva za znanost in tehnologijo (415-12/02, 24. 4. 1992) šteje Slavistična revija med proizvode, za katere se plačuje 5-odstotni davek od prometa.

O NEKATERIH SLOVENSkih DVOJNICAH TIPA RAKITJE : ROKITJE

V prispevku se razpravlja o nastanku nekaterih slovenskih fonetičnih dvojnic s samoglasnikom *o* poleg *a*, ki jih je treba izvajati iz ene predmetatetične oblike s praslovanskim fonemskim zaporedjem **(T)oRT-*. Te so opozorila in razprave potrebne tudi v zvezi z razlagami nekaterih slovenskih leksemov z zahodnoslovanskimi fonetičnimi razvoji.

The author deals with the problem of the origin of some Slovene phonetic doublets with the vowel *o* beside the vowel *a*, that is, those by which both Slovene forms must be derived from the single pre-metathesis form with the Common Slavic sequence **(T)oRT-*. Nowadays these must be revealed and, to the extent possible, elucidated also in the context of some interpretations of Slovene lexemes which are explained by the West Slavonic phonetic development.

Znano je, da prvotni slovenski samoglasnik *a* pod ustreznimi pogoji v nekaterih narečjih preide v *o*. V teh zato najdemo primere, ki z glasovno podobo za praslovansko fonemsko zaporedje **(T)oRT-* kažejo *(T)RoT-* namesto pričakovanega slovenskega metatetičnega samoglasnika *a*. Za primerjalnozgodovinsko razlago sln. jezikovnega sistema in presojo o nejužnoslovanskih glasovnih razvojih v slovenščini taki primeri ne morejo biti pomembni, saj je pri njih treba izhajati iz sln. vmesne stopnje s pričakovanim južnoslovanskim metatetičnim *a*. Tu ne nameravam govoriti o tistih oblikah, pri katerih je na podlagi podatka o izvoru oblike z *o*-jevskim samoglasnikom in v dotičnem narečju znane labiovelarizacije¹ jasno, da so posledica sln. internega glasoslovnega razvoja iz prvotne oblike s sln. *a*-jevskim samoglasnikom. Nastanek dvojnic, kot je na primer sln. knjiž. *lákət* ob podjun. *у́хат*,² je kontroli dostopen in razločljiv z notrajslovensko fonetiko. Podjunski *o*-jevski refleks za slov. **olkъtъ* je (tako kot npr. še iz istega narečja znanem *strôχ* : knjiž. *strâh* < slov. **stôrчъ*) pogojen s sistemsko glasoslovno spremembo, pri kateri se je prvotni sln. dolg samoglasnik *a* labiovelariziral v zelo široki *ô*.³ Drugače pa je s tistimi sln. dvojnicami, pri katerih so oblike z *o*-jevskim samoglasnikom izpričane v okolju, kjer labiovelarizacija, kot jo kaže oblika z *o*-jevskim samoglasnikom, ni povsem jasna, oziroma so oblike z *o*-jevskim samoglasnikom znane kot slovarske enote brez natančnega podatka o njihovem narečnem izvoru. Te so opozorila in razprave potrebne tudi zaradi razlag, ki nekatere sln. besede razlagajo z zslav. fonetičnimi razvoji. Prav te razlage namreč vodijo k vprašanju, ali kateri izmed primerov s samoglasnikom *o* namesto pričakovanega metatetičnega *a*-jevskega morda le ne odseva zslav. glasoslovnega razvoja v slovenščini.

Presoja o zslav. glasovnih ostankih v posameznih sln. besedah je posledica ugotavljanja o vrsti zslav. vzporednic, ki v sln. praviloma izpričujejo jslov. glasovni razvoj, oziroma je posledica razlag posameznih glasovnih razvojev v sln., ki se tako

¹Izraz labiovelarizacija uporabljam v najširšem pomenu; pri njem je mišljen vsak prehod prvotno *a*-jevskega samoglasnika v *o*-jevskega.

²Primer navajam po RAMOVŠU, HGr. VII, 1935, 23.

³Isti, n. m. *

tu kot tudi v zsl. jeziki kažejo v enakem ali podobnem in zato primerljivem glasovnem razvoju, in je nastala kot možnost, ki se je avtorjem ponudila, ko so ob razpoložljivem gradivu pretehtali in morali izključiti razlage, ki bi v dotični besedi implicirale pričakovani, tj. južnoslovanski glasoslovni razvoj.

Sln. *plētnja* ž 'velik čoln s streho, ki se rabi na Blejskem jezeru'⁴ je Bezljaj razložil iz starega **plēt/*plēt* 'splav', kar naj bi se v sln. ohranjalo razširjeno s pripono *-nja* in kazalo na zsl. glasoslovni razvoj.⁵ Toda Naglič⁶ in za njim J. Orešnik sta pokazala, da je beseda lahko po tipu *suknja* poknjžena iz nareč. *plētna* in prevzeta iz germanskih jezikov, saj je v bav. nem. znan leksem *die Plätten* 'plovilo s ploskim dnom', v kor. nem. pa *plette*, *plett-n* 'majhna ladja s ploskim dnom'; besedi sta verjetno prek stvn. *platta* 'prora' prevzeti iz srlat. *plata*, *platta* 'navis planae species',⁷ ki je kot prometni izraz prešel tudi v druge evropske jezike.⁸

Tudi sln. prislova *nocój* 'hac nocte' ni možno razložiti le iz orodnika časa **not'ьjо* k **nōt'ь* ž 'nox' in *-c-* namesto pričakovanega sln. *-č-* razlagati kot zsl. fonetično prvino v sln., kot je sklepala Šivic-Dularjeva.⁹ Prislov bi bilo namreč možno izvesti iz orodnika časa **not'ьcojъ* k pomanjševalnici **not'ьcā* iz **nōt'ь*. Sln. *nocój* namreč lahko odseva kontrahirani orodnik časa **not'ьcō*, na katerega se je pritaknila ojačevalna členica **-jъ* pa tudi **-že*, prim. *nacūar* (Škofije), *nocōr* (Padna).¹⁰ Takšna interpretacija kaže, da je sln. *-c-* tu lahko po delovanju prilikovanju po šumu nastal iz sln. *-čc-* oz. *-čc-*. Enako prilikovanje zasledimo pri zilj. *roc*, rod. *roca* 'ročaj', kar je Ramovš razložil iz stranskosklonskih oblik pomanjš. **rōčьcь* k **rōčь* m, rod. *rōča* 'ročaj, držaj', kjer se je **-čc-* prek **-cc-* poenostavilo v *-c-* in po analogiji preneslo tudi v imenovalnik.¹¹ Iztočnica **not'ьcō* predstavlja tudi v okviru slov. naglasnih vzorcev

⁴SSKJ III, 636.

⁵BEZLAJ, JiS XXIX (1983/84), 294.

⁶NAGLIČ, JiS IV (1958/59), 32.

⁷OREŠNIK, JiS XXXIII (1987/88), 62; GRIMM, Deutsches Wörterbuch VII, 1909; DU CANGE, Glossarium mediae et infimae latinitatis VI, 359.

⁸Glej WARTBURG, Französisches etymologisches Wörterbuch IX, 51; BATTISTI-ALESSIO, Dizionario etimologico italiano, 893.

⁹ŠIVIC-DULAR, SR XXX (1982), 415–18, kjer avtorica navaja in ne sprejema starejših poskusov interpretacije sln. *nocoj*. Najbolj sistemsko vpeti starejši razlagi iz **not'ьsq* se danes zoperstavlja zunanja evidenca z istrskim *najco*. Tu soglasniški sklop *-jc-* ne bi mogel nastati iz **-t'ьs-*, prim. štok. *mogućstvo*: čak. *mogujstvo*, oboje iz **mogot'ьstvъ*.

¹⁰Sln. narečno gradivo navajam iz korpusa zbranega za projekt Slovenski lingvistični atlas, ki je last Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik F. Ramovša ZRC SAZU. Iz istega vira je tudi vse nadaljnje sln. narečno gradivo, pri katerem vira posebej ne navajam.

¹¹RAMOVŠ, HGr. II, 296, 313. Assimilacija po šumu je delovala tudi v pkm. obliki z *nouscom* 'z nožkom' < **z noužcom* k imen. *noužic* (n. d., 296). RAMOVŠ, n. m., izvaja imen. obliko iz slov. **nožit'ь*, kar pa zaradi izimenskih samostalnikov tipa **konicь*, **mōžicь* itd. ni nujno. Drugačen glasovni razvoj iz enake slov. predloge odraža sln. cgn. *Korošec*, kjer je *-š-* iz **-t'-* v stranskosklonskih oblikah nastal po disimilaciji po zapornosti: **-t'ьc-* > **-t'c-* > **-čc-* /*tšts/* > *-šc-/šts/*. O disimilaciji v tej obliki RAMOVŠ, HGr. II, 296, 315; isti, Kratka zgodovina slovenskega jezika, 27. Slednji fonetični razvoj je tipološko primerljiv s tistim, ki ga odraža sbh. *sřdāšce* < **sřrdьšьce* ob čak. *sřdajce*.

pričakovani orodnik pomanjš. **not' ɛcã*.¹² Nekatera sln. narečja pa izpričujejo oblike s poudarkom na prvem zlogu prislova, prim. pkm. *nójco* 'nocoj',¹³ *nū̀ajco* (Hodiše), *nḕicu* (Sežana), *nđjco* (Gibina). Glede na pričakovani naglasni vzorec je to mesto nepričakovano. Internosln. umika z novoakutirane izglasne dolžine ne moremo pričakovati, naglasno mesto je v teh oblikah zatorej moglo nastati na podlagi imenovalnika pomanjševalnice **nđt' ɛca*, ki ga je analoško ohranila po iztočnici **nđt' ɛ* 'nox', prim. sln. *nđčca*. V oblikah z analožno ohranjenim mestom naglasa so bili v sln. izpolnjeni pogoji za nastanek prehodnega -j- pred -c-, ki se praviloma pojavlja v naglašanih zlogih, prim. pkm. *žū̀jca* 'žolca' < **žūca*.¹⁴ Takšnega izvora je tudi -j- v omenjenih narečnih oblikah z naglasom na prvem zlogu prislova.

K interpretaciji *nocój* oz. nareč. *nójco* iz orodnika časa **not' ɛcojé* > po kontrakciji **not' ɛcǝ* k manjš. **not' ɛcã* navaja notranja rekonstrukcija, potrjuje pa jo tudi zunanja razvidnost. Iz južne Istre je namreč znan prislov *najco* 'nočas', ki je v Akademskem rječniku označen kot temen.¹⁵ Skok ga v etimološkem slovarju le omenja ob orodniku časa *nđcu* in s sln. *nocój* ne povezuje.¹⁶ Vendar pozna sbh. manjš. *nòcca* (Lika, Vuk) < **not' ɛcã*, ki se ustrezno fonetično pretvorjena ohranja tudi v *nđjca* (Vuk, Črna gora, Menčetić-Držić). Soglasniški sklop -jc- je tu tako kot v čak. *sřdajce* 'srčece' ob štok. *sřdãšce* < **sřrdɛšce* nastal iz prvotnega -čc- oz. -čc-,¹⁷ zato bi pri istrskem *najco* tako kot pri sln. *nocój* lahko izhajali iz iste slov. iztočnice **not' ɛcǝ*. Samoglasnik *a* je v *najco* nastal po akanju. To je najjužneje v Istri zabeleženo v Prodolu, od koder je znana oblika *patǝk* < **potǝk*,¹⁸ sodeč po ledinskem imenu *Patoki* 'neravno področje ob cesti Medulin–Pulj'¹⁹ pa je moglo segati še južneje. Prislov *najco* mora izvirati iz tistega okolja, kjer je v Istri doma tako akanje kot tudi *o*-jevski refleks za slov. nosnik **ǝ*. Oblika pa istočasno tudi kaže, da ni štokavska.²⁰ Področja v Istri, ki bi izkazovala vse te značilnosti, pa ni možno natančno določiti. Področja z *o*-jevskim refleksom slov. nosnika **ǝ* se namreč ne ujemajo s tistimi, kjer je v Istri izpričano akanje; *o*-jevski refleks slov. **ǝ* je v Istri najjužneje znan iz labinskega

¹²DYBO, Slavjanskaja akcentologija, 1981, 148: **pǝlb* → **pǝlbã*; STANG, Slavonic Accentuation, 60, 62.

¹³NOVAK, Slovar beltinskega prekmurskega govora, 62.

¹⁴RAMOVŠ, HGr. II, 173.

¹⁵ARj VII, 368.

¹⁶SKOK, ERHSJ II, 522.

¹⁷O tem RIBARIĆ, SDZb. IX (1940), 82; REŠETAR, Der štokavische Dialekt, 138; HRASTE-ŠIMUNOVIĆ, Čakavisch-deutsches Lexikon I, XX. Nastop soglasnika -j-, ki ob poenostavljanju soglasniških sklopov nadomesti prvega, je v čak. pogost. O tem glej MOGUŠ, Čakavsko narječje, 84 z literaturo.

¹⁸Obliko navaja brez lokacije IVIĆ, Die serbokroatischen Dialekte, 254; lokacija je podana po MALECKEM, Przegľad słowiańskich gwar Istri, 108. O akanju v Istri ZGRABLIĆ, Čakavski dijalekat u Sv. Ivanu i Pavlu te Žminju u Istri, 7–8; RIBARIĆ, n. d, 65.

¹⁹IVETAC, Istarski toponimi, 130, povezuje ta mtpn. s slov. **potǝk*.

²⁰Istrska, vendar štokavska more biti oblika *nájco* »nocoj«, ki jo omenja TOMŠIĆ v leposlovnih delih Kažuni (Ljubljana, 1990), 232; Šavrinke (Ljubljana, 1991), 305, v slednjem delu na str. 306 z opombo, da je narečno izrazje predvsem iz okolice Gračišča in Kubeda.

področja, npr. z *bárko*, s *sestr*²⁰, z *gospodarico* (Diminić).²¹ Kakor koli že, obstoj istrskega prislova *najco* daje slutiti, da le-ta kot ostanek ne povsem pojasnjenih jezikovnih dogajanj v Istri²² odseva isto slov. izhodno obliko, kot se ohranja v sln. *nocó-j*.

Ob razlagi sln. *nocój* in sbh. *najco* iz **not'bcō*, ostaja nepojasnjeno vprašanje, zakaj izpeljava iz manjšalnice. Vzgibi za takšen pomenskomotivacijski vzorec mi niso znani, čeprav lahko isto pomensko motivacijo navedem iz slovinščine, kjer je poleg prislova *nocá* 'in der Nacht, bei Nacht, nachts' izpričan tudi istopomenski *nocka*, tvorjen iz manjš. *nocka*.²³

Čeprav je sln. *plētnja* in *nocój* mogoče razložiti z uporabo domačega glasoslovnega razvoja, se verjetnosti fonetičnih razvojev zsl. tipa v slovenščini ne bi smelo popolnoma izključiti. K opreznosti navaja sln. narečno ohranjen psl. soglasniški **-dl-*, bolj pa kontrakcije tipa tpn. *Dovje* < **dylgoje*, ki jih kot arhaizme ne gre ovrednotiti. Zato je verjetno prav, če si jezikoslovec pri presoji o fonetičnem razvoju zahodnoslovanskega tipa v slovenščini kot temeljno vodilo postavi merilo, po katerem bi smel določeno fonetično realizacijo v posamezni besedi ovrednotiti kot arhaično prvino nejužnoslovanskega tipa le, če je najprej skrbno pretehtal in izčrpal vse možnosti, ki bi pričale o pričakovanem, tj. jslov. fonetičnem razvoju. Izkušnje opozarjajo, da lahko subjektivnemu faktorju podleže še tako pretanjen in natančen delavec, zato bi se še zlasti pri ugotavljanju izjemnega opreznosti in previdnosti ne veljalo otepati.

Miklošič je pričakovane metatetične reflekse v jslov. jezikih poznal, vendar ni jasno, zakaj je sln. *rōzga* skupaj z ustrezniciami v ostalih slov. jezikih izvedel iz psl. oblike **orzga*.²⁴ Miklošičevo izvajanje slov. **rozgā/*rōzga* je v sistem pričakovanih fonetičnih razvojev vključil Trautmann, ki je ta slov. leksem zadovoljivo razložil iz glagolske osnove, ki jo ohranja lit. *rēgzti, rezgù* 'plesti, vezati'.²⁵

Jsl. **rōbz* 'suženj, ujetnik' ob psl. **orbž* 'otrok, hlapec, suženj' < ievr. **orbho-s* '*osirotni > brezpraven (o otrocih)', prim. lat. *orbus* 'osirotni', sti. *árba-* 'majhen, mlad',²⁶ je v jslov. jezike iz ssl. verjetno prišlo s trgovino delovne sile pri Slovanih, o kateri se lahko prepričamo iz listine z začetka 10. stoletja.²⁷ Nahtigalova razlaga o izposoji je še danes bolj vpeta v sistem razpoložljivega znanja, kot pa poskusi, da bi

²¹MALECKI, n. d., 64, in mapa št. 2.

²²O problematiki PECO, Pregled srpskohrvatskih dijalekata, 1985³, 127–138, zlasti na str. 135–37.

²³LORENTZ, Pomoranisches Wörterbuch I, 562.

²⁴MIKLOŠIČ, SEW, 227.

²⁵Povezava je TRAUTMANNOVA, BSW, 245; sprejemajo jo VASMER, REW III, 531; POKORNY, IEW, 874; SKOK, ERHSJ III, 161; SCHUSTER-ŠEWIC, HEWb., 1240–41.

²⁶POKORNY, IEW, 781.

²⁷NAHTIGAL, Akzentbewegung in der russischen Formen- und Wortbildung I, 272–3, je razlago o sposoji iz ssl. jezikov povzel po TORBIÖRNSSONU, Die gemeinславische Liquidametathese I, 7, in jo dodatno utemeljil z izvenlingvističnim gradivom. Takšno razlago so sprejeli RAMOVŠ v Kratki zgodovini slovenskega jezika, 92; ARUMAA, Urslavische Grammatik, I, 149, idr.

vokalizem tega jslov. leksema iz psl. **orbĕ* razložili po fonetični poti, ki ni dokazljiva.²⁸

Sln. nareč. *rózor* ob *rázor* m, rod. *razóra* 'pri oranju nastali jarek, ko se del brazde odreže v levo, del pa na desno stran', brez naglasnega umika v imenovalniku *razòr*, rod. *razóra* 'isto' je Ramovš razložil z vokalno harmonijo *a - o > o - o*, ki naj bi v leksemu delovala še pred umikom naglasa.²⁹ Oblike s samoglasnikom *o* naj bi po regresivni vokalni asimilaciji najprej nastale v stranskosklonskih oblikah, nato pa naj bi se novonastali samoglasnik *o* iz teh oblik analogno prenesel tudi v imenovalniško.³⁰ Vzrokov za nujnost takšne razlage pri njem pogosto navajanega, vendar narečno nelociranega *rózor* Ramovš posebej ne omenja.

Vzporednice te sln. besede so znane iz sbh., kjer je izpričana oblika *rázor* 'Furche, Grenzfurche, Wasserfurche' (Srem), pa tudi *râzor* 'isto'. Slednja oblika je knjižna, mogla pa je na več sbh. področjih nastati iz prvotnega štok. *rázor*,³¹ zato v njej ne bi bilo potrebno iskati slov. naglasne dvojnice; nadalje izpričuje vzporednico č. *rozor* 'razor' in slš. *rózor* 'isto'. Samostalnik je prvotno izglagolsko ime dejanja, izpeljano iz podstave v slov. nedoločniku **orz-orāti* 'razorati'. Sprva je označeval vrsto oranja, nato pa razor kot rezultat takšnega oranja. Izhodna slov. oblika s fonemskim inventarjem, ki je bil kasneje podvržen delovanju metateze likvid, je pri tej sln. besedi nesporna.

Vokalna harmonija je v sln. pogosta in kontroli dostopna. Kaže se kot prekozložna regresivna vokalna asimilacija, pri kateri naglašeni samoglasnik levega nenaglašenelega tako v kakovostnem kot tudi v kolikostnem smislu nadomesti s sebi enakim: slov. **dalěčb* > sln. **dalěč* > po delovanju vokalne harmonije **delěč* > po umiku poudarka z izglasnega zloga *děleč*; sln. *šatòr* > **šotòr* > *šótor*. Če se po vokalni harmoniji nastali samoglasnik analogno prenaša v sorodne oblike, kakovosti zamenjanega samoglasnika ne spreminja: sln. nareč. *od děleč* za *od dāleč* < **ōdĕ dalečb* : **dalečb*, s samoglasnikom *e* analogno po *děleč*.³² Enako analoško zamenjavo vokalne barve izpričuje

²⁸V misli imam poskus GEORGIEVA, češ da naj bi bil *o*-jevski metatetični refleks v jslov. jezikih fonetično pogojen in naj bi nastal pri tistih slov. izhodnih oblikah, kjer zaporedje **oRT*- ni bilo poudarjeno (Slavističen sbornik, Sofija 1963, 19–31). Jslov. **ròbĕ* naj bi se posplošilo iz stranskosklonskih oblik paradigme **orbĕ* m, rod. **orbā* > jslov. **rābĕ*, rod. **robā*. Kritično se je o tem poskusu Georgieva izrazil že GUTSCHMIDT, Slawische Wortstudien. Sammelband des internationalen Symposiums zur etymologischen und historischen Erforschung des slawischen Wortschatzes, Leipzig, 11.–13. 10. 1972, 107. Psl. **orkyta* bi se sodeč po Georgievi razlagi glasilo v jslov. le *rokita*, saj se kot izolirana beseda ne bi mogla le po analogiji glasiti jslov. *rakita*.

²⁹RAMOVŠ, Slavia IX (1930–31) 53; isti, Mélanges de philologie offerts à M. J. J. MIKKOLA, 1931, 236; isti, Kratka zgodovina slovenskega jezika, 92.

³⁰Tako v op. 28 omenjenih člankih.

³¹Gradivo povzemam po ARj XIII, 688. O možnosti internoštok. razvoja *rázor* > *râzor* glej pri Ivić, n. d., 180, 204, 228, 270.

³²O tem RAMOVŠ, Slovenski jezik III (1940) 50; isti, JA XXXVII (1920) 323–24, vendar brez opozorila, da je imela sln. predložna zveza samoglasnik *a* cirkumflektiran in da tako kot sbh. nareč. *pōdaleko* ob *dalekō* odraža psl. naglasno stanje **ōdĕ dalečb* : **dalečb* (> slov. **dalěčb*). O prvotno cirkumflektiranem samoglasniku v predložni zvezi priča sln. narečni umik tipa *okō* > *dko* v *ād dĭleč* poleg *děleč* (oboje Žiri), ki je v poljanskem narečju splošna in ni omejena le na dvožložnice (RAMOVŠ, HGr. II, 97), pa tudi npr. *od děleč* (Bohinj; RAMOVŠ, JA XXXVII (1920), 324). Prvotno sln. podedovano razmerje od *dāleč* : *dalěč* > *dāleč* je danes v narečjih precej zabrisano, ker se je cirkumflektirana oblika iz predložne zveze rada nadomeščala z nepredložno *dāleč* oz. *děleč*, prim. *dĭleč* : *od dĭleč* (Ribnica), *d*āleč* : *ad d*āleč* (Zagradec) itd.

tudi črnovr. primernik *lūāži* namesto **lāži* < slov. **lǫžьbь*, ki je vokalno barvo dobil po oblikah tipa *lǫžka* < sln. **lǫžkǫ* < slov. **lǫžkǫ*.³³

Pri svoji razlagi Ramovš verjetno ni imel v misli pri Pohlinu izpričane oblike *rofōr*. Tu zapis drugega samoglasnika lahko ponazarja dolg in ozek samoglasnik, prim. pri njem izpričano *rōšha* 'Blume' – knjiž. *rōža*; *ropōzhem* – knjiž. *ropōčem*; *rōp* – knjiž. *rōp* itd. Ta v obliki ni historičen in se je v imenovalnik po analogiji, ki je morala delovati pred sln. umikom naglasa, vnesel iz stranskosklonskih oblik. Ramovševa razlaga namreč ustreza besedi, ki jo med dostopnim narečnim gradivom prinaša le Tomičev slovar, kjer se glasi *rūāzār*, rod. *rāzūāra*.³⁴ Tu izpričana imenovalniška oblika z refleksom za prvotno dolgi *o*-jevski samoglasnik pod drugotnim naglasom kaže, da vokalna harmonija verjetno ni delovala v tej obliki. Tako kot pri *dēleč* iz prvotnega sln. **dalēč* in črnovr. z *blōgām* iz prvotnega sln. **z blōgōm*, vokalno-harmoničnega produkta iz **z blagōm*,³⁵ bi namreč tu pri delovanju vokalne harmonije pričakovali črnovr. refleks **rōzār*. Refleks za prvotno dolgi *ō* v imenovalniku priča, da je vokalna harmonija delovala v stranskosklonskih oblikah: **razōra* > **rōzōra*. Iz teh se je vokalna barva analogno prenesla v imenovalnik, dolžina novonastalega samoglasnika *o* v imenovalniku pa odraža kolikost samoglasnika *a*, ki je bil pri tem zamenjan: rod. **rōzōra* → **rōzōr* za **rāzōr*. Po umiku naglasa v imenovalniku (**rōzōr*, rod. **rōzōra* → **rōzōr*, rod. **rōzōra*) je nastopilo akanje in povzročilo stanje, ki je danes izpričano.

Vokalna harmonija je botrovala tudi nastanku sln. *robōta* 'tlaka, garanje' poleg *rabōta* 'isto', je menil Ramovš.³⁶ Toda *o*-jevski vokalizem je izpričan tudi v oblikah, kjer delovanja vokalne harmonije ni možno aplicirati, npr. sln. nareč. *rōbiti* 'garati',³⁷ sbh. kajk. *robiti* 'delati' (Belostenec). Tako sln. kot tudi sbh. poznata tudi pričakovani fonetični refleksi slov. denominativnega glagola **orbīti*, **ōrbišb* **biti* **orbē* 'suženj' > 'služiti, delati, garati ipd.', pri obeh pa je v primerjavi z omenjenima glagoloma s samoglasnikom *o* pomensko polje občutno širše. To navaja k misli, da nastanka oblik z *o*-jem ne bi bilo možno razlagati le z aplikacijo delovanja vokalne harmonije – pri samostalnikih tipa *robota* je v sln. izpričana tudi pri *sorota* < *sirōta* – ampak so oblike s samoglasnikom *o* lahko jslov. izpeljanke iz sposojenke **rōbē*, ki je v teh jezikih po živih besedotvornih vzrocih sama tvorila svojo besedno družino, seveda v kolikor niso bili posamezni členi te besedne družine skupaj z jslov. **rōbē* prav tako prevzeti iz sslov. jezikov.

V okviru problematike sln. motečih primerov pri trditvi psl. *(*T*)*oRT*- > jslov. *(*T*)*RaT*- je potrebno omeniti *rokijte* 'Schilfboden, cannetum', kot lahko preberemo v

³³TOMINEC, Črnovrški dialekt, 1964, 38.

³⁴Isti, n. d., 192. Mestniška oblika edn. se v črnovr. glasi *u rāzūāri* in ne predstavlja pričakovanega mestnika k temu samostalniku. Tu bi bilo morda potrebno izhajati iz besedotvorne variante **orzōr' b m*, ki je bila izpeljana iz sedanjske osnove **ōr' ešb*. K sklonski obliki teh samostalnikov prim. črnovr. mest. edn. *χ utāri* 'k oltarju'.

³⁵Isti, n. d., 31, govori le o asimilacijskem produktu *a > o* za velarnim *l*, vendar je iz sklonske paradigme črnovr. samostalnika razvidno, da je velarni *l* regresivno asimilacijo *a - o > o - o* lahko še dodatno motiviral. K temu prim. črnovr. mestn. edn. *u blāš* < **bolzē*, kjer do labiovelarizacije kljub velarnemu *l* ni prišlo.

³⁶Glej op. 28.

³⁷NOVAK, n. d., 93.

Pohlinovem slovarju. Besedo navaja tudi Gutschmann: *rokitje* 'Schilfboden, terfni pod', ki jo je tako kot številne druge v slovarju verjetno povzel iz Pohlina.³⁸ V ostalih razpoložljivih slovarjih mi te besede ni uspelo zaslediti, prav tako tudi ne v dostopnem narečnem gradivu.

Sodeč po pomenski motivaciji, ki jo izkazuje sorodstvena veriga nvn. *Weide* 'vrba', stvn. *wīda* iz pragerm. **wīþwō*, kar kaže na ievr. **uī-tūā*, ta se ohranja tudi v p. *witwa* 'vrsta vrbe' in sln. *vītvā* 'vitra' (Šempas)³⁹ oziroma splošnoslov. **vērba*, verjetno prvotni skupni samostalnik od **vērba* *'vitra', prim. lit. *viřbas* 'isto',⁴⁰ je sln. *rokitje* sorodno s sln. *rakīta* 'Salix aurita, Salix incana', sbh. *rākita* 'Salix caprea, Salix viminalis', mak. *rakita* 'Salix purpure', blg. *rakīta* 'isto', r. nareč. *rokīta* 'različne vrste vrb', po akanju *rakīta* 'isto',⁴¹ ukr. *rokīta*, p. *rokita*, č., slš. *rokyta*, slš. nareč. *rakīta*, dl. *rokita*, plb. *rūkaiā*. Psl. **orkīta* je izvorno izpridevniški samostalnik iz ievr. pridevnika **ark-u-s* *'ukrivljen', ki se posamostaljen ohranja v lat. *arkus*, -ūs 'lok, mavrica, svod, vijuga, krivina'.⁴² Tvorba je prvotno lahko označevala vse, kar je ukrivljeno, pomenska specializacija na poimenovanje različnih vrst vrbe pa more biti v slov. jezikih drugotna in kaže, da je v poimenovanju pars pro toto **orkīta* vrba poimenovana po značilnih upognjenih vejah. Starejši samostalniki pomen izpričujejo sln. nareč. *rekīte* za *plīst* (Žusem), č. *rokītí* 'juncus',⁴³ ohranja pa ga tudi Pohlinovo in Gutschmannovo *rokitje*.

Znano je, da Pohlinov slovar ne prinaša le besedja iz enega narečnega okolja in da gradiva iz različnih narečnih okolij, ki ga Pohlin verjetno ni črpal le iz dostopnih mu slovarskih del, sistematično ni normiral, prim. *lèshke* – *ludske* 'fremd', *mrās* – *mrēs* 'mraz' itd., zato oblika *rokitje* lahko odraža sln. narečni refleks iz prvotne sln. oblike *rakīte*. Zanimivo je, da lahko slednjo obliko najdemo pri Pohlinu, kjer pomeni 'Weidenwald; salicetum', v istem slovarju pa avtor navaja tudi glosu *rakīta* 'Bachweide; siler'.

Samoglasnik *a* je v obliki *rakīta* kot tudi v *rakīte* nenaglašen in kratek. Takšen je bil že po skrajšanju prednaglasne dolžine v slov. trozložnicah s sredinskim dolgim naglašnim samoglasnikom. Po mnenju nekaterih avtorjev naj bi bila ta skrajšava stara in jo postavljajo v psl. obdobje.⁴⁴ Sodeč po slov. sposojenki **oltár* 'b'⁴⁵ < stvn. *altāri*, po slov. posameznojezikovnih razvojih samostalnikov tipa **malina*, kjer v ustreznih refleksih vokalna kvaliteta psl. *a* ostane nespremenjena, morebitna odstopanja pa so posledica posameznega jezikovnega razvoja iz samoglasnika *a*, npr. sln. *molīne*

³⁸Glej BREZNIK, Razprave Znanstvenega društva za humanistične vede v Ljubljani, III, 166.

³⁹KLUGE, Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache, 1957¹⁷, 848.

⁴⁰K temu prim. slov. **gōšpodь* → kol. **gospodā*; ukr. červ 'Wurm, Bienenlarve' → červā 'Würmer, Bienenlarven' (LOHMANN, KZ LVIII (1931), 206–7).

⁴¹VASMER, REW II, 488.

⁴²Tako MEILLET, Études sur l'étymologie et le vocabulaire du vieux slave, 296–6; TORBIÖRNSSON, n. d., 7.

⁴³JUNGMANN, Slovník česko-německý III, 845.

⁴⁴Tako VONDRÁK, Vgl. Gr. I, 275; STANG, Slavonic Accentuation, 410–41.

⁴⁵Leksem je bil v slov. jezike prevzet po delovanju metateze likvid, zato štirizložna rekonstrukcija leksema (tako KIPARSKY, Die gemeinslavischer Lehnwörter aus dem Germanischen, 1934, 119) ni nujna.

'maline' (Podgraje),⁴⁶ in sodeč po jslov. metatetičnih refleksih z *a*-jevskim samoglasnikom v slov. trozložnicah tipa *orkýta > jslov. rakíta, *porsica > jslov. prasica je to skrajšanje mlajše in je moralo delovati šele v tistem obdobju po delovanju metateze likvid, ko substitucijska fonetika tipa *oltár' < stvn. altāri ni bila več tvorna. V nasprotnem primeru bi namreč v jslov. jezikih ne imeli refleksov tipa rakita, prasica, ampak le *rokita, *prosica. Ugovor, češ da bi se slednje vrste refleksi lahko analogno uravnali po členih besedne družine, kjer do skrajšanja ni prišlo, verjetno ne bi bil umesten, ker naletimo na *a*-jevski vokalizem pri osamljenih besedah, kot je prav jslov. rakita.

Zbrano gradivo za pomen 'vrba' pri SLA ne prinaša niti enega zapisa, ki bi kazal na enak vokalizem kot Pohlina in Gutschmannova glosa. Razvidno pa je, da je bil kratek in nenaglašen *a* v rakita v posameznih sln. narečjih podvržen kvantitetni pa tudi kvalitetni redukciji. Slednja se pri narečnem gradivu za prvotno sln. rakita kaže kot rkeřita (Skomar), rekijta (Žusem), torej v fonetični realizaciji, ki je primerljiva s kvalitetno redukcijo kratkega naglašenege *ā* v sln. nareč. mres za knjiž. mrāz < psl. *mōrze oziroma kvalitetno redukcijo kratkega nenaglašenege *a* v predponi rez- iz raz- < *orz-, ki naj bi jo spodbudil soglasnik *r* in asimilacijsko pritegnil samoglasnik *a* v sprednjo lego.⁴⁷ Kvalitetna redukcija kratkega nenaglašenege *a* > *o* za *r* pa tudi za ostalimi soglasniki v sln. ni dokazljiva – primeri kot nareč. molīne (Podgraje)⁴⁸ so lahko po asimilaciji nastali na podlagi labialnega soglasniškega okolja – zato bi Pohlina in Gutschmannova rokitje lahko izviralo iz tistega narečnega okolja, kjer je izpričan sistemski prehod nepoudarjenega *a* > *o*. Sprememba je znana v delu prekmurščine in v bližini Ilirske Bistrice, zlasti v Jasenu in Harijah, kjer z izjemo končnega *a* zajame vsak *a*.⁴⁹ Toda Rigler navaja, da danes na Kilovčah govorijo nārozān 'narazen' in opozarja, da takšno obliko najdemo tudi pri Kastelcu; Kastelec piše tudi urshoh, vendar je danes na Kilovčah izpričano le ūrřaz.⁵⁰ Tako prva kot druga oblika ne ustrezata pogojem, da bi ju bilo možno razložiti kot asimilacijska produkta zaradi soglasniškega okolja. Pri Kastelcu se najde tudi brodouizha (169) poleg bradouiza (803), bloga (169) poleg blagá (803).⁵¹ Ob tem gradivu pa se postavlja vprašanje, ali prehod nenaglašenege *a* v *o*, ki je danes kot sistemski fonetični pojav izpričan le na majhnem področju iz okolice Ilirske Bistrice v preteklosti ni bil širši. Posredno bi o nekdanjem širšem področju tega fonetičnega pojava lahko pričalo ohranjeno Kastelčevo gradivo, najdba originala njegovega slovarja Dictionarium latino-carniolicum pa bi lahko pokazala, ali je Pohlina pri izdelavi svojega slovarja črpal tudi iz te predloge.

Do sedaj tudi še ni bilo opozorjeno na Pohlina glosa orolje 'iugerum, arvum; Joch-, Pflugacker'. Te Gutschmann ni prevzel v svoj slovar, ampak v njem navaja

⁴⁶RIGLER, Južnonotranjski govori, 1963, 89.

⁴⁷Isti, n. d., 71.

⁴⁸Glej op. 45.

⁴⁹Isti, n. d., 104.

⁵⁰Isti, n. d., 89.

⁵¹Obliki navajam iz KASTELČEVEGA slovarja Dictionarium latino-carniolicum; oznaki v oklepajih informirata, iz katerega od dveh ohranjenih prepisov je posamezna oblika; oznaki sta istovetni s signaturama, pod katerima ta dva rokopisa hrani NUK.

fonetično pričakovani refleks *oralje* 'Pflug-, Jochacker'. Pričakovani fonetični razvoj izkazuje tudi Zagajškovo *voralje* 'isto', pa tudi *ralje* 'Jochacker' iz Alič-Drobničevega slovarja. Na *orolje* naletimo že v Pohlinovi knjigi Kmetam za potrebo inu pomoč, kjer na str. 44 lahko preberemo *en kos pojla od 8 oroljov*, vprašanje pa je, čigav je pripis *orole* 'iugerum' v Kastelec-Vorenčevem slovarju z začetka 18. st.⁵² Kot zanimivost naj navedem, da je sln. oblika *orolje* zašla tudi v Lindejev poljski slovar, ki jo je, sodeč po seznamu literature, iz katere je avtor črpal kranjsko gradivo, Linde povzel prav od Pohlina.⁵³

Izvorno sta Pohlinovo *orolje* oziroma Gutschmannovo *oralje* skupna samostalnika, ki bi ju bilo potrebno izvesti iz slov. predmetatetične iztočnice **orlbje*, prim. br. *rallě, -já* 'oranje, zorano polje', č. nareč. *rol'í* 'polje, njiva'. Poleg samostalnika na **-bje* kaže slov. gradivo tudi na **orlbjā*, torej na skupni samostalnik tipa **brāt(r)bjā*, ki je izpričan v csl. *ralija* 'njiva', sbh. *ralija* 'ager, arvum', str. *rolija* 'njiva, orna zemlja; poljedelstvo', nr. *rolbjā* 'orna zemlja', tudi *rólbja* 'isto', ukr. *rilljá, -lí*, br. *ralljá, -í* 'zorano polje, zemlja', p. *rola* 'orna zemlja, polje', nareč. 'površinska mera; kmetija z okoli 50 oralov polj', č. *role* 'polje', slš. *rol'a* 'njiva', nareč. *ral'a* 'isto', dl., gl. *rola*, plb. *rül'ā* 'zorano polje'. Vzglasni *ro-* v sslov. jeziki kaže, da sta bila oba skupna samostalnika tvorjena iz predloge s cirkumflektrirano osnovo. Nanjo kaže tudi sln. *rāl* ž, rod. *rālī* 'oranje (Rihenberg, štaj.); čas oranja (Rihenberg, bkr.); zorana njiva, površinska mera' in sbh. *rāl* ž, rod. *rāli* 'oranje, zorana njiva, površinska mera'⁵⁴ Oba samostalnika dopuščata nastavitve slov. *i*-jevskega samostalnika **ōrlb* f. Njegovo pomensko polje pa tudi zunanja evidenca, ki primerljivega *i*-jevskega samostalnika v ostalih ievr. jeziki ne potrjuje, kažeta, da je samostalnik verjetno internoslov. nastal na podlagi posamostaljujočega besedotvornega vzorca **-ṛ → *-b* za tvorbo pojmovnih/glagolskih imen iz prvotnih pridevnikov oz. deležnikov, prim. sbh. prid. *pōmrzao*, ž *pōmrzla* → *pōmrzao* ž, rod. *pōmrzli*, in da je cirkumflektrirana osnova v prvotnem imenu dejanja **ōrlb* ž 'oranje' tako kot pri sbh. *pōmrzao* ž, rod. *pōmrzli* oziroma psl. **sŷnṛ* vznikla iz premične paradigme samostalnika.⁵⁵ Akutirano osnovo – ta odraža ievr. zgradbo dvožložne težke baze **arā-* 'orati' – med slov. gradivom zasledimo npr. pri **ōrdlo* s 'aratum' pa tudi v sbh. *rāl* 'iugerum' (Vuk, Nemanić),⁵⁶ posamostaljenem deležniku **ōrlṛ*, ž **ōrla* '*zoran' k psl. prvotnemu **ōrti*, **or'ešb* 'arare', zgodaj preoblikovanem v **orāti*, **or'ešb* 'isto', iz katerega je po morfofonemski zamenjavi **-ṛ* z **-b* in prehodu v premično paradigmo nastal slov. samostalnik **ōrlb* f.

⁵²STABEJ ga je prištel med pripise doslej neugotovljene neznane roke z druge polovice 18. st., torej ga ne uvršča med Pohlinove pripise. Še neobjavljen Stabejev tekst mi je bil na voljo v Historični sekciji Inštituta za slovenski jezik F. Ramovša ZRC SAZU.

⁵³LINDE, Słownik języka polskiego² V, 63: carn. *ral, orolje* 'iugerum'.

⁵⁴ARj XIII/1, 25.

⁵⁵O besedotvornem postopku MIKLOŠIČ, VGr. II, 103; BRUGMANN, Grdr.² II/1, 383sl, 172sl; LOHMANN, n. d., 280; VAILLANT, Gr. Comp. I, 558; SLAWSKI, Sl. psl. I, 106.

⁵⁶ARj XIII/1, 25. Prav tam navedena oblika *rāl* m, rod. *rāla* 'iugerum' (Istra) pa tudi sln. *orāl* m, rod. *orāla* 'ploščinska mera' (SSKJ III, 427) morata s cirkumfleksom tako kot slov. **dālṛ*, ž **dalā*, s **dālo* k **dāti* kazati na kasnejše slov. akcentske spremembe. Cirkumflektrirane slov. delež. na **-lṛ* iz osnov s podedovanjem težkim vokalizmom razlaga STANG, Slavonic Accentuation, 142, iz aoristnih cirkumflektriranih osnov.

Slov. iztočnica **orľje* bi se po pričakovanih fonetičnih razvojih v sln. razvila v *ralje*. Slednja oblika je v sln. tudi izpričana. Pohlina glosa *orolje* in Gutschmannova *oralje* pa z vzglasnim *o-* kažeta, da se je refleks po delovanju metateze likvid ljudskoetimološko naslonil na *orati*. Pojava niso mogli sprožiti le skupni semi pomenskega polja obeh besed, ampak tudi skupna fonemsko zaporedje *-ra-*. K domnevi navaja sslov. gradivo iz slov. iztočnic **orľje* oz. **orľja*, kjer zaradi specifičnega fonetičnega razvoja vzglasnega cirkumflektiranega zaporedja **orT-* do ljudskoetimološkega naslanjanja na **orati* ni prišlo. To pa navaja k mnenju, da se je Pohlina glosa internosl. razvila iz prvotnega *oralje*.

Možnost, da bi oblika *orolje* po vokalniharmonični poti nastala iz *oralje*, bi bilo potrebno izključiti, ker v obliki niso bili izpolnjeni pogoji za delovanje vokalne harmonije; nenaglašeni samoglasnik namreč vokalne harmonije ne sproži.

Skupni samostalnik na **-bje* iz slov. cirkumflektirane osnove **ðrlb* je bil v slov. po pričakovanju naglašen na izglasnem zlogu,⁵⁷ prim. br. *rallë, -já*. Takšna slov. iztočnica bi se po umiku z izglasnega zloga glasila **rálje*. Po ljudskoetimološki naslonitvi na *orati* bi se v delu koroških kot tudi v večini štajerskih narečij zaradi dolgega *a*, ki je v teh narečjih podvržen labiovelarizaciji,⁵⁸ ta glasila **orolje*. Toda v sln. se taki slov. skupni samostalniki kažejo tudi kratko ali dolgo naglašeni na izglasnem zlogu,⁵⁹ npr. **súšb* → **sušbje* > sln. *súšje* ob *sušje* in *səšjē* (Potok). Tip z dolgim naglašnim izglasnim samoglasnikom je v delu sln. narečij sovpadel z imenovalnikom množine tipa *možjē* < **mǫžbje*, *lasjē* < **volsbje* itd. Fonetični sovpad je lahko povzročil, da je bil prvotni skupni samostalnik občuten kot imenovalnik množine. Dodatno je bil pojav verjetno vzpodbujen pri primerih, kjer je bil v rabi tudi števeni samostalnik. O takšni interakciji bi lahko pričala Pohlina raba *orolje*. Interakcijo je tu lahko sprožil samostalnik *orāl* 'površinska mera'.

Sln. oblika z naglašnim izglasnim samoglasnikom bi bila labiovelarizaciji lahko podvržena zaradi istega vzroka, kot je bilo lahko tudi *rokitje*. Področje iz okolice Ilirske Bistrice, kjer je taka labiovelarizacija znana, oblike tipa *lasjē* kot tudi tipa *sušjē* pozna, prim. *lasjē* (Kovčice, Hrušica) in *səšjē* (Potok).⁶¹

Ali glosi *rokitje* in *orolje* izhajata iz istega narečnega okolja? V Pohlinoem slovarju je izpričan leksem *modròs* 'Brennschlange, ptyas', kar je narečni refleks za sln. *modràs* m, rod. *modràsa* 'vrsta strupene kače'. Oblika z *o-*jevskim refleksom za prvoten sln. kratek in poudarjen *ā* bi lahko bila iz istega narečnega okolja, kot sta domnevno *rokitje* in *orolje*. Prvotni sln. kratki naglašeni *a* se namreč v delu jnotr. govorov razvije v širok *o-*jevski samoglasnik, prim. *mrǫs, brǫt* (Ilirska Bistrica), *mrǫs* (Dobro polje).⁶²

Natančno preverjanje, če je vse lekseme s sln. samoglasnikom *o* namesto pričakovanega metatetičnega *a-*jevskega res možno razložiti s kontroli dostopnimi in

⁵⁷DYBO, n. d., 153.

⁵⁸RAMOVŠ, HGr. VII, 23, 27, 162, 178.

⁵⁹JAKSCHE, Slavische Akzentuation II, 80 in op. 207; ŠKRABEC, Cvetje z vrtov sv. Frančiška XIII/8b.

⁶⁰RIGLER, n. d., 42.

⁶¹Isti, n. d., 89, 42.

⁶²Isti, n. d., 72, 87.

preverljivimi internosl. fonetičnimi razvoji, predstavlja le del problematike, ki se dotika vprašanja o slovenski lingvogenezi. Ob tem je nujno, da je pozornosti in natančnega preverjanja deležna prav vsaka oblika posebej. Tu smo opozorili le na nekatere izmed njih. Iz teh pa je vsekakor razvidno, da je problematiko treba razumeti kot skupno nalogo slovenske dialektologije, historičnega jezikoslovja in komparativistike. Tesnejše in bolj sistematično vzajemno sodelovanje med temi strokami bi ob večjem ovedenju, na kaj naj bo posamezna stroka še dodatno pozorna, nedvomno pripomoglo h kvalitetnejšim odgovorom pa tudi h kvalitetnejšemu znanju o slovenskem jeziku.

SUMMARY

The two Slovenian dialectal phonetic facts, that is the intacted Old Slavonic consonantal sequence **-dl-* and contractions of the type *Dovje < *dylgoje*, forces to the conclusion that the probability of phonetic development of the West Slavonic type in Slovenian can't be a priori rejected. Although the explanations of Slov. *plētnja* and *nocój* by which was tried to show that both lexemes conserve the West Slavonic phonetic development nowadays can be disproved, the two mentioned phonetic facts demand the evaluation of those doublets by which the origin of the form with vowel *o* in stead of expected South Slavonic metathetic vowel *a* in Slovenian isn't yet clear. In the article some of these doublets are discused and it is shown that all of mentioned can be explained by application of Slovenian dialectal phonetic changes from the form with the primary Slovenian metathetic vowel *a*.

Рассматривая проблему "воны" у Достоевского в своей известной работе "Достоевский-художник" прежде всего в связи с проблемой жанра Достоевского. Разная точка зрения о "сложной и тяжелой форме нового романа" Достоевского. Д. Гроссман иллюстрирует свой тезис разбором довольно одностороннего и парциального выбора тех мест из больших романов Достоевского, которые подтверждают это суждение, согласно которому, — "в любом романе Достоевского мы найдем (...) признаки оформления нового не только контраста между человеком и его духовной кризисом".¹ Гроссман обращает в упомянутом контексте внимание на такие "центрические" места в романах Достоевского, к которым относятся, например, новелла Мармеладова в разрывной из второй главы первой части романа "Преступление и наказание" и мифологическая охватывающая три главы из "Книги первой. По и соню" романа "Братья Карамазовы" "Братя Карамазовы", "Бунт" и соню Ивана Карамазова "Великий инквизитор". Гроссман приходит к заключению: "сложная внутренняя структура творений Достоевского. Это — сочетание эпической и драматической или философской поэмы и соню из фантасмагического очерка".² Свою мысль Д. Гроссман дополняет утверждением: "Вот почему сам Достоевский любит обозначать свой жанр и стилистический Гоголя и "Мертвыми душами" — в соню. Эта формула Гоголя была в начале

¹ Д. П. Гроссман, Достоевский-художник, сб.: Творчество Достоевского (Москва: Изд. АН СССР, 1959), стр. 389-416.

² Там же, стр. 392.

³ Там же, стр. 396-397.

”ПОЭМА” В ПОНИМАНИИ И ТВОРЧЕСТВЕ Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО

Članek se ukvarja s pomenom in funkcijo pojma *poëma*/'pesnitev' pri F. M. Dostojevskem, ki rabi ta pojem tako za opredelitev ustvarjalnega procesa kot nekaterih estetskih in genoloških poimenovanj.

The article deals with the meaning and function of the notion *poëma*/'poem' in the works of F. M. Dostoevskij, who uses this notion as a definition of the creative process as well as of other aesthetic and genre terms.

Слово ”поэма” в восприятии и употреблении Ф. М. Достоевского многозначно: это и категория процесса художественного творчества; это и категория поэтики и эстетики; особенно сложное значение получает слово ”поэма” как обозначение жанра.

Многозначность слова ”поэма” сказалась и на литературоведческом изучении и функции ”поэмы” в творчестве Ф. М. Достоевского. В XX веке достоевсковедение дало на указанную проблему различные ответы. – Останемся лишь на некоторых.

Один из основоположников изучения поэтики Ф. М. Достоевского Л. П. Гроссман рассматривает проблему ”поэмы” у Достоевского в своей известной работе ”Достоевский-художник”¹ прежде всего в связи с проблематикой жанра Достоевского. Развивая тезис о ”сложной и цельной форме нового романа” Достоевского, Л. Гроссман иллюстрирует свой тезис разбором довольно одностороннего и парциального выбора тех мест из больших романов Достоевского, которые подтверждают его суждение, согласно которому, – ”в любом романе Достоевского мы найдём (...) принципы оформления целого на основе контраста падения человека и его духовной красоты”.² Гроссман обращает в указанном контексте внимание на такие ”поэтические” места в романах Достоевского, какими являются, например, монолог Мармеладова в распивочной из второй главы первой части романа ”Преступление и наказание”, и монолог Ивана, охватывающий три главы из ”Книги пятой. Pro и contra” романа ”Братья Карамазовы” (”Братья знакомятся”, ”Бунт” и поэма Ивана Карамазова ”Великий инквизитор”). Гроссман приходит к заключению: ”сложная внутренняя структура творений Достоевского. Это – сочетание эпоса с поэзией и драмой, или философская поэма в оправе из физиологических очерков”.³ Свою мысль Л. Гроссман дополняет утверждением: ”Вот почему сам Достоевский любил обозначать свой жанр подзаголовком Гоголя к ”Мертвым душам” – п о э м а. Эта формула сложилась к началу

¹ Л. П. Гроссман, Достоевский-художник, в сб.: *Творчество Достоевского* (Москва: Изд. АН СССР, 1959), стр. 330–416.

² Там же, стр. 332.

³ Там же, стр. 336.

60-х годов. Свое второе большое произведение "Двойник" он снабжает при его переиздании в 1866 г. подзаголовком "Петербургская поэма".⁴ В связи с обозначением "роман-поэма" упоминает Л. Гроссман еще замысел историко-философской повести "Император", план "Жития великого грешника" и роман "Подросток". – С определением "внутренней структуры творений Достоевского" в работе Гроссмана, да и с значением, которое он придает термину "внутренняя структура", мы в статье не будем спорить, для нас важны указание на особую роль "поэмы" в творчестве Достоевского и довольно широкий диапазон трактовки этой проблемы в исследовании Гроссмана. Кроме жанрового значения и функции "поэмы" в творчестве Достоевского Гроссман обсуждает и различие двух стадий творческого процесса художника, ссылаясь при этом на слова Достоевского из записных книжек к роману "Подросток" и писем из 1866 года: "Поэма готова и создалась прежде всего, как и всегда должно быть у романиста" (XI, 147). Материалы еще будут накапливаться и разрабатываться, но замысел, ведущая тема, нравственный центр уже определились и произведение в основном сконструировано, хотя налицо еще только его идея-фабула. "Роман есть дело поэтическое",⁵ – а и романную и общелитературную традицию, связывающую творчество Достоевского с русской и мировой литературой.

В ином, более узком аспекте рассматривает значение и функцию "поэмы" в творчестве Достоевского В. Я. Кирпотин. В статье "Мир и лицо в творчестве Достоевского" (глава "Поэма") он опровергает толкование Гроссманом слова "поэма" как обозначения жанра и категорически заявляет, что Достоевский "воспользовался словом "поэма" не для обозначения жанра, а этапа в своем творческом процессе",⁶ при этом Кирпотин ссылается на Лию Розенблюм и ее статью "Творческая лаборатория Достоевского-романиста".⁷ Ограничение проблематики "поэмы" в творчестве Достоевского на бином "замысел-поэма и ее воплощение в произведении", на сопоставление "дела поэта" и "дела художника" (из письма Достоевского А. Майкову в мае 1869 г.) и на толкование значения "поэмы" у Достоевского как "идеи" и "темы"⁸ обедняет сложную проблематику значения и функции "поэмы" в творчестве Достоевского, но с другой стороны это ограничение указывает на должную осторожность при рассмотрении такой проблемы, какой является проблема "поэмы" в жанровом значении и функции.

⁴ Там же, стр. 336.

⁵ Там же, стр. 336.

⁶ В. Я. Кирпотин, Мир и лицо Достоевского, гл. Поэма, в кн.: В. Я. Кирпотин, *Достоевский художник: Этюды и исследования* (Москва, 1972), стр. 141.

⁷ Л. М. Розенблюм, Творческая лаборатория Достоевского-романиста, в кн.: *Ф. М. Достоевский в работе над романом "Подросток": Творческие рукописи* (Москва: Изд. "Наука", 1965; Литературное наследство, том 77), стр. 7–56.

⁸ В. Я. Кирпотин утверждает: "в этих случаях слова "идея", "тема" приобретали у него (Достоевского, А. С.) специфическое значение: они обозначают то же самое, что и "поэма". – В. Я. Кирпотин, *op. cit.*, 143.

Наиболее обстоятельно проблематика "поэмы" в творчестве Достоевского исследована В. Н. Захаровым в его книге "Система жанров Достоевского. Типология и поэтика".⁹ Захаров учитывает всю многозначность слова "поэма" в понимании и употреблении Достоевского и приходит к заключению, что "в (...) сложных жанровых и нежанровых значениях у Достоевского слово "поэма": это и категория творческого процесса, замысел романа; это и категория поэтики (эстетическое выражение идеала и художественной идеи произведения) это и жанровая форма произведения иных типов".¹⁰ На наш взгляд наиболее продуктивными являются следующие положения Захарова:

1. Исходное значение слова "поэма" у Достоевского – жанр эпического произведения, причем не только в стихах, но и в прозе; вслед за Гоголем он часто называет "поэмами" прозаические произведения – свои и чужие, но кроме того, придает этому слову индивидуальные, уже нежанровые значения.

2. "Поэма" как замысел романа и "поэма" как жанр – разные категории, но они совпадают у Достоевского в особом эстетическом отношении к действительности, в попытке разгадать жизнь поэзией.

3. "Поэма" как замысел не всегда превращалась у Достоевского в роман, иногда оставалась в своем изначальном качестве – становилась жанром прозаического произведения.

4. "Поэма" у Достоевского была не только жанром, но и предметом художественного изображения в его романах.

5. Подчас "поэма" меняла жанровую "сущность" содержания – становилась жанровой формой романов, повестей, рассказов, других произведений.¹¹

Разумеется, что все эти положения Захарова не являются одинаково продуктивными и приемлемыми. Мы считаем, что нуждается в дополнительном уточнении прежде всего то его положение, согласно которому "поэма" в творчестве Достоевского "иногда становилась жанром прозаического произведения". Захаров, правда, в этом контексте добавляет: "Соотнесенная с авторским идеалом, поэма приобретала или патетическое, или пародийное значение".¹² "Поэмами" с "патетическим" значением считает Захаров "двух глубоких поэм" "Великий инквизитор" и "Геологический переворот" Ивана Карамазова, а "пародией на жанр", по его мнению, является, например, "бедная поэмка" писателя Кармазинова "Mergsi" в романе "Бесы".¹³ Но если мы не понимаем жанр только как содержательную, или формальную категорию, а смотрим на жанр как на художественную модель, то надо добавить, что "поэма" в системе жанров

⁹ В. Н. Захаров, *Система жанров Достоевского: Типология и поэтика* (Ленинград, 1985; Изд. Ленинградского университета).

¹⁰ Там же, стр. 34.

¹¹ Там же, стр. 29–33.

¹² Там же, стр. 32.

¹³ Там же, стр. 32–33.

Достоевского никогда не приобрела значение "первичного жанра", какими являются в творчестве Достоевского роман, повесть и рассказ; "поэме" в творчестве Достоевского всегда свойственно значение "вторичного жанра", т.е. жанра, который появляется в качестве жанра только как составная часть более обширного целого – романа. "Поэма" как составная часть романа является в творчестве Достоевского прежде всего предметом изображения "чужой речи", "чужого слова" (по терминологии М. Бахтина), в конце концов "чужого жанра". Наглядным примером художественного изображения "чужого слова" является монолог Ивана Карамазова в "Книге пятой. "Pro и contra" романа "Братья Карамазовы", и как часть этого монолога, и "поэма" "Великий инквизитор". Характерно, что именно "поэма" "Великий инквизитор" в сущности единственный у Достоевского опыт реставрации прошлого.¹⁴

"Поэма" в творчестве Достоевского имеет прежде всего значение и функцию *жанрового определителя*, и как таковая становится категорией творческого процесса, и категорией поэтики и эстетики. – В 70-х годах размышления Достоевского о "поэме" интенсифицируются наряду с его размышлениями о значении и роли литературы-поэзии и поэта-творца. В творческих рукописях из второго периода работы над сюжетом романа "Подросток" (сентябрь – ноябрь 1874 г.) мы находим, например, запись (14 октября):

В ходе романа держать непременно два правила. – 1-е правило. Избегнуть ту ошибку в *Идиоте* и в *Бесах*, что второстепенные происшествия (многие) изображались в виде недосказанном, намечном, романическом, тянулись через долгое пространство, в действии и сценах, но без малейших объяснений, в угадках и намеках, вместо того чтобы *прямо объяснять истину*. (...) 2-е правило в том, что герой – подросток. А остальное все второстепенность (...). Поэма в подростковом и в идее его или, лучше сказать, – подростке единственно как в носителе и изобретателе *своей идеи*.¹⁵

Особый интерес представляют в этом контексте "введение и послесловие" Ивана Карамазова к "поэме" "Великий инквизитор" и *Пушкинская речь* Достоевского. "Введение и послесловие" Ивана Карамазова к "поэме" "Великий инквизитор" представляют собою своего рода "самосознание и самокритику жанра", они являются и выражением того, что М. Бахтин назвал "памятью жанра". Не случайно в "введении и послесловии" к "поэме" названы Данте, "Notre Dame de Paris" Виктора Гюго, средневековые миракли, русский апокриф "Хождение Богородицы по мукам", стихи Жуковского, Тютчева (с образом Христа "в рабском виде цар(я) небесного", – образом повторенным Достоевским в речи о Пушкине), стихи Шиллера, образ из Фауста. – Речь на празднестве Пушкина – плод двадцатилетних размышлений писателя над великим русским поэтом (набросок этой речи мы находим уже в статьях 1861 г. в журнале

¹⁴ См.: Л. П. Гроссман, *Достоевский-художник*, стр. 334.

¹⁵ Ф. М. Достоевский, *Подросток: Рукописные редакции* (Ленинград: Изд. "Наука", 1976), ПСС в тридцати томах: Том 16, стр. 175.

"Время"), а вместе с тем – и итог его размышлений о поэте-творце высокохудожественного стиля, песнопевце великой темы, создателе новой интеллектуальной героики.¹⁶ Размышления о Пушкине как поэте пророке и его поэмах "Цыганы" и "Евгений Онегин" активизируют размышления Достоевского о соотношении национального и общечеловеческого в русской литературе и культуре, в связи с этим и размышления о идеале "всечеловека", и идеале вообще, о универсальности Слова.

В итоге статьи мы могли бы сказать, что размышления Ф. М. Достоевского о "поэме", особенно в период работы над романами "Подросток" и "Братья Карамазовы", активизируют в творчестве Достоевского тенденции к преодолению *гротескной формы* романа ("Идиот", "Бесы") и освоению *трагической формы* романа. Трагическая форма романа, в отличие от гротескной формы, дает возможность для художественного изображения идеала и абсолюта, возможность для художественного освоения универсального – в смысле вывода Достоевского о "восстановлении погибшего человека" как "основной мысли всего искусства девятнадцатого столетия" (вывода, сформулированного в предисловии к "Собору Парижской Богоматери" Гюго, 1862), и его замысла романа-поэмы ("Житие великого грешника", "Подросток", "Братья Карамазовы"), которая, "хоть к концу века", выразила бы XIX век и его идеалы "так е полно и вековечно", как выразила "Божественная комедия" Данте "свою эпоху средневековых католических верований и идеалов".¹⁷

POVZETEK

F. M. Dostojevski rabi pojem *poëma*' pesnitev' tako za označitev ustvarjalnega procesa kot za opredelitev nekaterih estetskih in genoloških poimenovanj.

Pri označevanju ustvarjalnega procesa mu pojem pesnitev pomeni 'zamisel romana' oziroma 'idejo' romana (na primer *Življenje velikega grešnika / Žitie velikogo grešnika*, romana Mladenič / *Podrostok*), ki da je »stvar pesnika« in pesniškega navdiha, kateremu (naj) sledi realizacija, pisanje in obdelovanje napisanega, ki da je »stvar umetnika«.

Pesnitev kot estetski pojem pomeni za F. M. Dostojevskega poseben odnos do življenja in sveta, posebno pesniško vizijo, ki naj razkrije skrivnosti človeka, sveta in bivanja oziroma življenja nasploh in s tem nakaže »velike« umetniške teme. Pomeni mu tudi »žanrski spomin« in z njim povezano »samozavedanje in samokritiko žanra« (na primer v uvodu in pogovoru Ivana Karamazova k pesnitvi Veliki inkvizitor in v govoru Puškin) in tudi ubeseditvev »tujega žanra« (»tuje besede«, »tujega govora«) v patetičnem (pesnitev Veliki inkvizitor) in parodičnem smislu (»uboga poemica« *Merci* pisatelja Karmazinova v romanu *Besi*, na primer).

Kot čisto genološka oznaka ima pesnitev pomen sekundarnega žanra, »teksta v tekstu« oziroma »teksta med teksti« v romanesknem ansamblu (na primer pesnitev Veliki inkvizitor v romanu *Bratje Karamazovi*), v zvezi »roman pesnitev« (roman *Dvojniki*: Peterburška pesnitev / *Dvojniki*: *Peterburgskaja poëma*, 1866) pomeni oznako, ki naj asociira pesnitve velikih predhodnikov, kot sta, na primer pesnitev *Mrtve duše* N. V. Gogolja in tudi pesnitev *Bronasti jezdec / Mednyj vsadnik* A. S.

¹⁶ См.: Л. П. ГРОССМАН, *op. cit.*, 336.

¹⁷ Ф. М. ДОСТОЕВСКИЙ, /Предисловие к публикации перевода романа В. Гюго "Собор парижской Богоматери"/ (Ленинград: Изд. "Наука", 1980), ПСС в тридцати томах: Том 20, стр. 29.

Puškina, in nakazuje »veliko temo«, pri Dostojevskem v romanu Dvojnik, na primer temo Peterburga in »peterburškega obdobja ruske zgodovine«.

Razmišljanja F. M. Dostojevskega o pesnitvi in pomenih, ki so pri pisatelju povezani z njo, aktivirajo v obdobju ustvarjanja romanov Mladič in Bratje Karamazovi tendence, ki naj bi pripeljale Dostojevskega od groteskne oblike romana (Idiot, Besi) k uveljavitvi tragične oblike romana. Ta naj bi omogočila F. M. Dostojevskemu umetniško ubeseditev ideala in absoluta.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с творчеством Ф. М. Достоевского, в частности, с его романом "Двойник". Автор анализирует тему Петербурга и "петербургского периода русской истории". Автор рассуждает о поэзии и смысле, которые связаны у писателя с этой темой. Активизируются в период творчества романов "Младенчик" и "Братья Карамазовы" тенденции, которые, как предполагается, привели Достоевского от гротескной формы романа ("Идиот", "Бесы") к утверждению трагической формы романа. Это позволило Достоевскому художественно выразить идеал и абсолют.

SLOVANI, ROMUNI IN ALBANCI V PRVEM TISOČLETJU N. Š.

(Še enkrat o jezikoslovnem mitu)

Jezikoslovni miti oz. napake v jezikoslovju se nanašajo na pozno obdobje slovanščine pred razselitvijo, ki mu sledita razselitev in (nova) naselitev. Ti etnični premiki so bili sočasni z romunsko in albansko etnogenezo.

The paper deals with 'linguistic myths' or errors in linguistics by focusing on the late phase of preexpansion Slavic, followed by its expansion and settlement. This ethnic movement was concurrent with the Romanian and Albanian ethnogenesis.

Opredeleitev in drugo. Kolikor mi je znano, je poimenovanje »mitski« v zvezi z jezikoslovjem prvi uporabil Guliano Bonfante. Vrsto polglasniških glasov, ki so jo nekateri jezikoslovci razvili za opredelitev posebnih indoevropskih (dalje ide.) glasov, je imenoval »suoni mitici« (mitski glasovi) (Bonfante 1970). Italijanski jezikoslovec je s tem poimenovanjem seveda ironiziral polglasniško teorijo oz. jo imel za zgrešeno. Sam ne bom vztrajal na njegovem stališču (predvsem zato, ker nekateri jezikoslovci polglasniško teorijo še vedno spoštujejo), pač pa želim opozoriti na druge »jezikoslovne mite« v južnoevropskem kontekstu. Jezikoslovni mit bi opredelil kot teorijo, razvito v določenem trenutku, ki se kasneje izkaže za napačno, a je že prepozno, da bi jo popravili, ker so jo strokovnjaki že sprejeli in ker je bila navedena v mnogih razpravah in knjigah.

Kot se vidi že iz naslova, je naš glavni namen ponovno premisliti naketere vidike v zvezi z etnogenezo v jugovzhodni Evropi, še zlasti v zvezi s stiki med Slovani na eni ter Romuni in Albanci na drugi strani.¹ Pri tem je treba pojasniti nekatera poimenovanja. Pod pojmom »slovanski« jezikoslovci (in prav tako arheologi) običajno razumejo slovanske jezike kot celoto. Če upoštevamo izjemno razširjenost Slovanov, ogromno v primerjavi z arabsko, špansko ali angleško razširjenostjo, je potrebna večja natančnost. S precejšnjo gotovostjo lahko trdimo, da je bila slovanska domovina severno od Karpatov (Gimbutas 1971). Poimenovanje »splošnoslovanski« je v bistvu nepravilno (kot je nepravilno »splošnoindoevropski«, »splošnogermanski« itd.). Nobenega primera ni, ki bi dokazoval, da domnevni »splošni jezik« lahko pojasni kasnejše jezikovne značilnosti posameznega jezika ali skupine jezikov. Konkretnije, nikakršna »splošna angleščina« ne more pojasniti ameriške angleščine, nikakršna »splošna latinščina« ne more pojasniti pojavov v modernih romanskih jezikih. Bolje bi bilo govoriti o zbliževalnih in/ali razlikovalnih razvojnih težnjah ali lastnostih posameznih jezikov. Kar zadeva Slované, se nagibam k poimenovanju »predrazselitvena slovanščina« (dalje PRS) za jezikoslovno, mitološko in arheološko stvarnost pred slovansko razselitvijo, tj. za obdobje med bronasto dobo in 4. st. n. š. (prim. Gimbutas 1986). Podobno se je treba izogibati poimenovanja »splošnoromunski« (gl.

¹ Za okvirno narodnostno in jezikovno razporeditev na začetku našega štetja glej Sliko 1 v PALIGA 1988.

pravilno kritiko v Poghirc 1987). »Praromunski« se zdi ustrežnejše in bo tu rabljeno za 'pozno govorjeno (ali vulgarno) latinščino na traškem substratu pred slovanskim vplivom'. V zvezi s tem je treba razlikovati tudi med praromunščino in vzhodno romanščino. Praromunščina je izključno jezik (ali skupina jezikov z zbliževalnimi narečnimi lasnostmi) s traškim substratom. Jezik, ki temelji na drugem substratu (npr. ilirščina), bi se tako imenoval vzhodnoromanski in ne praromunski. Kot je prikazano v nadaljevanju, je tako v primeru romanskih prvin v albanščini, tj. tistih, ki so lastni samo albanščini in ne prevzeti iz romunščine. Med jezikoslovci je dosti razpravljanja o spodnji meji prvega slovanskega vpliva v romunščini. Za spodnjo mejo vključitve prvih slovanskih besed v praromunščino se mi zdi primerno izbrati 10. st. n. št. Zgodovinsko se to ujema s prehodom od rimskega obredja k slovanskemu ortodoksizmu, kar je v romunskih legendah ohranjeno kot »tăierea limbilor« (»rezanje jezikov«); duhovnikom rimskega obredja so porezali jezike in jih zamenjali z duhovniki »prave vere«, povečini Srbi in Bolgari (Xenopol 1985: 323–353, posebno 341–350). Na kratko, praromunščina je poimenovanje, ki zajema razdobje med 4. in 10. st. n. š.

Slovansko-romunski odnosi so zapleteni; običajno se nanje gleda s stališča slovanskega vpliva na romunščino. V bistvu pa je problem veliko bolj zapleten, kar je pravilno ocenil Giuliano Bonfante v skoraj pozabljeni razpravi (1966) *Influences du protoromain sur le protoslave?* (poimenovanje »praslovanski« uporablja v pomenu, ki ga ima pri meni »pozna PRS«). Drug zapleten problem je albanska etnogeneza in kot posledica tega možni odnosi med albanščino in romunščino. Kot je prikazano v nadaljevanju, romunsko-albanski odnosi pojasnjujejo mnoge nejasnosti v romunsko-slovanskih stikih.

Tipični »jezikoslovni mit«: Albanska etnogeneza² je morda bolj politično obarvana kot kateri koli vidik evropskega formiranja. Beseda, ki jo albanski znanstveniki vztrajno ponavljajo, je kontinuiteta, tj. nepretrgana poselitev albanskega ozemlja. V zvezi s tem je treba poudariti, da je bila Evropa od neolitika naprej poseljena, tako da Albanci niso nobena izjema (Anamali 1985; Dhima 1984; Domi 1983; Ködderitzsch 1988; Komata 1983; Meksi 1989). Takoj je pri roki primerjava: ozemlje današnje Slovenije je bilo stalno poseljeno od neolitika (ali še prej) do danes. Problem je, grobo rečeno, isti.

Tudi pri albanski etnogenezi ne prihaja v poštev nikakršna »terra deserta«. Resnični problem je pojasniti, če albanščina v celoti (ali pretežno) odraža ilirski substrat, in če ga, kako. Ali pa moramo, nasprotno, upoštevati kasnejšo naselitev bolj severnih etničnih skupnosti, ki so se morda spojile s prvotno romaniziranim prebivalstvom. Potemtakem si ne zastavljamo vprašanja o nepretrgani poselitvi; vprašanje je, ali so drugi etnični vplivi igrali vlogo pri albanski etnogenezi. Odgovoriti moramo na vprašanja, kot so npr.: Je albanščina novoilirski ali novotraški jezik? Je

² Avtor te razprave nima namena podajati jezikoslovnih dokazov za »albansko vprašanje«; drugače povedano, nobenih političnih ciljev nima. Če nič drugega, bi bil tak poskus vsaj naiven, saj si politiki pri reševanju določenih vprašanj praviloma ne pomagajo z jezikoslovnimi, mitološkimi ali arheološkimi dokazi. Na žalost ne moremo zaklicati: »Gladium vaginā vacuum in urbe non vidimus!« (Cicero, *Oratio pro Marcello* 6.17). Na kratko rečeno, vmešavanje politike je verjetno glavni sovražnik znanstvenih poskusov v antropologiji.

albanščina pretežno ilirska ali pretežno traška? Je albanska etnogeneza pomembna za slovansko in romansko etnogenezo, in če je, kako? V tem pogledu je podmena, ki jo je 4. aprila 1981 razvil pokojni profesor Ion I. Russu, skoraj neznana. Kolikor vem, njegova razprava ni bila objavljena ne pred njegovo smrtjo ne po njej, zato bi jo rad na kratko predstavil.

I. I. Russu je najprej predstavil splošno narodnostno razdelitev na začetku našega štetja. Nato je odločno kritiziral teorije, ki temeljijo na pojmu »prazna zemlja« in imajo očitno politične cilje. Po njegovem je kritična točka določitev otoka z neromaniziranim (ali manj romaniziranim) prebivalstvom, s čimer bi lahko razložili posebnosti v albanščini. Ob preverbi teh možnosti se je izkalo, da so bila ozemlja sodobne Albanije, Bolgarije, pretežnega dela Romunije in povojne Jugoslavije praktično v celoti romanizirana. Grški in latinski avtorji od 2. st. n. š. dalje Ilircev ne omenjajo, kar je zanesljiv dokaz njihove popolne romanizacije. V 5. st. n. š. (pozno obdobje PRS in pozno obdobje vulgarne latiščine, preden je postala praromunščina) sta bili edini ugotovljeni neromanizirani področji Moldavija in Maramureș (področji, ki nista bili vključeni v rimsko Dacijo), v tem času še poseljen s t. i. »svobodnimi Dačani« (*Daci Liberi*); te skupine so pripadale severnotraškim vejam. Izmed njih so predstavljali pomemben narodnostni, jezikovni in politični dejavnik Karpijci (*Carpi* pri latinskih piscih, *Karpoi*, *Karpianci*, *Karpidai*, *Karpo-dakai* pri grških; prim. Dečev 1957: 230). To neromanizirano (ali zelo malo romanizirano) severnotraško ljudstvo je odgovorno za ohranjanje traških prvin še potem, ko je bila romanizacija že praktično zaključena, zlasti kar zadeva neposredno, tj. iz Rima načrtovano romanizacijo. Treba je poudariti pomen razlikovanja med neposredno in drugotno romanizacijo, ker se je po odhodu rimskega uradništva l. 271 n. š. romanizacija nadaljevala iz Transilvanije v okoliške pokrajine (Maramureș in Moldavija), kar je očitno vsakomur, ki pozna razmere v tem delu Evrope. Drugotna romanizacija je bila sočasna s postopnim nastajanjem praromunščine; predstavljati si jo je treba kot zapleten in prodoren pojav, ki se je razširil celo na področja, kamor nikoli ni stopila noga rimskega vojaka, npr. v Moldavijo in Maramureș (severni in vzhodni del sodobne Romunije).

I. I. Russu je priznal, da se je karpijska skupina, morda pa tudi druga severnotraška plemena (npr. Costobocae), preselila na jug pod pritiskom »slovanskega faktorja« na severu. To se je moralo začeti v 6. st. n. š. Zato so se Karpijci in morda njihovi zavezniki traškega rodu preselili na jug pred slovansko razselitvijo ali obenem z njo. Karpijci so dobro zabeleženi v besedilih poklasične in pozne antike. Domnevno so se selili v precej strnjenih skupinah, verjetno ne preveč številčnih; enkrat po 6. stoletju so se naselili na ozemlju današnje Albanije. Russu domneva, da je albanska etnogeneza (in seveda albanščina) mešanica prvotnih romaniziranih in priseljenih karpijskih (severnotraških) prvin (na druge je tako ali drugače, v večji ali manjši meri vplivala romanizacija v praromunskem smislu). Tako se da delno podobnost med romunščino in albanščino pa tudi nekatere bistvene razlike med njima zelo dobro razložiti z ravnotežjem med ilirščino in traščino ali romanizirano ilirščino in romanizirano traščino, čemur so dodane še neromanizirane sestavine traškega izvora. Približno v 6. st. n. š. se začeta albanščina in romunščina razvijati vzporedno, a razmeroma neodvisno. Zelo verjetno se določene točke romanske dediščine v albanščini niso

skladale z romansko dediščino v romunščini; in v luči Russujeve teorije tudi ne more biti drugače.

Russujeva teorija je preprosta, uravnotežena in po mojem mnenju popolnoma logična. Kljub temu pa za mnoge strokovnjake ni sprejemljiva. V Romuniji je bila doslej malo poznana in o njej se je le malo razpravljalo. Domnevamo lahko, da bi jo v Albaniji imeli za udarec »za vsako ceno ilirski in samo ilirski tradiciji«. Ne morem si predstavljati, do kakšne mere pretresa strokovnjake v drugih deželah, ki se oklepajo vsak svojega vnaprej sprejetega mnenja, ki je nujno povezano z avtorjevim političnim ozadjem.

Vseeno pa Russujeva teorija ni popolnoma nova. Mnogi delčki te zgradbe so bili že prej znani in sprejeti, v njen prid pa govorijo tudi številni jezikoslovni dokazi. Pomembna vloga Karpijcev med 2. in 4. st. n. š. je bila temeljito proučena z arheološkega in zgodovinskega stališča (npr. Bichir 1973, 1981, eden glavnih strokovnjakov za karpijsko vprašanje; Mitrea 1980; Nica-Cîmpeanu 1979, ki analizira sožitje romanskih in prvotnih pogrebniških obredov v Transilvaniji med 3. in 5. st. n. š.). Russujeva teorija je tudi jezikoslovno podprta. A. Landi (1986) je opazil, da alb. *mbret* 'cesar' nikakor ne odraža običajnega razvoja iz lat. *imperator*, da pa se dobro razložiti kot izposojenka iz praromun. **Mpărat* (**M* zaznamuje zvočnik, ki se je v sodobni romunščini razvil v *îm*, tako da omenjeni obliki ustreza *împărat* 'cesar'). Po drugi strani pa alb. *qind* 'sto' odraža lat. *centum*; beseda je izgubljena v romunščini, ki je ohranila traško obliko **sută* (podrobna obravnava te oblike in slovanskega **ssto* v SR 36/4 (1988): 349–358). Seveda pa je še veliko drugih podrobnosti, o katerih na tem mestu ne moremo razpravljati.

Russujevi hipotezi naj bi dale dokončne obrise prihodnje raziskave, po možnosti take, ki bodo plod sodelovanja med jezikoslovci, zgodovinarji in arheologi. Vsekakor pa je albanska etnogeneza nadvse poučna in koristna za slovansko etnogenezo, posebno za južnoslovanske veje. Prav tako je potreben celostni pogled na ta problem. Nikakršna »albanska enigma« ne obstaja, prav tako kot ne obstaja »etruščanska enigma« ali »traška enigma«. Stvari je treba samo pravilno zastaviti, brez predsodkov in seveda brez političnih ciljev.

Zidaki za novo zgradbo. V svojih razpravah, objavljenih od 1987 dalje, sem se osredinil na ponovno proučitev slovansko-romanskih odnosov, v glavnem z jezikoslovnega vidika, pogosto pa sem se vprašanja loteval v povezavi z zgodovino miselnosti. Na splošno sem poudarjal pomen substratnih jezikov jugovzhodne Evrope. Pred nedavnim sem raziskal tudi po vsej verjetnosti predindoevropsko (dalje predide.) krajevno ime *Praha*, ki je sedaj v slovanskem sklopu (Paliga 1992). Predide. dediščini so slavisti doslej posvečali le malo pozornosti, to pa bi bilo treba nemudoma popraviti. V tej zvezi bi rad opozoril na obliko *ryba*, ki ji v ide. družini ni sorodna nobena beseda (zveza z nem. *Raupe*, *Aalraupe* ni jasna, in tudi če bi bila, ne bi pojasnila ničesar). Mogoče jo je analizirati v okviru predide. korena **R-B*/**R-M* 'kriviti, upogibati; zakrivljen' (Paliga 1989, kjer sem navedel nekaj primerov, npr. rečno ime *Rabon* v Daciji, rečno ime *Rebas-anthos* v Bithyniji; romun. *a răbda* 'vztrajati' iz prvotnega pomena 'upogniti nekemu hrbet'; *roabă* 'samokolnica', starinska beseda, verjetno s prvotnim pomenom 'kolo' po analogiji s polno luno). Trdno sem prepričan, da bo raziskovanje predide. dediščine prineslo nove podatke, pomembne za slovansko etnogenezo.

Na koncu tega pregleda naj opozorim na obliko *Trojan*, izpričano v poimenovanju za slovanskega boga (Ovsec 1991: 159–162, pa tudi kazalke na str. 536; Beranová 1988: 219; ta avtorica domneva, da je bil Trojan triglavi bog, kar pa se da razumeti le kot rezultat ljudske etimologije pri Slovanih).³ Nobenega dvoma ni, da slovansko *Trojan* odraža pobožanje rimskega cesarja Trajana (98–117). Dolgo časa je bil problematičen korenski *o*. Čisto nedavna razprava (Potolescu 1992) pa je pokazala, da se *Troianus* pojavlja v napisih v pozni antiki (ti napisi so bili objavljeni v delu *Corpus Inscriptionum Latinarum*, ki pa so bili do nedavnega neopaženi). *Troianus* je bila ljudska oblika, vzporedna s *Traianus*. Dodatni dokaz za prisotnost te oblike v vzhodni romanščini je romun. *troian* 'snežni zamet' (legenda pravi, da je cesar Trajan ukazal zgraditi številne okope, ki naj bi preprečili vdore; pomen v romunščini je izpeljan iz pomena 'okop' na precej nepričakovan način).

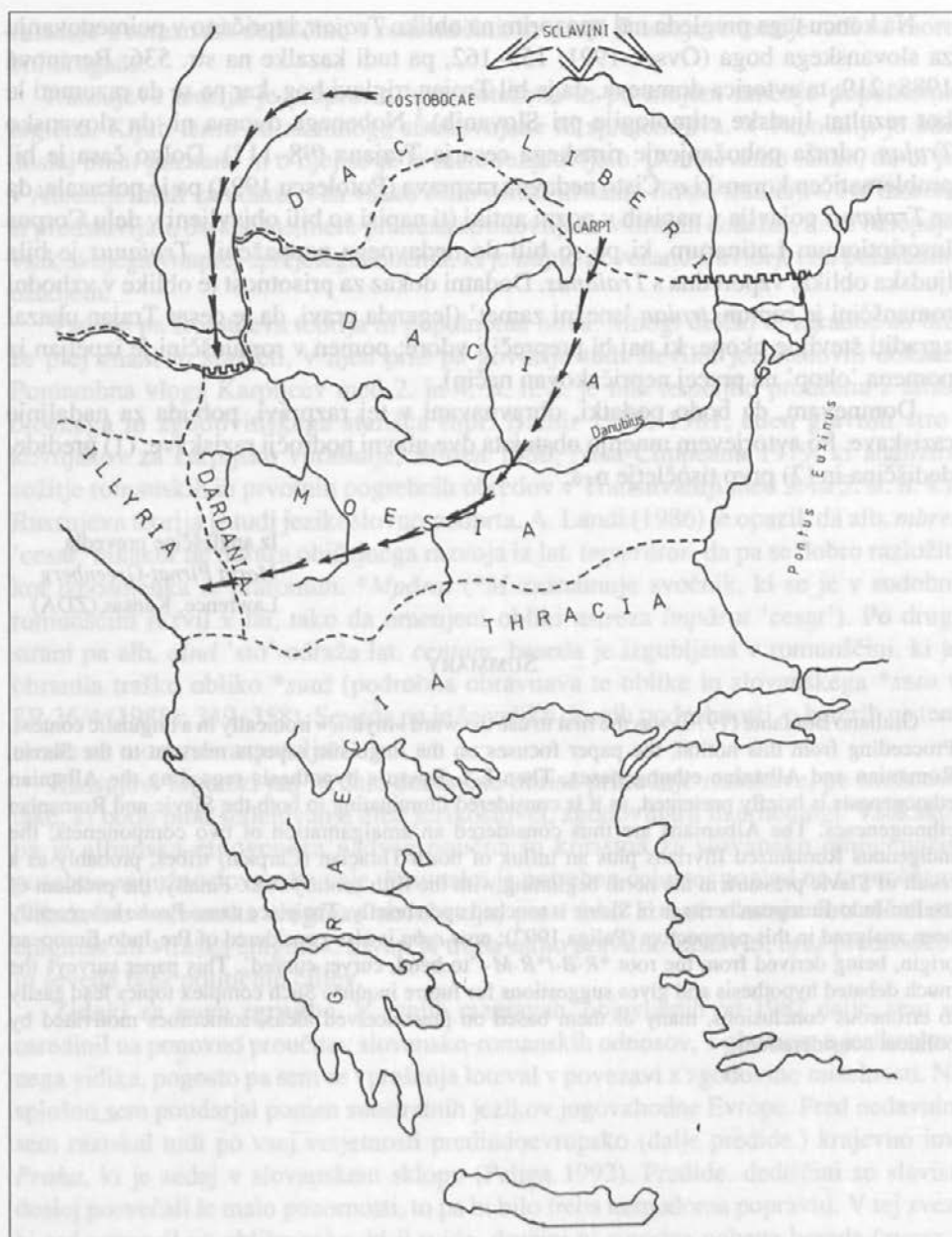
Domnevam, da bodo podatki, obravnavani v tej razpravi, pobuda za nadaljnje raziskave. Po avtorjevem mnenju obstajata dve glavni področji raziskave: (1) predide. dediščina in (2) prvo tisočletje n. š.

Iz angleščine prevedla
Marja Pirnat-Greenberg
Lawrence, Kansas (ZDA)

SUMMARY

Giuliano Bonfante (1970) was the first to use the word »mythic« ironically in a linguistic context. Proceeding from this notion, the paper focuses on the linguistic aspects relevant to the Slavic, Romanian and Albanian ethnogeneses. Then I. I. Russu's hypothesis regarding the Albanian ethnogenesis is briefly presented, as it is considered illuminating to both the Slavic and Romanian ethnogeneses. The Albanians are thus considered an amalgamation of two components: the indigenous Romanized Illyrians plus an influx of north-Thracian (Carpian) tribes, probably as a result of Slavic pressure in the north beginning with the fifth century A.D. Finally, the problem of the Pre-Indo-European heritage in Slavic is touched upon briefly. The place name *Praha* has recently been analyzed in this perspective (Paliga 1992); now *ryba* is also considered of Pre-Indo-European origin, being derived from the root **R-B-/*R-M-* 'to bend, curve; curved'. This paper surveys the much debated hypothesis and gives suggestions for future inquiry. Such complex topics lead easily to erroneous conclusions, many of them based on preconceived ideas, sometimes motivated by political considerations.

³ Ta ljudska etimologija ni bila podprta le z naključno enakozvočnostjo, ampak tudi z verskim obnašanjem: »Večglavost je zanimiva značilnost baltsko-polabskih bogov, ki jo je za zdaj še vedno izredno težko (znanstveno) razložiti. Dejstvo je, da so večglave malike našli tudi pri vzhodnih slovanskih sosedih, Ostjaki in Samojedih, katerih božanstvo Starec ima na primer tri glave.« (OVSEC 1991: 137)

Izsek iz vzhodnega dela Rimskega imperija, ko je bil na vrhuncu svoje razprostranjenosti. »Blažilec« med Rimskim imperijem in Slovani (Sklavini) so predstavljali t. i. svobodni Dačani (Daci Liberi), ki so jih v glavnem zastopali Karpijci (Carpi) in Kostobocijci (Costobocae). Na to skupino neromaniziranih (ali vsaj manj romaniziranih) severnih Tračanov je vplivala slovanska ekspanzija, zato so se preselili na jug po dveh možnih poteh (puščici); kasneje so se naselili na področju današnje Albanije. Posledica te pomembne selitve severnih Tračanov, ki je delno zabeležena v redkih pisanih besedilih pozne antike, je albanska etnogeneza.

SEZNAM NAVEDENK

- Skënder ANAMALI 1985: Des illyriens aux albanais. *Iliria*: 219–227.
- Magdalena BERANOVÁ 1988: *Slované*. Praga: Panorama.
- Gh. BICHR 1973: *Cultura carpică*. Bukarešta: Editura Academiei.
- 1981: Dacii liberi din Muntenia și relațiile lor cu romanii. *Thraco-dacica* 2: 73–92.
- Giuliano BONFANTE 1966: Influences du protoroumain sur le protoslave? *Acta Philologica* 5: 53–69.
- 1970: Il tipo delle radici indoeuropee. *Accademia Toscana di Scienze e Lettere 'La Colomberia'*: 19–26.
- Dimităr DEČEV 1957: *Die thrakischen Sprachreste*. Dunaj: Rudolf M. Rehrer.
- Aleksander DHIMA 1984: Continuité des traits anthropologiques chez les albanais. *Studia Albanica* 21/2: 199–207.
- Mahir DOMI 1983: Problemes de l'histoire de la formation de la langue albanaise, résultats et tâches. *Iliria*: 5–38.
- Marija GIMBUTAS 1971: *The Slavs*. London: Thames and Hudson.
- 1986: Remarks on the Ethnogenesis of the Indo-Europeans in Europe, Bernhard KADLER-PALSSON (ur.), *Ethnogenese europäischer Völker*. Stuttgart-New York: Gustav Fischer Verlag.
- Rolf KÖDDERITZSCH 1988: Gedanken zur Ethnogenese der Albaner (aus sprachlicher Sicht). *Linguistique Balkanique* 31/3–4: 105–116.
- Damian KOMATA 1983: Të dhëna arkeologjike për qytetin arbërer, shek. VII–XI. *Iliria*: 209–216.
- Addolorata LANDI 1986: Considerazioni sulla nota di Al. Rosetti. *Studia Albanica* 23/2: 139–144.
- Aleksandër MEKSI 1989: Données sur l'histoire médiévale ancienne de l'Albanie. *Iliria* 19: 109–136.
- Ioan MITREA 1980: Regiunea centrală a Moldovei dintre Carpați și Siret în sec. VI–IX e.n. *Carpica* 12: 55–190.
- Ioana NICA-CIMPEANU 1979: Riturile funerare în Transilvania de la sfârșitul secolului al III-lea e. n. pîna în secolul al V-lea e.n. *Acta Musei Napocensis* 16: 157–170.
- Damjan J. OVSEC 1991: *Slovska mitologija in verovanje*. Ljubljana: Domus.
- Sorin PALIGA 1987: The Social Structure of the Southeast European Societies in the Middle Ages. *Linguistica* 27: 111–126.
- 1988: Slovensko *sъto – izzivalen problem? *Slavistična revija* 36/4: 349–358.
- 1989: Old European, Pre-Indo-European, Proto-Indo-European. Archeological Evidence and Linguistic Investigation. *The Journal of Indo-European Studies* 17/3–4: 309–334.
- 1990: Este boieria o instituție împrumutată? *Revista Arhivelor* 67 (52. del): 250–260.
- 1991: Aperçu de la structure étymologique du roumain. *Linguistica* 31: 99–106.
- 1992. Ali obstajajo »urbske« prvine v slovanskih jezikih? *Slavistična revija* 40/3: 309–313.
- Cicerone PETOLESCU 1976: Troianus dans l'épigraphie latine. *Symposia Thracologica* 9: 173.
- 1987: Latin balkanique ou roumain commun? (A propos de l'origine de l'aroumain). *Romanica Aenipontana* 14 (Akten der Theodor Gartner-Tagung): 341–348.
- M. M. RĂDULESCU 1981: Daco-Romanian-Baltic Common Lexical Elements. *Ponto-Baltica* 1: 15–113.
- A. D. XENOPOL 1985: *Istoria românilor din Dacia Traiană*, I. del. Bukarešta: Editura Științifică și Enciclopedică.

FIKTIVNO IN DEJANSKO V *SELITVAH* (1929) MILOŠA CRNJANSKEGA (Zgodovinski roman?)

Miloša Crnjanskega *Selitve* (*Seobe*, 1929) so zgodovinski roman, v katerem je očitna zgodovinska dimenzija v veliki meri potisnjena v ozadje na račun »pripovedujočega posrednika«. Ko se Crnjanski implicitno sklicuje na lastno zgodovinsko zavest, vendarle prepričljivo prikaže neko zgodovinsko obdobje (sredino 18. stoletja). Tako roman razsvetljuje problemska področja, povezana z nefikcijskimi pripovednimi besedili, to je z zgodovinopisjem.

Miloš Crnjanski's *Seobe* (1929) is a historical novel, in which the apparent historical dimension is transferred to the background in favor of the "narrating medium" (berichtendes Medium) to a great extent. However, by implicitly applying his historical awareness Crnjanski convincingly manages to render a period of history (i.e., the middle of the eighteenth century). Thus, this novel casts a light on problem areas connected with non-fictional narrative texts (historiography).

Žanrsko oznako besedila *Selitve* (*Seobe*, 1929) »zgodovinski roman« nekateri zagovarjajo,¹ medtem ko jo drugi zavračajo.² To nestrinjanje je v enaki meri pogojeno s poimenovanjem »zgodovinski roman« kot s strukturo besedila. V sledečem razpravljanju bomo raziskali, do kakšne mere lahko govorimo o zgodovinskem znanju (tj. razumevanju zgodovine) v romanu *Selitve*.

Selitve – ne zgodovinski roman (kot ga pojmuje U. Eco). V razpravljanju o tem žanru Eco razlikuje tri tipe zgodovinskih romanov.³

1. ljubezenska zgodba (*romance*): zgodovina se uporablja le kot dogajalno ozadje, ob katerem da avtor duška svoji domišljiji;

2. »roman intrige in maščevanja« (*cape and sword novel*): v konkretno in resnično zgodovinsko obdobje so postavljeni izmišljeni liki, katerih občutja in ravnanja niso pogojena z danim časom;

3. resnični zgodovinski roman: ravnanje in mišljenje glavnih oseb, za katere ni potrebno, da so omenjeni v zgodovinskih virih, se uporablja za boljše razumevanje preteklosti.

Tretja oznaka se v glavnem ujema s tisto, ki jo navaja Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte.⁴ Avtorja W. Kohlschmidt in M. Nussberger menita, da zgodovinsko v zgodovinskem romanu leži po eni strani v obravnavanem gradivu, po drugi pa v »cilju« umetniške predstavitve.

Naslednje teze o *Selitvah* se sklicujejo na mojo razpravo iz leta 1988:⁵

¹A. KADIĆ, *Contemporary Serbian Literature* (The Hague, 1964). – Th. Eckman, *Thirty Years of Yugoslav Literature 1945–1975* (Ann Arbor, 1978), str. 19–20.

²N. MILOŠEVIĆ, *Roman Miloša Crnjanskog* (Beograd, 1970), str. 242. – N. PETKOVIĆ, *Seobe M. Crnjanskog* (Beograd, 1985), str. 94.

³U. ECO, *Nachschrift zum »Namen der Rose«* (München, 1984), str. 86, 87.

⁴*Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte* (ur. W. Kohlschmidt in W. Mohr), zv. 1 (Berlin, 1958), str. 658.

⁵R. HODEL, Jezik, glavni likovi i simbolika »Seoba«, *Polja* (Novi Sad), september 1988, št. 355, str. 390–393.

1. Pomanjkanje družbenega okolja za glavne osebe. Če naj misli in dejanja glavnih oseb pomagajo razumeti preteklost, morajo biti utemeljene v tem času, kar med drugim pomeni, da morajo biti prikazane v socialnem kontekstu. Crnjanski se vrne v 18. stoletje, dogajališče je najprej Panonija, kjer so Srbi ob koncu 17. in na začetku 18. stoletja iskali zatočišče pred turško silo. Vendar pa avtor ne osvetli ne razmerja Srbov do drugih ljudstev v tem prostoru ne razmerja glavnih oseb do neposrednega družbenega okolja. To ne velja le za razmerje Vuka Isakovića do njegovega polka in nadrejenih, ampak tudi za razmerje njegovega brata Arandela do ljudi, s katerimi trguje, in do možnih sosedov.

2. Prevladovanje aorista v Selitvah iz l. 1929 v nasprotju s Selitvami iz 1962, kjer prevladuje perfekt, kar W. Schmid⁶ imenuje prepletanje pripovedovalčevega govora z govorom literarne osebe. V nasprotju s perfektom, ki jasno postavi dogodek v preteklost in s tem oddalji bralca od tega dogodka, aorist predstavlja dogodek kot neposredno dogajanje, ki ustvarja zelo močno prisotnost pesnika v besedilu. S tem ko osebe v Selitvah ne dojemajo takoj dogodkov, ki so jih prisiljene doživeti, ampak šele kasneje v svojih razmišljanjih, dejansko v resnici ni prisotno (npr. Dafinina smrt ali Rusija za Vuka); z rabo aorista pesnik dosega stalno nihanje med pripovedovalčevim govorom in govorom literarne osebe; prepletata se pripovedovalčev in pripovedovani čas. Dogodek izgubi jasno določeno mesto v kronološkem zaporedju.

3. Glavne osebe povezujejo simbolni kompleksi, njihov pogled je omejen. Povezava med osebami, ki redko komunicirajo med sabo in ki so komajda prikazane v družbenem okolju, se dosega z njihovo podrejenostjo simbolno nabitim prispodobam. Dojemanje obeh bratov, ki sta si sicer zelo različna, je, enako kot dojemanje Dafine in, v manjši meri, celotnega polka, podrejeno simbolnim kompleksom »noči« (senca, rumena reka, rumene oči itd.) in »zvezdnega neba« (sonce, modre oči, Rusija itd.). Ta skupna usmeritev oseb kaže, da je pripovedovalčeva perspektiva omejena na perspektivo književnih oseb. Tako je npr. edina stvar, ki jo izvemo o bitki blizu francoske meje, to, da sredi ruvanja in streljanja Vuk vidi samo košček modrega neba sredi oblakov.

4. Starinski govor Vuka Isakovića. Po mnenju Berislava Nikolića se Selitve iz 1929 dogajajo v času, ko sta Maksim Suvorov (1726) in Emanuil Kozačinski (1733) v srbsko kulturo uvedla rusko cerkvenoslovanščino.⁷ Raba tega jezika v Vukovem govoru ni namenjena za karakterizacijo tega obdobja, saj je bil jezik tedaj šele uveden, ampak mora biti pogojena z nečim drugim. Poudarja Vukovo odtujenost Avstro-Ogrski, njegovo kljubovanje verski, jezikovni in narodni asimilaciji.

Te vidike poudarjam, da bi pokazal, kako zgodovinski dogodek (v besedilu ekspliciten ali samo impliciran z izpusti in anahronizmi) služi predvsem kot pripovedna prvina. Preden nadaljujem, je potrebno razjasniti, kaj je mišljeno s prevladovanjem domišljjskega nad dejanskim. Ti dve poimenovanji implicirata objektivno resničnost, ki pa je definirana z določeno instanco, drugače povedano, z implicirano zgodovino, s katero se zgodba lahko sklada. Izhodišče je torej teorija o ujemanju z

⁶Wiener slavistischer Almanach, Sonderband 11: Dialog der Texte: Hamburger Kolloquium zur Intertextualität, ur. W. Schmid in W.-D. Stempel, 1983.

⁷B. NIKOLIĆ, Jezik u Seobama M. Crnjanskog, Književno delo M. Crnjanskog (Beograd, 1972), str. 239.

resnico. Zgodovinski dogodek v najširšem pomenu je v književnem delu najprej pripovedna, šele nato zgodovinska prvina.

Ta zadnja vloga ni le poljuben dodatek, ampak pravzaprav šele konstituira pripovedništvo. Kako pride do tega? Dogodek kot del pripovedništva stopi v nujni dialog z ustreznim zgodovinskim dogodkom. S tem mislim, da »znanstvenozgodovinska podstava«⁸ dobi pomenske možnosti pripovedništva, medtem ko »pripovednozgodovinska predstavitev« lahko dopolni, upraviči, potrdi znanstvenozgodovinsko podstavo ali podvomi o njej. Če vzamemo statični model (ne kot proces med bralcem in delom), v literaturi pomensko polje zgodovinskega dogodka tvorijo naslednje prvine:

1. njegov eksplicitni in implicitni pomen v zgodovini, nanašalna jezikovna vloga (po Jakobsonu);⁹

2. njegovi pomeni v zgodbi, poetična jezikovna vloga;

3. iz tega izvirajoče nasprotje med objektivno in izmišljeno resničnostjo, kjer se izmišljeno postavlja nasproti v nekem smislu objektivni resničnosti.

Tu opazimo, da vprašanje ujemanja ne obravnava semantičnih možnosti v celoti. Ali drugače povedano: Ne glede na to, ali je pripovednozgodovinska predstavitev zgodovinske resničnosti prilagojena resničnosti ali ne, v vsakem primeru nastane referenca, ki ustvarja pomen, in do te mere lahko govorimo o prvenstvu pripovedništva. Če upoštevamo »resničnega« bralca, moramo v mejah »pomena dogodkov v zgodovini«, razumeti posebno znanje, pojmovanja in vrednostne presoje, se pravi posebno subjektivno zgodbo teh dogodkov, predlogo, kot jo pojmuje W. Schmid.¹⁰ Prvenstvo pripovedništva pomeni prvenstvo besedila, prvenstvo ustvarjanja in ne interpretiranja ali poustvarjanja predloge. Predloga je pomembna samo do te mere, v kolikor ustvarja pomen znotraj besedila na stopnji medbesedilnosti.

Če vzamemo pomensko polje s stališča tega, kar imenujem geneza recepcije, pridemo še do enega vidika prvenstva pripovedništva. *Selitve* iz l. 1929 se začnejo z zvezo *magloviti vrbaci* ‚meglene vrbe‘. Ko pravimo »se začnejo«, se zavedamo, da začetek ni na točki nič, ampak je »obsijan« z njegovim mestom v literarnem delu, naslovom, epigrafom, s tem, kaj avtorjevo ime pomeni bralcu itd. Tako lahko govorimo o pripovedništvu, ki samo sebe gradi, se ustvarja v času. Nanašalna točka omenjene sintagme na tej stopnji, za katero je značilna odsotnost domišljjskega, še naprej prevladuje, vendar ostaja brez usmeritve. Samo besedilo v glavnem nudi bralcu izkušnjo, v kolikor nakazuje pragmatično referenco; to je na tej stopnji še razpršeno, ker je le šibko usmerjano z nastajajočo pripovedjo. Ko se branje nadaljuje, pa besedilo vse bolj postaja področje bralčevega izkustva, resničnost v somraku izmišljenega. (Pomislimo na latinsko *textere* in nemško *Wirklichkeit* ‚resničnost‘ iz *wirken*; oba glagola pomenita ‚tkati‘.)

Poleg nanašalnih točk, ki so vezane na določene besedilne prvine, je besedilo v svoji popolnosti vse bolj povezano s svetom kot interpretirano celoto. Potemtakem prvenstvo pripovedništva v luči njegove celokupnosti pomeni naslednje:

⁸R. INGARDEN, *Das literarische Kunstwerk* (Tübingen, 1965).

⁹R. JAKOBSON, *Linguistics and Poetics, Style and Language*, ur. Th. A. Sebeok (Cambridge, Mass., 1964), str. 350–377).

¹⁰W. SCHMID, *Sinnpotentiale der diegetischen Allusion, Wiener slavistischer Almanach* 1983, *Sonderband* 11, str. 141–187.

Ni potrebno, da je svet, ustvarjen v literarnem delu, model resničnosti, vendar pa vstopi v vzajemno označujočo dialektično konfiguracijo, ki ustvarja pomen v obojestranski nanašalnosti, na resničnost in iz nje. Drugače povedano, na resničnost gledamo drugače pod vplivom prebranega pripovednega dela, prav tako kot gledamo drugače na pripovedno delo pod vplivom resničnosti, za katero vemo, da se nanaša na pripovedno delo. Medtem ko (po besedah K. Stierleja)¹¹ pripovedništvo zavezujejo le zanj določeni pomembnostni kriteriji, v katerih je zajeta imanentna poetika dela, pa je neizmišljena pripoved na eni strani usmerjena k dejstvu, ki ga predstavlja, po drugi pa k pomembnostnim kriterijem, ki omogočajo dojetje tega dejstva.

Resničnost zgodovinskih dejstev, ki podpira izmišljeno v literarnem delu, je v zgodovinoisju sporno vprašanje, zato je potrebno razmerje med fiktivnim in dejanskim na novo opredeliti. Sledeče trditve temeljijo na delu K. Stierleja, W. J. Mommsena in H. M. Baumgartnerja. Objektivnost zgodovinoisja je vprašljiva v vseh treh opredelitvah objektivnosti po Adamu Schaffu:¹² objektivno v smislu tega, kar izhaja iz predmeta; objektivno v smislu splošne veljavnosti, ali drugače povedano, tistega, kar velja za vse; objektivno v smislu odsotnosti čustvene obarvanosti in iz temu ustrezne pristranskosti.

1. Objektivno v smislu tega, kar izhaja iz predmeta. Hans Michael Baumgartner je l. 1973 zapisal: »Zgodovinsko dejstvo implicira, da ne moremo predpostavljati, kot v naravoslovnih vedah, obstoj čistega »Dass«, ki bi ga lahko razumeli kot zadovoljivo posredovanega z neodvisnim čutnim dojetjem...«¹³ Po Baumgartnerju je zgodovinsko dejstvo predstavljeno kot pripovedovana zgodba, pa če še tako okrnjena ali zasilna. Potemtakem zgodovinski dogodek nima nobenega nespremenljivega objektivnega smisla, ampak nudi široko paleto možnih pomenov. Pomenske možnosti uresničujejo kasnejši opazovalci.¹⁴ Zveza interpretira z opazovanim predmetom postane ontološka osnovna predpostavka.¹⁵

2. Objektivno v smislu splošne veljavnosti. Tudi če opazovalec uspešno obdela zgodovino, pa se zaradi drugih posebnih pogledov, za katere obstajajo definirana tematska in teoretična poimenovanja (po Stierlejevem mnenju), zastavlja problem pripovedne konfiguracije. Za opazovalca zgodovina (*history*) ponovno postane njegova zgodovina (*his story*). Nadaljujmo s Stierlejem: Zgodovinar razodene zgodovinsko znanje in ga obenem tudi uniči, s tem da ga podvrže pripovednemu redu, v katerem vsaka posameznost zavzema svoje mesto glede na potek pripovedi od začetka do konca.¹⁶

¹¹K. STIERLE, Erfahrung und narrative Form, *Theorie der Geschichte*, zv. 3 (München, 1973), str. 85–118, zlasti str. 98.

¹²A. SCHAFF, *Geschichte und Wahrheit* (Dunaj, 1970), str. 72 sl.

¹³H. M. BAUMGARTNER, Erzählung und Theorie in der Geschichte, *Theorie der Geschichte*, zv. 3, str. 259–290, zlasti str. 282.

¹⁴H. R. JAUSS, Zur Analogie von literarischem Werk und historischem Ereignis, *Geschichte, Ereignis und Erzählung* (München, 1973, str. 535).

¹⁵P. RICOEUR, *Hermeneutik und Strukturalismus: Der Konflikt der Interpretationen I* (München, 1973), str. 19.

¹⁶K. STIERLE, str. 109.

Jörn Rüsen¹⁷ imenuje »pripovedni konstrukt« pripovedni načrt za to, kar se bo pripovedovalo, na čemer temelji vsaka zgodovina. Kot menita Stierle in Rüsen, so izsledki zgodovinskega raziskovanja vsekakor v določeni meri zaznamovani s perspektivo. Torej mora biti obča veljavnost zreducirana na nekaj takega, kot je splošna perspektiva ali intersubjektivnost, ki je omejena s teoretično usmeritvijo, družbeno skupino ali gibanjem. Nadaljnji pojem, ki je prepleten s pripovedovanjem in ki ustvarja dodatno perspektivo, je sam jezik. Zgodovinopisje je tako s svojim predmetom kot z njegovo predstavitvijo vezano na jezik, ki je del t. i. »lebensweltlicher Zusammenhang« ali živega konteksta, ki je vedno nekako nabit s pomenom. Zgodovinopisje se po besedah Wittgensteina v delu *Philosophical investigations* obrača k jezikovni igri, v kateri je besedni pomen vezan na rabo, na rabo v jezikovni igri, ki je utemeljena na skupni obliki življenja ali drugače – na skupnem načinu bivanja.

3. Objektivno v smislu odsotnosti čustvene obarvanosti. Leopold von Ranke v predgovoru k 5. izdaji svoje knjige *English History I*. 1860 piše: »Rad bi odpravil osebna čustva in prepustil stvarem, da govorijo same zase.«¹⁸ Isto željo postavi kot kriterij objektivnosti tudi John Dewey, ki l. 1938 piše: »Da bi bili intelektualno ‚objektivni‘, moramo odstraniti osebne dejavnike v postopkih, ki nas vodijo do zaključkov.«¹⁹ Mommsen ima za popolnoma dogmatično tisto stališče, ki se ne zaveda svoje teoretične vsebine, pristranskosti in izhodišča, ki ga vsiljujejo posameznikove vrednote, in to prav zato, ker se znanstvenik pretvarja, da je izhodišče njegovega razpravljanja izključno v predmetu. Mommsen²⁰ izpostavi tri osnovne predpostavke, ki zadevajo perspektivnost, in sicer: a) posebno razumevanje bistva človeškega bitja; b) posebno pojmovanje družbenih sprememb; c) posebna pričakovanja za prihodnji razvoj človeške družbe. Obenem ovrže voluntaristično stališče, kot ga je npr. zagovarjal Theodor Lessing. Lessing je razumel zgodovinsko znanje kot ideološko samopotrjevanje s strani opazovalca. Mommsen pa vidi možnost napredka v zgodovinskem poznavanju prav v dejstvu, da je zgodovinar vezan na določen položaj. Glede na presupozicijo nujne perspektivnosti v zgodovinskem razumevanju (zaradi teoretične usmeritve, pripovednega značaja predstavitve, intersubjektivnih temeljnih predpostavk, jezikovnega konteksta ali osebnega interesa) se zgodovinopisje približuje pripovedništvu, medtem ko literarno besedilo postane predmet možnega zgodovinskega razumevanja.

Zato je treba vprašanje zgodovinskega aspekta v *Selitvah* iz l. 1929 drugače zastaviti. Če sta raziskovanje in predstavitev preteklosti v osnovi povezana s perspektivnostjo v smislu stare trojice »prostor, čas in oseba«,²¹ potem za naše razumevanje zgodovinskega literarnega besedila (tu se vračamo k vprašanju *Selitev* iz

¹⁷J. RÜSEN, Wie kann man Geschichte vernünftig schreiben?, *Theorie der Geschichte*, zv. 3, str. 300–333.

¹⁸L. VON RANKE, *Sämtliche Werke*, zv. 15 (Leipzig, 1877), str. 101.

¹⁹C. BLAKE, Can History be Objective?, *Mind* 64 (1955), str. 63.

²⁰W. J. MOMMSEN, Der perspektivische Charakter historischer Aussagen und das Problem von Parteilichkeit und Objektivität historischer Erkenntnis, *Theorie der Geschichte*, zv. 1, str. 448–452.

²¹R. KOSELLECK, Standortbindung und Zeitlichkeit, *Theorie der Geschichte*, zv. 1, str. 17.

l. 1929) poleg časa literarnega besedila obstajata še dve drugi pomembni časovni ravnini, in sicer: čas, v katerem je bilo besedilo ustvarjeno (za Selitve je to očitno čas okrog l. 1929), in čas posameznega bralca (ki v svoje branje pogosto vključi predhodne interpretacije). Tako obstajajo v zgodovinskem literarnem besedilu, vzporedno z znanstvenim zgodovinskim besedilom, tri glavne časovne osi: pripovedovani čas, čas zgodovinskega avtorja (tj. realnega avtorja besedila) in čas zgodovinskega ali resničnega bralca.

Če smo bolj konkretni, gre v Selitvah iz l. 1929 za naslednje časovne osi:

1. Pripovedovani čas (v glavnem med 1744 in 1745): Usoda avtorjevih prednikov, ki so pod vodstvom Arsenija III. Crnojevića pobegnili pred turškim zatiranjem in l. 1690 prišli v Vojvodino, a bili takoj nato vpoklicani v avstro-ogrsko vojsko. Crnjanski se tu poslužuje zgodovinskih virov in spominov Simeona Piščevića, prvič objavljenih l. 1884 v ruščini. Piščević v prvem delu svojega dela, podobno kot Crnojević kasneje v romanu, opisuje prisilen pohod 300 mož slovenskega donavskega polka pod tujo zastavo in za tuje interese.

2. Čas zgodovinskega avtorja. Posebnega pomena so Crnjanskega vojaške izkušnje iz Galicije, kjer je bil avstro-ogrski vojak, njegov »sumatraizem« in njegova poveznost s književno avantgardo. Crnjanski, ki se je rodil v Čongradu v Banatu in se izobraževal pod Avstro-Ogrsko, se je moral v I. svetovni vojni bojevati proti svojim rojakom. Iz vojne se je vrnil domov ogorčen. Njegova osebna usoda brezdomca, ki je bil prisiljen služiti tuji sili, je bila obenem narodna usoda. Njegova odtujenost odkriva tudi trajni vpliv na njegov estetsko-idealistični koncept »sumatraizma«. V Razlagi »Sumatre« (*Objašnjenje »Sumatre«*, 1920)²² Crnjanski piše: »Osetih, jednog dana svu nemoč ljudskog života i zamršenost sudbine naše. Video sam da niko ne ide kuda hoče i primetio sam veze, dosad neposmatrane.« Čeprav so bile Selitve napisane več let po tej »razlagi«, je za glavne junake romana prav tako značilna »neskončna ljubezen do daljnjih hribov« in povezava med njimi skoraj izključno temelji na zvezi z »daljnjim«. Za srbsko vojaško ljudstvo v Selitvah iz 1929 je značilno tudi to, da je vse, kar pripovedovalec imenuje »moje« in »naše«, primitivno, divje, elementarno, medtem ko je vse tuje omikano in disciplinirano. Novica Petković vidi v tem jasno misel umetniške avantgarde, ki tradicionalno vrednotenje naravnega-kulturnega obrne na glavo, saj ima kulturno za nenaravno, umetno.²³

3. Čas zgodovinskega bralca. Razen čisto osebnih predpostavk na bralčevo razumevanja besedila vplivajo še biografski vidiki, interpretacije prejšnjih bralcev in asociacije s sočasnim narodnim položajem. Prav v tej zadnji točki so Selitve, roman o izseljevanju v Evropo²⁴ in iskanju nove domovine, dosegle nesluteno aktualnost. Poleg vojn je treba omeniti neskončne selitve »jugoslovanskih« delavcev na sever.

Zaključki. Selitve so zavestno pisane s stališča prvega desetletja po I. svetovni vojni, ki sovпада z ustanovitvijo jugoslovanske države. Sedanji politični položaj na ozemlju Jugoslavije kaže selitve Vuka Isakovića v novi luči. Janez Rotar opisuje ta pojav takole: »Zgodovinska (avtentična) fabula odstopi prostor zgodovinskemu

²²M. CRNJANSKI, *Lirika* (Beograd, 1968), str. 115–119.

²³N. PETKOVIĆ, *Seobe M. Crnjanskog* (Beograd, 1985), str. 96, 97.

²⁴J.-P. LOCHER, *Historie und Historizität*, predavanje v Bernu 1988.

mediju, prek katerega se izraža pogosteje obče kot ožje zgodovinsko avtorjevo izkustvo, ki ga bralec sprejema ob svojih izkušnjah.²⁵

Pri tem drugem tipu zgodovinskega romana, ki ga Rotar postavi v 1. polovico 20. stoletja, je avtorjeva zgodovinska izkušnja izhodišče in urejevalno središče pripovedi. Pri Rotarjevem prvem tipu, v zgodovinskih romanih, nastalih do 20. let 20. stoletja, je izhodišče pripovedništva avtorjeva poljudna zgodovinska izkušnja; pri Rotarjevem tretjem tipu pa izstopa avtorjeva konkretna družbena izkušnja, ki je povezana z zgodovinsko teorijo kot virom »zgodovinskega« pripovedništva.

Glede na to, da je v književnem delu fiktivni pripovedovalec sam del pripovedi, lahko gledamo na literarno zgodovinsko besedilo kot na besedilo, ki vključuje neizogibno perspektivnost do svojega predmeta, ki je tudi rezultat raziskave. Zgodovinska in obenem znanstvena raziskava takega besedila pokaže dvojno korist: besedilo, ki vrta po zgodovinskem gradivu, lahko po eni strani doda nove vidike ali popravi že obstoječe, po drugi pa to »fiktivno« raziskovanje zaradi svoje jasno izpostavljene perspektivnosti lahko vodi h kritični zavesti o osnovah zgodovinskega spoznavanja. Po tej zadnji prednosti se razlikuje od ostalih Rotarjeva tretja vrsta zgodovinskega romana, ki jo Rotar nadalje označi kot »historično projekcijo«, podobno Ecovemu prvemu tipu, v katerem je zgodovini odmerjena stranska vloga fiktivnega dogajalnega ozadja. Kritična zavest o osnovah zgodovinskega spoznavanja ima lahko zelo omejeno vlogo v Rotarjevem prvem tipu. To se zgodi v primeru, ko en glas v pripovedi, v glavnem pripovedovalčev, sovpada z implicitnim avtorjem, ki pogosto predstavlja glas tesno povezane skupine ljudi; tj. ko pripovedništvo postane dokument ali program. Šklovski imenuje to sovpadanje »tendencioznost« in ga definira kot »nezamaskirano poštenost«.²⁶ Aage Hansen-Löve govori o podrejanju avtonomnosti zgradbe mimetični ali ideološki dolžnosti.²⁷ Tovrsten primer v sodobni literaturi je delo Vasilija Belova *Vse vpredi*. V primeru, ko manjka nezdiferencirano ozadje z množicami, besedilo dobi preroške poteze; ko je skupina obrobna manjšina, besedilo dobi nadih konspiracije. S tega stališča bi bilo zanimivo raziskati roman Leonida Gabyševa *Odljan, ili Vozduh svobody*. V Rotarjevem tretjem tipu (kjer je izhodišče pripovednega avtorjeva konkretna družbena izkušnja) je zgodovinsko gradivo obdelano le minimalno, pripovedovani čas ostaja čisto zgodovinsko sredstvo (jasna vzporednica temu je Ecova ljubezenska zgodba). Intenzivnost obdelave zgodovinskega gradiva narašča od Rotarjevega tretjega do prvega tipa, in od Ecovega prvega do tretjega.

Kaj je zgodovinska vsebina *Selitev* (1929)? Kot smo videli, predstavitev zgodovinskih dogodkov in njihovo ponotranjenje v ekonomskem in družbeno-kulturnem kontekstu ni v ospredju. Osnova pripovedništva je avtorjeva zgodovinska izkušnja. Vseeno pa pripovedovani čas ne predstavlja le zgodovinskega ozadja. Čeprav Crnjanski predoči resničnost v vzdušju povojnih let, pa lahko govorimo o »portretu zavesti« panonskih izseljencev, ki podpira določene zgodovinske dogodke in pomaga k njihovem razumevanju. Vendar pa ta portret zavesti (ali duha časa) ni naslikan z zunanjim avtoritativnim opisom, ampak z rekonstrukcijo zavesti različnih oseb, ki

²⁵J. ROTAR, *Književnost in spoznavanje* (Ljubljana, 1985), str. 203.

²⁶V. B. ŠKLOVSKI, *Teorija prozy* (Moskva in Leningrad, 1925), str. 209.

²⁷A. a. HANSEN-LÖVE, *Der Russische Formalismus* (Dunaj, 1978), str. 276.

poteka v strukturi samega besedila. To bi radi ponazorili z dvema strukturnima prvina: z organizacijo prostora in s skladenjskimi konstrukcijami v romanu.

Bralčevo mnenje, da junak spi pod milim nebom, v prvem prizoru Selitev (1929) se spremeni (če se sploh spremeni) šele v drugem pasusu, kjer je eksplicitno omenjena »hiša«. Izkaže se, da je prebivalec v tej hiši žaba, najbolj tipični prebivalec močvirja. Prizor z žabo omogoča ne le rekonstrukcijo taboriščnih razmer v bralčevi zavesti, ampak tudi karakterizira Vukov odnos do tega nenavadnega prebivalca, ki pritegne samo Dafinino pozornost, ker je ponoči po naključju stopila nanjo. Jezik Selitev (1929) temelji na zgoščeni, napeti, neprestano prekinjeni povedi, za katero se pogosto zdi, da omahuje tako skladenjsko kot logično. Njen vznemirljivi značaj in ohlapnost podirata skladenjsko stabilnost. Poved v tem stilu ne obstaja kot celota, ampak se zaganja k naslednji in s tem ustvarja zagnan, enolično udarjajoč ritem na ravni besedila, ki je še dodatno utrjen s ponavljajočimi se zlogi, besedami, povedmi in celimi pasusi. Ta zagnana, ekspresivna, nediskurzivna poved se ustvarja z ritmično-asociativno zvezo poudarjenih, logično nepovezanih, razbitih sintagem. Značaj teh povedi odraža selitev Vuka Isakovića, čigar bitke na tujem, pod tujo zastavo, so povezane le z njegovim pustolovskim potovanjem.

Klasični historizem je v prizadevanju za novo objektivnost skušal interpretirati zgodovinske dogodke v duhu njihovega časa. V Crnjanskega Selitvah (1929) se rekonstrukcija zgodovinskega duha časa postavlja v okvir časa rekonstrukcije. Do te mere lahko govorimo o doslednem historizmu.

Iz angleščine prevedla
Marta Pirnat-Greenberg

ZUSAMMENFASSUNG

M. Crnjanskis Roman *Seobe* (1929) handelt vom Leben einer serbischen Volksgruppe in der Vojvodina (1744–1745). Es sind Nachfahren jener Einwanderer, die 1690 unter Arsenije III Crnojević vor der türkischen Oppression geflüchtet und in ihrer neuen Heimat zu Söldnern Österreich-Ungarns geworden sind. — Ein historischer Roman. Crnjanski schildert allerdings die oft kriegerischen Ereignisse vorwiegend durch das Prisma seiner Protagonisten, die in einer Retrospektive ihre eigene Vergangenheit wieder aufleben lassen. Dadurch erklärt sich der ausgedehnte Gebrauch des Aorists (gegenüber dem Primat des Perfekts in *Seobe*, 1962). Der ökonomische und sozio-kulturelle Kontext fällt weitgehend weg. Die Sinnlosigkeit des Kriegsdienstes für fremde Interessen wird überdies mit der eigenen Kriegserfahrung des Autors assoziiert, der im 1. Weltkrieg auf der österreichisch-ungarischen Seite gegen seine Landsleute zu kämpfen hatte. Des weiteren ist das Sehnen des Hauptprotagonisten nach einer neuen Heimat im fernen »Russland« auf dem Hintergrund von Crnjanskis »sumatraistischen« Konzept (vgl. *Objašnjenje »Sumatre«*, 1920) der ersten Schaffensperiode zu sehen. So erscheint die historische Erfahrung als Ausgangspunkt und organisierendes Zentrum des Textes (J. Rotar) — das historische Ereignis tritt zurück. Trotzdem muss *Seobe* als historischer Roman im Sinne U. Eco's bezeichnet werden — ein Roman, der zu einem besseren Verständnis der Vergangenheit beiträgt — weil zum einen auch der nichtfiktionale (geschichtswissenschaftliche) Text ein narratives Konstrukt darstellt, dessen Diskurs (Fachsprache, Kompositionsregeln, theoretisches Bekenntnis, Erzählhaltung) lediglich eine intersubjektive Gültigkeit innerhalb einer »Schule«, sozialen Gruppe oder Bewegung beanspruchen kann, und weil zum andern es Crnjanski gelingt, eine Bewusstseinswelt wiederzugeben, die weder anachronistisch, noch der Historie wirklich zugänglich ist. Die darin implizierte Thematisierung der eigensten Interessen und Obsessionen des historischen Autors erlaubt von einem konsequenten Historismus zu sprechen.

OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO

V spomin

STONE PRETNAR: ŽIVLJENJE MED ZNANOSTJO IN LITERATURO

Tone Pretnar je živel v času med 9. avgustom 1945 in 16. novembrom 1992. To je boleče kratek čas za zemeljsko bivanje človeka in za možnost njegove ustvarjalne samorealizacije. Zato je še bolj občudovanja vredno delo, ki ga je pustil za seboj in ki obsega razprave in znanstvene članke, prevode, lastno poezijo (tako imenovane grafomanije) ter literarno in kulturno publicistiko. Raznovrstnost del, ki jih je zapustil, ne preseneča le z bogastvom zanimanj in raziskovalno odgovornostjo, temveč karakterizira tudi svojega avtorja v širšem znanstvenem, etičnem in človeškem obsegu. Pretnar namreč ni zanemarjal ne znanstvene, ne prevajalske, niti umetniške, publicistične in pedagoške dejavnosti. Vse oblike aktivnosti sestavljajo sliko človeka, čigar etika ni izhajala le iz zvestobe kulturnim in družbenim zapovedim, ampak je izvirala iz notranje potrebe. Odtod tudi njegovo širokogrudno razdajanje se svetu, ki ni bilo vedno sorazmerno z »uslugami« drugih njemu. Zadoščalo mu je, da se je razdajal in s tem sem ter tja dobil od drugih to, kar je bilo v njih najboljšega. Vsakdo, ki se je s Pretnarjem srečal, nosi v sebi njegovo sliko in nanaša nanjo idealizirajočo perspektivo časa.

Njegovo znanstveno, prevajalsko in umetniško delo je relativno prosto subjektivizacije. Da bi ga lahko v celoti razbrali in razumeli, v kolikšni meri sestavlja sliko tega izjemnega človeka, se moramo seznaniti z bistvom nalog, ki se jih je loteval. Označuje jih odločitev za neodvisnost kot življenjsko držo. Zato ga niso zanimale niti zasluge niti nagrade, najsi je šlo zanj ali za druge. Dosledno z uresničeno odločitvijo je odvrnil strup razočaranj – čeprav mu je bilo dano, da jih je okušal –, lastno delo pa je obravnaval kot radost doživljanja in ustvarjanja. Drža neodvisnega in odprtega človeka mu je omogočala povezovati doslednost in odgovornost z umetniško svobodo, zabavo in parodijo; omogočala je tudi povezavo znanstvenega interesa s področja verzologije in teorije pesniškega jezika s prevajalskim delom in z izvirno pesniško ustvarjalnostjo. Lahko bi rekli, da je med obojima obstajala medbesedilna povezava.

Časovna distanca – čeprav ne velika –, ki nas deli od smrti Toneta Pretnarja, in bogastvo njegovih del spravlja v zadrego avtorico teh besed. Noblesse oblige in čas zahteva, da jih presodimo. Naj bo tale skica poskus interpretacije ustvarjalnih dosežkov Toneta Pretnarja, dosežkov, ki sicer zaslužijo obširno obravnavo.

V delih Toneta Pretnarja odkrijemo tri osnovne tokove: znanstvenega, prevajalskega in pesniškega. Spremljajo jih jezikoslovna dela, med njimi kot najvažnejše *Slovensko-poljski slovar* (skupaj z Boženo Ostromęcko-Frączak) in didaktična dela (priročnik *Slovenščina za Poljake*, skupaj z Emilom Tokarzem, kjer je uporabil svoje lektorske izkušnje na področju kompozicije in izbora besedil). Ti trije tokovi se dopolnjujejo in z izrabljanjem posredniške funkcije prevodov umeščajo njegovo ustvarjalnost med znanost in literaturo.

V znanstvenem delu se je ukvarjal predvsem z verzologijo, o čemer ne pričajo le teme njegovih del, povezanih z univerzitetno kariero (magistrska naloga *Iz zgodovine slovenskega verznege oblikovanja do Prešerna* ter doktorska naloga *Mickiewicz i Prešeren: Ze studiów nad polskim i słoweńskim wierszem romantycznym*), temveč tudi številne razprave, ki jih je objavljajl v poljskih in slovenskih revijah za literarno vedo ter v drugih znanstvenih publikacijah v Sloveniji, na Poljskem, v Novem Sadu in v Amsterdamu. Že naslovi te periodike v veliki meri označujejo rang njegovih razprav: v Sloveniji *Slavistična revija*, *Jezik in slovstvo*, ciklične publikacije *Obdobja*, *Jezik v znanosti* (ur. Ada Vidovič – Muha), *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*; na Poljskem *Pamiętnik Literacki*, *Rocznik Slawistyczny*, ciklične publi-

kacije *Słowianska metryka porównawcza* (ured. Lucylla Pszczołowska), *Slawistyczne studia językoznawcze* (Wrocław), *Slavica* (Katowice), *Prace Historycznoliterackie Uniwersytetu Jagiellońskiego* (Krakov) in druge, v Amsterdamu pa *Linguistic and Literary Studies in Eastern Europe*.

Slovenski magisterij in poljski doktorat (pod vodstvom Lucylle Pszczołowske z Inštituta za literarne raziskave Poljske akademije znanosti) kažeta na njegovo duhovno pripadnost obema kulturama in na poznavateljsko odprtost. Kot cenjen specialist je sodeloval v delu verzoloških komisij Poljske akademije znanosti in Vojvodinske akademije znanosti in umetnosti v Novem Sadu, kjer je objavljaval v knjigah pod redakcijo Svetozarja Petroviča. Poznavanje več slovanskih jezikov mu je omogočilo, da se je ukvarjal s primerjalnimi raziskavami slovanske metrike.

Tematika Pretnarjevih verzoloških del obsega: 1. podrobna vprašanja slovanske metrike; 2. zgodovino slovenskega verza od baroka do sodobnosti; 3. teorijo, zgodovino in prakso prevodov poljske poezije v slovenski jezik; 4. primerjalne študije o poljskem in slovenskem verzu: romantičnem (Prešeren – Mickiewicz) in sodobnem (Białoszewski – Taufer), prav tako pa slovensko-hrvaške, slovensko-srbske, slovensko-makedonske in druge primerjalne študije; 5. medbesedilnost prevodov, med drugim na primeru prevodov pesmi Oda do mladosti Murna, Debeljaka, Ludvika in Štefanove; 6. verzifikacijo v perspektivi literarnozgodovinskega procesa na primeru evolucije slovenskega soneta ter 7. verzifikacijo v perspektivi estetskih kategorij (npr. o komičnem v rimi).

Verzološke raziskave Toneta Pretnarja so navdihnili strukturalisti, natančneje dela Romana Jakobsona in Morrisa Hallea. Številne potrditve ustvarjalne uporabe tega metodološkega vzorca in njegove modifikacije je našel v poljskih raziskavah, med drugim v publikacijah Lucylle Pszczołowske, Marie Dłuske in Zdzisławe Kopczyńskiej. Tudi izkušnje semiotike, sociologije literature in medbesedilne teorije Pretnarja niso obšle, čeprav v njegovih delih prevladuje strukturalistično mišljenje, izraženo med drugim z velikim spoštovanjem do jezika in podrobnosti, v katerih se zrcali makrokozmos skupaj s svojimi notranjimi nasprotji. Morda je razlog v tem, da se je kot posebno natančen raziskovalec bal posplošitev, če niso bile rezultat podrobnih analiz. V njegovem raziskovalnem postopanju namreč lahko opazimo določeno doslednost. Najprej je gradil modele enot (verza, tvornosti enega pesnika, več pesnikov iz ene literarnozgodovinske dobe) in na ta način pripravljaval material za rekonstrukcijo sistema. Šele kasneje je primerjalno prikazal zveze med enotami tega sistema (npr. Prešeren – Vraz, Prešeren – Mickiewicz) ter zavestne (vrsta prevodnosti) in nezavedne (obstajajoče neodvisno in istočasno) relacije med njimi. Med preiskovanjem zavestnih verzifikacijskih zvez med originalom, prevodom in serijo prevodov je opozoril na citatnost fragmenta prve verzije prevoda v poznejših prevodih (Mladost podaj mi krila: Z dziejów jednego wersu w słoweńskich przekładach »Ody do młodości«, *Pamiętnik literacki* 1981, 4. zvezek). Literarnozgodovinske in estetske posledice tega dejstva kažejo na obstoj medbesedilnega dialoga med originalom (v prevajalskem pomenu, saj je nemogoče prodreti do absolutnega originala) in med verzijami prevoda in originala. V letu 1981 je tak pristop pričeval o nedvomni izvornosti in inovativnosti Pretnarjevih verzoloških raziskav.

Pretnarjevo prevajalsko delo je izhajalo iz njegove raziskovalne individualnosti, ljubezni do empirične preverljivosti rezultatov in do doživljanja izbrane in analizirane literature. To mu je dajalo, tako kot sodelovanje z Vilenico, občutek neposrednega kontakta z estetskim predmetom. Omogočalo mu je povezavo znanja in znanstvene natančnosti s svobodo in občutljivostjo umetnika.

Osrednje mesto v njegovem prevajanju ima poljska literatura, čeprav je prevajal tudi hrvaško, makedonsko in rusko poezijo. Slovenskemu bralcu je približal poljsko poezijo od renesanse do sodobnosti; prozo Tadeusza Konwickega (*Kronika ljubezenskih pripetljajev*;

zanjo je dobil Sovretovo nagrado) in Leopolda Sacherja Masocha (*Asma ter Drama–Ošeuți*); poljsko znanstveno literaturo s področja filozofije in etike (tekste Józefa Tischnerja) ter literarne vede (knjiga Zdzisława Darasza *Od moderne k ekspresionizmu*, prav tako pa številne razprave, objavljene v *Slavistični reviji* in *Obdobjih*).

Na področju prevajalskega dela Toneta Pretnarja dominira poljska poezija. V obliki knjige je objavil izbere poezije Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Kasprowicza, Cypriana Kamila Norwida, Czesława Miłosza, Zbigniewa Herberta (skupaj z Nikom Ježem) ter okupacijsko poezijo v zborniku *Alarm* (skupaj z Rozko Štefanovo). V tem trenutku je težko naštetih še pesmi, objavljene v revijah in v dnevnem tisku. Tod je objavil nekatere pesmi, med drugim ljubezenske sonete Adama Mickiewicza, pesmi Bolesława Leśmiana, Lucjana Rydla, Tadeusza Różewicza, Wisławe Szymborske, Andrzeja Burse, Rafała Wojaczka in drugih.

Tone Pretnar je bil, kot je videti iz vseh njegovih prevodov, zagovornik literarnega koncepta prevoda, saj spoštuje jezikoslovno dojetje besedila, čeprav načelna prevajalska vprašanja rešuje v okviru literarnega dela. V odnosu do originala in potreb prejemnika je njegova drža odprta. Njegove izbore sta usmerjali dve načeli: 1. načelo objektivnosti, usmerjeno k originalu in k tradiciji, iz katere izhaja, 2. načelo subjektivnosti, ki ima svoje ustreznice v lastnih umetniških nagibih, pa tudi v kulturnih potencialih domače literature. Delovanje teh načel sta omogočali literarna zgodovina in kulturologija, ki se nanašata na poljski in slovenski prostor. Izražal jih je tudi v znanstvenem delovanju, spremljajoč literarne in kulturne poljsko-slovenske vezi (dela o galicijskih dopisnikih Matije Čopa in o slovenski recepciji Kasprowicza).

Načeli, ki sta usmerjali Pretnarjeve prevodne izbore, izhajata iz ontološke lastnosti teksta prevoda, kakršno predstavlja replikativnost. Prevod je replika, je kot tekst, usmerjen na tuj tekst. Njegova replikativnost izhaja iz različnih izhodiščnih točk avtorja originala in tvorca prevoda. Prevod je v odnosu do izvirnega zmeraj »zavezano« besedilo, torej interpretacija že dokončnega literarnega dejstva, srečanje sveta prevajalca in modela sveta, vpisanega v jezikovni sistem, ki je tuj originalu. Prevajalčeva zavest o tem prestopa prek profesionalne kompetence, postaja individualna poteza in zagotovi njegovim prevodom visoko vrednost.

Literarna in kulturna medbesedilnost, dojeta in opažena v znanstvenih delih in v prevajalski praksi, se je pokazala v svoji celostni podobi v pesniški ustvarjalnosti Toneta Pretnarja. To je poezija, ki se poslužuje tuje stilistike, torej tuje jezikovne fakture. Objavljene so tri knjižice njegovih Zbranih grafomanij in posmrtno v knjigi *V sotočju Bistrice in Mošenika* lirične pesmi o rodnem Trziču in okolici. V njih prevladujejo izposojeni verzifikacijski vzorci: iz poezije Prešerna, iz poljske baročne dvorne poezije in iz slovenskih ljudskih pesmi. V grafomanijah se ti vzorci prekrivajo, npr.:

Bridka naša je resničnost:
Oljko zgubil je golob,
Žarke ogenj je izničil,
Izveličar legel v grob.
Cesta je umorila cilje
In usahnilo je obilje.

(Tone Pretnar, maj 1984, Sosnowiec)

V pesmih o Trziču in okolici prevladuje model Prešerna iz *Krsta pri Savici*. Na ta način rodno deželo mitologizira in sakralizira. V grafomanijah gre nasprotno za polemčnost, izhajajočo iz skonvencionalizirane oblike, znotrajbesedilnih pomenskih napetosti in dialoga z naslovljencem, kar daje ironičen ali polemičen ali samo zabaven efekt.

Pretnarjeva znanstvena, prevajalska in pesniška drža izkazuje resnico, podobno tisti, ki jo je izpovedal Umberto Eco v *Imenu rože*: »stat rosa pristina nomine, nomina nuda tenemus«

(»roža nekdanja z imenom stoji, gola imena držimo«). To pojasnjuje njegovo zanimanje za prazgodovino, enega osnovnih nosilcev literarnih pomenov. Po drugi strani pa prevodi in poezija, ki izkoriščajo njegove izkušnje na področju verzologije, kažejo na načine, s kakršnimi, če parafraziramo Eca, knjige govorijo o drugih knjigah in ob tem tudi o svetu.

Tone Pretnar je s svojim ustvarjalnim delom opozoril na smotnost dialoga med znanstvenimi, literarnimi in paraliterarnimi teksti, pronicajoč do globlje resnice humanistike.

Božena Tokarz
 Sosnovec
 Iz poljščine prevedla
 Simona Klemenčič

KDAJ SLOVENŠČINA ZDAJ?

0 Gjurinova knjiga *Slovenščina zdaj* (Ljubljana: Art agencija, 1991) je zanimivo besedilo — ne samo zaradi (tedaj in *zdaj*) aktualne problematike pravopisa/pravorečja, oblikoslovja in družbenega jezikoslovja, ampak predvsem zaradi vprašanj, ki se bralcu ob tako oblikovanem zborniku kotičkarskih prispevkov zastavljajo med vrsticami in terjajo umestitev knjige v širši spoznavnoteoretični/družbeni kontekst. Gre nedvomno za problematiko smisla prispevkov jezikoslovcev in »jezikovedov« kotičkarjev, ki se vzpostavlja ob/nad/pred njimi kot smislótovorna nanašalna točka. Kajti če se upošteva — ne le v filozofiji, literarni teoriji in poetiki, ampak tudi v (psih)lingvistiki — znano opredelitev, da je smisel pojava pojavu samemu transcendenten, potem ni daleč do sklepa, da je v vrednotenju tovrstnih javnih izražanj jezikoslovne misli potrebno premisliti tudi/zlasti samo smislótovorno izhodišče. In v tem je Gjurinova knjiga izrazito večplastna.

1 Prvi, tudi s stališča smisla najzanimivejši sklop tvorijo jezikovni sestavki, v katerih Gjurin obelodanja in kritizira jezikovno strategijo in taktiko JLA. Danes že bivše, tedaj pa še nadvse družbeno aktivne — kar ni nepomembno za presojanje smisla kotičkov. Da je kritika razmerja bivše vojske do Slovencev osrednja problematika Slovenščine zdaj tudi za njenega avtorja, je mogoče razbrati iz njegove fotografije, na kateri se kaže kot potencialno okupatorski pešak — s tem se je »(m)enda /.../ hotel še zadnjič porogati 'turški' vojski, s katero si je v letih 1987–1989 dajal toliko napadalnega opravka«, kakor se bere v spremnem besedilu na platnicah. Gjurin jugoslovansko »ljudsko« armado napada na vseh jezikovnih ravneh; opozarja na pravopisni napaki (vojaško nam. vojaško in obvinteltstvo nam. obviniteltstvo (str. 129)), marsikatera pikra leti na račun »turške« vojske in njenega besednjaka (Turška vojska, zanimiva razlaga faz *karavilizacije in pogledi na karavlo zkozi VS* (I. do XII.)). V okviru jezikoslovčevih »napadov na JLA« zavzemajo osrednje mesto Gjurinovi odzivi na ukaz B. Mamule »o napisih imen na vojašnicah in drugih javnih objektih JLA« (str. 28), po katerem bi bilo na vojašnicah v Sloveniji poleg slovenskega izpisano še srbohrvaško ime. Gjurinovi protesti (ob sumljivi neurnosti objave njegovega opozorila v Delu) so se dopolnili z izjavo Slavističnega društva Slovenije (o napisih na vojaških objektih in položaju slovenskega jezika v oboroženih silah SFRJ), katere pobudnik je bil (1987). Prizadevanja so se povezovala z Gjurinovimi zapisi o nerazobešanju slovenske zastave ob praznikih, zato pa razkazovanju partijske (str. 30–31 in 89–90), kar je pričalo o tem, da je bila JLA pravzaprav JPA (jugoslovanska partijska armada); sporazumevala se je v »vsejugoslovanskem« »srbohrvaškem« jeziku, s tem pa »za potrebe JLA« (str. 28) povzdignila »srbohrvaško« govoreče narode v nadnarode (str. 29), hkrati z (nenamerno?) malomarnim odnosom do podnaroda, izraženem v poimenovanjih vojaških objektov na ozemlju njegove države (*Karaula »Karavanški kuriri NOV«, Karaula »Franc Prešern«* — str. 143). Ta svojevrstno »turški« odnos se je izrazil tudi v *Saopštenj(u) za javnost,*

nanašajočem se na Janšev primer (str. 99); ob tem Gjurin podreza tedanje slovensko predsedstvo, vlado, tožilstvo in skupščino, ki da naj sprožijo »tožbo zoper vojskino jezikovno poniževanje slovenskega naroda« (str. 100). Zanimiva in povedna molčečnost oblasti je v Slovenščini zdaj izpostavljena še nekajkrat; zlasti duhovita je objava odgovorov (tj. praznega prostora), ki so jih Slavističnemu društvu (tedaj ga je vodil J. Toporišič, tajnik mu je bil V. Gjurin) ob njegovi izjavi namenili Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, Izvršni svet Skupščine SR Slovenije in Predsedstvo Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije (str. 75–78). Analiza govorov/sporočil slovenskih in tujih oblastnikov sodi v sklop besediloslovnih obravnava govorov in sporočil jëlëajevcev¹ in njihovih soborcev; v njih se odstira prozorno politično frazerstvo (str. 95), manipulacija in dokazovanje z verbigeracijo (str. 118), pomanjkljiva jezikovna usposobljenost (str. 120–122). Nesprejemljivost vojaške jezikovne logike utemeljuje Gjurin tudi z opozarjanjem na zgodovinska dejstva (Naši mejniki, str. 34–36 in zlasti duhovit kotiček Trije »napadi na JLA« iz l. 1850, str. 130–131), ob tem pa dokazuje, da je tako ravnanje vojske v nasprotju z ustavo SFRJ.

Kar nekaj kritičnih puščic nameni tudi tedanjim predstavnikom Slovenije v zveznih organih, in sicer zlasti njihovemu zametovanju maternega jezika — zapis, da ko predstavnik slovenskega naroda slovenščino v reprezentativnih govornih položajih zamenja s srbohrvaščino, »uradno pokopava slovenski jezik in slovensko državo in takšno jugoslovansko državo, kakršna je edina za Slovence sploh sprejemljiva« (str. 134), pa l. 1988 izpod slavistovega peresa ni bil tako samoumeven, kakor se morda danes zdi. Z njim se dá povezati tudi obtožbo jugoslovanske vlade »za neizpolnjevanje načel jezikovne enakopravnosti v armadi — pa seveda tudi v civilnih organih federacije« (str. 132), cikel prispevkov Jezikovni rasizem jugoslovanskih bankovcev (I.–V.), na katerega je v okviru družbenojezikovne problematike posebej opozoril Rado L. Lenček (besedilo na platnicah), ter zahteve po uveljavitvi enakopravnosti slovenskega jezika v jugoslovanski diplomaciji (str. 18–20). Ni nenavadno, da so se tovrstni kotički strnili v analizo prednosti samostojne Slovenije pred federacijo ali konfederacijo Jugoslavijo, kar je objavil v Novi reviji (1990, IX, 95) — četudi po plebiscitu jezikovna politika slovenske oblasti ne gane preveč — v tem pa jo, po Gjurinovem mnenju, varujejo tudi občila (Ob plebiscitu, zadnji prispevek v knjigi).

Smisel teh družbenojezikovnih kotičkov izhaja iz razmerja med njimi in delovanjem Slovencev zoper (jezikovni) imperializem jugoslovanske vojske in zveznih oblasti, s tem pa Gjurinova prizadevanja za enakopravnost slovenščine v vojski in organih zvezne oblasti presegajo okvir kabinetnega jezikoslovja, in se z očitno vplivajnsko močjo vključujejo v tedaj (in zdaj) aktualno narodovo gibanje k lastni samostojnosti in samobitnosti. Smisla zapisov potemtakem ne gre iskati le v pravosti jezikovnega spoznanja; utemeljuje ga *legitimnost* (zdaj tudi mednarodno priznana) osamosvajanja Slovenije in ob tem oblikovanje narodove samopodobe, kar jezikovno problematiko z jezikoslovne premešča na politično raven (tako je razumeti tudi Gjurinovo razočaranje »nad *povolitveno jezikovno politiko slovenskih strank in oblasti*« (str. 210).

2 Slovenščina zdaj zajema tudi sestavke, napolnjene s pravopisnimi, besedoslovnimi, skladensjimi, stilističnimi in (jeziko(slo)vno)zgodovinskimi temami. Tako bi v pravopis/pravorečje sodili zapisi o pisavi (Ob lastnem imenu, Černovizija, štirje se nanašajo na neobstojni polglasnik); oblikoslovje pokrivajo trije sestavki o tvorjenju vrstilnega števnik iz glavnega (*petmilijarda*, *petmilijardna*, *petmilijardnja*, *petmilijardita*, *petmilijarda* težava slovenskega jezika), v katerih Gjurin za marsikoga dolgočasno/brezkvrno oblikoslovje poživlja z vrsto duhovitih komentarjev in celó z zastavitvijo uganke; v besediloslovje in skladnjo se uvrščajo sestavki, v katerih Gjurin kritično vrednosti neustrezno strokovno izrazje (*prižigalec* nam.

¹Tako Gjurin zaznamuje polglasnik, prim. str. 62: »zveza polglasnika in r (tu jo bom pisal èr)«, podobno še str. 65–69.

zaganjalnik (str. 16)), napačno rabo glagola *koristiti* (str. 16–18), *exotic besedje* in *poetic skladnjo* kakega *fruktalista* (str. 25), *boljkotiranje* (in ob tem slovarki opis ter rabo veznika *ko* (str. 51–54 in 56–62)). Avtor svoja opažanja nekajkrat začini tudi s poprom, ki naj bi poščegetal tega ali onega prepovedovalca, ki Blažu preprečuje, »da bi se mu, kmalu razkrila vsa bogatija'« (str. 16), ali z aktivistovski ponečedene tvorci, ki jih krasi marsikateri »rdečkast kičast bingelj pod kljunom« in »jim tudi sicer govornica odseva duhovno papagajstvo« (str. 18).

Stilistike se je dotaknil v prispevkih Samogovori mrtvih in V vrtu ljubljanskem živalskem: v prvem (upoštevajoč v Slavistični reviji objavljeno razpravo J. Paternosta) osvetljuje slovstveni obrazec nagrobnih napisov, v drugem ironično razvija »stilistiko« tabel v ljubljanskem živalskem vrtu, katere besedilotvorno načelo je nepotrebno prestavljanje levega prilastka za jedro (*raca turška nema*). Jezikoslovnogodovinski je kotiček Povabilo v muzej, v katerem avtor razmišlja o slovenski jezikoslovni misli — lipi »s trdimi koreninami, debelim deblom in široko razvejano krošnjo« (str. 20), kakor jo je v Portretih, razgledih, presojah naslikal »šestdesetletni mladenič po duhu in videzu« (isto). O cenzuri v znanosti piše Gjurin tako ob neobjavah Toporišičevih presoj kot ob uredniškem posegu v JK 53, katerega naslov (Turška vojska) je bil spremenjen v manj udarnega (Turška dediščina).

Smisel tega sklopa kotičkov je dvoj: po eni strani je utemeljen na izpostavljeni vplivaj-skosti kot spreminjanju jezikovne zavesti glede na sistem, kljub (tudi pri Gjurinu implicitno) prisotnem dvomu v popolno predvidljivost in neproblematično logičnost/strukturiranost takega Sistema (v tem smislu je mogoče brati njegovo »privolitev« v tvorjenko *petmilijardi* (nastalo po izgubi morfemske meje med *-r-* in *-i*, tako da je končaj *-ti* postal »značilnost vrstinskih števnikov na sploh« (str. 12)) — kljub pravilnosti tvorjenke *petmilijardi* (tako kot *tisoči*) (str. 14)); razvidno in neproblematično smiselnost, izhajajočo iz popraviljavske vloge kotičkov, je mogoče jasno razbrati predvsem iz tistih besedil, ki razkrivajo pomanjkljivo jezikovno zmožnost oz. ideološke obrazce političnega govora (aktivistovskičina). Po drugi strani pa ne gre prezreti smiselno drugače utemeljenih prispevkov — tistih, ki z natančnim zbiranjem in razvrščanjem gradiva pripeljejo do tvorbe pravila. Njihov smisel izhaja iz razmerja med sistemom, metasistemom in naslovnikom: glede na to, da bralec 7D (kjer so ti kotički izhajali) ni jezikoslovec, je smisel tovrstnih kotičkov problematičen, saj sodi strokovno besedovanje spoznanj o jeziku, oblikovanje algoritmov in posplošitev v za to specializirane strokovne revije. Ta smiselni zastrel je značilen zlasti za kotičke o neobstojnem polglasniku (pravila za obstojnost polglasnika, str. 70–71).

3 Gjurin se je v nekaj kotičkih razpisal tudi o slovenski himni, s tem da zagovarja Naprej, zastava Slave, ki je v preteklosti (po besedah R. Gobca) »veljala za slovensko himno« (str. 189). Hkrati z dokazovanjem prednosti »stare himne« pred Zdravljico je v Gjurinovem boju za Naprej bistveno vplivanje na javnost, očitno zato, da bi se zaustavila »ofenzivna zoper Naprej in za Zdravljico« (str. 190), kar se vidi tudi iz naslovov ustreznih kotičkov (Si pojdete zaklat 130-letno himno?, Duhovniki koljejo Naprej). Smisel besedil s takó poudarjeno vplivajnsko funkcijo (utemeljen na zgodovinskih dejstvih in obeležjih Napreja do osvoboditve) izhaja iz prepričanja, da moč zgodovinskega argumenta lahko spodkoplje moč legitimnosti »narodove« odločitve (izražene v parlamentu) o tem, katero besedilo bo povzdignjeno na raven himne. Razkorak med obema referencialnima okvirjema je tudi izhodišče nesporazuma v zvezi s himnama; v ustavi izražena odločitev za Zdravljico namreč ne izhaja iz kulturoloških, literarno-ali glasbenozgodovinskih spoznanj, ampak iz njene povezanosti s »slovensko pomladjo«. Ker pa politika in znanost ne zavzemata istega referencialnega okvirja javnega besedovanja, Gjurinovo strokovno zavračanje strokovnih argumentov ob dejstvu, da »imamo soglasje komunistov, cerkve in liberalne inteligence« (str. 85), zgolj s tovrstnimi sredstvi ni moglo ustoličiti Napreja, kljub tudi politični podpori projekta (3. seja Sveta za slovenščino v javnosti (tedaj ga je vodil J. Toporišič), 24. maj 1989).

4 Prikazana, tudi za današnji čas uporabna vprašanja jezika kot družbenega pojava so v Slovenščini zdaj obarvana z bleščečim slogom razvijanja in dokazovanja misli, z ironijo in

sarkazmom, ki so si ju prislužile te ali one tarče Gjurinovih koticikov. Dejstvo, da se zdijo smiselno utemeljeni zlasti tisti prispevki, ki so nastali v času (danes »neaktualne«) borbe z vojsko in zvezno oblastjo, pa ni nepomembno za premislek o današnjem družbenem delovanju jezikoslovca onkraj kabinetnega jezikoslovja, npr. o sodelovanju pri prenovi šole, pouka slovenskega jezika in uzaveščanju pomena jezika kot sporočanjevskega okvirja vsakega predmeta. Če se namreč danes tu in tam piše, da bo šola prihodnosti časovno raztegnjena in računalniško opremljena (po meri Evrope), premalo pa se morda govori o prenovi pouka slovenščine, je smiselno pričakovati, da bi o izhodiščih in položaju maternega jezika v slovenski šoli spregovorila tudi slovenistika — Gjurinovo pisanje o razmerju med jezikoslovjem, jezikom in družbo je v tem smislu poučno.

Slovenščina zdaj tudi ne boleha od sentimentalne koticikarske drže do govora, ne vzdihuje nad nezaslišano nekulturo ali napačno skladnjo povprečnega slovenskega tvorca — ob hkratnem neupoštevanju členitve po aktualnosti, ki ga jasno odražajo umovanja tovrstnih koticikarjev (razlika med *On se je zavedal dejstva, da ...* in *On se je dejstva, da ... zavedal*). Gjurin se je v času svojih prispevkov v 7D pomembnostne hierarhije jezikovne problematike zavedal.

Knjiga je vredna branja in študija — ne le zato, ker govori o vseh ravnanjih sistema (kakšna jezikovna napačica celoten zbornik prijetno ozemlje), ampak tudi zaradi mojstrovega sloga: če verjamete ali ne, knjiga se bere kot krimič.

Igor Saksida

Filozofska fakulteta v Ljubljani

ABECEDA PRAVOPISA MARTE KOCJAN-BARLE

0 Lani (1992) je pri Državni založbi Slovenije izšla Abeceda pravopisa (v dveh knjigah: Vaje, 150 str., in Preglednice, rešitve, 72 str.), tj. pravopisni priročnik, ki pojasnjuje in z vajami utrjuje pravopisna vprašanja slovenskega knjižnega jezika, in sicer zapisovanje glasov, rabo velikih in malih črk, pisanje prevzetih besed, rabo ločil, pisanje skupaj in narazen, deljenje in rabo popravnih/korekturnih znamenj.

Delo temelji na Slovenskem pravopisu 1990 (Slovenski pravopis 1, Pravila, Ljubljana: DZS, 1990); ker gre za priročnik, so pravila prikazana shematsko v preglednicah, težišče pa je na vajah za učenje novega in utrjevanje znanega (zato obsegajo Vaje še enkrat toliko strani kot Preglednice, rešitve) — temu je namenjena množica primerov iz vsakdanje rabe, prim.: »sem zbrala veliko primerov predvsem iz sodobnega tiska — časopisov, revij za zabavo in izobraževanje (v glavnem mladinskih), nekaj tudi iz osnovnošolskih učbenikov in poljudno-znanstvenih knjig, precej pa iz leposlovnih del predvsem še živečih slovenskih piscev — in jih povezala v vaje za različna pravopisna vprašanja.« (Abeceda pravopisa: Vaje, 5). Abeceda pravopisa je torej pravopisni priročnik, ki skuša visoko strokovno delo, kot je Slovenski pravopis 1990, približati najširšemu krogu pišočih, ki naj pravopisno znanje pridobivajo in nadgrajujejo induktivno (tj. iz primerov oz. rabe), in sicer predvsem sintetično (z vstavljanjem/izbiranjem ustrezne rešitve).

Pričujoča predstavitev Abecede pravopisa bo razčlenjevala zlasti njen teoretični del (Preglednice), iz katerega je pri iskanju oz. razvrščanju ustreznih vaj gotovo izhajala tudi avtorica in v katerega se bo najprej poglobil vsak, ki se bo lotil učenja pravopisa (četudi je v priročniku mišljeno drugače, prim. »Sestavni del kompleta so: — vaje, — preglednice, rešitve.«, kar verjetno velja le za utrjevanje znanega, pri katerem se najprej lotimo vaj, nato si ogledamo rešitve in šele na koncu oz. če smo se pri reševanju zmotili, preberemo pravila). Obravnava

priručnika se bo omejila torej predvsem na v Preglednicah, rešitvah podana pravopisna pravila, primerjajoč jih s SP 1990.

Slovenski pravopis 1990 obsega več poglavij (1. Nauk o pisnih znamenjih, 2. Pravopis, 3. Glasoslovje, 4. Oblikoslovje, 5. Besedotvorje, 6. Zvrstnost, 7. Preglednice, 8. Slovarček manj znanih jezikoslovnih izrazov, 9. Dodatek), Abeceda pravopisa pa se omejuje na eno samo poglavje, tj. na pravopis (brez nauka o pisnih znamenjih), ki je razdeljeno na sedem enot: 1. Zapisovanje glasov, 2. Velike in male črke, 3. Prevzete besede in besedne zveze, 4. Ločila, 5. Pisanje skupaj ali narazen, 6. Deljenje in 7. Popravna (Korekturna) znamenja.

1 Zapisovanju glasov je v Abecedi pravopisa namenjeno prvo poglavje (SP 1990 zapisovanja glasov ne obravnava v pravopisnem poglavju, čeprav prim. str. 15: »Pravopis obravnava zapisovanje glasov, rabo velikih in malih črk, pisanje prevzetih besed, uporabo ločil, pisanje skupaj ali narazen in deljenje«, se pa o tem lahko poučimo v eni izmed preglednic na koncu knjige – Zapisovanje glasov, 143–147).¹ Marta Kocjan-Barle najprej navaja slovenske knjižne foneme (in ne glasove), nato pa natančneje obravnava nekatere za zapisovanje kritične glasove in njihove položaje, tj. nezvočniki pred nezvočniki, nezvočniki na koncu besede, »predloga *s/z* in *k/h*«, u ter dvoglasniški *u* in dvoustični *v*, »dvočrkje *lj* in *nj* ne pred samoglasniki«, zvočnik *j* in polglasnik. V tem poglavju je avtorica zelo malo upoštevala SP 1990 (prim. »Pri sestavljanju preglednic sem Slovenskemu pravopisu najbolj zvesto sledila pri ločilih, najbolj pa sem se oddaljila pri zapisovanju glasov in krajšavah/.«, Vaje, 6) in zato je v želji po čim večji poenostavitvi naredila kar nekaj večjih napak: obravnavala naj bi razmerje glas – črka, a govori o dvočrkju *lj* in *nj* ne pred samoglasniki ali po nepotrebnem pripominja, da »/se/ /v/si nezvočniki (zveneči in nezveneči) /.../ na koncu besede pred premorom izgovarjajo nezveneče. (To velja tudi, če jih je več: grozd [grost].)« (Preglednice, rešitve, 7); ne razločuje med fonemi in glasovi (v sistemu samoglasnikov in soglasnikov nima npr. [ɣ], [ʏ], [w], [ɯ], pri razlagi zapisovanja glasov pa); govori o predlogu *s/z*, čeprav je sinhrono prav *z/s*; pri navajanju kategorij, v katerih prihaja do izjem/odstopanj, je nenatančna, prim. »pridevniki na *-(š)ki* in samostalniki na *-(š)tvo* z vsemi izpeljankami (*moški, moštvo, moškost ...*, čeprav pišemo *mož, moža*) /:/ nedoločnik in namenilnik glagolov na *-sti* (*lesti, lest*, čeprav pišemo *lezem, lezla*)« (Preglednice, rešitve, 7), ipd.

2 Z velikimi in malimi črkami se ukvarja drugo poglavje, razdeljeno na dve podpoglavji: Začetnica (pri osebnih, zemljepisnih in stvarnih imenih) in Krajšave (Kratice, Krajšave kot deli zloženek in pridevniki, Okrajšave). Pri rabi velike/male začetnice se priručnik omejuje le na nestavčno/nepovedno rabo, torej na zapisovanje osebnih, zemljepisnih in stvarnih imen – svojilni pridevniki na *-ov/-ev, -in* iz lastnih imen ter izrazi posebnega razmerja in spoštovanja so navedeni pri stvarnih imenih, čeprav tja ne sodijo. Raba velike in male začetnice je obravnavana kontrastivno in utemeljena pomensko razločevalno – v dveh vzporednih stolpcih so podane in razdelane pomensko razločevalne lastnosti velike in male začetnice, tj. ime/naslov in svojina za veliko ter poimenovanje/občnost in vrstnost za malo začetnico; s tem bralcu pomaga pri iskanju in pomnjenju pravil ter uzavešča odvisnost rabe velike/male začetnice od pomena. Pri pravilih orabi velike/male začetnice se M. Kocjan-Barle načeloma drži določil SP 1990 – z nekaj izjemami, npr. pri imenih zdravil, ki naj bi jih po SP 1990 pisali z malo začetnico, po Preglednicah, rešitvah pa z veliko, če gre za zaščiteno ime, oz. z malo, če gre za vrstno in poljudno imenovanje, kar pa je v Vajah zamegljeno tako z razlago »Imena zdravil pišemo z malo začetnico; le v strokovnih besedilih, kjer hočemo pokazati razliko med zaščitnimi in nezaščitnimi imeni, pišemo zaščitena z veliko.«, 44) kot z vajami, v katerih gre za zapisovanje učinkovin, ne pa imen zdravil. Nekaj nepravilnosti je tudi pri pisanju imen praznikov ali posebnih datumov, za katere avtorica navaja pisanje z veliko začetnico, če se začenjajo s

¹Ta preglednica je bila v *Načrtu pravil* (1981) na svojem pravem mestu.

svojljnim zaimkom iz lastnega imena, npr. *Prešernov dan*, *Silvestrov večer* (po SP 1990 to veljale za imena praznikov, izpeljanih iz priimkov, torej le *Prešernov dan*, ne pa tudi *Silvestrov večer*) ali če »so povzdignjena na simbolno raven« (Preglednice, rešitve, 42). V nasprotju s SP 1990 zapisuje tudi primere tipa *adamovo jabolko*, *ahilova peta*, *blagajev volčin*: piše jih z veliko ali malo začetnico (prim. *ahilova/Ahilova tetiva*), pač v skladu s svojim pravilom, da se imena tehničnih izdelkov, rastlin, bolezni in delov telesa pišejo z veliko začetnico, če se začenjajo s svojilnim pridevnikom iz lastnega imena, oz. z malo, če se začenjajo z vrstnim pridevnikom na *-ov/-ev*, *-in* iz lastnih imen; v SP 1990 pa jasno piše, da se svojilni pridevniki na *ovl/-ev*, *-in* iz lastnih imen pišejo z veliko začetnico le, ko zaznamujejo duhovno last (npr. *Ohmov zakon*, *Einsteinova teorija*, *Pitagorov izrek*), medtem ko vrstne pridevnike na *-ovl/-ev*, *-in* iz lastnih imen v imenih rastlin, bolezni, delov telesa in tehničnih izdelkov pišemo samo z malo začetnico (torej vedno le *marijini laski*, *blagajev volčin*, *vidov ples*, *adamovo jabolko*, *prokrustova postelja*).

V poglavje Velike in male črke je M. Kocjan-Barle uvrstila tudi podpoglavje Krajšave, v katerem razpravlja o spolu, sklanjanju, številu in pisanju kratic, o krajšavah kot delih zloženek/kot pridevnikov ter o pisanju okrajšav (prim. SP 1990, ki se krajšav ne loteva celostno in na enem mestu, pač pa z različnih vidikov na različnih mestih, npr. Raba velikih in malih črk, Ločila, Pisanje skupaj ali narazen, Oblikoslovje, Besedotvorje). Ker avtorica ne obravnava le pisanja krajšav, temveč tudi njihove oblikoslovno-skladenjske lastnosti (prim. kratice), bi bilo morda bolje, ko bi jim namenila posebno poglavje in natančnejšo obravnavo – pri kraticah začenjajo s pisanjem, in sicer z velikimi črkami (kar je njihova razločevalna izrazna značilnost) in pri lahko izgovorljivih tudi z drugima možnostima, nato s predvidljivostjo spola (ne samo moškega oz. moškega ali ženskega, temveč tudi samo ženskega, prim. *Nama*, *Efta*) in števila ter na koncu s sklanjanjem (tj. sklanjatev, zapisovanje sklonskih končnic); pri okrajšavah pa z načini krajšanja, s pravili o stičnosti (zdaj so implicirana v Vajah) in s seznamom najpogostejših okrajšav, medtem ko bi enoto »Krajšave kot deli zloženek in pridevniki« vključila v poglavje o pisanju skupaj ali narazen (brez sedanje razlage, ki ni pravilna – v besedni zvezi vitamin C nimamo »desnega nesklonljivega pridevnika«, temveč neujemalni desni/samostalniški prilastek; enako *Nato* v *Nato pakt* ni nesklonljivi pridevnik, temveč neujemalni samostalniški prilastek na stilno zaznamovanem mestu, prim. *Golf hotel*).

3 Poglavje o prevzetih besedah in besednih zvezah je kratko – z razlago pojma, delitvijo na občna in lastna imena ter po stopnji prilagojenosti slovenskemu knjižnemu jeziku na sposojenke in tujke, podomačene in polcitatne besede (citatne besede in besedne zveze niso omenjene); z izbirnimi in ustrežnejšimi možnostmi zapisovanja pa se seznanimo v Vajah (pri občnih imenih se spodbuja k iskanju slovenskih ustreznice oz. k podomačenemu pisanju).

4 Ločila so obravnavana s stališča stičnosti (ki je prikazana grafično) in rabe (prim. Končna ločila, Nekončna ločila, Dvodelna ločila, Ločila v besednih zvezah ali besedah, Ločila pri premem govoru), in to v celoti v skladu s SP 1990.

5 Poglavje Pisanje skupaj ali narazen se začinja s prikazom morfemske zgradbe zloženek, sestavljenek, sklopov in izpeljank (pri čemer je treba opozoriti na to, da morfem *-o-* v zloženkah, npr. *osnovnošolski*, ni »vmesni samoglasnik«, temveč medpona) ter nadaljuje z navajanjem osnovnih meril za odločanje o načinu pisanja, tj. razdružnost in zamenljivost (zato pisanje narazen), nerazdružnost in nezamenljivost (pri pisanju skupaj) ter raznorodnost in priredna zloženost (za pisanje z vezajem). Jedro poglavja predstavlja obravnavo pisanja skupaj/narazen/z vezajem, ki je nedosledna in neenotna – najprej je besedotvorna (1. Zloženke, 2. Sestavljenke, 3. Sklopi), nato pa besednovrstna (Predložne zveze, Predlogi, Členki in Medmeti); pri razvrščanju primerov v posamezne skupine pa je marsikje tudi nepravilna (prim. za sklop: *na melna mene*, *pet tisoč*, *prav tako*, *čim bolj*, *kdo ve*, *če prav*, *name*, *če tudi*, *čim – tem*, *brž ko*, *pridanič*, *name*, *stotretji*, *zagotovo*, *desettisoči*, *50-a leta* ipd.). V SP 1990 je pisanje skupaj ali narazen obravnavano po besednih vrstah, znotraj njih pa po besedotvornih vrstah

(vprašanje pa je, če je to drugo merilo sploh potrebno oz. če ne bi zadoščala le opozorila, v katerih primerih pišemo samostalnik, pridevnik, ... skupaj/narazen/z vezajem).

6 Abeceda pravopisa podaja tudi osnovna pravila o deljenju. Pri tem izhaja iz SP 1990, zato je čudno, da priporoča oz. dovoljuje deljenje tipa *o-trok, i-me-ti, a-be-ce-da, Ge-a* (prim. SP 1990, 72: »Po ene črke navadno ne puščamo na koncu vrstice in je nikoli ne prenašamo v naslednjo.«) ali *i-zgo-vo-ri-ti, nau-či-ti, neo-čiš-čen, i-zu-mi-ti, sa-mou-ni-če-nje* (SP 1990, 71: »Sestavljenke, zloženke in sklope navadno delimo na mejah sestavin.«); ne navaja pa dveh pomembnih pravil, in sicer o prepovedi deljenja črkovnih sklopov, ki zaznamujejo po en glas (*Goethe*), in o deljenju tipa *češko- slovaški*.

7 V zadnjem poglavju so navedena najpogostejša popravna/korekturna znamenja (v SP 1990 je obsežnejši seznam v poglavju Nauk o pisnih znamenjih – tega pa v Abecedi pravopisa ni). Abeceda pravopisa Marte Kocjan-Barle je pravopisni priročnik, ki blesti predvsem s pestrimi, vsakdanjimi in številnimi primeri oz. vajami (treh težavnostnih stopenj); zbrana in pregledno urejena pravopisna pravila (ki bi jih bilo treba ponekod popraviti/dopolniti) pa so skupaj z rešitvami vaj lahko v pomoč marsikomu, željnemu pravilnega pisanja, a strokovno premalo radovednemu, da bi si hotel pomagati s Slovenskim pravopisom.

Martina Križaj-Ortar

Filozofska fakulteta v Ljubljani

MIKLOŠIČEV ZBORNİK

Miklošičev zbornik* je razveseljiv nasledek simpozija, ki je bil v dneh od 26. do 28. junija 1991 v Ljubljani ob sodelovanju Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, katere Oddelek za slovenske jezike in književnosti je dal prireditveni okvir simpozija, namreč Simpozija slovenskega jezika, književnosti in kulture, ki se organizira že več kot eno desetletje (lansko leto 13-ič), Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Univerze v Mariboru. Tem trem ustanovam se je tokrat pridružil tudi Inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo z Dunaja s svojo izpostavo v Ljubljani, in sicer tudi finančno. Simpozij se je odvijal ravno v času, ko se je Slovenija odločila, da svoj stari sen o absolutni neodvisnosti uresniči, če treba, tudi z orožjem, in tako zadosti volji, ki jo je prebivalstvo Slovenije izreklo v predbožičnem plebiscitu leto poprej in zatem (25. jun. 1991) tudi izklicalo s parlamentarno izjavo o neodvisnosti Republike Slovenije.

Mi organizatorji simpozija smo bili veseli, da je praznovanje stotega spominskega dneva Miklošičevega slovesa od tega sveta (1891) sovpadlo z izpolnitvijo misli o združeni Sloveniji iz l. 1848, ki jo je takrat na Dunaju sodoločal tudi Miklošič. Za Miklošičevo zborovanje konec junija 1991 se je od 140 povabljenih javilo 99 znanstvenikov iz Evrope in Amerike. V glavnem zaradi bližanja že omenjenih nesrečo obetajočih političnih razmer se je število udeležencev skrčilo za eno tretjino, in približno toliko (61 po številu) sestavkov nam je bilo pozneje tudi dostavljeno za objavo. Napisani so v 10 jezikih: 25 jih je v slovenščini (od tega 3 od avstrijskih udeležencev, nadaljnji 4 pa so dospeli iz Makedonije, Nizozemske, Anglije in iz srbske pokrajine Kosovo – kar meče zanimivo luč na obvladanje slovenščine v tujini); 9 sestavkov je v nemščini (od tega eden iz Madžarske, drugi iz Nizozemske, tretji od Romuna, živečega v Nemčiji); po 4 so v poljščini oz. ruščini (od tega en sestavek v ruščini od romunskega profesorja v Bukarešti); po 3 sestavki so v češčini oz. slovaščini; še 3 so napisani v angleščini (od tega 1 od Albanca iz Tirane, drugi od Američana, tretji od Slovenca); končno je 1 sestavek v francoščini in 1 v črnogorski varianti srbskega jezika.

**Miklošičev zbornik: Mednarodni simpozij v Ljubljani od 26. do 28. junija 1991*, uredili Jože Toporišič, Tine Logar, Franc Jakopin (Ljubljana, 1992; Obdobja 13), IV + 638 str.

V našem zborniku so torej zastopane naslednje države: Albanija (Tirana) 1, Avstrija (Dunaj, Gradec, Celovec) 5, Belorusija (Minsk) 1, Češka (Brno) 2, Črna gora ZRJ (Nikšić) 1, Estonija (Tartu) 1, Francija (Aix-en-Provence) 1, Hrvaška (Zagreb) 4, Kosovo iz ZRJ (Priština) 1, Zgornja Lužica v Nemčiji (Leipzig) 1, Nemčija (Heidelberg-Mannheim, Leipzig /2/, Münster, Tübingen, Marburg, Göttingen) 7, Nizozemska (Amsterdam) 2, Poljska (Poznanj, Krakov /3/, Gdansk) 5, Romunija (Bukarešta) 1, Rusija (Moskva) 1, Slovaška (Bratislava) 3, Velika Britanija (Nottingham) 1, Združene države Amerike (Washington) 1. — Na koncu Miklošičevega zbornika so predstavljene še posebne okoliščine, v katerih je simpozij potekal, k temu pa grede še 3 protesti (eden s strani avstrijske celovške univerzitetne skupnosti, eden od nemških udeležencev simpozija in eden od Paula Garda) proti jugoslovanskemu državnemu nasilnemu postopanju v Sloveniji tistih dni.

Po tvarini je teh 61 sestavkov razdeljenih na devet delov. V I. delu je govor o starocerkveno-slovanskem pri Miklošiču (v resnici samo o njegovem Lexiconu palaeoslovenico-graeocolatinumu (František Václav z Dunaja v češčini, Eva Palasová iz Brna in Anica Nazor iz Zagreba).

II., največje število razprav obsegajoči del (skupaj 14), se začinja s protistavnim obravnavanjem Miklošičevega in Bernekerjevega etimološkega slovarja (Tadeusza Lewaszkiwicza iz Poznanja), se potem nadaljuje z obravnavo krščanskega izrazja pri Miklošiču (Jerzy Rusek iz Krakova, Viktor Vascenco iz Heidelberga – Mannheima), čemur potem sledi obravnavo slovanskih poimenovanj za demone (Leszek Moszyński iz Gdanska), lužiskosrbskih imen za mesece (Heinz Schuster-Ševc iz Leipziga), nakar je govor o slovanskem imenstvu za kraje v Panoniji od Slovaške navzdol do Blatnega jezera (z neizgovorjeno slovaško tendenco). O Miklošiču kot utemeljitelju slovanskega imenoslovja govori Franc Jakopin, medtem ko Heinz Dietrich Pohl (Celovec) obravnava Miklošičevo delo o slovanskih imenih ljudi. Miklošičev prispevek k pravnemu izrazju raziskuje Janez Kranjc (pravna fakulteta UL). Ne ožje povezana z Miklošičevim slovaropisnim delom sta dva sestavka: prvi obravnava vzporednost med slovensko besedo *kosez* in angleško *cotset* (Janez Stanovnik, Ljubljana), drugi pa ima za predmet slovnične turške prevzete besede v makedonščini (Boris Markov iz Skopja).

V III. delu Zbornika se analizirajo Miklošičevi pogledi na besedotvorje (seveda le en del te problematike): posebno hrvaške pripone v Miklošičevem opusu (Stjepan Babić iz Zagreba), Miklošičeva teorija besedotvorja in sedanja slovenistična (Ada Vidovič-Muha iz Ljubljane); tudi sem spada Marka Snoja razmišljanje o dveh zloženkah za imena ptičev.

IV., slovnični, del Zbornika, prinaša najprej Paula Garda (Aix-en-Provence) razmišljanja, polna priznanja, o Miklošičevih slovničnih, v glavnem skladenjskih, kategorijah, čemur sledijo Jochna Raeckea (Tübingen) misli o morfematskih merilih za delitev slovanskih glagolov na vrste in razrede pri Miklošiču, medtem ko Varja Cvetko Orešnik (Ljubljana) obravnava nekatere razlage samostalniškega in pridevniškega oblikoslovja. Nato sta na vrsti sestavka o Miklošičevem (modernem!) pojmovanju brezosebkovih stavkov (Zuzanna Topolińska, Skopje; Slavo Ondrejovič, Bratislava). O obravnavi zanikanja pri Miklošiču govori Mirek Čejka (Bratislava), o neki samostalniški posebnosti svojilnih zaimkov pa Janez Orešnik, medtem ko o Miklošičevi skladnji (na podlagi roditeljskega pri Miklošiču in v sopostavi s slovenskim jezikovnim sodobnim gradivom) razpravlja Jože Toporišič. Ta razdelek se zaključuje s poskusom Lewa R. Micklesena (Washington), da bi spravil v soglasje najzgodnejše stanje slovanskega naglasa z gradivom, ki ga je še mogoče najti v slovenščini.

V V. razdelku je govor o Miklošičevem jezikoslovju s tipološkega stališča (7 sestavkov). Ti Miklošiča najprej postavljajo v krog jezikoslovcev njegovega časa (Jadranka Gvozdanović, Amsterdam) oz. v okvir tedanjega dunajskega znanstvenega sveta (Stanislav Hafner, Gradec), medtem ko Ljubov' Viktorovna Kurkina (Moskva) Miklošiča kaže v okviru etimološke vede (tako tudi Metka Furlan iz Ljubljane). Kot posameznika Miklošiča kot znanstvenika kažeta pisanji Ernsta Eichlerja (Leipzig), iz sicer v primeri z Leskienom, in Stjepana Damjanovića (Zagreb) v primeri z Vatroslavom Jagićem. S temi vprašanji je povezano razpravljanje Alenke Šivic-Dularjeve o pojmu panonskoslovenskega pri Miklošiču.

V VI. delu je prikazan Miklošičev prispevek k raziskovanju različnih jezikov. Helmut W. Schaller (Marburg) v tem smislu obravnava bolgarščino, Peter Herrity (Nottingham) srbohrvaščino, Gheorghe Mihailă (Bukarešta) romunščino, Adam E. Suprun (Minsk) beloruščino, Witold Mańczak (Krakov) balto-slovanščino (dvomi, da je obstajala), Androš Zoltan (Budimpešta) madžarščino, Shaban Demiraj (Priština) in Rezhap Ismajli (Tirana) albanščino – kot posebnost pa Aleksandr D. Duličenko (Tartu) primerja Miklošiča in Matijo Majarja Ziljskega pod naslovom *Od praslovanskega k skupnoslovanskemu*, pri čemer prvo živi naprej v različnih slovanskih jezikih, drugo pa je le iz misli in želje slovenskega navdušenca za slovanstvo porojen konstrukt.

VII. del prinaša narečjeslovne sestavke. Tine Logar obravnava Miklošičevo temeljo delitev slovenščine na dva dela na podlagi nasprotnostnih odrazov za dolgi jat (podprto tudi z drugimi pojavi), Han Steenwijk (Amsterdam) kaže Miklošičevo gradivo iz rezijanščine kot ne povsem zanesljivo, Zinka Zorko (Maribor) pa prinaša podobo Miklošičevega narečja, ki je gotovo bilo za podlago Miklošičevi obravnavi zadev slovenskega jezika in dalje slovanščine sploh.

V VIII. delu Miklošičevega zbornika se presoja njegovo delo z literarnozgodovinske strani; zaslugo za to imajo Peter Scherber (Göttingen), ki ceni Miklošičeva literarnozgodovinska prizadevanja, Jože Pogačnik (tedaj Osijek), ki Miklošiča prikazuje nekako v luči njegovega slavističnega učitelja Kopitarja, Tone Pretnar – zdaj že prezgodaj pokojen – (Ljubljana), ki na Miklošiča gleda s stališča njegovih prevodov iz poljščine, in Vladimir Osolnik (Ljubljana), ki prikazuje Miklošičevo podporo pri izdaji Gorskega venca Petra II. Petrovića Njegoša. Na koncu tega dela sta dva prispevka, ki osvetlujeta: prvi Miklošičev ugled kakor se kaže v časopisu *Slawische Blätter* (Alojz Jembrih, Ljubljana) in drugi Miklošičev ne prav udobni položaj bibliotekarja v dunajski Dvorni knjižnici, posebno v času, ko je vendar tako neznansko veliko imel dela pri raziskovanju na slavističnem področju (Bruno Hartman, Maribor).

V IX. delu se prikazujejo v glavnem Miklošičeva prizadevanja na področju zgodovinopisja, povezana z raziskovanjem starosrbskih, pa v resnici črnogorskih dokumentov, ki jih je izdal (Igor Grdina – Ljubljana, Vojislav P. Nikčević – Nikšić, Ignacij Voje – Ljubljana). V drugem delu tega razdelka Miklošiča zelo trezno predstavlja v njegovem delovanju v gosposki zbornici na Dunaju Walter Lukan (Dunaj), medtem ko njegov odnos nasproti južnim Slovanom prikazuje Katja Sturm-Schnabl (Dunaj), njegov odnos do Poljakov pa Antoni Cetnarowicz (Krakov). Na koncu je sestavek (tudi že umrlega) Staneta Suhadolnika (Ljubljana); ta prikazuje vprašanje avtorstva kritike Branj Janeza Primica: te kritike ni pisal Kopitar, Miklošičev učitelj, kakor se večinoma misli, ampak po vsej verjetnosti poznejši škof tržaški Matevž Ravnikar.

Na koncu knjige je – kot že nakazano – J. Toporišič podal historiat poteka simpozija in – objavil besedila, ki se obračajo na vlade Nemčije, Francije, Avstrije s protestom zoper brezbriznost (ali nezadostno oz. necelotnostno prizadevanje) in se zavzemajo za njihovo obsodbo brutalnega nastopanja jugoslovanske armade proti Sloveniji (seveda s privolitvijo beograjsko osrednje vlade). Ni bilo malo dela, priklicati v obstojanje takó obsežno in vsebinsko bogato knjigo. Tudi s tiskom v 10 jezikih je bilo dovolj težav iz še jeze za vse, ki so z njo imeli opraviti. Štirje veliki prireditelji, tj. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, obe slovenski univerzi in tudi Avstrijski Inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo (izpostava Ljubljana), posebno pa mi trije uredniki (Tine Logar, Franc Jakopin in podpisani): vsi smo zelo veseli, da smo k življenju priklicali táko veliko delo. Prinaša veliko nove luči v ustvarjanje Frana Miklošiča, Slovenca v Avstriji, čigar veliko delo našemu lastnemu raziskovalnemu trudu daje (v mnogih pogledih sicer nedosegljiv) zgled in nas obvezuje k najvišjemu hotenju v dosežkih. Ne samo nam: še generacijam, ki pridejo za nami, bo Miklošič za zgled.

Jože Toporišič

Filozofska fakulteta v Ljubljani

SRŠENOV JEZIK NAŠ VSAKDANJI

Pred kratkim je založba Gospodarskega vestnika izdala knjigo Janeza Sršena Jezik naš vsakdanji¹ s podnaslovom Jezikovna »prva pomoč« za vse, ki pri govorjenju in pisanju doživljajo razne pravopisne, besedotvorne, oblikoslovne, skladenske in stilistične »karambole« s knjižno normo. Zgovoren podnaslov daje tudi osnovne podatke o knjigi. Janez Sršen je bil dolga leta lektor (najdalj pri Delu) in v tem času je zbiral gradivo, analiziral jezik vseh poglobitvenih množičnih občil na Slovenskem, nato pa to gradivo za knjižno izdajo uredil dvodelno – na eni strani so po abecednem redu navedeni zgledi besed, besednih zvez, stilemov, frazeologemov itd., ki so pravopisno, slovnično, stilistično itd. manj priporočljivi, slabši ali sploh nepravilni, na drugi strani pa so zapisane za stilno nezaznamovano rabo ustrežnejše možnosti. Po avtorjevih uvodnih podatkih je na levi več kakor 1300 temeljnih enot, na desni pa večinoma poleg pravilnejše rešitve sledi tudi kratka razlaga, ki bralca pouči, zakaj naj pri govorjenju in pisanju raje uporabi ponujeno možnost na desni. Knjiga je vsekakor zelo uporaben priročnik za marsikoga; v glavnem sledi SP 1990, in s tega stališča tudi zasluži vso pohvalo.

Med pozitivnimi stranmi knjige naj omenimo vsaj nekatere: (1) Podomačevanje pisave zemljepisnih imen iz nelatiničnih pisav, npr. *Aman, Gvadelup, Gvam* itd. na eni strani, in pisno podomačevanje občnih imen, ki so se v slovenskem jeziku sicer že udomačila, npr. *kokakola, biftek, džez, džokej* itd. Tu omenimo še podomačevanje izrazov za merske enote, npr. *amper, bekerel, kandela* itd. Pri tem je Sršen dosleden, podomačevanje na primernih mestih ustrezno utemeljuje. (2) Posebna pozornost je namenjena podrednim zloženkam tipa *cestnoprometni* v nasprotju s prirednimi tipa *vzgojno-varstveni*, ki so piscem še vedno zelo težavne, napake pa so tako rekoč vsakdanja praksa na vseh področjih (kot opazamo v zadnjem času, niso jasne niti našim politikom pri poimenovanjih strank). (3) Sršen obravnava tudi podredne zveze tipa *učitelj pripravnik, gost predavatelj* itd., ki se v praksi vztrajno pojavljajo z vmesnim vezajem, in zloženke tipa *21- oziroma 26-odstoten*, kjer opozarja na nujnost izpustnega vezaja v prvem delu zloženke. (4) Avtor z zgledi posega tudi v pravopisno poglavje o pisanju skupaj in narazen – zelo koristno je opozorilo na pisavo narazen pri zvezah *tako imenovani, tako rekoč* ipd. in še posebej na pravilno zapisovanje okrajšave *t. i.*, ki se v praktičnih besedilih pojavlja v najrazličnejših oblikah, npr. *tim., tkim.* itd. (5) Sršen dosledno upošteva rabo male začetnice pri imenih praznikov tipa *gregorjevo, božič, novo leto, binško* itd., prirediteljev tipa *borovo gostivanje, zlata lisica*, nagrad oz. priznanj tipa *zlati lev*, zgodovinskih dogodkov tipa *oktobrska revolucija* itd., kar je sicer normiral že SP 1990, praksa pa gre marsikje v drugo smer. (6) Med skladenskimi nepravilnostmi Sršen opozarja tudi na rabo naslonskega niza oz. na zaporedje naslonk v nizu, npr. *a ga bi* → *a bi ga*, kar je pri govorjenju in pisanju zelo pogosta napaka. (7) Ker je Sršenova knjiga namenjena vsakršnim zadregam pri govorjenju in pisanju, ima v njej svoj prostor tudi polovično vikanje tipa *kaj ste rekla? kam ste šla?*, za katerega naš avtor skuša prepričati, da v vljudno in kulturno izražanje v slovenskem okolju res ne sodi. (8) Seveda ne moremo mimo drobnih, a več kot le koristnih nasvetov, npr. rabe nedoločnih in poljubnostnih zaimkov *neki, nekdo, nekaj* itd. proti *kak, kakšen, kaj* itd.; in v zvezi s tem še opozorila o samo določni obliki zaimka *neki*, ki se v časopisih in revijah kar prepogosto pojavlja v nedoločni obliki, npr. v zvezi *na nek način*. (9) Natančno je razložena raba nikalnih *nič* in *ničesar*; podobno še *nihče* proti *nobeden/noben*. (10) Posebna težava piscev je tvorba imen prebivalcev in pridevnikov na *-ski* iz nekaterih zemljepisnih lastnih imen. Sršen navaja nekaj najbolj običajnih napak, jih popravlja in razlaga, npr. *Novosačan* → *Novosadčan, Banačan* → *Banatsčan, Gruzijec* → *Gruzinec* itd. (isto še za ženski spol). Za prid. na *-ski* npr. *nikšički* → *nikšiški, nikaraški* → *nikaragovski*; kjer pa sta možnosti dve, opozarja na razliko, npr. *čilenski*

¹Janez SRŠEN, *Jezik naš vsakdanji* (Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1992), 210 str.

(< Čilenec, Čilenka), čilski (< Čile). (11) Težave, ki nastajajo ob izpeljavi pridevnikov iz moških priimkov na -a, avtor rešuje s kar nekaj zgledi, npr. *Goyeva slika*, *Krleževa drama*, *Šenoov roman*; rabo tudi primerno pojasnjuje. (12) Ustrezno je pojasnjena razlika med prislovi *gor – gori* in *dol – doli*; tako še *notri – noter*. Dodani so primeri iz praktične rabe. (13) Kar na nekaj mestih Sršen opozarja na pravilno tvorbo deležnika na -n iz glagolov na -Ctil-em (Sršen jih imenuje glagoli na -stil/-sem oz. -zem), kjer se v končaju ne smeta pojavljati -ž- oz. -š, temveč -z- oz. -s-, npr. *odnesen*, *ponesen*, *vnesen*, *pomolzen*, *namolzen* itd. (Pri slednjih dveh seveda ni krativca v zadnjem zlogu, temveč ostrivec/strešica na predzadnjem.). (14) Na koncu naj omenimo še zelo praktične nasvete, kot je npr. raba glagolov *rabiti*, *uporabljati* proti *potrebovati*, saj imamo Slovenci kar prepegosto težavo s tem, da *rabimo kaj*, česar še sploh nimamo.

Dobre strani knjige bi seveda še lahko naštevati. Ker pa lahko predvidevamo, da bo zaradi svoje uporabnosti knjiga kaj kmalu doživela ponatis, se raje pomudimo še pri nekaterih slabše rešenih točkah, ki bi se jih splačalo nekoliko izboljšati oz. dopolniti.

(1) Prva izmed njih je gotovo nebesednozvezno navajanje možnosti na desni (ne vedno, a pogosto), posebej kadar imamo na voljo več ustreznikov. Če bi le-ti bili postavljeni v vsaj kratko sobesedilo, bi uporabnik imel možnost takoj izvedeti, katero izmed navedenih besed naj uporabi v svojem primeru, sicer pa lahko stvar postane precej bolj zapletena. Samo en tak primer: Glagol *javljati (se)*, ki je sicer res prepegosto uporabljan, bi Sršen uspel nadomestiti s kar 11 glagoli, med drugim npr. *z izpovedovati*, *kazati se*, *nastopati* itd. Novinar, ki *se javlja od kod*, bo temu svojemu početju zelo težko rekel, da *izpoveduje* ali *se kaže od kod*, verjetno pa bi bili navedeni glagoli prav dobro uporabljivi v kaki drugi zvezi. (2) Sršen mestoma posebej opozarja, da so možnosti na desni nujne le za stilno nezaznamovano rabo, toda kljub temu so te norme pogosto postavljene prestrogo. Tako npr. odsvetuje rabo glagola *nahajati se* (v pomenu 'biti' – Nova bolnišnica se nahaja nasproti stare itd.), čeprav je ta glagol po našem mnenju vseeno mnogo ustrežnejši od samega *biti*. Podobno *istovetenje*, *istovetiti* nadomešča med drugim s prevzetim *identičen*, *identificirati*, ker pa na desni ni besednih zvez, ni jasno, kje to res velja, saj vemo, da je prid. *istovetenjski* tudi del skladenjskega strokovnega izraza, in sicer namerno ustrezno poslovenjen (*istovetenjska določitev* podstave povedi). (3) Podobno je z besedami in besednimi zvezami *animirati se (za kaj)*, *akreditiv*, *bežati od česa*, *astronavt*, *popularnost*, *predpogoj*, v *nobenem primeru* itd., ki jih ni treba niti odsvetovati, kaj šele prepovedovati. Posebnega smisla tudi ni v preganjanju besede *apartheid*, potrebna je le podomačena pisava *aparthejd*. Tudi pri nekaterih občnih imenih je poleg slovenske ustreznice primerno pustiti tudi pisavno podomačeni prevzeti izraz, npr. poleg *priponka* še *bedž*, poleg *uspešnica* še *bestseller*; tako še *biznismen*, *triler*, *tinejđer*, *popkorn* itd. Po drugi strani pa na nekaterih mestih ni primerno navajati preveč možnosti, posebej če v slovenščini niso v uporabi, npr. *kemp*, *kempirati*, *kempiranje*, kjer je edina možnost (poleg *tabor*, *taboriti*, *taborjenje*) seveda *kamp*, *kampirati*, *kampiranje*. *Bekend* je samo žargonski izraz, sicer je pravilno *bekhend* (Toporišič predlaga tudi slovenski izraz *zaročje*). (4) Brez posebnega razloga Sršen prepoveduje rabo sklopov iz predložnih zvez tipa *odspodaj*, *odzgoraj*, *odzadaj* itd. (na vprašanje *kje?*), ki jih dovoljuje in ustrezno tolmači SP 1990, sicer pa se pojavijo že vsaj v SKJ 2 (1966: 123) in v SS 1984 (172). (5) Odvečen popravek je tudi ob zvezi *po tolikih letih* → *po toliko letih*. *Toliko* v tej zvezi seveda ni prislov, ampak pridevniški količinski zaimek (o tem npr. Slovenska slovnica 1984: 272–273, 280), ki ga smemo pregibati, npr. *Toliko let smo ga šolali*, *po tolikih letih pa je šolo pustil*. (6) Nekajkrat moramo Sršenu kar verjeti, da je njegov popravek pravilen, četudi se sklicuje na Jezikovno razsodišče. Primerneje bi bilo, da bi vsaj na nekaterih mestih na kratko obrazložil, kaj je Jezikovno razsodišče o tem vprašanju zapisalo. Tak primer je npr. pri *potrebno je* proti *treba je*, ki je, lahko rečemo, skoraj za večino piscev povsem nerazčiščeno mesto. Iz Sršenovega zgleada je približno jasno, da se zveza *potrebno je* ne

uporablja ob nedoločnikih, ne pove pa, kako je npr. z rabo ob glagolnikih – *potrebno je nadaljevanje tega*. (7) Za razlago pri iztočnici *atrakcija, atraktiven* upamo, da se je avtorju zapisala, saj *atrakcija* in *atraktiven* nista tujki, ampak sposojenki. (8) *Artilerca* ni treba zamenjevati z *artilermistom*, saj je tvorjen iz podstave *tisti, ki je v zvezi z artilerijo*, besedotvorni podstavi pa je dodano domače priponsko obrazilo *-ec* namesto prevzetega *-ist*. (9) Včasih se zdi, da ni povsem gotovo, kaj je stilno zaznamovano in kaj ne. Zakaj naj bi bila zveza *globoko ganiti, užaliti* bolj zaznamovana (ali le slabša?) od *smrtno ganiti, užaliti*? Podobno je npr. z glagolom *izpostaviti*, ki ima med ustreznici na desni tudi zvezo *postaviti v ospredje*, ki je vsaj s stališča gospodarnosti jezika predolga in verjetno tudi nič lepša od tvorjenega glagola. Takih primerov bi se še našlo. (10) Posebnega smisla tudi ni v odsvetovanju nekaterih frazeologemov, ki so v vsakdanji rabi, pa čeprav so »suženjsko prevedeni iz nemščine« (128), saj je zelo malo frazeologemov izvorno slovenskih, in z njihovim črtanjem jezika ne bomo kaj prida obogatili, npr. *potegniti krajši konec* > Sršen: *biti na slabšem, na izgubi, na škodi* itd. (11) Podobno je tudi z besednimi zvezami, ki jih Sršen uvaja z »za nezaznamovano sporočanje nekaj zgledov stilno okorne in pomensko manj ustrezne rabe«, npr. za iztočnico *način: na domač način, na drug način, na enak način, na kakšen način, na neki način* itd. Lahko se strinjamo z avtorjem, da so enobesedne tvorjene ustreznice sicer lepše, toda slovenski jezik bi bil zelo reven, če bi se vedno držali le Sršenovih »nezaznamovanih« rešitev. Temu podobnih zgledov je v knjigi kar nekaj. (12) Če se še enkrat vrnemo na podnaslov knjige, kjer je govor o doživljanju »karambolov« pri *govorjenju* (podčrtala M. H.) in pisanju, lahko avtorju predlagamo, da bi razmišljal tudi o poglavju o pravorečju. Glede na to, da je pravopisu namenjeno veliko pozornosti, bi to zgledi iz pravorečja le še dopolnjevali, pa čeprav bi se avtor lotil le najbolj splošnih težav, npr. izgovora /v/, nezložnih predlogov *v, z/s, k/h*, najpogostejših napak pri naglaševanju, izgovora tujih lastnih imen (ki jih je v knjigi kar precej) itd., odveč pa ne bi bilo tudi stalno zapisovanje naglasnih znamenj. (13) Na koncu bi bilo dobro popraviti in dopolniti še seznam krajšav in kratic na začetku knjige. Ker avtor sicer vse izraze vztrajno sloveni, pričakujemo namesto *geogr.* za 'geografija' okrajšavo *zemlj.*, sicer pa sta ustaljeni okrajšavi za 'italijanščina, italijanski' *it.* (ne *ital.*) in za 'moški spol' *m* (ne *m.*; pač pa *m. sp.*), manjkata pa okrajšavi *s* (srednji spol) in *ž* (ženski spol). Prav tako bi se dalo okratiti Jezikovno razsodišče (*JR*), na katerega razsodbe se Sršen pogosto sklicuje. Takih malenkosti bi se še našlo, vendar so nekatere od njih komaj vredne omembe (kot npr. pričakovanje, da bomo Slovenci kaj kmalu začeli namesto *kasko zavarovanja* uporabljati *zavarovanje kaska* namesto *sprejev* pa *pršilnike*). Knjigi lahko zaželimo, da bo našla pot do čim večjega števila uporabnikov.

Mateja Hočevar

Filozofska fakulteta v Ljubljani

ROBERT BRAUN O RAZVOJU SLOVENSKE NACIONALNE IDEJE (Prispevek k slovensko-madžarskim kulturnozgodovinskim stikom)

V vrsti študij, ki podrobno predstavljajo razvoj slovenistike na Madžarskem, je treba med prvimi omeniti delo Vilka Novaka *Hungarica pri Slovencih* (*Čas* 1938/39, št. 1–3). Čez štiri desetletje sledi študija Štefana Barbariča, ki predstavlja sloveniko po drugi svetovni vojni z naslovom *Manifestacija tvornega sosedstva: Bogata slovensko-madžarska izmenjava* (*Naši razgledi* 1980, št. 15, str. 438–439). Vrsto zaključuje Marjanca Mihelič s člankom *K madžarski slovenistiki od Avgusta Pavla dalje* (*Slavistična revija* 1990, št. 1, str. 69–76), ki podrobno predstavlja v naslovu označeno obdobje ter zajema važnejše študije in prevode v zadnjem desetletju.

Vilko Novak v svoji študiji prvič omenja Róberta Brauna (1879–1937), zanimivo osebnost madžarske slovenistike. V novejšem času ga navaja tudi István Fried v prispevku *A Monarchia, a magyarság, a századelő – horvát szemmel* (*Monarhija, Madžari in začetek stoletja – s hrvaškega zornega kota*, *Tekintet* 1990/4, str. 94–113.), ko raziskuje madžarske povezave v romanu *Zastave* Miroslava Krleža. Študije Róberta Brauna dokumentirajo tudi večstoletno željo Slovencev, namreč prizadevanje za samostojnost in neodvisnost. Študije nudijo vpogled v to, kako je videl razvoj in možnosti te ideje tujec, Madžar.

Osrednja osebnost duhovnih gibanj na Madžarskem na začetku stoletja je bil Oszkár Jászi (1875–1957), ki je v letih razpadanja monarhije verjel v konfederacijo narodov ob Donavi, v nekakšne obdonavske združene države. Jászi, znan po neoliberalnih idejah, je bil tudi duhovni vodja revije *Huszadik Század* (Dvajseto stoletje), ki je izhajala dvajset let in se razvila v sociološko revijo na pozitivističnih načelih. Med najpomembnejše osebnosti madžarske sociologije spada tudi Róbert Braun, ki je bil tesno povezan z revijo *Huszadik Század*, saj je bil nekaj časa tudi njen sourednik.

Rodil se je v Aradu v židovski družini. Po končanem univerzitetnem študiju je bil profesor in knjižničar. Pred izbruhom vojne se je vrnil s študijskega popotovanja po Ameriki in jo madžarskemu bralcu predstavil v pomembnih študijah. V prvi svetovni vojni je kot rezervni oficir služil v nekem narodnostno mešanem polku. V času bivanja na območju Srbije in Slovenije se je naučil jezikov obeh narodov. Polihistor, znanstvenik, sociolog, ki je obvladal številne jezike, je vse do smrti s posebnim čutom spremljal narodnostno vprašanje. Ko je proučeval usodo narodov Srednje in Vzhodne Evrope, je vselej iskal in proučeval povezave s svetovno politiko. O njegovi nepristranskosti pričča ocena knjige Sándorja Bonkálója *A szlávok /Slovani/* (*Huszadik Század* XVIII/35 (1917), str. 190–191), v kateri avtor v zvezi s prekmursko slovensko književnostjo trdi, da je le-ta nepomembna. Braun je nasprotnega mišljenja in pravi, da »delo z močno madžarsko tendenco ni povsem objektivno«. Sam ob oceni prekmurske književnosti posebej poudarja cerkveno slovstvo in za vir navaja poglavje *Ogrski Slovenci iz Zgodovine slovenskega slovstva* dr. Karla Glaserja (Ljubljana, 1894–98). O pripadnosti prekmurskih Slovencev in o slovensko-vendskem vprašanju, ki je bilo od začetka stoletja močno prisotno v madžarskih literarnozgodovinskih in zgodovinskih krogih, ima Braun nedvomljivo stališče, da se ta jezik »ne razlikuje od knjižnega jezika v tolikšni meri, da ne bi bil razumljiv za tistega, ki razume knjižni jezik. Glavna razlika je v pravopisu, ki je popolnoma madžarski.«

Tri študije Róberta Brauna so močno povezane, saj spremljajo zgodovinski razvoj slovenske nacionalne ideje vse do današnjih dni. Spisi so po vsej verjetnosti nastali v času služenja vojske. Njegove misli v zvezi s tem povejo vse o piščevem položaju. V uvodu prve študije med drugim beremo: »Avtor je prisiljen opozoriti bralca, da pri pisanju ni imel pri roki literarnih pripomočkov. V kraju bivanja ni bilo ne civilnega prebivalstva in ne knjig. Glede književnosti pa je bil ob nekaj lastnih knjigah povsem vezan na knjižnico nekega duhovnika, ki pa mu je bila le s težavo dostopna. Ta knjižnica je vsebovala skoraj izključno slovenska in hrvaška dela ter tako slovstva v drugih jezikih sploh ni mogel upoštevati.« (193) V tretji študiji najdemo več navedkov, ki opisujejo njegove osebne stike in kraj bivanja, toda navajanja imen se dosledno izogiba. Z nekim slovenskim pisateljem se pogovarja o tisku, vendar tudi njegovega imena ne navede. O lastnem poznavanju slovenskega jezika piše takole: »Avtor teh vrstic pozna le narečje iz okolice Gorice...« Na podlagi navedkov je popolnoma jasno, da je služil na severnoitalijanski fronti, nekje v bližini Gorice, in kot vojak ni smel povsem odkrito pisati o okoliščinah. O tem, da je z velikim entuziazmom razglabljal o takratnem političnem položaju, pričča tudi dejstvo, da je bil »več mesecev« naročnik Slovenskega naroda in Slovenca.

V uvodu študije *A délszlávok és a szlovén kérdés kezdete* /Južni Slovani in začetki slovenskega vprašanja/ (*Huszadik Század* XVIII/35 (1917), str. 193–215) Slovence označuje

kot narod »brez zgodovine« in navede tri alternative, ki so bile dejansko pred slovenstvom: namreč ali se okrepi kot narod, ali se asimilirati s sorodnim narodom (hrvaškim, srbskim), ali se asimilirati s tujim (nemškim) narodom. Da bi madžarskemu bralcu pojasnil bistvo vprašanja, Braun v nadaljevanju članka podrobno opisuje sorodstvo slovanskih jezikov in še posebej poudarja povezave med srbohrvaškim in slovenskim jezikom ter narečno raznolikost teh jezikov. Ob natančni predstavitvi slovenskega jezika za vir navaja že omenjeno Glaserjevo delo. Ko označuje slovenski značaj, našteva običajne, pa tudi kontroverzne stereotipije, ki so se v teku stoletij izoblikovale: ponižen – agresiven, deloven – len, vladajoči – služaben itd. Kot liberalni mislec verjame, da svoboda v vsakem narodu sprosti energijo in z njo narod postane bolj dejaven. Poglavlje Szlovének az illir mozgalomig /Slovinci do ilirskega gibanja/ je napisal na osnovi dela Bogumila Vošnjaka *Ustava in uprava ilirskih dežel* (Ljubljana, 1910). S primerjavo dveh različic pesmi Valentina Vodnika Ilirija oživljena, one, ki najprej poveljuje Napoleona, in druge, »ponemčene« verzije ode, ki je nastala po odhodu Francozov, ponazarja, kako kontroverzen je bil tedaj položaj Slovencev. Ob predstavitvi povezave med panslavizmom in ilirizmom, ki sta začetek novega poglavja v razvoju slovenske nacionalne ideje, Braun to vprašanje analizira v luči evropskih povezav. Podrobno govori o Kolárju kot o začetniku panslavizma, o ilirskem gibanju, ki je nastalo na Gajevo pobudo, ter omenja Stanka Vraza in njegovo delovanje, polno nasprotij (po knjigi Branka Drechslerja *Stanko Vraz*, Zagreb, 1909). Na podlagi Prešernove in Vrazove korespondence (Ivan Grafenauer, *Zgodovina novejšega slovenskega slovstva*, Ljubljana, 1909) pa sklepa, da je vodilna osebnost slovenske književnosti neomajno nasprotovala opustitvi slovenskega jezika in slovenske ideje (za vir mu je bilo delo K. Osvalda, *Naši kulturni delavci v zrcalu Prešernovih poezij*, Gorica, 1905). Največja nevarnost je bila nemščina, ki jo je krepila težnja po politični in gospodarski dominaciji. O slovensko-nemški dvojezičnosti, ki je zaznamovala tudi vsakdanjo komunikacijo, podaja številne primere na osnovi knjige Josipa Vošnjaka *Spomini 1–2* (Ljubljana, 1905–06). Braun kot sociograf in s tem človek prakse svoje misli približuje bralcu s predstavitvijo vsakdanjega življenja. Prav s temi primeri najbolj nazorno predstavi madžarskemu bralcu slovensko nacionalno idejo, njeno spreminjanje in njen pomen za obstoj slovenstva.

Drugo študijo A szlovén nemzeti eszme fejlődése 1848-tól Bleiweis haláláig /Razvoj slovenske nacionalne ideje od 1848 do Bleiweisove smrti/ (*Huszadik Század XVIII/35*, str. 289–316) v celoti posveča predstavitvi Bleiweisovega dela. Na podlagi dela Josipa Apiha *Slovinci in 1848. leto* (Ljubljana, 1888, poglavje VIII) ponovi znano trditev, da je bila slovenska družba v glavnem kmečka in so jo zato ideje leta 1848 komaj lahko navduševale. Bleiweisova politična dilema se je sukala okrog vprašanja razširiti avtonomijo ali združiti Slovence (viri: *Bleiweisov zbornik*, Ljubljana, 1909; Dragotin Lončar, *Dr. Janez Bleiweis in njegova doba*, Ljubljana, 1910; Pavel Poljanec, *Kratka zgodovina slovenskega naroda*, Maribor, 1912). Obe zamisli sta po Braunovem videnju v okviru evropske politične konstelacije naleteli na ovire. Po madžarsko-avstrijski nagodbi se je tudi v slovenskem notranjepolitičnem življenju začela močna polarizacija: na eni strani so bili konservativci pod vodstvom Bleiweisa, na drugi pa liberalci, ki so se zbirali okrog Slovenskega naroda. Ovira za močnejši prodor liberalnih idej je bila močna katoliška cerkev. Zasluga Bleiweisa, ki je videl usodo slovenskega naroda v okviru avstrijske vladavine, pa je bila vseeno to, da so se lahko slovenski interesi kljub vsej svoji kontroverznosti vendarle uveljavljali.

Zadnja študija A szlovén nemzeti eszme napjainkban /Slovenska nacionalna ideja danes/ (*Huszadik Század XIX/37* (1918), str. 124–145) je zanimiva tudi zato, ker prinaša številna osebna opažanja, povezana s takratnim tiskom in literaturo. Ob predstavitvi sodobne zgodovine uporablja delo Ivana Prijatelja *Janko Kersnik: Njegovo delo in doba*, 1–2 (Ljubljana, 1910–14). Po Bleiweisovi smrti so se katoličani vidno okrepili. List Antona Mahničiča *Rimski katolik* je postavil vero v ospredje tako v družini kot tudi v politiki. (Braun omenja tu Mahničičevo delo

Dvanajst večerov, Gorica, 1887.) Prvemu slovenskemu katoliškemu kongresu leta 1892 posveča Braun prav veliko pozornosti zato, ker je le-ta na podlagi učenj krščanskih socialistov Ivana Šušteršiča in Ivana (Janez) Kreka pritegnil pomemben kmečki in delavski sloj. Ob podajanju sodobnih razmer navaja natančne statistične podatke o številu Slovencev v posameznih pokrajinah. Posebej poudarja narodnostno vprašanje v življenju Slovencev med dvojnimi obroči Italijanov in Avstrijcev. Temeljni vir za to mu je bila Kosičeva knjiga *O Slovincima* (Niš, 1915), omenja pa tudi nemško brošuro *Aus dem Wilajet Kärnten*, 1913, ki ponazarja pritisk na slovenski jezik na vseh področjih življenja. Braun registrira to občutljivost tudi v književnosti. V zvezi s Cankarjevim delom *Za narodov blagor* pravi: »V vrsti številnih romanov z družbeno tematiko, ki jih je avtor teh vrstic bral v dolgoletni izoliranosti, ni našel niti enega, ki bi se ne ukvarjal z narodnostnim vprašanjem.« (137) Braun je bil človek širokega obzorja. Dejstva, ki jih navaja, potrjuje tudi z literarnimi primeri. Ni slučajno, da omenja prav Cankarja. Posebno pozornost posveča predstavitvi kulturnih društev (Vir: *Smotra jugoslovenskih kulturnih društev*, Ljubljana, 1910). Primerno oceni vlogo Družbe sv. Mohorja, ustanovljene leta 1852, pri širjenju književnosti v slovenskem jeziku. Na podlagi *Slovenske bibliografije za l. 1907–12* Janka Šlebingerja (Ljubljana, 1913) poda podroben pregled slovenskega tiska. Pri vsakem listu označi, h kateremu duhovnemu in političnemu krogu sodi. Splošna ocena slovenskih listov je naslednja: »Čeprav sem bil več mesecev naročnik obeh listov, bi težko sodil o njih, saj je avstrijski slovanski tisk tako zelo brezbarven od vojne naprej.« (141) Na koncu tretjega članka spregovori tudi o šolstvu, o tem, da Slovenci nimajo univerze, in s statističnimi podatki predstavi gospodarsko življenje, v katerem prevladuje kmetijstvo. Na koncu študije se ponovno vrne k izhodiščni misli: »Z gledišča praktične politike je slovensko vprašanje za nas pomembno, saj gre za vprašanje, ali se bodo Slovenci utopili v nemštvo, ali ostanejo Slovenci, ali pa se združijo jezikovno s Hrvati? Nobene rešitve ni mogoče odkloniti, govorimo lahko le o večji ali manjši verjetnosti.« (144) Braun tudi še pred koncem prve svetovne vojne ni mogel enoumno odgovoriti na vprašanje glede usode slovenstva. Braunove analize so večinoma natančne in z dejstvi podprte. Objava njegove študije v najpomembnejšem madžarskem družbenopolitičnem listu na začetku stoletja kaže, da madžarska politika ni bila ravnodušna do razvoja slovenske nacionalne ideje, do dilem Slovencev na razvalinah razpadle monarhije in do možnosti novih povezovanj med narodi. Na dileme, ki jih je razkrival Braun, je prispel odgovor osemdest let pozneje. Slovenstvo je v teku svoje zgodovine prehodilo kalvarijo majhnih narodov. Po prisili svetovne politike je poskušalo živeti v skupnosti z drugimi narodi in si je na koncu izbralo pot, ki naj bi pripadala vsakemu narodu: eksistirati samostojno in neodvisno.

István Lukács
Budimpešta

ZNANSTVENI SEMINAR O KODIFIKACIJI RUSINSKEGA JEZIKA

6. in 7. novembra 1992 se je izbrana skupina znanstvenikov, pisateljev in novinarjev sešla v Bardejovskih Kúpelah na severovzhodnem delu Slovaške in na delovnem seminarju poskušala koordinirati dosedanje napore za oblikovanje standardnega rusinskega knjižnega jezika. Ta seminar ali prvi kongres rusinskega jezika, kot so ga popularno poimenovali, je organizirala Rusinska preporodna družba (Rusyns'ka Obroda) iz Prešova na Slovaškem v sodelovanju s Karpatskim rusinskim raziskovalnim centrom iz ZDA. Udeležence so podprli tudi Švedska akademija iz Stockholma, Liga Rumantscha (retoromanska liga) iz Chura v Švici in Akademija za dialektalne jezike iz Monaka.

Med drugo svetovno vojno in kasneje pod bremenom sovjetske komunistične nadvlade v vzhodni Evropi je bil rusinski jezik prepovedan v vseh deželah, kjer so živeli Rusini, razen v Jugoslaviji. V sovjetski Ukrajini, Češkoslovaški in na Poljskem so bili Rusini administrativno razglašeni za Ukrajince; vse publikacije in šolstvo so morali biti v ukrajinščini. Vsak poskus rabe rusinščine v publikacijah, šolah ali javnem življenju je bil obsojen za protirevolucionarnost. Po političnih spremembah v vzhodni Evropi leta 1989 pa je bilo rusinski jezik spet dovoljeno uporabljati. Odtlej je bilo v rusinščini objavljenih že več knjig, ustanovljeni so bili tudi časopisi in revije v rusinskem jeziku: *Besida* na Poljskem, *Rusyn, Narodny novynky* na Slovaškem in *Otčyj hram, Podkarpats'ka Rus', Respublyka* v Ukrajini. Od leta 1990 obstajajo v rusinščini tudi profesionalno gledališče, radijske in televizijske oddaje na Slovaškem, na Poljskem pa se lemkovska varianta rusinskega jezika poučuje že na osmih šolah.

Vsi ti napor uporabe rusinščine v javnem življenju so se doslej izvajali brez vsakršne knjižne norme. Vendar je do poskusov, da bi normo oblikovali, prihajalo že prej. Leta 1991 je profesor Jurij Panko s Šafárikove univerze v Prešovu za obravnavo objavil komplet pravil (*Normy rusyns'kogo pravopysu*). Leta 1992 pa je poljska učiteljica jezikov Myroslava Chomjak ob posvetovanju z dr. Henrykom Fontańskim s Šlezijske univerze izdelala delovne zvezke (*sondažove vydannya*) slovnice za otroke v rusinščini, ki se govori v okolici Lemka (*Lemkivs'ka gramatyka dlja dity*) in normativno slovnico za knjižno uporabo (*Gramatyka lemkiivs'kogo jazyka*). Na seminarju v Bardejovskih Kúpelah pa sta Ivan Kerča in Vasyl Sočka-Boržavyn predstavila slovnico rusinskega jezika s področja ukrajinskega Podkarpattja (*Rusyn'skyj jazyk: očerk kompleksnoj praktyčnoj gramatyky*). Prav vsi ti konkretni napor so napeljali predsednika seminarskega programa, profesorja Paula Roberta Magocsija (Univerza Toronto), da je v svojem otvoritvenem govoru zatrdil, da »so praktične potrebe po objavljanju v rusinščini ter prvi koraki v smeri koordiniranja dela za normiranje jezika dali temu seminarju največjo aktualnost.

Organizacija seminarja je potekala v dveh delih. Prvi del je bil namenjen vsem udeležencem in je obravnaval splošne ter praktične probleme. Profesor Joshua Fishman (Yeshivska univerza in Stanfordska univerza), svetovno znani sociolingvist, je razpravljal o fenomenu »prvih« jezikovnih kongresov, ki so bili organizirani med 1849 in 1984 med osemnajstimi narodnostmi iz Evrope, Afrike, Azije in obeh Amerik. Fishman je poudaril, da uspeh ne izhaja toliko iz vsebine samega kongresa, ampak se navezuje na delo trajnih komisij in drugih teles, ki ga bodo le-ti povzeli v nadaljnjih letih. Profesor Sven Gustavsson (Univerza v Uppsali, Švedska) je podal pregled nastanka knjižnih jezikov pri slovanskih narodih. Poudaril je, da je rusinščina, ki jo govori le 25.000 ljudi v Vojvodini (Bačka), pokrajini nekdanje Jugoslavije, popolnoma razvit knjižni jezik in da bi, implicitno, tudi Rusini v Karpatih lahko razvili svoj knjižni jezik.

Ostali dve predstavitvi prvega dela seminarja sta se ubadali s praktičnimi problemi kodifikacije in izobraževanja manjših narodnosti zahodne Evrope: švicarskih Retoromanov in monaških Monegaskov. Profesor Georges Darms (Univerza v Fribourgu, Švica) je povedal, da je 50.000 Retoromanov imelo kar pet knjižnih variant (vsaka s svojo slovnico in slovarjem), ki so se poučevale skozi dvajseto stoletje, in da je v zadnjih dveh desetletjih nastal nov *koiné*, imenovan *Rumantsch grischun*, in postal edini knjižni standard za vse Retoromane. Profesorica Elaine Mollo (Univerza v Nici) je odkrila, kako ob idealnih pogojih lahko nastane izrazit knjižni jezik za ljudi, ki naseljujejo tako majhen teritorij, kot je neodvisna kneževina Monako (25.000 prebivalcev). Monaški knjižni jezik je nastal šele pred petnajstimi leti in se ga sedaj učijo vsi šolarji Monaka ne glede na svojo narodnostno ozadje (le 20 % prebivalcev Monaka je pravih Monegaskov).

Drugi del seminarja rusinskega jezika je potekal v obliki petih delovnih skupin, deljenih glede na področja, kjer Rusini živijo: Podkarpattje (Ukrajina), okolica Prešova (Slovaška), okolica Lemka (Poljska), severovzhodna Madžarska in Vojvodina (Jugoslavija). Vsaka

posamična delovna skupina je razpravljala o problemih kreiranja knjižnega standarda za določeno regijo. Madžarska sekcija se je odločila, da bo prevzela rusinski standard, ki naj bi se uporabljal na Slovaškem v prešovski regiji. V primeru Vojvodine, kjer knjižni jezik že obstaja, pa se je diskusija osredotočila na problem asimilacije in na to, kako bi vojvodinski Rusini morebiti prevzeli *koiné*, ki naj bi veljal za vse Rusine.

Vsako sekcijo je vodil znanstvenik jezikoslovec, sodelovalo pa je več lokalnih pisateljev. Med prisotnimi so bili: za Podkarpatje profesor Ivan Pop (Inštitut za karpatske študije, Univerza Užgorod) kot predsednik, Volodymyr Fedynyšynec, Ivan Petřovcij in Vasyľ Sočka; za področje Prešova profesor Mihajlo Zarečnak (Univerza v Georgetownu, Washington) kot predsednik, Štefan Bunganič, o. František Krajňak, dr. Jurij Panko, Vasyľ Petrovaj, Aleksander Zozuljak; za področje Lemka profesor Wiesław Witkowski (Jagiellonska univerza) kot predsednik, Myroslava Chomjak, Olena Duc-Fajfer, dr. Henryk Fontański in Petro Trohanovski; za Madžarsko profesor István Udvari (predstojnik ukrajinske in rusinske filologije, Pedagoški inštitut Nyíregyhaza) kot predsednik, Gabor Hattinger, Laszlo Popovics; in za Vojvodino profesor Sven Gustavsson (Univerza v Uppsali) kot predsednik, Helena Medješi, Ljubomir Medješi, Irina Papuga in Djura Papgargaji.

Na drugi, zaključni dan je vsaka od sekcij poročala o rezultatih svojega posvetovanja. Po diskusiji med člani sta se formirali dve skupini. Delovna komisija za terminologijo in pravopis se je sešla, da bi prediskutirala glavne smernice, ki naj bi veljale za vse variante rusinskega jezika. Predsedniki petih sekcij (profesorji Pop, Zarečnak, Witkowski, Udvari, Gustavsson) so se sestali posebej. Pridružili so se jim še profesor Paul Robert Magocsi, Vasyľ Turok (predsednik Rusinske preporodne družbe) in Ljubomir Medješi (predsednik Družbe ruske matke). Skupaj so povzeli končne sklepe seminarja. Profesor Ivan Pop je te sklepe predstavil udeležencem seminarja. Sklepi vključujejo naslednjih dvanajst točk: 1. Udeleženci seminarja so sklenili, da mora biti rusinščina kodificirana na osnovi govornega jezika vsake posamične regije, kjer Rusini živijo (Podkarpatje, okolica Lemka, okolica Prešova, Vojvodina). — 2. Da bi ta cilj dosegli, se udeležencem zdi najpomembnejše a) narediti slovarje s specifično in splošno vsebino in b) objaviti slovnice rusinskega jezika na osnovi izbranega jezikoslovnega gradiva. — 3. Nujno je pripraviti zgodovinsko slovnico rusinskega jezika. — 4. Knjižni jezik posamezne regije naj se formira na osnovi prevladujočega dialekta. — 5. Nastajati morajo literarna dela, ki bodo uporabljala nove leksikalne in gramatične norme. — 6. Nove jezikoslovne norme je treba vpeljati v šolski sistem in javno življenje. — 7. Ustanoviti se mora inštitut za teorijo in prakso jezika. — 8. Proces kodifikacije mora potekati ob ozkem sodelovanju s slavističnimi znanstvenimi inštituti iz vseh dežel. — 9. Grafični sistem (abeceda) za rusinščino je cirilica. — 10. Vsaka regija naj pripravi bibliografijo dosedanjih del v rusinščini. — 11. Koordinacijska komisija za rusinski jezik, ustanovljena na seminarju, se bo periodično sestajala. — 12. Udeleženci seminarja so izrazili prepričanje, da bo kodifikacija rusinskega jezika dolg proces, katerega uspeh bo odvisen od uporabe v vsakdanjem življenju.

Seminar oziroma prvi kogres rusinskega jezika je prenašala lokalna in nacionalna televizija, radio in tisk na Češkoslovaškem in v Jugoslaviji (Vojvodina). Udeleženci seminarja so si tudi ogledali igro v rusinščini, ki sta jo izvajala profesionalno gledališče Aleksander Duhnovyč iz Prešova in narodni ansambel Duklja (PULS), prav tako iz Prešova. Koordinacijska komisija za rusinski jezik, ki ji predseduje dr. Jurij Panko, se je dogovorila za svoje prvo srečanje, ki naj bi bilo dva tedna po zaključku seminarja v Prešovu na Slovaškem.

Paul Robert Magocsi

Univerza v Torontu, Kanada

Iz angleščine prevedla

Mira Hladnik

SLAVNOSTNI ZBORNİK OB 65-LETNICI PROF. DR. ERWINA WEDLA*

Prof. dr. Erwin Wedel se je rodil l. 1926 v nemški koloniji na Krimu, kjer je ob nemščini v družinskem krogu že od vsega začetka kot otrok spoznaval in vzljudil tudi ukrajinsko in rusko kulturo ter se naučil obeh jezikov. Sprva ljubiteljsko razmerje do slovanskega sveta in jezikov se je kmalu spremenilo v študijsko in nazadnje v poklicno zanimanje, saj je v študijskem letu 1943/44 absolviral v Odesi svoj prvi študijski semester. Po vojni ga je pot vodila najprej v Leipzig, kjer je študiral slavistiko, anglistiko in romanistiko, pozneje pa v München. Z Münchensko univerzo je bil službeno povezan še dobrih petnajst let, kajti po diplomi l. 1953 je prevzel ruski lektorat, na kateri za slavistiko pa je 1957 tudi doktoriral, in sicer s tezo *Die Entstehungsgeschichte von L. N. Tolstoj »Krieg und Frieden«*. Zanimivo je, da je za habilitacijo izbral jezikoslovno temo, *Die konjunktionale Hypotaxe im Russischen des 16. Jahrhunderts*, kar pomeni, da je Wedlovo raziskovanje izrazilo dvosmerno: ob literarnozgodovinski problematiki se vseskozi posveča tudi jezikoslovnim vprašanjem, čeprav ne v tolikšni meri. S habilitacijo so bili izpolnjeni pogoji za profesuro. Po enoletnem gostovanju v Tübingenu je prevzel profesorsko mesto na novoustvarjeni regensburški univerzi, kjer deluje še danes.

Ob pregledu Wedlove bibliografije, ki zaobsega približno 70 enot, se izkaže, da je njegovo raziskovanje osredotočeno na rusko literaturo 18. in 19. stoletja. Omenili smo že monografijo o romanu *Vojna in mir*, tu pa so še razprave o Dostojevskem in Bulgakovu, predvsem pa o Tolstoju. Pri jezikoslovnih razpravah prevladujejo študije o ruski historični gramatiki, še posebej skladnji, pomembno pa je tudi ukvarjanje s sodobnim ruskim jezikom, npr. priredba ruske slovnice ameriškega slavista B. Unbegauna (*Russische Grammatik*, Göttingen, 1969). Veliko energije in strokovnega znanja je vložil tudi v žepni rusko-angleški slovar (*Langenscheidt's Pocket Russian Dictionary: Russian-English*, Berlin-München, 1969) in rusko-nemški slovar (pred izidom).

Tu je še strokovno in uredniško delo: omenimo naj samo revije *Die Welt der Slaven* (sourednik od leta 1974) ali pa edicijo Hieronymus, Slavische Sprachen und Literaturen (sourednik od leta 1984). Njegova prizadevanja segajo tudi na organizacijsko področje. Tako je bil v letih 1973–75 predsednik nemške slavistične zveze, kasneje pa zavzet pri organizaciji MAPRJAL, mednarodne zveze učiteljev za ruski jezik in literaturo, kjer je imel pomembno vlogo pri simpozijih leta 1985 v Marburgu in 1989 v Regensburgu. Ogromno je pripomogel tudi k uspešnemu sodelovanju med Regensburgom in Ljubljano, pri čemer se partnerstvo obeh univerz zrcali v številnih prijateljskih stikih in gostujočih predavanjih. Sicer je regensburška slavistika uspešno sodelovala tudi z Novim Sadom, v zadnjem času pa še z Odeso, na katero vežejo prof. Wedla seveda tudi mladostni spomini.

Prispevke slavnostnega zbornika označuje problemska in tematska raznolikost. Prevladujejo literarnozgodovinski članki, napisani večinoma v nemščini, nekaj tudi v ruščini in angleščini. Prispevek Josipa Matešića o recepciji Tamare M. J. Lermontova v hrvaški drami je objavljen v hrvaščini.

Literarnozgodovinske razprave imajo za svoj predmet predvsem rusko literaturo: o refleksijah francoske revolucije ob koncu 18. in 19. stol. govori prispevek *Darstellung und Bewertung der Französischen Revolution in der russischen Literatur am Ende des 18. und im 19. Jh.*, ki ga je na pisal Rolf-Dieter Kluge. Opozarja na strogo znanje in odpor, ambivalentnost, prav tako pa tudi navdušeno sprejemanje idej francoske revolucije. Prispevek je nastal ob 200-letnici francoske revolucije in kot odmev na reformno politiko M. Gorbačova. — Miroslav Mikulášek razpravlja o semiotičnih aspektih gnostične mitologije v sistemu narativne proze na

* *Festschrift für Erwin Wedel zum 65. Geburtstag*, ur. R. Ibler, H. Kneip, K. Trost (München: Typoskript-Edition Hieronymus, 1991; Slav. Sprachen und Literaturen 20), 510 str.

primeru M. Bulgakova Mojster in Margareta (Semiotic Aspects of Gnostic Mythology in the System of Prose Narration: Bulgakov's Master and Margarita). O recepciji Dostojevskega v Nemčiji govori Rado Pribić (The Reception of Dostoevsky in Germany), o izbranih prevedenih ruskih delih v nemščino poroča Wolfgang Kasack (Gute Bücher der russischen Literatur des 20. Jh. in deutschen Übersetzungen. Aus den Veröffentlichungen der Jahre 1989–1990) ter navaja številna objavljena in prevedena dela — skupaj več kot sto petdeset, pri čemer so si zahodnonemške, avstrijske in švicarske založbe praviloma pomagale z licenčnimi izdajami in prevodi vzhodnonemških prevajalcev. Med prevedenimi avtorji so omenjeni med drugim tudi J. Nagibin, L. Druskin, L. Andrejev, A. Kim, W. Linderberg. — Winfried Baumann je svoj prispevek naslovil Erkennen und Erschrecken bei Gogol', v njem pa razpravlja o časovnih kategorijah (trenutek, hipnost) in o grozi v gogoljevem pripovednem načinu. — Na Wedlovo obširno študijo Zur vergleichenden Poetik der Fabel in slavischen Literaturen des 18. in 19. Jahrhunderts se navezuje razprava Wolfganga Eismanna z naslovom Zur Tradition der Fabel bei den Kroaten. Wolfgang Gesemann je svoj spis naslovil Der kulturelle Überläufer: Überlegungen anhand slavischen Textmaterials, v njem pa na izbranih tekstih razpravlja o kulturnem »prebežništvu« v slovanskem svetu. O načelih v Lessingovem Laokonu in nekaterih razlagah v Rusiji piše Edmund Heiner (Principles of Lessing's Laokon and Some of Its Exponents in Russia). Gre za recepcijo Lessingovega kritičnega spisa pri Turgenjevu, Tolstoju, Kolosovu. — O literarnem postopku cikliziranja razpravlja Reinhard Ibler v študiji Zyklisierung als künstlerisches Verfahren im lyrischen Schaffen A. S. Puškina: »Nachamungen des Korans«, v kateri so uvodoma začrtani teoretični postopki cikliziranja kot umetniškega postopka, pri interpretaciji Puškina pa opozarja Ibler na kompleksne strukture in semiotično večplastnost omenjenega cikla. — Heinz Kneip je za predmet svojega prispevka izbral poljsko pozno-baročno pesništvo oz. imanentnega naslovnika in njegove determinante v tekstih (Der Textimamente Adressat und seine Determinanten in der polnischen Dichtung des Späthbarocks). — Téma razprave Reinharda Lauerja je realistična lirika narave v Rusiji na primeru Teta, Nekrasova in Minajeva (Zur realistischen Naturlyrik in Rußland: Tet – Nekrasov – Minaev), iz nje pa izhaja funkcijska sprememba ruske poezije narave, in sicer s tem ko se osebna percepcija narave pri lirskem subjektu združi s socialno in družbeno komponento. — O značilnostih besednega zaklada v srbskih epskih junaških pesmih pišeta Gerhard in Svetlana Ressel (Wortschatzeigenschaften serbischer epischer Heldenlieder), o prevajalski problemih v češčino in ruščino na primeru T. Mannovega Doktorja Faustusa pa Rudolf Růžička (Schwer- und Unübersetzbares: Bemerkungen zur tschechischen und russischen Übersetzung von Th. Mann »Dr. Faustus«). Maria Rév raziskuje do sedaj znanstveno še neosvetljen aspekt metaforičnega sistema pri Čehovu (Odin iz do sich por neizučennyx aspektov metaforičeskoj sistemy Čexova), Walter Schamschula pa antinomije (Die Antinomien in Merežkovskijs »Xristos i Antixrist«). — Friedrich Scholz je napisal prispevek k zgodovini moderne v beloruski literaturi (Maksim Bohdanovič und die zeitgenössische Literatur: Ein Beitrag zur Geschichte der Moderne in der weißrussischen Literatur), o alegorično-eksegetičnem postopku v kijeviski literaturi razpravlja Klaus-Dieter Seemann (Allegorisch-exegetische Verfahren in der Kiever Literatur). Viktorja Odínokova zaposlujeta svet in človek v umetniški konceptiji L. N. Tolstoj (Mir i čelovek v xudožestvennoj konceptiji L. N. Tolstogo). Ulricha Steltnerja zanimajo družbene funkcije literarnega izražanja pri Erenburgu in Andrzejewskem (Die gesellschaftliche Funktion literarischer Äußerungen: Il'ja Erenburg »Ottepel'«, Jerzy Andrzejewski »Złoty lis«). Peter Thiergen raziskuje simbolne pomene oblačil pri karakterizaciji oseb (Oblomovs Schlafrock).

Jezikoslovne študije imajo za svoj predmet aspektologijo (Klaus Trost, Das System von Aktionsart und Aspekt im Polnischen). Argoju sta namenjeni razpravi Antonína Měšťana (Zur Problematik des tschechischen Argots) in Olexa Horbatscha (Argotismen aus sowjetischen Straflagern der Nachkriegszeit), besedoslovno razpravo pa objavlja Ernst Hansack (Der

altrussische »Jüdische Krieg«. Zu den Polnoglasiereformen der Wolnaer Handschrift). O ruskem jeziku v diaspori piše Klaus Steinke (Russisch in der Diaspora: Zu den »weißen Flecken« in der Russistik). O skladenjski obliki ruskega jezika v 17. stoletju je napisala prispevek Lina N. Gukova (O konstruktivno sintaksičeskoj organizaciji usložnennyx predloženyj v russkom jazyke XVII v.).

Slavnostni zbornik ob 65-letnici prof. dr. Erwina Wedla odslikuje s svojo raznolikostjo tem in problemov bogato in široko znanstveno dejavnost, ki jo je mogoče opaziti pri raziskovalnem opusu prof. Wedla. Ob življenjskem jubileju želimo slavljencu še obilo ustvarjalnih let in dobrega zdravja za izpolnitev vseh tistih načrtov, ki si jih je zastavil in ki so še pred njim.

historii literatury.

Slavo Šerc
Landshut

1973

- F Kette in Bevk v »Slovenski kulturni zakladnici«. – *JIS* 18 (1973/73), 3, 115–116.
– O knjigah Dragotin Kette: Poezije in France Bevk: Kaplan Martin Čederovac.
Varšavska konferenca o semantični strukturi in skladenjski besedila. – *JIS* 18 (1972/73), 5, 184–188.

1974

- C Miris Halle o metryce słowiańskiej. – *Pamiętnik literacki* (Wrocław [etc.]) 63 (1974), 3, 179–188.
B Czajkiewicz, Eugeniusz: Strukturalizm i pragmatyka. – *Sokolnice* 22 (1974), 4, 367–385.
F Blew-elsovo pismo Vojteha Kumika. V Ljubljani, 12. XII. 1856. – *Gorenjski glas*. Slovstvo 8 (1974), 345, XI, 78.
Poljska antologija slovenske poezije. – *SR* 22 (1974), 4, 499–511. – O knjigi *Antologia poezji słowiańskiej*. Wrocław, 1973.

1975

- B *Besedila slovenskega jezika / (uročnik Jože Toporišič (vabl. odgovorni urednik), urednik Tone Pretnar)*. – Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani: Seminarski slovenskega jezika, literature in kulture; Oddelka za slovenske jezike in književnosti, 1975. – 370 str.
C Klavzula in avtonomna Staničevih pesniških besedil. – *JIS* 20 (1974/75), 8, 278–286. – Predavanje za VIII. kongres jugoslovanskih slavističnih društev.
Primerjalna slovarska metrika: (simični) slovar. – *SR* 23 (1975), 2, 223–256, 495 (pogovorki).
F Družbena vloga slavistike. – *NR* 24 (1975), 14 (25. 7.), 375–376. – O Ljubljani sekciji na VIII. jugoslovanskem slavističnem kongresu v Zagrebu.

1976

- C Metrični vzorec in ključna zgradba slovenske pesni Mikošča Kavčiča. – *JIS* 21 (1976/77), 1, 14–17.
E Winnet, Thomas G.: *Poesija Romana Jakobsona*. – *SR* 24 (1976), 1, 11–35.

A — magistrski, disertacija, knjige; B — uradnikove knjige; C — besedila in besedila; D — izvirni, prevajalski referat; E — gradivo; F — prevodi knjig, člankov; P — besede, poročila, intervjuji, knjige prispevki, knjižne bibliografije.

BIBLIOGRAFIJA TONETA PRETNARJA

1972

- F Eugeniusz Czaplewicz: Adresat jako kategoria poetyki. – *SR* 20 (1972), 457–459.
 Georgi Stalev: Makedonskiot vers. – *SR* 20 (1972), 4, 463–468. – O knjigi z istim naslovom.
 Iz literarne vede. – *JiS* 17 (1971/72), 7/8, 266–268. – O knjigah Henryk Markiewicz: Główne problemy wiedzy o literaturze in Kazimierz Wyka: O potrzebie historii literatury.

1973

- F Kette in Bevk v »Slovenski kulturni zakladnici«. – *JiS* 18 (1972/73), 3, 115–116. – O knjigah Dragotin Kette: Poezije in France Bevk: Kaplan Martin Čedermac. Varšavska konferenca o semantični strukturi in sklenjenosti besedila. – *JiS* 18 (1972/73), 5, 184–188.

1974

- C Morris Halle o metryce słowiańskiej. – *Pamiętnik literacki* (Wrocław [etc.]) 65 (1974), 3, 179–188.
 E Czaplewicz, Eugeniusz: Strukturalizem in pragmatika. – *Sodobnost* 22 (1974), 4, 367–385.
 F Bleiweisovo pismo Vojtehu Kurniku: V Ljubljani, 12. XII. 1856. – *Gorenjski glas. Snovanja* 8 (1974), 5 (5. XI.), 78.
 Poljska antologija slovenske poezije. – *SR* 22 (1974), 4, 499–511. – O knjigi Antologia poezji słoweńskiej, Wrocław 1973.

1975

- B *Besedila slovenskega jezika* / [urednik Jože Toporišič (tudi odgovorni urednik), sourednik Tone Pretnar]. – Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1975. – 370 str.
 C Klavzula in asonanca Strniševih pesniških besedil. – *JiS* 20 (1974/75), 8, 278–286. – Predavanje za VIII. kongres jugoslovanskih slavističnih društev.
 Primerjalna slovanska metrika: ritmični slovar. – *SR* 23 (1975), 2, 223–256, 495 (popravek).
 F Družbena vloga slavistike. – *NRazgl* 24 (1975), 14 (25. 7.), 375–376. – O Literarni sekciji na VIII. jugoslovanskem slavističnem kongresu v Zagrebu.

1976

- C Metrični vzorec in kitična zgradba slovenske pesmi Mikloša Kūzmiča. – *JiS* 22 (1976/77), 1, 14–17.
 E Winner, Thomas G.: Poetika Romana Jakobsona. – *SR* 24 (1976), 1, 11–28.

A — magisterij, disertacija, knjige; B — uredništvo knjig; C — članki in razprave; Č — teze, povzetki referatov; D — gradivo; E — prevodi knjig, člankov; F — ocene, poročila, intervjuji, krajši prispevki, kritike, bibliografija.

1977

- C Przyczynek do genezy słoweńskiego wiersza literackiego. – *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace historycznoliterackie* 36. Warszawa; Kraków 1977, 193–206.
- Ritmičen rečnik na makedonskata narodna poezija. – *Literaturen zbor* (Skopje) 24 (1977), 1, 53–60. – Skupaj s Stojko Maksimovsko.
- E Bobrownicka, Maria: Iz problematike Cankarjevega dramskega oblikovanja. – *Simpozij o Ivanu Cankarju* 1976. Ljubljana 1977, 109–115.
- F Nazwy geograficzne i ich odpowiedniki rzeczywiste: na marginesie polskiego przekładu »Symultanki« Ingeborg Bachmann. – *Literatura na świecie* (Warszawa) 1977, 1 (69), 344–349.

1978

- C Metrične osnove verza Prešernovih Balad in romanc. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 14 (1978), 61–88.
- Metrika prevoda. – *SR* 26 (1978), 1, 3–18. Na str. 18 povzetek v ruščini. – O slovenskem, ruskem in poljskem prevodu Schillerjeve balade Graf von Habsburg. Problem tridelnosti in daktilske klavzule v trinaglasnem osmercu. – *JiS* 24 (1978/79), 2, 42–45. – Skupaj z Bogdano Herman.
- Slovenski verz. – *Słownik rytmiczny i sposoby jego wykorzystania*. Wrocław [etc.] 1978, 175–199. (Słowiańska metryka porównawcza; 1.)
- Č O wierszu ballad i romansów F. Prešerna i A. Mickiewicza. – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 20, 2 (1976). Wrocław [etc.] 1978, 371–372.
- Przyczynek do genezy literackiego wiersza słoweńskiego i macedońskiego. – *Prav tam*, 364–365.
- E Grybosiowa, Antonina: Jezik radijskih in televizijskih oddaj kot »uradna« različica sodobne poljščine. – *JiS* 24 (1978/79), 2, 45–50.
- Tokarz, Bożena: Na poti k raziskovalno-funkcionalni formuli toposa. – *SR* 26 (1978), 2, 161–176.

1979

- C Oblikovanje verzne norme v slovenskem razsvetljenstvu. – *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1979, 291–318. (Obdobja; 1.) – Na str. 318 povzetek v poljščini.
- Prvi slovenski prevod poljskega leposlovnega besedila v luči književno-zgodovinskega procesa. – *SR* 27 (1979), 1, 67–79. – Na str. 79 povzetek v ruščini.
- E Bobrownicka, Maria: Model poljskega in slovenskega razsvetljenstva in vprašanje književnih tokov. – *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1979, 65–77. (Obdobja; 1.)
- Bobrownicka, Maria: Iz problematike Župančičevega dramskega oblikovanja. (Razmišljanje o predstavljenem svetu v Veroniki Deseniški). – *Oton Župančič: simpozij 1978*. V Ljubljani 1979, 71–80.
- Darasz, Zdzisław: Problem ekspresionizma v Župančičevi liriki. – *Prav tam*, 165–173.

1980

- A *Iz zgodovine slovenskega verznege oblikovanja do Prešerna: magistrska naloga.* Ljubljana: [s. n.], 1980. 142 f. – Magistrsko delo, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
Pretnar, Tone, Emil Tokarz: *Slovenščina za Poljake: kurs podstawowy języka słoweńskiego.* Katowice: Uniwersytet Śląski, 1980. 267 str. (Uniwersytet Śląski; 245.)
- C *Metrične osnove Murnovega verza.* – *JiS* 25 (1979/80), 6, 165–170. – Predavanje 5. X. 1979 na Simpoziju o Murnu v Ljubljani.
O tendencjach toniczných wiersza ballad i romansów Adama Mickiewicza. – *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* 550. *Prace historyczno-literackie* 39. Warszawa; Kraków 1980, 23–35. – Na str. 35 povzetek v ruščini.
Umetniške možnosti ljudskega osmerca in deseterca v poeziji aljamiado 16. in 17. stoletja. – *SR* 28 (1980), 4, 447–455. – Skupaj z Nenadom Šučurjem. Na str. 455 povzetek v ruščini.
- Č *Metrika preklada: na materiale ballady Graf von Habsburg F. Schillera w przekładzie U. Jarnika, A. W. Żukowskiego i A. E. Odyńca.* – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 21, 2 (1977). Wrocław [etc.] 1980, 64–66.
Słownik rytmiczny macedońskiej pieśni ludowej. – Prav tam, 118–120. – Skupaj s Stojko Maksimovsko.
- E *Grybosiowa, Antonina: Iz poljskega jezikoslovja.* – *JiS* 26 (1980/81), 1, 42–43. – O knjigi Maria Honowska: *Ewolucja metod polskiego słowotwórstwa synchronicznego (w dziesięcioleciu 1967–1977).*
Grybosiowa, Antonina: *Nekaj novosti iz poljskega jezikoslovja.* – *JiS* 25 (1979/80), 4/5, 145–148. – Vsebina: 1. Encyklopedia wiedzy o języku polskim. 2. Adam Heinz: *Dzieje językoznawstwa w zarysie.* 3. *Iskanje novih poti v zgodovinskem jezikoslovju.*
- F *Jezikovna pogojenost, oblikovalna tvornost in slogovna zaznamovanost poljskega naglasnega verza.* – *JiS* 25 (1979/80), 4/5, 148–150. – O knjigi Teresa Dobrzyńska, Zdzisława Kopczyńska: *Tonizm.*
Poljski verz med jezikovnim stilom in uresničevanjem verznege vzorca. – *SR* 28 (1980), 1, 103–107. – O knjigi Maria Dłuska: *Studia z historii i teorii wersyfikacji polskiej.*
- 1981
- B *Nihalo: literarna številka glasila OK ZSMS Tržič Tangenta / [uredniški odbor: Tone Pretnar, glavni urednik, et al.]. Št. 1. Tržič: OK ZSMS, 1981, 54 str.*
- C *Egzystencjalne znaczenie czasowników być i mieć w językach: polskim, macedońskim, serbsko-chorwackim i słoweńskim.* – *Studia z filologii polskiej i słowańskiej* (Warszawa) 20 (1981), 141–155. – Skupaj s Stojko Maksimovsko, Barbaro Oczkovo in Jovom Raškovićem.
»Mladost, podaj mi krila!«: (iz zgodovine prevajanja Mickiewiczewe Ode na mladost v slovenščino). – *JiS* 26 (1980/81), 4, 125–133. – Prevajali so Josip Murn, Tine Debeljak, Dušan Ludvik in Rozka Štefan.

- »Mladost, podaj mi krila!«: z dziejów jednego wersu w słoweńskich przekładach »Ody do młodości«. – *Pamiętnik literacki* (Wrocław) 72 (1981), 4, 205–216.
- Prešernov in Vrazov jambski enajsterec. – *Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1981, 455–473. (Obdobja; 2.) – Na str. 473 povzetek v poljščini.
- Č Martin Kuralt jako tłumacz Wojciecha Bogusławskiego. – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 23, 1 (1979). Wrocław [etc.] 1981, 99–100.
- Od wiedzy o literaturze ku postulowaniu normy. – *Interpretacja literacka na terenie zachodniej i południowej słowiańszczyzny: antologia*. T. 1. Kraków 1981, 273–274.
- E Cankar, Ivan: *Widok z pudelka i inne opowiadania*; przełożyli Maria Dąbrowska-Partyka, Tone Pretnar, Barbara Siwierska; wybór i posłowie Maria Dąbrowska-Partyka. – Kraków: Wydawnictwo literackie, 1981. – 175 str.
- Literatura słoweńska: wybór i opracowanie Katarina Šalamun-Biedrzycka i Tone Pretnar. – *Interpretacja literacka na terenie zachodniej i południowej słowiańszczyzny: antologia*. T. 1. Kraków 1981, 271–304.
- Miłosz, Czesław: Besede v kraljevski akademiji v Stockholmu. Ob prejemu Nobelove nagrade za književnost. – *Sodobnost* 29 (1981), 3, 318–324.
- Oczkova, Barbara: Slovenizmi v zgodnjem Vrazovem hrvaškem pesništvu. – *Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1981, 491–500. (Obdobja; 2.)
- Paternu, Boris: France Prešeren, »Do wieszca«. – *Interpretacja literacka na terenie zachodniej i południowej słowiańszczyzny: antologia*. T. 1. Kraków 1981, 276–286.
- Raveggi, Patrizia: Dante in slovenski svet: kratka zgodovinska panorama in analiza treh prevodov petega speva Pekla. – *NRazgl* 30 (1981), 24 (25. XII.), 708–709.
- Snoj, Jože: Desubjektivizacija »ja« lirycznego, objektivizacija tematu poetycznego, nowa wrażliwość. – *Interpretacja literacka na terenie zachodniej i południowej słowiańszczyzny: antologia*. T. 1. Kraków 1981, 300–304.
- Tokarz, Bożena: Sodobna poljska veda o književnosti v zagrebški antologiji. – *SR* 29 (1981), 2, 226–229.
- Tokarz, Bożena: Sodobne replike romantičnega mita: na primeru Grochowiakove poezije. – *Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1981, 355–366. (Obdobja; 2.)
- F Kilka uwag o recepcji twórczości Czesława Miłosza w Słowenii. – *Literatura na świecie* (Warszawa) 1981, 6. – Skupaj z Joanno Pomorsko.
- Ocvirkov pogled na zgodovino in zgradbo slovenskega verza skozi prizmo evropskih verznihih sistemov. – *SR* 29 (1981), 1, 95–99. – O knjigi Anton Ocvirk: Evropski verzni sistemi in slovenski verz.
- 1982
- C Komično v rimi. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 18 (1982), 33–53.

- Lovi kakor da hoče oživeti iz: o verzem v Gradišnikovi *Zemljizemljizemlji*. – *SR* 30 (1982), 4, 419–435. – Na str. 434–435 povzetek v angleščini.
- O Devovem dramskem verzu: ob 250. obletnici spevorečnikovega rojstva. – *JiS* 27 (1981/82), 4, 99–105.
- O Miklošičevem in Vrazovem prevajanju poljskih verzni besedil. – *Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem*. Ljubljana 1982, 33–42. (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 5–7.)
- O verzu Levstikovega Tugomera. – *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1982, 385–399. (Obdobja; 3.) – Na str. 398–399 povzetek v poljščini.
- On Kuralt's Slovene and German translations of Bogusławski's song »Świat srogi, świat przewrotny«. – *Linguistic and literary studies in Eastern Europe*. Vol. 8. Amsterdam; Philadelphia 1982, 371–383.
- Rad bi svet odrešil..., pa ne boš odrešil sveta: (Czesław Miłosz o Fjodoru M. Dostojevskem). – *SR* 30 (1982), 3, 323–333. – Na str. 333 povzetek v poljščini.
- Č »Mladost, podaj mi krila«: z historii jednega wersu. – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 24, 1 (1980). Wrocław [etc.] 1982, 84–85.
- Możliwości artystyczne ludowego ośmio- i dziesięciozłogowca w poezji aljamiado XVI i XVII wieku. – Prav tam, 98–100. – Skupaj z Nenadom Šučurjem.
- D Laški enajstec v Zupanovem Levitanu in Sivčevi povesti Tedaj so cvetele češnje: (poskus opisa »pomenljivosti« verznega vzorca na osnovi netipičnih besedil). – *JiS* 28 (1982/83), 2, 44–50.
- Za tako reč ni taka reč: poskus branja Konstelacij Saše Vegri. – *JiS* 28 (1982/83), 1, 24–26.
- E Bobrownicka, Maria: Književnozvrstni problemi slovenskega realizma. – *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1982, 63–71. (Obdobja; 3.)
- Buttlerowa, Danuta: Razvoj knjižne poljščine (in drugih slovanskih knjižnih jezikov) v 19. stoletju. – Prav tam, 459–467.
- Darasz, Zdzisław: Levstikov književnozgodovinski nazor. – Prav tam, 101–106.
- Oczkova, Barbara: Jezikoslovni nazor v Levstikovi Napakah slovenskega pisanja. – Prav tam, 349–359.
- Tokarz, Bożena: Med realizmom in kreacionizmom. – Prav tam, 319–332.
- F Diskusijski prispevek. – *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1982, 444. (Obdobja; 3.) – K referatu H. Orzechowske: List Jana Baudouina de Courtenay do Josipa Jurčiča. Prav tam, 437–444.
- O zakonih in zakonodajalcih. – *Delo* 24 (1982), 77 (2. IV.), 4.
- Od etičnih, estetskih, filozofskih in idejnih razsežnosti svobodne odgovornosti umetniške besede do razmerja pesniki–poezija–zgodovina. – *JiS* 27 (1981/82), 7/8, 254–256. – O zborniku I. srečanje slovenskih pesnikov, Kranj 1981.
- Panslavistični jezikovni manifest ali poskus slavizacije poljskega besedja. – *SR* 30 (1982), 1, 118–120. – O delu Tadeusz Lewaszkiewicz: Panslawistyczne osobliwości leksykalne S. B. Lindego i jego projekt stworzenia wspólnego języka słowiańskiego.

- Slamnigova knjiga o naravi, zgodovini in kulturni določenosti hrvaškega verznege oblikovanja. – *SR* 30 (1982), 1, 111–118. – O knjigi Ivan Slamnig: Hrvatska versifikacija.
- Slovesnost v Krakovu: beseda o podobi poljskega pesnika Wyspiańskiego ob njegovem spomeniku. – *Delo* 24 (1982), 291 (16. XII.), 5.
- »Tu sem že, odkar je Zemlja«: poročilo s celovškega seminarja o oblikovanju književnih besedil. – *Delo* 24 (1982), 252 (28. X.), 10. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Več kot štiri desetletja narazen. – *JiS* 27 (1981/82), 6, 198–199, ov. III. – O knjigi Marja Boršnik: Anton Aškerc.
- Zdravčev pogled na slovenski verz od simbolizma do ekspresionizma. – *SR* 30 (1982), 3, 342–343. – O knjigi Franc Zdravec: Elementi slovenske moderne književnosti.
- 1983**
- C Četrty Levstikov program iz leta 1958? – *SR* 31 (1983), 4, 425–429. – Na str. 429 povzetek v angleščini.
- O sztuce translatorskiej Frana Miklošiča i Stanka Vraza: na materiale ich przekładów z poezji polskiej. – *Rocznik slawistyczny* (Wrocław [etc.]) 44 (1983), 1, 55–67.
- »Prozno« in »verzno« v dialogu Cankarjevega Pohujšanja v dolini šentflorjanski. – *Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, 2. del. Ljubljana 1983, 337–355. (Obdobja; 4, 2.) – Na str. 351–352 povzetek v poljščini.
- Č O sztuce translatorskiej Frana Miklošiča i Stanka Vraza. – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 25, 1 (1981). Wrocław [etc.] 1983, 86–87.
- D Komično v rimi, ki se ne da prevesti: Ljubivoje Ršumović, Yu Yu. – *JiS* 29 (1983/84), 1, 42–43.
- Vrnite, prosim, podarjeno pesem. – *Dnevnik* 32 (1983), 334 (10. XII.), 15. – Skupaj z Miranom Hladnikom. Nadnaslov: Urednika Gradnikovega Zbranega dela slovenskemu bralstvu.
- E Balbus-Kucia, Maria: Slovani v svetu antinorm Stanisława Przybyszewskiego. – *SR* 31 (1983), 3, 257–260.
- Bobrownicka, Maria: Slovenska moderna in kategorije književnih tokov. – *Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, 1. del. Ljubljana 1983, 163–171. (Obdobja; 4, 1.)
- Darasz, Zdzisław: Ritem kot izraz svetovnega nazora: Żupančič in Leśmian. – Prav tam, 277–283.
- Kowalska, Urszula: Model književnosti in kulture v službi naroda pri Ivanu Cankarju in Stefanu Żeromskem: opis problematike. – *Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, 2. del. Ljubljana 1983, 379–392. (Obdobja; 4, 2.)
- Oczkova, Barbara: Lénardov »Rozwój historyczny gramatyki słoweńskiej«. – Prav tam, 295–303.

- Stankowicz, Aleksandra: Slovanske spodbude slovenske moderne. – Prav tam, 173–182.
- Tokarz, Božena: Sodobne oblike simbolizma. – Prav tam, 197–210.
- F Ikarov let je trajal 72 let: ob smrti pesnice Kazimiere Illakowiczówny. – *Delo* 25 (1983), 57 (10. III.), 15.
- Kobylamamałybok: še o aliteraciji v otroških jezikovnih zabavah. – *JiS* 29 (1983/84), 2/3, 112.
- Poljsko slovstvo spet žaluje: ob smrti pisatelja Jerzyja Andrzejewskega, avtorja znanega romana *Pepel in diamant*. – *Delo* 24 (1983), 108 (12. V.), 5.
- Od moderne k avantgardi. – *SR* 31 (1983), 3, 237–238. – O knjigi Zdisław Darasz: *Od moderny k ekspresjonizmu*.
- Pericarežeracirep: aliteracija kot zvočna figura in kot verznoorganizacijski princip. – *JiS* 28 (1982/83), 5, 155–156. – O knjigi Dušan Ludvik: *Aliteracija in aliteracijski verz*.
- Roman Jakobson in Slavistična revija. – *SR* 31 (1983), 1, 51–53. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Smrt ni pesniška: O Ferkovem in Vovkovem Črnem ciklu. – *Družina in dom* 34 (1983), 2, 5.
- Sodobna poljska poezija. – *Dnevnik* 1983 (2. IV.), 12.
- Tone Pretnar – grafoman; [napisala] Karmen Kenda. – *Valj: glasilo OK ZSMS Novo mesto* 1983, 4 (5. V.), 7.

1984

- B Gradnik, Alojz: *Zbrano delo*: 1. knj. / [besedilo pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar]. Ljubljana: DZS, 1984. 345 str., (3) pril. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev.) – Na str. 241–345: Opombe.
- C Aškerčev Primož Trubar: problem junaka, problem verza. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 20 (1984), 137–153.
- Jaz – nori Slovan: ob stoletnici Norwidove smrti. – *Celovski Zvon* 2 (1984), 2, 35–42.
- »Jezik je divje meso«: o pesnikovi odgovornosti (ne)odgovorni (ne)resničnosti. – [Drugo] 2. srečanje slovenskih pesnikov, Kranj 1982. Kranj 1984, 39–41.
- O verzu Pregljeve »Romantike«. – *Pregljev zbornik*. Ljubljana 1984, 149–163. – Na str. 163 povzetek v nemščini.
- O sztuce translatorskiej Frana Miklošiča i Stanka Vraza: na materiale ich przekładów z literatury polskiej. – *Rocznik slawistyczny* (Warszawa) 44 (1984), 1, 55–67.
- Pierwszy przekład z literatury polskiej na język słoweński w świetle procesu historycznoliterackiego. – *Slavia* (Praha) 53 (1984), 3/4, 340–348.
- Podbevškov verz med tradicijo in avantgardističnim eksperimentom. – *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1984, 249–264. (Obdobja; 5.) – Na str. 264 povzetek v poljščini.
- Slovenski verz. – *Organizacja składniowa*. Wrocław [etc.] 1984, 133–145. (Słowiańska metryka porównawcza; 2.)

- Č O semantice metrycznego wzorca w nietypowych tekstach. – *Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych* 26, 1–2 (1982). Wrocław [etc.] 1984, 48–49.
- D Alojz Gradnik na straneh Planinskega vestnika. – *Planinski vestnik* 84 (1984), 6, 261–262. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Če kri sorodna v tebi se pretaka... – *Delo* 26 (1984), 20 (26. I.), 9. – Skupaj z Miranom Hladnikom. Nadnaslov: Od rokopisa do knjižne podobe Gradnikovega zbranega dela.
- Gradnikov sonet Očetov sence in zbirka Večni studenci. – *JiS* 29 (1983/84), 8, 312–313. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Jan Kasprowicz pri Slovencih. – *SR* 32 (1984), 2, 107–112.
- E Adamczykowa, Zofia: Nekaj problemov poljskega slovstvenega pouka. – *JiS* 30 (1984/85), 1/2, 20–28.
- Bobrownicka, Maria: Slovenska drama med svetovnima vojnama in glavne tendence evropske dramatike. – *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1984, 133–143. (Obdobja; 5.)
- Borowiec-Fiuto, Aleksandra: Povojna književnozgodovinska slovenistika na Poljskem. – *SR* 32 (1984), 2, 115–122.
- Darasz, Zdzisław: Iskanje formule »nove umetnosti« v slovenski slovstveni publicistiki ekspresionističnega desetletja. – *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1984, 389–396. (Obdobja; 5.)
- Grybosiova, Antonina: O relacijah v semantičnem polju percepcije z vohom v slovenščini. – *JiS* 30 (1984/85), 3, 75–81, 4, 113–116.
- Kornhauser, Julian: Konvencija umetniškega eksperimenta ali avantgarda kot šablona. – *Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti*. Zagreb; Varaždin 1983, 100–105.
- Kowalska, Urszula: Janusova obraza zgodovine. – Vitomil Zupan: *Menuet za kitaro (na petindvajset strelov)*. Ljubljana 1984, 564–581. (Hram.)
- Orloš, Teresa Zofia: Zanimiva knjiga o zgodovini češkega besedja. – *SR* 32 (1984), 2, 140–142. – O knjigi Slova a dějiny.
- Tokarz, Bożena: Ekspresionizem: smer ali stil? – *Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1984, 427–437. (Obdobja; 5.)
- F Dubrovniška popevka – Brehmovo živalstvo. – *Dnevnik* 33 (1984), 203 (27. VII.), 13. – O knjigah Luke Paljetka Pjesni na dubrovačku in Životinje iz Brehma i druge pjesme.
- Julijina podoba po stopetdesetih letih. – *Dnevnik* 33 (1984), 142 (26. V.), 9. – Ob novem Olofovem prevodu Prešernovega Sonetnega venca.
- Med svetlikanjem starega kamenja in rastjo v simbol poljskosti. – *Dnevnik* 33 (1984), 103 (14. IV.), 12. – Ob prvi številki novega kulturnega magazina Kraków.
- Med zamenjevalci duš in strokovnjaki nestrokovnosti. – *Dnevnik* 33 (1984), 238 (31. VIII.), 9. – O knjigah Ivan Aralica: Duše robova in Goran Tribuson Polagana predaja.
- Od izročilnih virov k tvorni podlagi za prodor novega. – *JiS* 29 (1983/84), 7, 280. – O knjigi Gregor Kocijan: Kratka pripovedna proza od Trdine do Kersnika.

- Posvet o popularni literaturi v slovanskih slovstvih. – *Dnevnik* 33 (1984), 134 (18. V.), 5.
- Previdno dodajmo še sedmi, verzno oblikovalni argument. – *Dnevnik* 33 (1984), 341 (15. XII.), 10.
- Slovenska poezija. – *Ocena kulturne dejavnosti na področju Slovenije v letu 1983*. Ljubljana 1984, 8–20. (Študije in gradiva; 23.)
- Tretje intimno srečanje z Gospo. – *Dnevnik* 33 (1984), 61 (3. III.), 12. – O knjigi Breda Smolnikar: Mrtvi Stob.
- Ujetost ustvarjalnega subjekta vase in v svet. – *Dnevnik* 33 (1984), 33 (4. II.), 12. – O antologiji poljske kratke proze Varujte me, mile zarje.
- Zapis besedila. – *Dnevnik* 33 (1984), 89 (31. III.), 12. – Še o Gospejinem Mrtvem Stobu. Dodana pesem C. K. Norwida V Veroni.
- Zdzisław Darasz: Od moderny do ekspresjonizmu. – *Ruch literacki* (Kraków) 23 (1983), 3/4.
- Zmajev verz v navzkrižju »silabičnih« in »silabotoničnih« smeri sodobnega srbskega in hrvaškega zgodovinskega stihoslovja. – *SR* 32 (1984), 1, 64–65.
- 1985**
- C Kako mrčes naj ve, da vrtnica imena vrtnica zares je vredna: Jan Nepomucen Kamiński med Čopovimi poljskimi korespondenti. – *SR* 33 (1985), 2, 289–299. – Na str. 299 povzetek v nemščini.
- Med sonetomanijo in ljudskostjo v slovenskem pesništvu zdajšnjega časa. – [Tretje] 3. srečanje slovenskih pesnikov, Kranj 1984. Kranj 1985, 55–63.
- Prešernov verz v makedonskem in Racinov v slovenskem prevodu. – *France Prešeren v prevodih*. Ljubljana 1985, 127–135. (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 8–9.)
- Slovensko pesništvo v letu 1984. – *Ocena kulturne dejavnosti na področju Slovenije v letu 1984*. Ljubljana 1985, 2–27. (Študije in gradiva; 28.) – Skupaj z Ireno Novak-Popov.
- Verzno in skladenjsko členjenje Zmajevega heterometričnega pesniškega besedila. – *Zmajev stih*. Novi Sad 1985, 37–50. (Naučni skupovi / Vojvodanska akademija nauka i umetnosti. Colloquia litteraria: metrica et poetica; 1.)
- Č Znanstvena, publicistična in leposlovna dvojezičnost Vojeslava Moleta in Otona Berkopca (Teze). – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 21 (1985), 99–100. – Skupaj z Albinco Lipovec.
- E Norwid, Cyprian Kamil: *Norwid* / [izbral, uredil, prevedel in spremno besedo napisal Tone Pretnar]. – Ljubljana: Mladinska knjiga, 1985. 125 str. (Lirika; 55.) – Str. 103–113: Cyprian Kamil Norwid. – Str. 115–121: Življenje in delo.
- Darasz, Zdzisław: *Od moderne k ekspresionizmu: o spremembah v slovenski književni zavesti* / [prevedel Tone Pretnar; opombe, imensko kazalo, bibliografske opazke napisal Tone Pretnar]. Ljubljana: Slovenska matica, 1985. 141 str. (Razprave in eseji; 29.)
- Ostromecka-Frączak, Bożena: Besedotvorne razvojne težnje v sodobni poljščini. – *SR* 33 (1985), 4, 454–459.

- Ostroměcka-Frączak, Bożena: Korytkov Spev poljskih domoljubov in Prešernova Zdravljica. – Prav tam, 3, 329–334.
- F Franci Zagoričnik. – *Gorenjski glas* 38 (1985), 11 (8. II.), 5. – Nadnaslov: Gorenjski Prešernovi nagrajenci.
- Hkratnost umetniškega ustvarjanja in refleksije o njem: pogovor s Francetom Pibernikom, pesnikom, kritikom, prevajalcem in profesorjem. – *Mentor* 6 (1985), 9/10, 1–9. – Skupaj z Mihom Mohorjem.
- Moje delo je kakor pretrgana gledališka vstopnica: o Čopovem Ivovskem učitelju poljščine Janu Nepomucenu Kamińskem. – *Mentor* 6 (1985), 4, 10–13.
- Nov nemški prevod Prešernovih gazel. – *Dnevnik* 34 (1985), 37 (8. II.), 5.
- O verzu in sporočilu pesemskih besedil v tej številki. – *Mentor* 6 (1985), 4, 50–51.
- Približevanje pesnikovi podobi. – *Dnevnik* 34 (1985), 3 (5. I.), 9. – O branju Kosovelove pesmi Kons 5.
- Sklanjanje je sicer dovoljeno, ampak zelo neolikano: (Korenine, List Poletne šole slovenskega jezika, Kranj 1985). – *Mentor* 6 (1985), 7/8, 87–88.
- Tone Pretnar. – *Gorenjski glas* 38 (1985), 11 (8. II.), 5. – Nadnaslov: Gorenjski Prešernovi nagrajenci.
- Zanje sem absolutna ničla: O Čopovem Ivovskem učitelju poljščine. – *Celovski Zvon* 3 (1985), 7, 41–42. – Ob stopetdeseti obletnici Čopove smrti. O Janu Nepomucenu Kamińskem.
- 1986**
- A Ostroměcka-Frączak, Bożena, Tone Pretnar: *Słownik słoweńsko-polski: zeszyt próbny (A–Ć)*. – Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1986. 73 str. (Razprave Filozofske fakultete.)
- B Gradnik, Alojz: *Zbrano delo: 2. knj.* / [besedilo pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar]. – Ljubljana: DZS, 1986. 442 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev.) – Str. 257–442: Opombe.
- C Bravničarjevi posegi v besedilo Cankarjevega Pohujšanja. – *SR* 34 (1986), 3, 315–319. – Skupaj z Miranom Hladnikom. – Na str. 319 povzetek v angleščini.
- Kako prevesti retoriko znanstvenega besedila. – *Simpozij Slovenski jezik v znanosti* 1. Ljubljana 1986, 85–87. (Razprave Filozofske fakultete.) – Na str. 87 povzetek v angleščini.
- Med gramatičnim paralelizmom in zvočno figuro: o rimi v slovenski protestantski pesmi. – [*Šestnajsto*] *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1986, 571–580. (Obdobja; 6.) – Na str. 580 povzetek v poljščini.
- Poistenje ali vzporednost? – *SR* 34 (1986), 4, 441–446. – Na str. 446 povzetek v poljščini. – O Cyprianu Norwidu in delu Aleksandre Okopień Sławińskie: Semantyka wypowiedzi poetyckiej.
- Stanislavovska in mickiewiczzevska kitica v slovenskih prevodih. – *Sovretov zbornik*. Ljubljana 1986, 145–152. (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 11.)

- D. [a otruek delu, [a volu perfege: dva stila in njun prevod. – *JiS* 32 (1986/87), 1, 27–28.
- E. Baluch, Jacek: [Odgovor Majdi Suša]. – *Primorske novice* 40 (1986), 74 (23. 9.), 5. – »Mednarodna literarna nagrada Vilenica je poskus, da se Evropa seznanj z nami.«
- Błaszczyk, Wanda: Situacijski pogoji odnosa srednjih vodstvenih kadrov do sprememb v podjetju. – *Organizacija in kadri* 19 (1986), 1/2, 44–51.
- Bratkowski, Stefan: Najdaljša vojna Slovencev. – *Glasnik Slovenske matice* 10 (1986), 1, 64–74.
- Broniewska, Grazyna: Mednarodno podjetje – kaj je to? – *Organizacija in kadri* 19 (1986), 1/2, 53–59.
- Firkowski, Marek: Dehumanizacijske razmere dela v luči ergonomskih raziskav. – Prav tam, 29–38.
- Kaczmarek, Bogusław: Predpostavke organizacijske integracije podjetij. – Prav tam, 19 (1986), 39–43.
- Kornhauser, Julian: Kubistični prostor v poeziji Radeta Drainca. – *SR* 34 (1986), 3, 273–277.
- Ostromęcka-Frączak, Bożena: Iz našega književnega izročila: poljski izgnanec Emil Korytko in slovenski pesnik France Prešeren. – *Celovski Zvon* 4 (1986), 11, 30–36.
- Sikorski, Czesław: Organizacijska kultura in njene motivacijske in sistemske determinante. – *Organizacija in kadri* 19 (1986), 1/2, 4–11.
- Tischner, Józef: Etika solidarnosti. – *Celovski Zvon* 4 (1986), 10, 45–50, 11, 37–40, 12, 59–63, 13, 41–46.
- F. »And we will find the Pathway«. – *Dnevnik* 35 (1986), 191 (17. VII.), 12. – O Cooperjevem prevodu Prešernovega Krsta pri Savici.
- Besede urednikov Zbranih del. – *Knjižna panorama* 1986, 1. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Julijina podoba po 150 letih. – *Družina in dom* (Celovec) 37 (1986), 3, 6. – Ob novem nemškem prevodu Prešernovega Sonetnega venca.
- Med permutacijskim urejanjem besed in pesmijo v prozi. – *Mentor* 7 (1986), 4/5, 72–74.
- Namesto ocene. – *Mentor* 7 (1986), 6, 75.
- [O poeziji Tineta Benedičiča] – Tine Benedičič: *Moj sadovnjak ljubezni, zemlje in spominov*. Radovljica 1986, zavihek knjige. – Ponatisnjeno v 2. izdaji knjige 1989.
- [O poeziji Vena Dolenca]. – Veno Dolenc: *Strasti in odpuščanja*. Jesenice 1986, zavihek knjige. – Ponatisnjeno v *Železar. Listi* (Jesenice) 17 (1987), 67 (19. III.), 15.
- »Pogovarjajmo se«. – *Prosvetni delavec* 37 (1986), 6 (31. III.), 10. – O učbeniku Metke Zobec: Pogovarjajmo se.
- Samo v čast bo slovenščini, če zbirka nikoli ne bo končana. – *Delo* 28 (1986), 265 (13. XI.), 4. – Izjava.

Široko obvestilne razprave in ocene. – *Delo* 28 (1986), 72 (27. III.), 4. – Skupaj z Velemirjem Gjurinom. O SR 33 (1985), št. 1.

1987

- B Miłosz, Czesław: *Somrak in svit* / [prevedli Rozka Štefan, Wanda Stepniakowna, Tone Pretnar, Lojze Krakar; uredil in spremno besedo napisal Tone Pretnar]. Ljubljana: Slovenska matica; Partizanska knjiga, 1987. 115 str. (Vezana beseda; 29.) – Str. 113–115: O pesniku.
- C O prevajanju Moletovih pesmi v poljščino. – *Slava* 1 (1987), 2, 138–151. – Skupaj z Boženo Ostromecko. – Vzporedno slovensko in poljsko besedilo.
- O verzu Kociančičevih prevodov makedonskih ljudskih pesmi iz zbirke bratov Miladinovih. – *Stih druge polovine devetnaestog veka*. Novi Sad 1987, 277–285. (Naučni skupovi / Vojvođanska akademija nauka i umetnosti; 2. Colloquia litteraria: metrica et poetica; 2.) – Na str. 285 povzetek v angleščini.
- Problem verza, junaka in medbesedilnosti v Robovem Desetem bratu. – *Socialni realizem v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1987, 237–248. (Obdobja; 7.) – Na str. 248 povzetek v angleščini.
- D Limerik – spodbuda za grafomanijo. – *Slava* 1 (1987), 1, 63–67.
- Mickiewiczewska kitica. – *Slava* 1 (1987), 2, 137. – Gradivo za slovar literarno-teoretičnega izraza.
- Ni učenika, ki jezik bi znal slovenski, kot mi glagolati: vprašanje verza, junaka in pripovedi v Kurnikovem Kralju Rastislavu. – *JiS* 32 (1986/87), 5, 151–157.
- Obrabljen trak besed se sunkoma ustavi: o Repatih sonetih Dušana Ludvika, Sodobnost 35/1987, št. 1. – *Slava* 1 (1987), 1, 68–70.
- Pa te ustavi ajd iz kamna. – *Slava* 1 (1987), 2, 190–193. – O pesmi Gregorja Strniše: Pesem o kamnitem pragu.
- Samo v prid, pesništvo, je tebi groza: o anapestnem dvanajstercu v izvorniku ter poljskem in slovenskem prevodu Mandelštamovega Leningrada. – *Slava* 2 (1987/88), 1, 100–108.
- E Ni delitve na »nas« in »vas«, na »partijce« in »nepartijce«. – *NRazgl* 36 (1987), 8 (24. IV.), 251–252. – Priredil in prevedel Tone Pretnar.
- Ostromecka-Frączak, Božena: Slovnica sodobnega poljskega jezika. – *SR* 35 (1987), 1, 211–216.
- Tokarz, Božena: Doktrina in talent. – *Socialni realizem v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana, 1987, 129–133. (Obdobja; 7.)
- F »Gdzie znajdziemy mniej Straszna noc«. – *Dnevnik* 34 (1987), 217 (12. VIII.), 9. – O prevodih iz slovenske književnosti v mesečniku Literatura na świecie 1987, 4.
- Med utemeljevalci slovstvene vede. – *Delo* 29 (1987), 128 (4. VI.), 7; 152 (2. VIII.), 8. – Anketa o slovstveni zgodovini: Od Prijateljve in Žigonove do sodobnih metod literarne vede.
- Načrt dvojezičnega slovarja, kakor ne bi smel biti. – *7 D* 16 (1987), 9 (5. III.), 11. – Skupaj z Boženo Ostromecko-Frączak.
- O Linhartovi poslovenitvi in Mozartovi uglasbitvi Beaumarchaisove komedije. – *Gledališki list Opere SNG v Ljubljani* 1987/88 (december 1987), 12–14, 19–20. – Ob uprizoritvi opere Figarova svatba Wolfganga Amadeusa Mozarta.

- O równoczesnym występowaniu rodzajnika nieokreślonego i określonego w gwarze miasta Trzicza i okolicy. – *Slawistyczne studia językoznawcze*. Wrocław [etc.] 1987, 277–279.
- O zeszytie próbnym słownika słoweńsko-polskiego. – *Slava* 1 (1987), 1, 62. – Skupaj z Boženo Ostromečko-Fračzak.
- Pragmatično jezikoslovje in moralni vidiki javnega nastopanja. – *NRazgl* 36 (1987), 22 (20. IX.), 642. – Pismo Našim razgledom.
- Stopnjevanje iste kompozicijske in semantične pripovedi? – *Slava* 2 (1987/88), 2, 231–233. – Skupaj z Rajkom Koroščem. O knjigi Marjan Dolgan: Kompozicija Pregljevega pripovedništva.
- Šentjuriša pri Trzihu ni. – *Delo* 29 (1987), 286 (10. XII.), 8.
- Tržaške književnice z Burjo in kamni. – *Delo* 29 (1987), 292 (17. XII.), 4. – O knjigi z istim naslovom Irene Žerjal, Marije Mislej in Nadje Švara.
- Visoška kronika je postala na Poljskem šolsko branje; [zapisal Peter Kolšek]. – *Delo* 29 (1987), 135 (12. VI.), 6. – O prevajalskih stikih med Slovenijo in Poljsko.

1988

- A *Mickiewicz i Prešeren: ze studiów nad polskim i słoweńskim wierszem romantycznym*. [S. 1.: s. n., 1988]. 251 f. Diss., Instytut badań literackich Polskiej akademii nauk, Warszawa.
- B Petek, Marija, Mihael Petek: *Kronika župnije Trzih: ob 150-letnici posvečenja župne cerkve* / [besedilo Marija in Mihael Petek; fotografije Milan Malovrh, Milan Ropret; izbor pesmi trziških pesnikov Tone Pretnar]. Trzih: Župnijski urad Trzih, 1988. 141 str.
- C Concerning the verse forms used in the Slovene translations of Korytko's poems. – *Etnološka stičišča 1 = Zbieżności etnologiczne = Ethnological contacts 1*. Ljubljana 1988, 33–37. (Razprave Filozofske fakultete.) – Na str. 37 povzetek v slovenščini.
- O repertoarju in »pomenu« verznihi oblik v slovenskem pesništvu druge polovice devetnajstega stoletja. – *Semantika form wierszowych*. Wrocław [etc.] 1988, 189–209. (Słowiańska metryka porównawcza; 3.)
- O verzu Jesihovega prevoda Shakespearejevega Sna kresne noči. – *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura*. Ljubljana 1988, 413–426. (Obdobja; 8.) – Na str. 426 povzetek v angleščini.
- Součinkovanje cezure in refrena v dolgem trohejskem verzu Prešernovih Gazel. – *Stih u pesmi*. Novi Sad 1988, 137–147. (Naučni skupovi / Vojvodanska akademija nauka i umetnosti. Colloquia litteraria: metrica et poetica; 3.) – Na str. 147 povzetek v angleščini.
- Strniševa štirivrstičnica. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 24 (1988), 143–155.
- V besedah si s seboj navzkriži: o Menartovem in Rabadanovem hrvaškem prevodu Villonovega pesniškega opusa. – *Dnevnik* 36 (1988), 192 (6. VII.), 14.

- Med normo in pomenom verzne vzorca. – Miroslav Červenka: *Večerna šola stihoslovja*. Ljubljana 1988, 145–154. (Studia humanitatis.) – Tudi strokovni pregled prevoda.
- D O verzu in kitici. – *Slava* 2 (1987/88), *Slava Plus*, 51–53. – O Strniševi štirivrstičnici. Šantav Pegaz moj. – *Slava* 3 (1988/89), 1, 54–58. – O pesnjenju penatov.
- E Sacher, Masoch Leopold: *Asma*; prevedel Tone Pretnar; ilustriral Tomaž Sajovic. Ljubljana: [s. n.], 1988. [15] str.
- Bobrownicka, Maria: Problemi strukture Smoletove Antigone. – *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura*. Ljubljana 1988, 187–192. (Obdobja; 8.)
- Darasz, Zdzisław: Elementi dramskega oblikovanja Primoža Kozaka. – Prav tam, 209–215.
- Jurkowski, Henryk: Ni sodobnosti brez umetniškega izročila; [sprasheval] Milan Dekleva. – *Dnevnik* 36 (1988), 24 (26. I.), 16.
- F Enako ali slabše: odgovor Olgi Kunst-Gnamuš. – *NRazgl* 37 (1988), 1 (15. I.), 7.
- Jezik kot dediščina in ustvarjalnost: ob smrti Marie Renate Mayenowe. – *Delo* 30 (1988), 127 (2. VI.), 9. – Nadnaslov: Slovo.
- Jože Koruza. – *Delo* 30 (1988), 185 (11. VIII.), 2.
- Morsztynova lirika med petrarkizmom in erotiko robustnosti. – *Dialogi* 24 (1988), 5/6, 30–31. – Spremna beseda k prevodom Morsztynovih pesmi.
- Obdobja, stili, pomeni. – *NRazgl* 37 (1988), 24 (23. XII.), 735. – O simpozijih Obdobja 1–10.
- Pogovor z literarnim raziskovalcem in prevajalcem dr. Tonetom Pretnarjem. – *Trate: glasilo literarnega krožka na OŠ Cvetko Golar v Škofji Loki* 18 (1988), 71, 10–13. – Pogovor z učenci OŠ ob podelitvi bralne značke.
- Pregledno in jedrnat. – *Dnevnik* 36 (1988), 215 (9. VIII.), 14. – O delu Stjepan Damjanović: Opširnost bez površnosti.
- »Slast, ko se globina pripovedi zgane kakor površina vode«: pogovor s Prešernovim nagrajencem. – *Delo* 30 (1988), 34 (11. II.), 7. – Pogovor z Andrejem Hiengom.
- Sozvočje slovenščine in poljščine: znanstvenik in prevajalec Tone Pretnar. [Besedilo in slika Stojan Saje]. – *Gorenjski glas* 41 (1988), 25 (29. III.), 5. – Intervju.
- Stopnjevanje iste kompozicijske in semantične pripovedi. – *Slava* 2 (1987/88), 2, 231–233. – Skupaj z Rajkom Koroščem. – O knjigi Marjan Dolgan: Kompozicija Pregljevega pripovedništva.
- Trivialno v dolgi in daljši prozni pripovedi? – *Delo* 30 (1988), 127 (2. VI.), 8. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- V jeziku tekst in v tekstu jezik se zatika. – *Slava* 3 (1988/89), 1, 28–29.
- Veno Dolenc. – *Gorenjski glas* 41 (1988), 11 (9. II.), 5. – Prešernove nagrade Gorenjske.
- Združenje primorskih literarnih ustvarjalcev. – *Dnevnik* 36 (1988), 164 (17. VI.), 12.
- Žerjavi se čez morje vzdignejo. – *Dnevnik* 36 (1988), 168 (21. VI.), 14. – O knjigi Jože Pogačnik: Slovenska Lepa Vida ali hoja za rožo čudotvorno.

1989

- C Gradnik, Alojz. – *Enciklopedija Slovenije* 3. Ljubljana 1989, 367–368. – Skupaj z Miranom Hladnikom.
- Inovativnost in tradicionalnost verznega oblikovanja v Mickiewiczevih in Prešernovih programskih besedilih in orientalnih oblikah. – *Jezik in slovstvo* 34 (1988/89), 7/8, 161–169. – Na str. 169 povzetek v angleščini.
- O »ilustrativnem« prevodu strokovnega besedila. – *Simpozij Slovenski jezik v znanosti* 2. Ljubljana 1989, 157–162. (Razprave Filozofske fakultete.) – Na str. 162 povzetek v angleščini.
- O rimi v besedilu Marušičevega Škofjeloškega pasijona. – *Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1989, 121–128. (Obdobja; 9.) – Na str. 128 povzetek v angleščini.
- O verzni in kitični obliki Menartovega slovenskega in Rabadanovega hrvaškega prevoda Villonovega pesniškega dela. – *Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1989, 181–188. (Obdobja; 10.) – Na str. 188 povzetek v angleščini.
- »Only the expression, not the image of her soul«: on Korytko's response by correspondence to three poems by Kamilla Kosowska and his role in illustrative translation. – *Ethnological contacts* 2. Łódź 1989, 15–17.
- Sloweńskie przekłady z twórczości Marii Dąbrowskiej: motywacja wyboru i uwarunkowanie recepcji tłumaczeń. – *Slava* 4 (1989/90), 1, 46–53. – Skupaj z Nikom Ježem.
- Über die individuelle Form des überindividuellen Sinns in den Texten von Valentin Polanšek. – *Profile der neueren slowenischen Literatur in Kärnten*. Klagenfurt = Celovec 1989, 59–71.
- E Čopovi galicijski dopisniki / [uredila Rozka Štefanova s sodelovanjem Nika Ježa; uvodno študijo napisala Rozka Štefanova; poljska in angleško pismo prevedel Tone Pretnar, nemška pisma prevedla Rozka Štefanova in Niko Jež; opombe in imensko kazalo sestavil Niko Jež]. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1989. 443 str. (Korespondence pomembnih Slovencev = Epistulae Slovenorum illustrium; 9.)
- Bobrownicka, Maria: Možnosti primerjalnih raziskav baroka v slovanskih književnostih. – *Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1989, 25–33.
- Stoberski, Zygmunt: Pogledi skozi prizmo videnja sveta: spremna beseda k poljski izdaji romana Noč do jutra Branka Hofmana. – *NRazgl* 38 (1989), 2 (27. 1.), 63–64.
- F Akademik prof. Boris Merhar (1907–1989). – *Dnevnik* 37 (1989), 177 (1. VII.), 16.
- Bibliografsko kazalo seminarских zbornikov (I–XXV). – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 25 (1989), 207–235. – Skupaj z Alenko Logar-Pleško.
- Beseda kot zgodba in besedilo. – *Dnevnik* 37 (1989), 106 (18. IV.), 14. – O knjigi Ada Vidovič-Muha: Slovensko skladdenjsko besedotvorje ob primeru zloženek.

- Bistrina temnega zaliva. – *Dnevnik* 37 (1989), 262 (26. IX.), 14. – O knjigi France Pibernik: Temni zaliv Franceta Balantiča.
- Kmečke hiše v Karavankah. – *Gorenjski glas* 42 (1989), 29 (14. IV.), 9 = *Snovanja* 3. – Nagovor ob predstavitvi knjige v CD v Ljubljani, dne 16. decembra 1988.
- Nije konja va doline, da mu nije uzde do Ljubljane. – *Primorska srečanja* 13 (1989), 95/96 [i. e. 93/94], 311. – O zborniku Jakob Volčič in njegovo delo.
- O dob, ki kljubuješ dobam orjaško. – *Primorska srečanja* 13 (1989), 95/96 [i. e. 93/94], 314–315. – O knjigi Oblaki so rudeči. Ljudske in umetne iz prve svetovne vojne.
- Spominovi brbunki presekajo mirno gladino. – *Dnevnik* 37 (1989), 71 (14. III.), 14. – O knjigi Cvetka Lipuš: Pragovi dneva.
- 1990**
- B Seminar slovenskega jezika literature in kulture (26; 1990; Ljubljana). Zbornik predavanj / XXVI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 25. 6.–14. 7. 1990: [uredila in za tisk pripravila Tone Pretnar in Darinka Počaj-Rus]. – Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 1990. – 280 str.
- C [Interpretacija penatovske korespondence]. – *Fuk je Kranjcem v kratak čas: antologija slovenske pornografske poezije*. Ljubljana 1990, 146–151. – (Knjižna zbirka *Krt*; 77.) – Vključeno v spremno študijo Marjana Dolgana: Okrogle in kosmate.
- Verz in predstavljeni svet v Valjavčevi Zori in Sonci. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 26 (1990), 101–110.
- D Ti si nas zbudil, zbral ob hudem časi: o mestu Miha Kastelca v slovenskem romantičnem pesništvu. – *Zbornik občine Grosuplje* 16 (1990), 133–137.
- E Kasprowicz, Jan: *Soneti in štirivrstičnice: ob 130. obletnici pesnikovega rojstva*; prevedel Tone Pretnar; uredil Niko Jež. V Ljubljani: Filozofska fakulteta: Lektorat poljskega jezika; v Trziču: Zavod za kulturo in izobraževanje: Tržiška knjižnica, 1990. 15 str.
- Konwicki, Tadeusz: *Kronika ljubezenskih pripetljajev*; [prevedel Tone Pretnar]. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990. 244 str. (Zbirka *Odisej*.) – Str. 239–244: Zgodba o čudni (vendar lahko zamenljivi) pomladi'1939 / Prevajalec.
- Skácel, Jan: *Jan Skácel*; [izbrala in spremno besedo napisala Albinca Lipovec; prevedla Albinca Lipovec, Tone Pretnar]. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990. 162 str. (Zbirka *Lirika*; 69.) – Str. 155–158: O prevajanju Skáclove poezije v slovenščino / Tone Pretnar.
- Ostromęcka-Frączak, Bożena: O slovenskih prevodih leposlovne proze Marie Dąbrowske. – *JiS* 36 (1990/91), 3, 50–55.
- F Beseda hodi za mano / [pogovor D. Dolenc]. – *Gorenjski glas* 43 (1990), 54 (13. VII.), 12 = *Snovanja* 16. – Pogovor s Tonetom Pretnarjem o Kroniki ljubezenskih pripetljajev. T. Konwickega. Dodani prevodi pesmi Vesne Parun, Adama Mickiewicza in Cypriana Kamila Norwida.

- »Na wsočem Obirju sm hejdico sjaw«. – *Dnevnik* 38 (1990), 144 (29. V.), 14. – O knjigi Ludwig Karničar: *Der Obir-Dialekt in Kärnten*.
 Profesorju Borisu Merharju (1. maja 1907–26. junija 1989) v spomin. – *JiS* 35 (1989/90), 6, 142–143.
 Ta igra se bo igrala še naslednje leto. – *Slava* 4 (1989/90), 2, 169–170 (priloga 171–172). – O skupinskem besedilu.
 »Viduržiemi Vilnius prieš veja«. – *Dienovidis* (Vilnius) 1990, 21.–28. XII.

1991

- B Dev, Janez Damascen: *Stanovitnost in druge pesmi*; izbral Tone Pretnar. – Tržič: Zavod za kulturo in izobraževanje 1991, 16 str. – Ob 260. obletnici pesnikovega rojstva. Ob 500. obletnici tržiških tržiških pravic. Uredil skupaj z Marijo Mršič.
 Rauter, Flora: *Ko zemljo orje Bog srce*; izbrala, uredila Tone Pretnar in Herta Laussegger. Celovec; Dunaj: Mohorjeva založba, 1991. 68 str. (Ellerjeva edicija; 9.)
Zgodbe [tisoč devetsto devetdeset] 1990 / [izbor zgodb Tone Pretnar, Miha Mazzini in Edo Torkar]. Jesenice: Kulturno umetniški klub »Tone Čufar«: Književna zadruga, 1991. 162 str. (Mala Čufarjeva knjižnica; 18.)
- C Białošewskiego i Taufera horyzonty języka i granice tekstu. – *Slava* 5 (1990/91), 2, 130–137. – Referat na konferenci »Razpad jezika in kulturnih vrednot« v Katovicah, 22. 9. 1991.
 Fran Miklošič kot prevajalec poljske poezije. – *JiS* 37 (1991/92), 1/2, 22–27. – Na str. 27 povzetek v poljščini.
 Korytko, Emil. – *Enciklopedija Slovenije* 5. Ljubljana, 1991, 162–164.
 Križ s križi kot križev pot: o zgodbenem in obrednem členjenju Polanškovega romana. – *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 27 (1991), 169–177.
 O kitičnosti (in kiticah) Prešernovih balad. – *Stih i žanr*. Novi Sad 1991, 127–135. (Naučni skupovi / Vojvođanska akademija nauka i umetnosti; 6. Colloquia litteraria: metrica et poetica; 4.)
 O Mallarméjevem aleksandrinskem sonetu v treh poslovenitvah našega časa. – *Primorska srečanja* 15 (1991), 127, 967–971.
 On Vraz's translation of the Polish poetry, folk songs and romantic poetic mythology into Slovene. – *Etnološka stičišča 3 = Zbiežnosci etnologiczne 3 = Ethnological contacts 3*. Ljubljana 1991, 17–21. (Razprave Filozofske fakultete.) – Skupaj z Nikom Ježem. – Na str. 21 povzetek v slovenščini.
 »(Visoko)šolska aplikacija Kumerdejeve metrike«. – *Obdobje slovenskega narodnega preporeda*. Ljubljana 1991, 233–249. (Obdobja; 11.) – Na str. 249 povzetek v nemščini.
- Č Približevanje sakralnega besedila govornemu jeziku v slovenskem srednjeveškem pesništvu: (Teze.) – *Slava* 5 (1990/91), 1, 7–8.
- E Paljetak Luko: *Ubežne pesmi = Izbjegle pjesme*; [spremna beseda A. Novak in Tonko Maroevič]. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991. 166 str. – Del pesmi je prevedel Tone Pretnar.

- Bobrownicka, Maria: Napoleonov mit v poljski in slovenski književnosti. – *Obdobje slovenskega narodnega preporoda*. Ljubljana 1991, 99–105. (Obdobja; 11.)
- Darasz, Zdzisław: V iskanju identitete: iz obravnave zgodnje faze razvojnega procesa slovenske vede o književnosti. – Prav tam, 13–18.
- F »Čistost soli... zapahe razje«. – *Dnevnik* 39 (1991), 247 (11. IX.), 15. – O knjigi Tomas Venclova: Čistost soli.
- Dane Zajc v petih knjigah. – *Mladina* 1991, 29 (16. VII.), 43.
- Intenzivnost ali kako najti pesem morja in zvezd. – *Mentor* 12 (1991), 5/6, 205. [Iz ocene]. – Ivo Stropnik: *Ponikalnica*. Ljubljana 1991, zavihek knjige.
- Knjiga, kakršne nam za našo vbogo literaturico treba. – *Dnevnik* 39 (1991), 282 (16. X.), 11. – O knjigi Katja Sturm Schnabl: Die Briefwechsel Franz Miklošich's mit den Südslaven.
- Kozma Ahačič: *Skodelice iz vodnjaka misli*. Škofja Loka 1991, zavihek knjige.
- O zvezdnih poteh. – Vlado Nartnik: *Zvezdne poti*. Kranj 1991, 65. – Ponatis: Na zvezdnih poteh. *Primorska srečanja* 16 (1992), 131/132, 265. – O knjigi Vlado Nartnik: *Zvezdne poti*.
- Ob prvi izdaji Mlinškovega berila. – *Mlinškovo berilo: (i)zbrani etnološki in slovstveni zapiski*. Velenje 1991, 5. (Zbirka Šaleški razgledi; 7.) – Prvi del uvodne besede je napisal Božidar Jezernik.

1992

- A *V sotočju Bistrice in Mošenika: Tržič v 100 slikah in 100 oktavah* / [verzi Tone Pretnar; fotografije Igor Pustovrh... [et al.]; prevodi v angleški in nemški jezik Milan Mlačnik]. Radovljica: Didakta, 1992. [226] str.: ilustr. – Avtor je naveden v kolofonu. – Str. [3–5]: Spremna beseda / Peter Smuk. – Str. [226]: Beseda o avtorju / Miran Hladnik. – Knjigo je ob 500-letnici trških pravic izdala Občina Tržič.
- B Dev, Janez Damascen: *Stanovitnost in druge pesmi Janeza Damascena Deva v prevodu Luke Paljetka* [izbral Tone Pretnar]. Tržič: Zavod za kulturo in izobraževanje: Tržiška knjižnica, 1992. [16] str. – Vsebuje tudi kratko bibliografijo pesnika Luke Paljetka in sonet, ki mu ga je posvetil Tone Pretnar.
- Holzappel, Ignacij: *Na posipu Hudiga grada in druge pesmi*; izbral Tone Pretnar. Tržič: Zavod za kulturo in izobraževanje 1992. [12] str.
- C »Moja poezija so navadni čudeži«. – Konstantyn Ildefons Gałczyński. Ljubljana 1992, 79–99. (Lirika; 74.)
- O Miklošičevih prevodih iz poljske poezije. – *Miklošičev zbornik*. Ljubljana 1992, 503–510. (Obdobja; 13.) – Na str. 510 povzetek v poljščini.
- Slovinci in poljska književnost. – *Zborovanje slavistov ob stoletnici smrti Frana Miklošiča*. Ljubljana 1992, 178–182. (Zbornik Slavističnega društva Slovenije; 2.) – Skupaj z Nikom Ježem.
- O verzih slovenskih prevodov Mickiewiczovih pesniških besedil. – *Wiersz przekładu: Mickiewicz i Puszkina*. – Wrocław; Warszawa; Kraków 1992, 105–131. (Słowiańska metryka porównawcza; 4.)
- V verzih po slovensko. – *Seminar slovenskega jezika, literature kulture* 28 (1992), 99–107.

- D Če bralca mika in zabava opis te vrste, res ne vem: drobca o prevajanju Puškino-vega verza v slovenščino. – *Wiersz przekladu: Mickiewicz i Puszkina*. Wrocław; Warszawa; Kraków 1992, 213–222. (Słowiańska metryka porównawcza; 4.)
Slovar Kersnikove rime. – *JiS* 38 (1992/93), 1/2, 46–60. – Skupaj z Markom Stabejem in Alešem Bjelčevičem.
- E Masoch, Leopold Sacher: *Drama-Ošeuti*; prevedel Tone Pretnar; ilustrirala Kaja in Tomaž Sajovic. – V Ljubljani: [s. n.], 1992. [12] str.
Alarm: poljska poezija 1919–1945 / [prevedla Rozka Štefanova in Tone Pretnar; zbrala, uredila in podatke o pesnikih pripravila Rozka Štefanova in Niko Jež]. V Ljubljani: [Mladika], 1992. 207 str. (Borec; 44, 6–7–8.)
Edmunds, L. Francis: *Umetnost waldorfske vzgoje: waldorfske šole*; [prevod Branka Strmole; poezijo prevedel Tone Pretnar]. Ljubljana: Društvo Kortina 1992, 123 str.
Herbert, Zbigniew: *Beli raj vseh možnosti*; prevedla in uredila Tone Pretnar, Niko Jež. – Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev, 1992. 206 str. – Str. 204–206: O avtorju in knjigi / Prevajalca.
Šundalić, Zlata: O aktualizacijah pravljice v umetni književnosti. – *JiS* 37 (1991/92), 6, 149–156.
- F Bratislavski center kot leča srednjeevropskega snovanja. – *Delo* 34 (1992), 121 (28. V.), 15. – Skupaj z Nikom Ježem.
Grafomanija o epigramu. – *Delo* 34 (1992), 268 (19. XI.), 16.
Joe Alex: Cicha jak ostatnie tchnienie. – *Mladina* 1992, 47 (1. XII.), 71.
Pri prepisovalcu morja: srečevanje z Lukom Paljetkom in njegovo pesmijo. – *Gorenjski glas* 45 (1992), 10 (7. II.), 19 = *Snovanja* 33.
Še enkrat izrečeni pisatelj umetniški in moralni credo: pismo iz Katovic. – *Delo* 34 (1992), 256 (5. XI.), 15. – O dramskem tekstu Svatba Stanisława Wyspiańskiego.
Tako govori stara legenda. – *Gledališki list Drame SNG v Ljubljani* 57 (1992), 1, 20–21. – O drami Gregorja Strniše: Samorog.
V spomin in opomin. – *Dnevnik* 42 (1992), 298 (3. 11.), 15. – Ob stopetnajsti obletnici rojstva in enainpetdeseti obletnici smrti Avgusta Žigona.

1993

- C Romantično tridesetletje (1818–1848) – vir slovenskega sonetizma. – *Sonet: 5. Wiersz słoweński*. Warszawa 1993, 133–161. (Słowiańska metryka porównawcza; 5.)
[Interpretacija penatovske korespondenčne verzifikacije]. – *Fuk je Kranjcem v kratek čas: antologija slovenske pornografske poezije s pripovednim pristavkom*. Ljubljana 1993, 168–172. – Vključeno v spremno študijo Marjana Dolgana: Okrogle in kosmate.

BIBLIOGRAFIJA JOŽETA POGAČNIKA OB ŠESTDESETLETNICI

1952

- B Uvodne besede. – *Plamenica* 1, 1952/53, št. 1, 1–2. – V dijaški list *Plamenica*. Slovenska književnost med NOB : dva odlomka iz predavanja na Ljudski univerzi v Kranju ob proslavi Dneva ustanovitve FLRJ, 29. novembra in 4. decembra 1952. – *Plamenica* 1, 1952/53, št. 1, 9–13.
- Njegova pesem izraža vse, kar je živelo in kar živi v našem ljudstvu. – *Gorenjski glas* 5, 28. XII. 1952, 7. – Posebna priloga ob odkritju Prešernovega spomenika.

1953

- A Prežihova kmečka drama. – P. Voranc: *Pernjakovi*. Maribor 1953, 5–12 (Ljudske igre; 1).
- B Prežihov Voranc – dramatik : prispevek k poznavanju našega velikega pripovednika. – *Plamenica* 1, 1952/53, št. 2/3, 32–38.
- Obisk v Prežihovih krajih. – *Naši razgledi* 2, 21. XI. 1953, 17–18; 5. XII. 1953, 18–19. – Ponatis posameznih odstavkov pod naslovom Obisk v Prežihovih krajih v Slovenskem vestniku 9, 5. II. 1954, 5.

1954

- B Prežih v literarni zgodovini : drobcu iz obravnave Janeževega Pregleda slovenske književnosti. – *Naši razgledi* 3, 6. III. 1954, 16–17.
- K poglavju o vajevcih : v Janeževem Pregledu slovenske književnosti. – *Naši razgledi* 3, 20. III. 1954, 15.
- Književnik izpod Storžiča : drobcu iz obravnave Janeževega Pregleda slovenske književnosti. – *Naši razgledi* 3, 22. V. 1954, 15–16. – Matija Valjavec.
- Ujetega ptiča tožba : stoletnica rojstva S. Gregorčiča. – *Naši razgledi* 3, 23. X. 1954, 16–17.
- Venceslav Bril : prispevek k poznavanju Vaj (1854–1954). – *Naši razgledi* 3, 6. XI. 1954, 16–17.
- Sto let po Levstikovih Pesmih (1854). – *Naši razgledi* 3, 4. XII. 1954, 12.

1955

- A Stritarjevo pripovedništvo in satira. – *Nova obzorja* 8, 1955, št. 4, 274–280.
- Beseda o Prežihu. – *Glasnik Slovenske matice* 1, 1954/55, št. 4, 101–109.
- B Josip Jurčič : 1844–1881. – *Koledar Mohorjeve družbe* 1955, 90–91.
- Srečko Kosovel. – *Koledar Mohorjeve družbe* 1955, 93–94.
- Pričevanje človeka, pisatelja in moralista : ob I. knjigi Meškovega Izbranega dela. – *Naši razgledi* 4, 22. I. 1955, 44–45.
- Slovstvena zgodovina : ob knjigi dr. Helene Stupan-Tominškove, *Od Prešerna do Cankarja*. – *Naši razgledi* 4, 9. IV. 1955, 167–168.
- Marginalije : ob knjigi dr. Stupan-Tominškove *Od Prešerna do Cankarja*. – *Naši razgledi* 4, 30. VII. 1955, 353–354.

V iskanju življenjskih vrednot : Štefan Žeromski: »Pred pomladjo«, Nova ljudska knjižnica, SKZ 1955. – *Naši razgledi* 4, 10. IX. 1955, 424–426.

Exegi monumentum ... : slavje poljstva ob stoletnici Mickiewiczzeve smrti. – *Naši razgledi* 4, 26. XI. 1955, 542–543.

Stritarjeva dramatika : ob V. knjigi Zbranega dela. – *Nova obzorja* 8, 1955, št. 11, 739–743.

1956

A Prispevek k Trdinovemu problemu. – *Jezik in slovstvo* 2, 1956/57, št. 3, 142–144. – Ob člankih K. Bačerja o Trdinovem Pretresu.

Poglavje o mladoslovenski književnosti. – *Nova obzorja* 9, 1956, št. 8/9, 544–548.

B Na robu Mickiewiczzevega slavja ... – *Tribuna* 6, 1956, št. 1, 4.

Anton Aškerc. – *Koledar Mohorjeve družbe* 1956, 130–131. – Besedilo je bilo skrajšano in prirejeno v uredništvu.

Življenjski modrec vrednoti življenje : ob VII. knjigi Trdinovega Zbranega dela. – *Nova obzorja* 9, 1956, št. 1, 59–62.

Slučaj Gige Baričeve : ob uprizoritvi Begovičeve drame Brez tretjega. – *Naši razgledi* 5, 21. VII. 1956, 350–351.

Ivan Jakovljevič Franko : skica za jubilej ukrajinske književnosti. – *Naši razgledi* 5, 8. IX. 1956, 415–416.

Razmišljanje ob Matični Zgodovini slovenskega slovstva. – *Naši razgledi* 5, 6. X. 1956, 459–461; 20. X. 1956, 479–480.

France Bevk: Črna srajca. Slovenska Matica. Ljubljana 1955. – *Nova obzorja* 9, 1956, št. 12, 774–775.

Linhartu za dvestoletni jubilej. – *Naši razgledi* 5, 29. XII. 1956, 582–584.

Bibliografija słoweńskich przekładów Mickiewicza. – *Pamiętnik słowiański* (Wrocław) 4, 1956, 172–176.

1957

A Fragment o Stankoviću : umetnostna opredelitev romana Nečista kri. – *Nova obzorja* 10, 1957, št. 6, 367–374; št. 7/8, 490–497.

Poglavja iz starejše slovenske književnosti. – *Nova obzorja* 10, 1957, št. 9, 556–573; št. 10/11, 669–688; št. 12, 758–770.

Pesniški svet M. Valjavca. – *Jezik in slovstvo* 3, 1957/58, št. 1, 15–21.

B Zgleden primer poljskega realizma : Boleslav Prus, Lutka. DZS 1956. – *Naši razgledi* 6, 9. II. 1957, 59.

Nova zgodovinska povest : France Bevk, Iskra pod pepelom; Prešernova knjižnica 1956. – *Naši razgledi* 6, 6. IV. 1957, 159.

Književnost na straži : poskus splošne opredelitve slovstva v času NOB. – *Tribuna* 7, 1957, št. 7 – št. 9.

Vinograd obeta : Alojz Rebula, Vinograd rimske cesarice; ZOM 1956. – *Naši razgledi* 6, 11. V. 1957, 216+219. – Ponatis v *Novem listu* (Trst), št. 158.

Prežihova bibliografija. – *Prežihov zbornik*. Maribor 1957, 363–401.

- Roman o XVI. stoletju : Ilka Vašte, Gričarji. Zgodovinski roman, Novo mesto. – *Naši razgledi* 6, 20. VII. 1957, 338.
- Bartolove Tržaške humoreske. – *Naši razgledi* 6, 28. IX. 1957, 438–439.
- Druga izdaja Janeževe Zgodovine slovenske književnosti. – *Naši razgledi* 6, 30. XI. 1957, 549–550.
- Balada. – *Revija* 1, 1957, št. 5, 316–320. – I. Brnčič: Balada, Ljubljana 1956.
- 1958**
- B Problem Tolstojevega Vstajenja. – *Naši razgledi* 7, 10. V. 1958, 228–229.
- Knjiga Stritarjevih pisem : Zbrano delo X, uredil dr. Fr. Koblar, DZS. – *Naši razgledi* 7, 24. V. 1958, 253–254.
- Aškerčev zbornik. – *Naši razgledi* 7, 7. VI. 1958, 276–277; 21. VI. 1958, 293–294.
- Pesniška zbirka Mihe Klinarja. – *Glas Gorenjske* 11, 18. VII. 1958, 5. – O zbirki Zeleni torzo.
- Kalanov Nemirni čas. – *Naši razgledi* 7, 2. VIII. 1958, 373.
- Knjiga Cankarjeve dramatike. – *Naši razgledi* 7, 23. VIII. 1958, 387–388. – O IX. knjigi Zbranega dela.
- Pesniška zbirka Mihe Klinarja. – *Naši razgledi* 7, 6. IX. 1958, 411–412. – Popravljen ponatis iz Glasa Gorenjske.
- Srečanje s kitajsko poezijo. – *Naši razgledi* 7, 4. X. 1958, 464–467.
- Uvod v literarno znanost : zapisek ob delu S. Skwarczyńske. – *Naši razgledi* 7, 1. XI. 1958, 520.
- Problem George Sandove. – *Naši razgledi* 7, 13. XII. 1958, 570–571.
- Knjiga o slovenski prozi. – *Jezik in slovstvo* 4, 1958/59, št. 2, 51–55. – B. Paternu: Slovenska proza do moderne, 1957.
- 1959**
- A Zgradba in slog Metodijevega žitja. – *Makedonski jezik* (Skopje) 10, 1959, 57–78.
- 1960**
- A Dve interpretaciji : A. Med realizmom in novim realizmom : B. Družbeno-nravna in socialno-kritična realizacija. – *Nova obzorja* 13, 1960, št. 1/2, 60–71.
- Predromantični elementi v pesmih Valentina Vodnika. – *Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, št. 5, 134–139.
- O začetkih slovenske razsvetljenske misli. – *Nova obzorja* 13, 1960, št. 3/4, str. 128–134.
- Jenkov problem. – *900 let Kranja : spominski zbornik*. Kranj 1960, 255–269.
- B Knjigi Silve Trdinove na rob. – *Naši razgledi* 9, 9. I. 1960, 20–21. – Literarna teorija, 1959.
- Zapisek o Janeževih Vsebinah. – *Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, št. 4, 115–116. – S. Janež: Vsebine slovenskih literarnih del, 1959.
- Konjarjeva svetloba in senca. – *Naši razgledi* 9, 23. I. 1960, 46. – V. Konjar: Vrni se življenje, 1959.
- Obisk v dveh inštitucijah : Matica hrvatska in Inštitut za književnost JAZU. – *Naši razgledi* 9, 20. II. 1960, 94–95.

- Razmišljanje o literarni zgodovini. – *Naši razgledi* 9, 5. III. 1960, 116; 19. III. 1960, 135–136; 30. IV. 1960, 187–188.
- V precepu življenja : Roger Vailland, Precep, CZ 1959. – *Naši razgledi* 9, 30. IV. 1960, 198.
- Ob zaključku Trdine. – *Naši razgledi* 9, 9. VII. 1960, 315. – O XX. knjigi Zbranega dela Janeza Trdine, 1959.
- Levstikovi politični spisi. – *Naši razgledi* 9, 27. VIII. 1960, 374–375. – O VIII. knjigi Zbranega dela, 1959.
- Roman Mire Miheličeve. – *Naši razgledi* 9, 10. IX. 1960, 406. – Hiša večera, 1959.
- O Stilističnih študijah Iva Frangeša. – *Jezik in slovstvo* 6, 1960/61, št. 1, 23–25.
- Iz hrvaške literarne zgodovine. – *Naši razgledi* 9, 29. X. 1960, 474.
- Svijest o potrebi borbe. – *15 dana* (Zagreb) 3, 10. 11. 1960, 18.
- Bibliografski pregled slovenskih prevodov iz poljske književnosti. – R. Štefan: *Poljska književnost*. Ljubljana 1960, 473–536. – Skupaj z Gregorjem Kocijanom in Jožetom Koruzo.

1961

- A Literarnozorska trenja v slovenski književnosti 19. stoletja. – *Nova obzorja* 14, 1961, št. 1/2, 17–27.
- Idejna struktura Jenkove poezije. – *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* (Zagreb) 4, 1961, 61–71.
- France Prešeren (1800–1849). – *Izraz* (Sarajevo) 5, 1961, knjiga X, št. 7, 24–57.
- Riflessi dei movimenti letterari europei nella letteratura slovena antica. – *Richerche slavistiche* (Rim) 9, 1961, 3–38.
- B Slovenska poezija između dva rata. – *15 dana* 4, 25. 1. 1961, 12–13.
- Alojz Rebula. – *Republika* (Zagreb) 17, 1961, št. 2, 19.
- Susreti s bečkom Talijom : od Burgtheatra do »Experimenta«. – *Vjesnik* (Zagreb) 22, 2. IV. 1961, 7.
- Slovenska poslijeratna književnost. – *15 dna* 4, 10. V. 1961, 12–13.
- Veličina drobnih zapiskov. – *Naši razgledi* 10, 8. VII. 1961, 318.
- Pregled jugoslovenskih književnosti. – *Naši razgledi* 10, 9. IX. 1961, 422–423. – M. Ravbar, S. Janež: Pregled jugoslovenskih književnosti, 1960.
- Majhna posebnost : Italo Svevo, Zeno Cosini, CZ Ljubljana 1961. – *Naši razgledi* 10, 23. IX. 1961, 444.
- Monografija o slovanskem preporodu : Frank Wollman, Slovanstvi v jazykove literarnim obrození u Slovanů ... – *Jezik in slovstvo* 7, 1961/62, št. 2, 53–55.
- Mencinger med klasiki. – *Naši razgledi* 10, 9. XII. 1961, 541. – Ob izidu prve knjige Zbranega dela, 1961.
- Problem proučavanja starijih književnosti. – *Telegram* 2, 15. XII. 1961, 3.
- Up in strah E. Barrett-Browningove. – *Naši razgledi* 10, 27. XII. 1961, 566.
- D Boris Pahor, Gostoljubivost / prev. J. Pogačnik, R. Bogašič. – *Telegram* (Zagreb) 2, 10. XI. 1961, 10. – Beležka o pisatelju J. Pogačnik.

1962

- A Problem proučavanja starejše slovenske književnosti. – *Nova obzorja* 15, 1962, št. 1/2, 41–49.

- Problem proučavanja starijih književnosti. – *Izraz* 6, 1962, knjiga XI, št. 1, 97–101.
- O zgradbi II. Brižinskega spomenika. – *Jezik in slovnost* 7, 1961/62, št. 4, 114–117.
- Prešernova Pesem od lepe Vide. – *Jezik in slovnost* 7, 1961/62, št. 5, 135–140; št. 6, 170–174.
- Cankareva Lijepa Vida. – *Razlog* (Zagreb) 2, 1962, št. 3, 298–316.
- Prešernovi pesniški začetki : od Leonore do Slovesa od mladosti. – *Nova obzorja* 15, 1962, št. 9/10, 401–413.
- B Novi zvezek Slovenskega biografskega leksikona. Slovenski biografski leksikon. Deveti zvezek. Uredil Alfonz Gspan s sodelovanjem uredniškega odbora. SAZU. 1960. – *Nova obzorja* 15, 1962, št. 1/2, 83–85.
- Prešernov pesniški svet : odlomek iz eseja. – *Naši razgledi* 11, 10. II. 1962, 51–52.
- Pregled poljske literature. – *Nova obzorja* 15, 1962, št. 3/4, 191–193. – R. Štefan: *Poljska književnost*, 1960.
- Alojz Rebula. – *Danas* (Beograd) 2, 1962, št. 19, 18–19.
- Dve tujejezični slovenistični publikaciji. – *Jezik in slovnost* 7, 1961/62, št. 6, 186–188. – Alojz Rebula: *La divina Commedia nelle traduzioni slovene*, Rim 1961. – Franz Zagiba: *Die bairische Slavenmission und ihre Fortsetzung durch Kyrill und Method*, Wiesbaden 1961.
- Korespondenca Vraz–Kočevar. – *Naši razgledi* 11, 7. IV. 1962, 136. – Štefan Kočevar.
- Riječ je o »starijoj« hrvatskoj književnosti. – *Danas* (Beograd) 2, 1962, št. 27, 14.
- Hauserjeva Socialna zgodovina umetnosti in literature. – *Naši razgledi* 11, 26. V. 1962, 195. – Arnold Hauser.
- »Izkustvo vsega mojega življenja« : Louis Aragon: Veliki teden. DZS. 1960. – *Nova obzorja* 15, 1962, št. 7/8, 374–378.
- Knjiga o Jenkovi liriki : France Bernik, Lirika Simona Jenka, SM 1962. – *Naši razgledi* 11, 20. X. 1962, 396.
- Študija o Levstikovi literarni estetiki : Boris Paternu, Estetske osnove Levstikove literarne kritike, SM 1962. – *Naši razgledi* 11, 24. XI. 1962, str. 436.
- Sodobni pozitivizem ali pozitivizem v sodobnosti : Mirko Rupel, Primož Trubar. Življenje in delo. MK 1962. – *Naši razgledi* 11, 8. XII. 1962, 458.
- D Alojz Rebula, Ples sjena / prev. J. Pogačnik, K. Pranjčić. – *Danas* (Beograd) 2, 1962, št. 19, 9.
- 1963**
- A **Stritarjev literarni nazor.** – Ljubljana : Slovenska matica, 1963. 183 str. (Razprave in eseji; 3).
- Čas v besedi.** – Maribor : Obzorja, 1963. 183 + IV str. (Razpotja; 5).
- Misaona i stilna dinamika u slovenskoj književnosti do romantizma. – *Revija* (Osijek) 3, 1963, št. 1, 3–35.
- Misaona i stilna dinamika slovenačke književnosti kao radni program. Prev. Josip Bratulić. – *Izraz* 7, 1963, knjiga XIII, št. 5/6, 506–511.

- Stritarovi pogledi na književnost. – *Izraz* 7, 1963, knjiga XIV, št. 11, 391–398.
- Prežihov Voranc ; Bibliografske napomene ; Napomene uz knjigu. – Prežihov Voranc: *Pripovjetke / izbor i pogovor* Jože Pogačnik. Zagreb 1963, 141–157 (Mala knjižnica; 4).
- B Monografija o Gregorčiču. – *Naši razgledi* 12, 27. IV. 1963, 164. – F. Koblar: Simon Gregorčič, 1962.
- Riječ imaju asistenti. – *Studentski list* (Zagreb) 18, 1963, št. 16, 5. – Izjava v anketi: Nastava na filozofiji – u krizi.
- Mladi Prežihov Voranc : ob izidu I. knjige Zbranih del. – *Naši razgledi* 12, 25. V. 1963, 201–202.
- O Hauserju in ob Hauserju. – *Naši razgledi* 12, 6. VII. 1963, 261.
- Nesporazumi in neskladja : Vladimir Kavčič, Tja in nazaj. DZS 1962. – *Nova obzorja* 16, 1963, št. 7/8, 369–371.
- Tradicija in sodobnost : na rob izbora iz M. Murka. – *Naši razgledi* 12, 7. IX. 1963, 341.
- 1964**
- A Lirika Franceta Prešerna. – *Nova obzorja* 17, 1964, št. 3, 123–132 ; št. 4, 164–174.
- Prežih in Finžgar v pismih. – *Nova obzorja* 17, 1964, št. 6, 272–281 ; št. 7, 304–311.
- II. Brižinski spomenik kot literarni problem. – *Jezik in slovstvo* 9, 1963/64, št. 6, 171–173.
- Razvojnite linii na sovremenata slovenačka literatura. – *Razgledi* (Skopje) 6, 1964, št. 10, 1006–1023.
- Pomen stiškega rokopisa za slovensko književnost. – *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 6, 1964, 37–61.
- Lirika Otona Župančiča. – *Izraz* 8, 1964, knjiga XVI, št. 8/9, 162–173.
- Oton Župančič ; Napomene uz izbor i literatura o piscu. – O. Župančič: *Lirika / izbor in pogovor* J. Pogačnik. Zagreb 1964, 95–114 (Mala knjižnica; 21).
- Drugi tekst fryzyński jako problem historycznoliteracki. – *Pamiętnik słowiański* 14, 1964, 96–121.
- Duhovni profil profesorja Antona Slodnjaka. – A. Slodnjak: *Neiztrohnjeno srce : zgodovinski roman*. – 3. izpopolnjena izd. – Koper 1964, 599–605.
- B Vednost, slutnja in sen. – *Naši razgledi* 13, 11. I. 1964, 16. – O III. knjigi Zbranega dela J. Mencingerja.
- Nov prispevek k razsvetljenstvu. – *Jezik in slovstvo* 9, 1963/64, št. 2/3, 74–76. – O slavističnem kolokviju v Uppsali.
- Filološki pregled I – II. – *Telegram* 5, 13. III. 1964, 5.
- Naturalistično umetnostno obdobje : ob IV. knjigi Zgodovine slovenskega slovstva. – *Naši razgledi* 13, 21. III. 1964, 113.
- Golarjev zbornik. – *Naši razgledi* 13, 4. IV. 1964, 138. – Cvetko Golar : iz spominov in srečanj, 1963.
- Knjiga satiričnih podlistkov. – *Delo* 5, 2. VIII. 1964, 6. – M. Kolar: Samomor v nebesih, 1964.

Župančičeve izbrane pesmi. – *Delo* 5, 5. VIII. 1965, 5.

Novela Lojzeta Kovačiča. – *Delo* 5, 15. X. 1964, 5.

Prežihova novelistika. – *Naši razgledi* 13, 5. XII. 1964, 459.

Ob pesmih Bojana Piska : Bojan Pisk, Upadla gladina, Kranj 1964. – *Nova obzorja* 17, 1964, št. 10, 501–503.

1965

A Dva aspekta sodobne slovenske poezije : ob pesniških zbirkah Toneta Pavčka in Cirila Zlobca. – *Sodobnost* 13, 1965, št. 4, 347–358.

Novija slovenska lirika. – *Izraz* 9, 1965, št. 10, 1018–1032. – Iz uvoda v antologijo slovenske lirike.

II. Brižinski spomenik kot literarnozgodovinski problem. – *Slovo* (Zagreb) 14, 1965, št. 15/16, 78–100.

Razvojne linije suvremene slovenske književnosti. – *Slavia* (Praga) 34, 1965, št. 4, 573–587.

B Monografija o slovenski moderni. – *Naši razgledi* 14, 23. I. 1965, 33. – O peti knjigi Zgodovine slovenskega slovstva.

Jenkovo zbrano delo. – *Naši razgledi* 14, 6. II. 1965, 57. – O prvi knjigi.

Kreftova knjiga o kazališču i revoluciji. – *Pozorište* (Tuzla) 7, 1965, št. 5, 81–83. – B. Kreft: Gledališče in revolucija, 1965.

France Prešeren: Sonetni venec. – *Radio i televizija u školi* (Zagreb) 1964/65, št. 2, 161–164.

Monografija o Cankarju. – *Naši razgledi* 14, 10. VII. 1965, 272–273. – D. Pirjevec: Ivan Cankar in evropska literatura, 1964.

Otuđenje kao tema u suvremenoj slovenskoj poeziji. – *15 dana* 8, 1965, št. 11/12, 36–37. – Vsebuje izbor slovenske poezije pod naslovom *Moje je srce od želja i svetlosti, ne mogu biti zarobljenik* v prevodu N. Aleksandrov in M. Slavička.

Prežihov Voranc, Zbrano delo VII. – *Naši razgledi* 14, 7. VIII. 1965, 315.

Prevrednotenje slovenske klasične književnosti. – *Naši razgledi* 14, 11. IX. 1965, 349. – M. Kramberger: Visoška kronika, 1964.

K problemu Frana Levca. – *Naši razgledi* 14, 23. X. 1965, 414–415.

Prešernovo zbrano delo. – *Naši razgledi* 14, 6. XI. 1965, 43.

Dane Zajc. – *15 dana* 8, 1965, št. 15/16, 32. – Vsebuje izbor Zajčevih pesmi pod naslovom *Jesam da me ne bude*.

Še enkrat o Prešernu. – *Naši razgledi* 14, 11. XII. 1965, 481–482.

Ivan Rob, Izbrano delo. – *Sodobnost* 13, 1965, št. 12, 1303–1306.

Č **Srbohrvaščina** / Jože Pogačnik, Milan Moguš. – Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1965. 187 + V str. (Učbeniki tujih jezikov).

1966

A **Sodobna slovenska poezija**. – Ljubljana : Prosvetni servis, 1966. 36 str. (Umetnost in kultura ; 61).

Lirika Franceta Prešerna. – *Književnost* (Beograd) 21, 1966, knjiga XLII, št. 1, 3–32.

- Literarnozgodovinski delež v Slavistični reviji. – *Jezik in slovstvo* 11, 1966/67, št. 1/2, 38–42.
- Profesor Anton Slodnjak ; Bibliografski pregled ; Urednikovo poročilo in opombe ; Imensko kazalo. – A. Slodnjak: *Študije in eseji* / uredil J. Pogačnik. Maribor 1966 (Razpotja; 8).
- Slovenski pisatelj in sodobni svet. – *Dialogi* 2, 1966, št. 3, 113–124.
- Jurčičeva Lepa Vida : odlomek. – *Dialogi* 2, 1966, št. 7/8, 412–422.
- »Panonski« literarni zgodovinarji. – *Panonski zbornik*. Murska Sobota 1966, 322–330.
- Zgodovina slovenske pripovedne proze I. – *Slavia* (Praga) 35, 1966, št. 4, 575–591.
- B Jenkovo zbrano delo. – *Naši razgledi* 15, 29. I. 1966, 35. – O drugi knjigi.
- Prežihovo zbrano delo VIII. – *Naši razgledi* 15, 12. II. 1966, 59.
- Učite slovenski. – *Vjesnik* 27, 11. III. 1965 – 17. VI. 1965. – 15 nadaljevanj.
- Boris Pahor. – *15 dana* 9, 1966, št. 1/2, 38. – Prispevek vsebuje tudi črtico Veseli trio v prevodu N. Aleksandrovič.
- Josef Matl, Europa und die Slaven. – *Sodobnost* 34, 1966, št. 6, 650–653.
- Dih lepote z gornje steze : B. Magajna: Življenje in sanje, Koper 1965. – *Naši razgledi* 15, 9. VII. 1966, 271.
- Zapiski o sodobni slovenski prozi I. – *Dialogi* 2, 1966, št. 7/8, 439–443.
- Josip Vidmar: Misli. – *Teorija in praksa* 3, 1966, št. 8/9, 1304–1310.
- Primum scire, deinde philosophari. – *Dialogi* 2, 1966, št. 9, 482–484.
- Vladimir Kavčič, Upanje. – *Jezik in slovstvo* 11, 1966/67, št. 6, 199–200.
- Tri pesniške knjige. – *Jezik in slovstvo* 11, 1966, št. 7, 231–232. – E. Peroci: Rišem dan, 1966; B. Žužek: Moja pokrajina, 1966; D. Mevlja: Noji, 1966.
- Govorimo slovenski. – *Radio i televizija u školi* (Zagreb) 1966/67, št. 1, 32–33.
- C 100 djela književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić; sodelavec za slovensko književnost J. Pogačnik. – Zagreb : Stvarnost, 1966. 586 str.
- 1967**
- A O stilni podobi slovenskega slovstva v obdobju reformacije. – *Jezik in slovstvo* 12, 1967/68, št. 1, 15–20; št. 2, 52–57.
- Sodobno tržaško slovstvo ; Podatki o avtorjih ; Opombe in pojasnila. – *Rusi most: iz del sodobnih tržaških slovenskih pisateljev* / zbral in uredil J. Pogačnik. Ljubljana; Trst 1967, 138–168 (Sivi kondor; 18).
- Poglavja iz splošne stilistike. – *Jezikovni pogovori II* / zbral in uredil France Vurnik. Ljubljana 1967, 173–240.
- Duhovni profil profesorja Antona Slodnjaka. – A. Slodnjak: *Neiztrohnjeno srce*. – 4. izd. – Koper 1967, 599–605.
- B Uz filmsku emisiju – I. Cankar: Moj život. – *Radio i televizija u školi* (Zagreb) 1966/67, št. 2, 97–98.
- Tri knjige zbranih del. – *Naši razgledi* 16, 8. VII. 1967, 349. – F. Prešeren, Zbrano delo, 2. knjiga; J. Mencinger: Zbrano delo, 4. knjiga; L. Kuhar: Zbrano delo, 6. knjiga.

Slovenska književnost 1945–1965 : I. – *Naši razgledi* 17, 13. I. 1968, 476–477. – B. Paternu, H. Glušič-Krisper, M. Kmecl: Slovenska književnost 1945–1965 : lirika in proza, 1967.

1968

A Zgodovina slovenskega slovstva I : srednji vek, reformacija in protireformacija, manirizem in barok. – Maribor : Obzorja, 1968. 247 + I str.

Stilprobleme im slowenischen Reformationsschrifttum. – *Abhandlungen über die slowenische Reformation*. München 1968, 90–110 (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen; 1).

Das Schicksal der Freisinger Denkmäler in der Slawistik, 3–17 ; Kompositorische und stilistische Besonderheiten der Freisinger Denkmäler, 121–156 ; Übersetzungen: Ins Slowenische, 216–217; Glosar, 227–261. – *Freisinger Denkmäler = Brižinski spomeniki = Monumenta Frisingensis* / red. J. Pogačnik. – München : Trofenik, 1968.

Slovenska družbena stvarnost v sodobni prozi. – *Dialogi* 4, 1968, št. 10, 512–520.

Das zweite Freisinger Denkmal als literaturgeschichtliches Problem. – *Cyrrillo-methodianische Fragen – Slavische Filologie und Altertumskunde. Acta Congressus historiae slavicae Salisburgensis in memoriam SS. Cyrilli et Methodii anno 1963 celebrati*. – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1968, 175–178.

Sodobno slovstvo: ob tisočletnici brižinskih spomenikov. – A. Slodnjak: *Slovensko slovstvo*, 1968, 517–544. – Posebna izdaja: Zgodovina slovenskega slovstva II. Celovec 1968, 517–544.

Spremna beseda. – *VAJE : faksimile rokopisa iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani*. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1968. XXVII + I str. (Monumenta litterarum Slovenicarum; 4).

B Kosovel in naš čas. – *Naši razgledi* 17, 13. I. 1968, 14. – Ob izidu zbirke Integrali. – Članek vsebuje prispevke T. Kermaunerja, J. Kosa, M. Mejaka, J. Pogačnika, B. Štiha in F. Zadravca.

Cankarjevo zbrano delo III. – *Naši razgledi* 17, 9. III. 1968, 135–136.

Slovenska književnost 1945–1965: II. – *Naši razgledi* 17, 6. IV. 1968, 198–200. – J. Koruza, F. Zdravec: Slovenska književnost 1945–1965 : dramatika ter književna esejistika in kritika, 1967.

Panorama suvremene slovenske proze. – *15 dana* 11, 1968, št. 1/2, 40–41.

Župančičeva priložnostna lirika. – *Naši razgledi* 17, 22. VI. 1968, 359–360.

Pot Rude Jurčeca. – *Zaliv* 1968, št. 10/11, 63–64.

Meddobje. – *Zaliv* 1968, št. 10/11, 64.

Cankarjevo zbrano delo VI. – *Naši razgledi* 17, 20. VII. 1968, 424.

Slovenski biografski leksikon X. – *Sodobnost* 16, 1968, št. 11, 1163–1166.

Taras Kermauner, Trojni ples smrti. – *Dialogi* 4, 1968, št. 12, 709–713.

C 100 djela književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić; sodelavec za slovensko književnost J. Pogačnik. – Zagreb : Stvarnost, 1968. 584 str.

Č Makedonščina / Jože Pogačnik, Petar Kepeski. – Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1968. 272 str.

1969

- A **Zgodovina slovenskega slovstva II : klasicizem in predromatika.** – Maribor : Obzorja, 1969. 234 + V str.
- Zgodovina slovenskega slovstva III : klasika in romantika.** – Maribor : Obzorja, 1969. 208 + IV str.
- Društvena stvarnost u savremenoj slovenačkoj prozi. – *Bagdala* (Kruševac) 11, 1969, št. 123/124, 4–10.
- Das System der stilistisch-kompositorischen Grundlagen in der slowenischen literarischen Klassik und Romantik. – *Studia slovenica monacensia in honorem Antonii Slodnjak septuagenarii*, München 1969, 81–93.
- Sadašnji trenutak književnopovijesne metodologije. – *Književnost i jezik* (Beograd) 16, 1969, 337–341.
- B Prežihov Voranc, Zbrano delo IV. – *Naši razgledi* 18, 25. I. 1969, 44–45.
- Cankarjeva Zbrana dela. – *Naši razgledi* 18, 10. V. 1969, 264–265.
- Putevi susjedu. – *15 dana* 12, 1969, št. 1, 3.
- Na rob neki polemiki. – *Naši razgledi* 18, 6. VI. 1969, 331. – Odgovor na članek Franceta Bernika v NRazgl 18, 1969, št. 19, 229.
- Sedemdesetletnica akademika Antona Slodnjaka. – *Naši razgledi* 18, 20. VI. 1969, 361.
- Menartova antologija : Jože Pogačnik : mnenje ob izidu. – *Naši razgledi* 18, 4. VII. 1969, 396.
- Bibliographie A. Slodnjak. – *Studia slovenica monacensia in honorem Antonii Slodnjak septuagenarii*. München 1969, 164–182.
- Bibliografija Antona Slodnjaka. – *Slavistična revija* 17, 1969, št. 2, 465–485.
- K problematiki preučevanja slovstvenih izrazov. – *Dialogi* 5, 1969, št. 12, 699–701.
- Prežihov Voranc, Zbrano delo V. – *Naši razgledi* 18, 19. XII. 1969, 730–731.
- Razmerje med strukturo in zgodovino. – *Prostor in čas* 1, 1969, št. 11/12, 546–550.
- C 100 djela književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić, sodelavec za slovensko književnost J. Pogačnik. – Zagreb : Stvarnost, 1969. 584 str.

1970

- A **Zgodovina slovenskega slovstva IV : realizem.** – Maribor : Obzorja, 1970, 303 + IV str.
- Die Entstehung des mittelalterlichen slowenischen Schrifttums. *Das heidnische und christliche Slaventum. Acta II Congressus internationalis historiae Slavicae Salburgo-Ratisbonensis anno 1967 celebrati.* – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1970, 148–158.
- Slovensko srednjeveško slovstvo in ciril-metodijska tradicija. – *Simposium 1100-godišnjica od smrtta na Kiril Solunski*, Skopje 1970, 187–195.
- Cankarjeva Lepa Vida : poskus razlage. – *Obala* 1970, št. 5/6, 58–64.
- Bohoričevi nazori o jeziku in slogu. – *Zbornik za slavistiku* (Novi Sad) 1, 1970, št. 1, 71–83.

- Uvod v miselnost in umetnost Toneta Šifrerja. – *Dialogi* 6, 1970, št. 12, 852–861.
- Jernej Kopitar in nastanek karantansko-panonske teorije. – *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 13, 1970, knjiga 1, 421–432.
- B Zlobčeve Pesmi o jezi in ljubezni. – *Sodobnost* 18, 1970, št. 1, 87–91.
- Položaj literarne znanosti na Slovenskem : A. uredniško premišljanje : B. z odločnim premislekom iz stiske. – *Naši razgledi* 19, 6. III. 1970, 143–145.
- Med humanizmom in strukturalizmom : ob študijah Tarasa Kermaunerja Na poti k niču in reči; izdala založba Obzorja 1968. – *Dialogi* 6, 1970, št. 3, 198–200.
- Odgovor dr. Borisu Paternuju. – *Naši razgledi* 19, 17. IV. 1970, 237–238. – Polemika o položaju literarne znanosti na Slovenskem.
- Pripoved o točki ravnovesja. – *Dialogi* 6, 1970, št. 5, 343–345. – N. Gaborovič: Kariatide, 1969.
- Spor med etatizmom in intimizmom : ob knjigi Tarasa Kermaunerja *Natura in intima*. Lipa Koper 1969. – *Dialogi* 6, 1970, št. 5, 346–350.
- Sklepna knjiga Cankarjeve dramatike. – *Naši razgledi* 19, 8. V. 1970, 270–271.
- L'art avec point d'interrogation et pas parentheses. – *Le livre slovène* 8, 1970, št. 2, 43–44.
- Na rob preučevanj o slovenskem izvoru. – *Zaliv* 1970, št. 22/23, 87–89.
- Spominsko obnavljanje preteklosti. – *Zaliv* 1970, št. 22/23, 89–91.
- Peta knjiga zbornika *Vrednote*. – *Zaliv* 1970, št. 22/23, 91–93.
- Lice in naličje neke polemike. – *Naši razgledi* 19, 5. VI. 1970, 330–331. – Polemika med B. Paternujem in J. Pogačnikom o položaju literarne znanosti na Slovenskem.
- Poskus moderne drame o lepi Vidi : Miloš Mikeln. – *Obala* 1970, št. 4, 42–47.
- Niccolò Tommaseo. – *Zaliv* 1970, št. 24/25, 105–108.
- Zgleden učbenik slovenščine : Jože Toporišič: *Zakaj ne po slovensko?* Ljubljana 1969. – *Naši razgledi* 19, 11. XII. 1970, 700.
- In memoriam : Bruno Meriggi. – *Zbornik za slavistiku* (Novi Sad) 1, 1970, 227–228.
- C 100 djela književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić, sodelavec za slovensko književnost J. Pogačnik. – Zagreb: Stvarnost, 1970. 584 str.
- D Niccolò Tommaseo, *Iskrice* : odlomki / iz hrvaščine prevedel J. Pogačnik. – *Zaliv* 1970, št. 24/25, 109–118.
- 1971**
- A Anschauungen über Sprache und Stil bei Bohorič. – *Arcticae horulae. Die erste Grammatik der slowenischen Sprache*. II. Teil: Untersuchungen. München 1971, 88–97.
- Izročilo in novote v dramskem delu Jožeta Vošnjaka : analiza drame *Lepa Vida*. – *Dialogi* 7, 1971, št. 7/8, 445–452.
- Pjesništvo Franceta Prešerna. – *Veliki romantičari*. Zagreb 1971, 5–42 (Ključ za književno djelo – Interpretacije).
- Janko Kersnik »Skorojevići«. – *Majstori realističkog pripovijedanja*. Zagreb 1971, 119–146 (Ključ za književno djelo – Interpretacije).

- Oblikovne premene v sodobni slovenski književnosti. – *Sodobnost* 19, 1971, št. 10, 937–951.
- Boris Pahor in Alojz Rebula : literarno kritični portret. – *Zaliv* 1971, št. 30/31, 214–239.
- Razvojni lok sodobne slovenske poezije : idejno-tematična podoba. – *Obala* 1971, št. 10/11, 3–10.
- Slovensko leposlovno časopisje v povojni dobi : oris zunanjega razvoja in programskih osnov. – *Prostor in čas* 3, 1971, št. 9/10, 505–519.
- Poglavitne tendence v preučevanju slovstvenih izrazov na Slovenskem. – *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 14, 1971, knjiga 1, 339–360.
- B Poglavje o slovensko-nemških kulturnih stikih : Breda Požar: Anastasius Grün in Slovenci. *Obzorja* 1970. – *Dialogi* 7, 1971, št. 1, 51–55.
- Podoba slovstvenih izrazov med vojnama : Lino Legiša, Zgodovina slovenskega slovstva VI. – *Naši razgledi* 20, 29. I. 1971, 45–46.
- Živi Orfej : ob izidu »velike antologije slovenske poezije«. – *Naši razgledi* 20, 26. III. 1971, 178–179. – Izjava v anketi.
- Dve knjigi Cankarjevih zbranih del. – *Naši razgledi* 20, 9. IV. 1971, 210–211. – VII. in XXVI. knjiga.
- Primož Trubar in sodobniki. – *Delo* 13, 8. VII. 1971, 13.
- C Reformacijsko slovstvo : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1971. 299 + I str. (Naša beseda).
- Valvasor in sodobniki : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1971. 315 + V str. (Naša beseda).
- 1972**
- A **Zgodovina slovenskega slovstva VIII : eksistencializem in strukturalizem.** – Maribor : Obzorja, 1972. 430 + II str. – Dodatek : Štefka Bulovec, Bibliografija, 313–419.
- Slovensko zamejsko in zdmsko slovstvo : oris izhodišč in ocena vrednosti.** – Trst : *Zaliv*, 1972. 151 str. (Kosovelova knjižnica; 5).
- Obrazi sodobnih slovenskih pesnikov. – *Sodobnost* 20, 1972, št. 1, 30–31; št. 2, 182–201; št. 3, 268–280.
- Vsebinske silnice sodobne slovenske književnosti. – *Dialogi* 8, 1972, št. 1, 28–40; št. 2, 98–105; št. 3, 174–178.
- Ciril Kosmač, Proljetni dan. – *Književna istorija* (Beograd) 4, 1972, 647–671.
- Problem stilskih formacija u slovenskoj književnosti između dva rata. – *Filološki pregled* (Beograd) 10, 1972, št. 1/4, 65–70.
- Roman seoske zajednice : »Jamnica« Prežihova Voranca. – *Književna istorija* (Beograd) 5, 1972, 117–144.
- Suvremena književnost. – A. Slodnjak: *Istorija slovenačke književnosti*. Beograd 1972, 483–510.
- Književno delo Borisa Pahorja ; Opombe. – B. Pahor: *Grmada v pristanu*. 1972, 259–305.

- B Cankarjevo zbrano delo. – *Naši razgledi* 21, 24. III. 1972, 174–175. – O IX., X., XII., XIV. in XVII. knjigi.
- Slovenska kulturna prisotnost v Argentini. – *Glas Slovenske kulturne akcije* 19, 1972, št. 6, 1–2.
- Beseda ustvarjalcev : dr. Jože Pogačnik. – *Knjiga '72*, 20, 1972, št. 7/8, 516–523.
- Javni trepet za usodo sveta : France Vurnik, Vsegazavedanje. *Obzorja* 1972. 100 str. – *Snovanja* 6, 1972, št. 4, 42.
- Jernej Kopitar: Grammatik der slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark. – *Zbornik za slavistiku* 1972, št. 3, 175–176.
- 1973**
- A **Zgodovina slovenskega slovstva** / Jože Pogačnik, Franc Zadavec. – Maribor: Obzorja, 1973. 600 + IV str. – J. Pogačnik je pisec od str. 5–310 in od str. 505–587.
- Istorija slovenačke književnosti** / Jože Pogačnik, Franc Zadavec ; preveli Marija Mitrović, Milorad Živančević. – Beograd : Nolit, 1973. 651 + I str. – J. Pogačnik je pisec od str. 9–336 in od str. 549–636.
- Kopitarjeva zamisel o kulturnozgodovinskem razvoju pri južnih Slovanih. – *Sodobnost* 21, 1973, št. 1, 72–89.
- Kopitarjeva zamisel o kulturnozgodovinskem razvoju pri južnih Slovanih. – *Referati za VII mednarodni kongres slavista u Varšavi*. Novi Sad 1973, 121–139.
- Kmečki upor 1572/1573 kot slovenski književni motiv. – *Kmečki punti na Slovenskem*. Ljubljana 1973, 93–117 (Situla; 13).
- Odjeci seljačke bune 1572/1573 u slovenačkoj književnosti. – *Letopis Matice srpske* 1973, knjiga 411, zv. 4, 339–373.
- Sodobna slovenska književnost v zamejstvu in zdomstvu. – *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 15, 1973, št. 2, 487–509.
- Književno delo Borisa Pahora. – *Letopis Matice srpske* 1973, knjiga 412, zv. 2/3, 291–309.
- Problemi književnega oblikovanja v motiviki kmečkih uporov. – *Sodobnost* 21, 1973, št. 8/9, 713–723.
- Neznani Jenko. – *Jezik in slovstvo* 19, 1973/74, št. 1/2, str. 22–41.
- Seljačka buna 1572–1573 kao slovenski književni motiv. – *Radovi* (Zagreb) 5, 1973, 239–270.
- Jurij Dalmatin v luči stilističnih raziskav. – *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 16, 1973, knjiga 1, 325–342.
- B Prežihov Voranc : Zbrano delo III. – *Naši razgledi* 22, 9. II. 1973, 66.
- Na temo puntov : odsevi v književnosti. – *Delo* 15, 24. III. 1973, 23. – Pogovor z novinarjem T. Breščakom.
- Jernej Kopitar i slovenački romantizam. – *VII międzynarodowy kongres slawistów, Warszawa*, 21. – 27. VIII. 1973 – Streszenia referatów i komunikatów. Warszawa 1973, 517–518.
- Cankarjevo zbrano delo. – *Naši razgledi* 22, 9. XI. 1973, 549–559. – O XI., XIII., XVI., XVI. in XXVIII. knjigi.

- Josef Kurz (1909–1972). – *Zbornik za slavistiku* 1973, št. 5, 247–248.
- 1974**
- A Levstik i Vuk. – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* (Beograd) 3, 1973, knjiga 1, 249–259.
- Problemi književnega oblikovanja v motiviki kmečkih uporov. – *Kmečki upori v slovenski umetnosti*. Ljubljana 1974, 69–86.
- France Prešeren i Šandor Petefi : tipološka analiza antitetičkih i analognih paralelizama. – *Književna istorija* (Beograd) 7, 1974, 201–219.
- B Prežihov Voranc: Zbrano delo IX. – *Naši razgledi* 23, 8. II. 1974, 67–68.
- Novosti u slavističkoj biblioteci I. – *Zbornik za slavistiku* 1974, št. 6, 185–189.
- Pojasnilo o novosadski zbirki. – *Delo* 16, 4. XII. 1974, 8.
- Novosti u slavističkoj biblioteci II. – *Zbornik za slavistiku* 1974, št. 7, 207–214.
- C Štefan Modrinjak / pripravila Stanko Kotnik in J. Pogačnik. – Maribor : Obzorja, 1974. 138 + IV str.
- Reformacijsko slovstvo : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1974. 299 + I str. (Naša beseda).
- Valvasor in sodobniki : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1974. 315 + V str. (Naša beseda).
- 1975**
- A Pripoved o krizi zakona : Jurčičeva Lepa Vida. – J. Jurčič: *Lepa Vida*. Ljubljana 1975, 69–86.
- Slovenski romantizam i Petrarca. – *Zbornik za slavistiku* 1975, št. 8, 41–59.
- Prozaista Janko Kersnik. – J. Kersnik: *Odabrane stranice / izbor* J. Pogačnik. Novi Sad 1975, 7–33.
- Književno delo Jožeta Javorška. – J. Javoršek: *Kako je to moguće*. Sarajevo 1975, 227–246.
- Sukob aspekata u suvremenoj slovenskoj znanosti o književnosti. – *Letopis Matice srpske* 151, 1975, knjiga 416, 1028–1036.
- Primerjalno načelo v Prijateljevi literarno-raziskovalni praksi. – *Prijatelj zbornik*. Ljubljana 1975, 75–93.
- Podobizeň básnika Daneho Zajca. – *Nový život* 27, 1975, 325–330.
- B Trajanje vremena – trajanje pisca : na glas o smrti uglednog stvaraoaca : Jože Pogačnik. – *Dnevnik* (Novi Sad) 33, 14. III. 1975. – Ob smrti Iva Andrića.
- Moja najdraža pjesma : Srečko Kosovel: Balada. – *Studio* (Zagreb) 1975, št. 589, 72.
- Prof. dr. Rudolf Kolarič. – *Naši razgledi* 24, 8. VIII. 1975, 401.
- Slodnjakovi Obrazi in dela slovenskega slovstva. – *Naši razgledi* 24, 26. IX. 1975, 473–474.
- Josip Vidmar v očeh svojih sodobnikov : Jože Pogačnik. – *Sodobnost* 23, 1975, št. 10, 841–842.
- C Branko Vodnik: Prosvetiteljstvo / priredil J. Pogačnik. – *Zbornik za slavistiku* 1975, št. 9, 134–150.

1976

- Teze in sinteze.** – Maribor : Obzorja, 1976. 227 + IV str. (Razpotja; 28).
- A **Tipologija književnih časopisov v prvi polovici XIX. stoletja.** – *Sodobnost* 24, 1976, št. 3, 249–259.
- Cankarjeva Lepa Vida.** – *Sodobnost* 24, 1976, št. 5, 476–482.
- Jurij Dalmatin im Lichte stilistischer Untersuchungen.** – Jurij Dalmatin: *Biblia* 1584. II. Teil: Abhandlungen, München 1976, 63–85 (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen; III/2).
- Stritar in naturalizem.** – *Zbornik za slavistiku* 1976, št. 10, 76–94.
- Tipologija književnih časopisa u prvoj polovini XIX veka.** – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 5, 1976, 167–180.
- Književna podoba Jožeta Javorška.** – J. Javoršek: *Satovje*. 1976, 377–407 (Beseda sobobnih jugoslovanskih pisateljev).
- Jernej Kopitar und die Entstehung der karantanisch-pannonischen Theorie.** – *Annales Instituti Slavici*. Band 9 (Methodiana), Wien – Köln – Graz 1976, 77–91.
- Kodifikacija slovenskega knjižnega jezika in nastanek nacionalne književnosti.** – *Zbornik za slavistiku* 1976, št. 11, 97–107.
- Suprotnost u jedinstvu : Jerman i Kalendar.** – *Književna istorija* 9, 1976, 73–91.
- Prilog interpretaciji Cankarevih Slugu.** – *Revija* 16, 1976, št. 6, 18–29.
- B **Strnitev znanja, intuicije in izkušenj.** – *Naši razgledi* 25, 24. XII. 1976, 646.
- Živa tradicija u aktuelnoj sadašnjosti : uz stogodišnjicu rođenja Ivana Cankara.** – *Književni bilten* 1976, št. 1, 2–4.
- Harder, Hans-Bernd (Hrsg.): Festschrift für Alfred Rammelmeyer.** – *Kritikon Litterarum* (Frankfurt) 5, 1976, 140–142.
- Festschrift für Alfred Rammelmeyer.** – *Zbornik za slavistiku* 1976, št. 11, 211–213.
- C **Reformacijsko slovstvo : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik.** – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1976. 299 + I str. (Naša beseda).
- Srednjeveško slovstvo : izbrano delo / izbral in uredil J. Pogačnik.** – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1976. 327 + I str.

1977

- A **Jernej Kopitar.** – Ljubljana : Partizanska knjiga, 1977. 221 + III str. (Znameniti Slovenci).
- Von der Dekoration zur Narration : zur Entstehungsgeschichte der slovenischen Literatur.** – München : Otto Sagner, 1977. 165 str. (Slavistische Beiträge; 105).
- France Prešeren és Petöfi Sándor.** – *A hungarológiai intéret tudományas közleményei* 25, 1977, 23–41.
- Periodizacijski problem v starejši slovenski književnosti.** – *Dialogi* 13, 1977, št. 3, 144–154.
- Martin Krpan in Kanjoš Macedonović.** – *Jezik in slovstvo* 22, 1976/77, št. 6, 161–171.
- Martin Krpan in Kanjoš Macedonović.** – *Stefan Mitrov Ljubiša : prilozi sa simpozijuma u Titogradu i Budvi* 21. – 23. aprila 1976. Titograd 1977, 75–86.

- Zaboravljene vrednosti u dramatici J. Vošnjaka. – *Scena* (Novi Sad) 13, 1977, knjiga 2, 33–37.
- Kodifikacija slovenskega knjižnega jezika in nacionalne književnosti. – *Zbornik Vladimira Mošina*. Beograd 1977, 235–243.
- Jernej Kopitar – zakladatelj vedeckej slavistike. – *Nový život* 29, 1977, 310–317.
- Nasprotje v enotnosti : Jerman in Kalander. – *Simpozij o Ivanu Cankarju* (1976; Ljubljana). Ljubljana 1977, 233–251.
- Im Einflussbereich europäischer Strömungen : die zeitgenössischen Literaturen Jugoslawiens. – *Südeuropa-Mitteilungen* 17, 1977, 34–52.
- Pojam recepcije i književna istorija. – *Izraz* 21, 1977, knjiga 42, 1401–1420.
- Eros u pjesništvu Dobrice Cesarića. – *Forum* 16, 1977, knjiga 34, 915–927.
- Slowenische Gegenwartsliteratur. – Antun Barac: *Geschichte der jugoslawischen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Wiesbaden 1977, 267–285.
- Razvojne tendence u savremenim jugoslavenskim književnostima. – *Književnost i jezik* 24, 1977, 353–369.
- B Jezikoslovec z vero v evolucijo: Jernej Kopitar. – *Delo* 19, 5. II. 1977, 27–28.
- O dveh mogočih branjih in o enem Prešernu. – *Snovanja* 11, 1977, št. 1, 1–2.
- Novosti u slavističkoj biblioteci. – *Zbornik za slavistiku* 1977, št. 12, 173–185.
- V areni življenja: Komunist, Ljubljana 1977 : Cankarjev zbornik. – *Naši razgledi* 26, 7. X. 1977, 497.
- Eros u pjesnikovoj viziji. – *Vjesnik* (Zagreb) 37, 22. XI. 1977, 12.
- Josip Vidmar, a kritikus ; Bibliográfiai jegyzet. – J. Vidmar: *Esszék és meditációk*. Novi Sad 1977, 319–328.
- Bedřich Slavík: Od Dobnera k Dobrovskemu. – *Kritikon Litterarum* (Frankfurt) 6, 1977, 55–57.
- Elinor Murray Despalatović: Ljudevit Gaj and the Illyrian Movement. – *Kritikon Litterarum* 6, 1977, 60–63.
- Novosti u slavističkoj biblioteci. – *Zbornik za slavistiku* 1977, št. 13, 202–222.
- Endre Angyal (1915–1976). – *Zbornik za slavistiku* 1977, št. 13, 243–245.
- Voprosy istorii ruskoj srednjeevkevoj literatury. – *Kritikon Litterarum* 6, 1977, 187–189.
- Stefania Skwarczyńska: Pomiędzy historią a teorią literatury. – *Kritikon Litterarum* 6, 1977, 192–193.
- 1978**
- A **Parametri in paralele**. – Ljubljana : Partizanska knjiga, 1978. 182 + I str. (Znanstveni tisk).
- Bartholomäus Kopitar : Leben und Werk**. – München : Dr. Rudolf Trofenik, 1978. 231 + II str. + slikovne priloge (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen; 15).
- Uvod v primerjalno literarnozgodovinsko razčlemba slovenske književnosti 19. stoletja. – *Dialogi* 14, 1978, št. 3, 150–160. – Uvodno poglavje v knjigo **Parametri in paralele**.

- Tipologija starejših dob v južnoslovanskih književnostih. – *Jezik in slovstvo* 23, 1977/78, št. 7/8, 294–306.
- Pozabljene vrednosti v dramatik J. Vošnjaka. – *Dialogi* 14, 1978, št. 7/8, 443–449.
- Slovenski romantizam i Petrarca. – *Petrarca i petrarkizam u slavenskim zemljama*. Zagreb–Dubrovnik 1978, 425–443.
- Pjesništvo Otona Župančiča. – *Revija* 18, 1978, št. 3, 57–68.
- O istoriji recepcije kao novom pristupu u metodologiji književnosti. – *Savremenost* (Novi Sad) 8, 1978, 177–185.
- Tema pesništva in Župančičev književni nazor : določitev pojma, razsežnosti in posledic. – *Sodobnost* 16, 1978, št. 8/9, 784–797.
- Die Literaturen Jugoslaviens. – *Die zeitgenössischen Literaturen Südosteuropas, Südeuropa-Jahrbuch*, 11. Band, München 1978, 19–39.
- Tema pesništva i Župančičev književni nazor : određenje pojma, opsega i posledica. – *Polja* 24, 1978, št. 237, 5–9.
- Župančičevemu pesništvu na rob. – *Snovanja* 12, 1978, št. 6, 92–95.
- Kopitars kulturologische Anschauungen. – *Studia Slavica Hung.* (Budimpešta) 24, 1978, 259–294.
- Model Goldsmithovog romana u genezi jugoslavenske proze. – *Umjetnost riječi* (Zagreb) 22, 1978, 45–57.
- Simon Jenko v luči nekaterih evropskih vzporednic. – *Zbornik za slavistiku* 1978, št. 15, 103–115.
- B** Pomemben znanstveni prispevek : Jože Rajhman: Prva slovenska knjiga. – *Naši razgledi* 27, 20. I. 1978, 43.
- Vidmar v madžarskem jeziku. – *Delo* 20, 16. II. 1978, 7.
- Levstik in Vuk Karadžić : iz knjige jugoslavističnih primerjalnih razprav »Parametri in paralele«. – *Naši razgledi* 27, 26. V. 1978, 310–311.
- Tipologija starijih razdoblja u južnoslavenskim književnostima. – *VIII mednarodni slavistički kongres*, Zagreb 3.–9. IX. 1978. Ljubljana, Zagreb 1978, 703.
- Juraj Martinović: Poezija Dragotina Kettea. – *Književna istorija* 10, 1978, 553–555.
- France Bernik: Cankarjeva zgodnja proza. – *Književna istorija* 10, 1978, 555–557.
- Bärbel Schülte: Untersuchungen zur poetischen Struktur der Lyrik von Sima Pandurović. – *Književna istorija* 10, 1978, 557–559.
- Novosti u slavističkoj biblioteci. – *Zbornik za slavistiku* 1978, št. 14, 161–172.
- Stefania Skwarczyńska: Pomiędzy historią a teorią literatury. – *Književna istorija* 11, 1978, 229–230.
- Josip Vončina: Analize starih hrvatskih pisaca. – *Književna istorija* 11, 1978, 230–232.
- Franjo Čale: Tragom Držičeve poetike. – *Književna istorija* 11, 1978, 232–234.
- Lino Legiša: Pisanice 1779–1782. – *Književna istorija* 11, 1978, 234–236.
- Aleksandar Spasov: Istraživanja i komentari. – *Književna istorija* 11, 1978, 236–237.

1979

- A Model Goldsmithovega romana Wakefieldski župnik v genezi jugoslovanske pripovedne proze. – *Jezik in slovstvo* 24, 1978/79 št. 3/4, 67–79.
 Tavanje v temi ali vprašanje kritike. – *Sodobnost* 27, 1979, št. 3, 328–337.
 Pravica iz dela ali vprašanje hlapca Jerneja. – *Sodobnost* 27, 1979, št. 4, 361–378.
 Glosiranje Prešernove Glose. – *Jezik in slovstvo* 24, 1978/79, št. 8, 279–284.
 Pravo iz rada ili pitanje sluge Jerneja. – *Izraz* 23, 1979, knjiga 45, str. 281–300.
 Tipologija starijih razdoblja u južnoslavenskim književnostima. – *Polja* 1979, št. 244/245, 26–29.
 A mái szloven irodalomtudományi gondolkodás. – *Hid* (Novi Sad) 41, 1979, 895–950.
 Model Goldšmitova romana u genezi jugoslovenske proze. – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane : referati i saopštenja*. 1979, zv. 2, 275–288.
 Tema smrti v Murnovi poeziji. – *Sodobnost* 27, 1979, št. 11, 1063–1069.
 Tema pesništva in Župančičev književni nazor. – *Oton Župančič : simpozij*. Ljubljana 1979, 193–212.
 Martin Krpan i Kanjoš Macedonović. – *Izraz* 23, 1979, knjiga 46, 269–280.
 Tipologija starijih razdoblja u južnoslavenskim književnostima. – *Jugoslovenski seminar za strane slaviste*. Beograd 1979, 134–150.
 Humanistični izobraženec in naš čas. Prev. Nada Gaborovič. – *Dialogi* 25, 1979, št. 6, 328–333.
 Univerzitet i humanističke nauke. – *Univerzitet danas* (Sarajevo) 20, 1979, 87–95.
 Uvod u slovenačke začinjavce. – *Začinjavci / izbor J. Pogačnik*. – Novi Sad: Matica srpska. 1979, 5–60.
 Srednjeveško slovstvo : izbrano delo. – *Materialien zum Curriculum der west- und südslawischen Linguistik*. Frankfurt 1979, 113–167 (Specimina philologiae-slavicae; 25).
- B Nekaj izkušenj iz dela za visokošolsko reformo. – *Naši razgledi* 28, 12. I. 1979, 2–4.
 Kritična izdaja in njeni problemi : ob sklepu Cankarjevega Zbranega dela. – *Naši razgledi* 28, 26. I. 1979, 40–41.
 Pokretači kulture : univerzitet i humanističke nauke u prošlosti i danas. – *Književne novine* (Beograd) 31, 1979, št. 578, 1+10.
 Izpovedi, ocene in stališča. – *Dialogi* 15, št. 4, 227–231. – O problemih slovenske literarnokritične in literarnozgodovinske misli.
 Akademik Anton Slodnjak : osemdesetletnica. – *Naši razgledi* 28, 22. VI. 1979, 358–359.
 S jedne na drugu jezičku obalu. Pogovor zapisala R. Gikić. – *Rad* 1979, št. 37, 20.
 Zatišje novosadskih biblioteka : dr. Jože Pogačnik. – *Dnevnik* (Novi Sad) 1979, 27. IX. 1979, 13.
- D Irena Humar: Njen rodendan. Prev. J. Pogačnik. – *Politika* (Beograd) 76, 2. VIII. 1979, 2.

1980

- A **Starejše slovensko slovstvo : od Brižinskih spomenikov do Linhartovega Matickega** / izbral, uredil, spremno besedo in opombe napisal J. Pogačnik. – Maribor : Obzorja, 1980. 520 + VII str. (Iz slovenske kulturne zakladnice; 22).
Jernej Kopitar in problemi jugovzhodne Evrope. – *Sodobnost* 28, 1980, št. 1, 1–9.
Vloga socinianizma pri nastanku slovenske razsvetljenske misli. – *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1980, 97–111.
Uvod v branje in umevanje Jamnice. – *Sodobnost* 28, 1980, št. 4, 370–389.
Odrednice savremenog jugoslovenskog eseja. – *Polja* 26, 1980, št. 256/257, 191–196.
Tradicija i njena inovacija. – *Scena* (Novi Sad) 16, 1980, knjiga 2, št. 4, 42–46.
Dečja književnost – pojam i recepcija / pripravil J. Pogačnik. – *Detinjstvo* (Novi Sad) 6, 1980, 13–78. – Problem dečje književnosti – pojam i recepcija, str. 13–23.
Tradicija i njena inovacija. – *Polja* 26, 1980, 366–368.
Jernej Kopitar i južni Sloveni. – *Revija* 20, 1980, št. 4, 86–105.
Jernej Kopitar in ukrajinsko vprašanje. – *Jezik in slovstvo* 26, 1980/81, št. 2, 61–68.
Ivan Grafenauer in literarna zgodovina. – I. Grafenauer: *Literarnozgodovinski spisi* / izbral, uredil, uvodno študijo in opombe napisal J. Pogačnik. Ljubljana 1980, 5–45.
Jernej Kopitar i problem austroslavizma. – *Letopis Matice srpske* 156, 1980, knjiga 426, 478–491.
Tradicijata i njezinata inovacija. – *Treta programa – radio Skopje* 1980, št. 2/3, 427–433.
Jernej Kopitar i kulturnopolitička geneza južnih Slovena. – *Jugoslovenski seminar za strane slaviste*. Beograd 1980, 147–171.
- B **Andrićeva radikalizacija tradicije romana**. – *Dnevnik : kultura – nauka – umetnost* (Novi Sad) 2, 1980, št. 23, 5.
Jernej Kopitar i problemi jugoistočne Evrope. – *Oko* (Zagreb) 1980, št. 221, 14.
Dizionario della letteratura mondiale del 900 / diretto da Francesco Galati. – Roma : Edizioni Paoline, 1980. Letteratura slovena / direttore e redattore J. Pogačnik. Columbia Dictionary of Modern European Literature. – New York : Columbia University Press, 1980. – Prispevki o Alojzu Gradniku, Edvardu Kocbeku, Srečku Kosovelu in Ivanu Preglju.
- C **100 djela književnosti jugoslavenskih naroda / izbor iz slov. književnosti J. Pogačnik**. – Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1980.
- Č **Misaono značenje dela : o Pomladnem dnevu Cirila Kosmača**. – T. Čolak: *Čitanka sa teorijom književnosti za četvrti razred usmerenog obrazovanja*. Beograd 1980, 76–78.
- D **Karmen Melalan: Sreća izrasta iz napora / prevedel Jože Pogačnik**. – *Politika* 51, 11. IX. 1980, 2.

1981

- A **Na križiščih zgodovine.** – Ljubljana : Cankarjeva založba, 1981. 352 + III str.
- Norme i forme.** – Beograd : Prosveta, 1981. 268 + II str.
- O pesništvu Ervina Fritza. – *Sodobnost* 29, 1981, št. 1, 86–95.
- Recepcija Prešernovega pesništva do leta 1866. – *Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1981, 297–318 (Obdobja; 2).
- »Črni zamorec« v Prešernovi baladi o lepi Vidi : izvor, uresničitev in pomen motiva. – *Jezik in slovstvo* 26, 1980/81, št. 5, 171–175.
- Slovenska romantična tematizacija pesniške ustvarjalnosti. – *Serta balcanica-orientalia monacensia in honorem Rudolphi Trofenik septuagenarii*. Monachii 1981, 97–109.
- Inspiracija između ideala i stvarnosti. – J. Kersnik: *Skorojevići* / priredil J. Pogačnik. Sarajevo 1981, 5–33.
- Uvod v branje, 7–42 ; Biobibliografski podatki, 647–694. – *Sodobni jugoslovanski esej / besedila izbral, uredil ter uvodno in sklepno besedo napisal Jože Pogačnik*. Ljubljana 1981.
- Andrićeva radikalizacija tradicije romana. – *Izraz* 25, 1981, knjiga 49, št. 5, 415–423.
- Predgovor. – A. Rebula: *Sjene koje plešu*. Zagreb 1981, 7–20.
- Andrićeva radikalizacija tradicije romana. – *Delo Ive Andrića u kontekstu evropske književnosti i kulture*. Beograd 1981, 111–120.
- Pesništvo Srečka Kosovela. – S. Kosovel: *Zlatni čun*. Novi Sad 1981, 7–34.
- Fizionomija Sterijinih »rodoljubaca«. – *Zbornik Matice srpske za umjetnost i jezik* 1981, knjiga 29, zv. 2, 327–335.
- Idejno-estetsko značenje Proljećnog dana, 5–42 ; Rečnik stranih reči i izraza, 233–240 ; Hronologija Kosmačeva života i kulturnopolitičkih događaja njegova vremena, 241–251 ; Važnija literatura, 252. – C. Kosmač: *Proljećni dan / predgovor in priredba J. Pogačnik*. Beograd 1981.
- Uvod v vprašanja kulture. – *Eseji o kulturi / izbor, uvodna beseda in podatki o avtorjih J. Pogačnik*. Ljubljana 1981, 7–27.
- Uvod v branje in umevanje Jamnice. – P. Voranc: *Jamnica : roman soseske*. Maribor, Celovec, Borovlje 1981, 513–546 (Izbrana dela / Lovro Kuhar – Prežihov Voranc; 4).
- Pesništvo Ervina Frica. – Ervin Fritz: *Pesme / izbor in pogovor J. Pogačnik*. Beograd 1981, 277–293.
- Pomen reformacije v kulturnozgodovinski podobi Kranja. – *Kranjski zbornik 1980*. Kranj 1981, 125–138.
- Raziskovalna vprašanja v srednjeveškem slovstvu. – *Glasnik Slovenske matice* 5, 1981, št. 2, 72–78.
- In memoriam : Malik Mulić (1917–1980). – *Zbornik za slavistiku* 1981, št. 21, 162–164.
- Jernej Kopitar und die ukrainische Frage. – *Komparatistik : theoretische Überlegungen und südeuropäische Wechselseitigkeit: Festschrift für Zoran Konstantinović*. Heidelberg 1981, 333–344.

- B *Bemerkungen zu Texten aus der Reformationszeit. – Slovenische Texte aus der Reformationszeit.* – München 1981, 140–142.
- Kopitarjev idejno-estetski nazor. – *Slovenski koledar* 1981, 151–154.
- Vera u novo doba : Prežihov Voranc. – *Dnevnik* (Novi Sad) 1. III. 1981, 12.
- Logika fantazije : koncepcija povijesti u djelu Antuna Barca. – *Odjek* (Sarajevo) 34, 1981, št. 9, 19; št. 10, 17.
- Jurčičevemu Sosedovemu sinu na rob. – *Jezik in slovstvo* 26, 1980/81, št. 7/8, 276–279.
- Sadašnji trenutak slovenske književnosti. – *Lenije* (Vinkovci) 1, 1981, 51–58.
- Fizionomija Sterijinih »rodoljubaca«. – *Odjek* 34, 1981, št. 18, 4+26.
- Levstikov kulturološki koncept. – *Oko* 9, 1981, št. 250, 14.
- Dante u slovenskoj književnosti. – *Oslobođenje* 31. X. 1981, kulturni dodatak, 3.
- In memoriam : Edvard Kocbek. – *Oko* 9, 1981, št. 252, 3.
- Poezija na mjestu povijesti. – *Vjesnik* 41, 8. XII. 1981, 6.
- Šenoin povijesni roman. – *Odjek* 34, 1981, št. 24, 8+26.
- Šenoin povijesni roman. – *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika* (Zagreb) 1981, 246–253.
- C *Slovenische Texte aus dem 17. und 18. Jahrhundert / herausgegeben und eingeleitet von J. Pogačnik.* – München : Otto Sagner, 1981. X + 125 str.
- D Irena Dežman: Letnji dan / prev. J. Pogačnik. – *Politika* 52, 27. VIII. 1981, 2.
- 1982**
- Samonikli Prežihova Voranca.** – Beograd : Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. 110 str. (Portret književnog dela ; 1. kolo, 6).
- A Uvod u pitanje kulture. – *Polja* 28, 1982, 277, 107–111.
- Recepcija Danteja v slovenski književnosti / prev. Jože Sever. – *Jezik in slovstvo* 27, 1981/82, št. 6, 169–176; št. 7/8, 212–217.
- Idejno-estetska izhodišča Stritarjevega eseja o Prešernu. – *Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi.* Ljubljana 1982, 139–152 (Obdobja; 3).
- Poruke i pouke prosvetiteljske tradicije. – *Revija* 22, 1982, št. 1, 14–30.
- Fizionomija Sterijinih »Rodoljubaca«. – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* : referati i saopštenja. Beograd 1982, 217–226.
- Kopitarjeva miselna dediščina v Levstikovem kulturološkom konceptu. – *Levstikov zbornik.* Ljubljana 1982, 157–172.
- Problem »afirmativne kulture« v Cankarjevem delu. – *Jezik in slovstvo* 28, 1982/83, št. 1, 29–33.
- Jernej Kopitar and the Issue of Austro-Slavism. – *Papers in Slavic Philology* (Ann Arbor) 1982, 2, 25–40.
- Temeljni pojmovi znanosti o književnosti u povijesnom kontekstu. – *Umjetnost riječi* 26, 1982, 139–145.
- B Socijalne teze i dostojanstvo pjesničke riječi : o udjelu Miroslava Krležu u formiranju jedne generacije. – *Oko* 9, 1982, št. 256, 27.

- Mogućnosti i granice komparativne jugoslavistike. – *Oko* 10, 1982, št. 275, 14–15.
- Komparativna jugoslavistika : možnosti in meje. – *Naši razgledi* 31, 19. XI. 1982, 656–657.
- Tzv. »nova senzibilnost«. – *Dnevnik* (Novi Sad) 25. XI. 1982, 3.
- Osobine, status i recepcija književnosti 20. stoljeća. – *Oko* 10, 1982, št. 281, 9.
- C 100 romana književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić; izbor iz slovenske književnosti J. Pogačnik. Zagreb : Mladost, 1982.
- D Šušnik – Šalamun – Valentinčič / prev. J. Pogačnik. – *Primjeri primarnog i analitičkog slikarstva u Jugoslaviji 1974–1980*. Osijek 1982, 20–23.
- 1983**
- A Podoba Antona Slodnjaka. – *Sodobnost* 31, 1983, št. 5, 465–478.
- Kako so narejeni Prežihovi Samorastniki. – *Jezik in slovstvo* 28, 1982/83, št. 7/8, 279–284.
- Problem »afirmativne kulture« v Cankarjevem delu. – *Obdobje simbolizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1983, 369–378 (Obdobja; 4).
- Periodizacijska vprašanja v starejši slovenski književnosti. – *Studia slavica in honorem viri doctissimi Olexa Horbatsch: Festgabe zum 65. Geburtstag*. – 4. Teil : Beiträge zur west- und südslawischen Philologie. München 1983, 11–128.
- Kopitarove inicijative u ukrajinskom narodnom preporodu. – *Zbornik za slavistiku* 1983, št. 24, 33–42.
- O regionalnim istraživanjima: mogućnosti i granice. – *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik* 1983, knjiga 31, zv. 2, 181–196.
- »Der Schwarze Mohr« in Prešerens Ballade Von der schönen Vida : Herkunft, Ausführung und Bedeutung eines Motivs. – *Slavisches Spectrum : Festschrift für Maximilian Braun zum 80. Geburtstag*. Wiesbaden 1983, 308–318.
- Razorna dijalektika i uzvišena tehnika : na marginama Hingovog romana Obzorje leptira. – *Izraz* 28, 1983, knjiga 54, št. 7/8, 566–581.
- Razorna dijalektika i uzvišena tehnika. – A. Hing: *Obzorje leptira*. Beograd 1983, 351–372.
- Ljubezen na odoru : interpretacija. – *Odmev živega človeka in krajine*. Ravne na Koroškem 1983, 71–81.
- Prežihova tematizacija dela in ljubezni : branje novele Ljubezen na odoru. – *Slavistična revija* 31, 1983, št. 4, 413–423.
- Pogovor. – T. Pavček: *Čavrljija*. Novi Sad 1983, 83–90.
- B Resno pomanjkanje kulturnih informacij : Jože Pogačnik. – *Delo* 7. IV. 1983, 8.
- In memoriam : Vatroslav Kalenić (1930–1981). – *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik* 31, 1983, 167–170.
- Inicijativy Kopitara v ukrajinskom narodnom vrozenenii. – *Rezjume dokladov i pis'mennyj soobščeniij: IX. meždunarodnyj s'ezd slavistov Kiev*. Moskva 1983, 558–559.

- Slovenski konstruktivizam. – *Naši razgledi* 32, 9. IX. 1983, 488–490.
- Zmaj: »Pera kao doktor«. – *Djetinstvo* (Novi Sad) 9, 1983, 70–72.
- Prebukirana jezgra : nastava književnosti i programske jezgre. – *Oko* 11, 1983, št. 306, 16–17.
- In memoriam : Anton Slodnjak (1899–1983). – *Zbornik za slavistiku* 1983, št. 25, 175–180.
- Metodološki pristup jugoslavenskim književnostima XX stoljeća. – *Gesta* (Varaždin) 5, 1983, št. 17/19, 29–30.
- 1984**
- A **Slovenačka dečja književnost.** – Novi Sad : Izdavački centar Radničkog univerziteta »Radivoj Čirpanov«; *Dnevnik*, 1984. 110+II str. (Detinstvo; 71).
- Kulturni pomen reformacije u genezi jugoslovenskih naroda. – *Sodobnost* 32, 1984, št. 1, 25–34.
- Veliki kôd slovenskega jezika in književnosti. – *Jezik in slovstvo* 29, 1983/84, št. 6, 202–209.
- Pesništvo pobune i otpora. – *Lirika otpora / izbor i redakcija J. Pogačnik*. Novi Sad 1984, 5–39.
- Pesništvo realnog idealizma. – S. Gregorčič: *Poezija*. Novi Sad 1984, 5–42.
- Slovenski konstruktivizam. – *Obdobje ekspresionizma u slovenskom jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1984, 155–171 (Obdobja; 5).
- Zasnova, pomen in problemi primerjalne jugoslavistike. – *Sodobnost* 32, 1984, št. 6/7, 577–590.
- Problem slobode u Lalićevim djelima. – *Mihailu Laliću u počast*. Titograd 1984, 39–52.
- O romanu »Zatvorena pučina«. – *Revija* 24, 1984, št. 4, 66–72.
- Recepcija Dantea u slovenskoj književnosti. – *Dante i slavenski svijet*. Zagreb 1984, 491–505.
- Prva slovenska povest. – J. Cigler: *Sreća u nesreći*. Ljubljana 1984, 179–218.
- Kulturno značenje reformacije u genezi južnoslovenskih naroda. – *Izraz* 29, 1984, knjiga 56, 558–568.
- Koncepcija povijesti u djelu A. Barca. – *Barčev zbornik*. Zagreb 1984, 31–41.
- Pisatelj Alojz Rebula. – *Glasnik Slovenske matice* 8, 1984, št. 2, 72–81.
- Gibalne linije. – *Pričevanja, december 1984 : iz lastnih korenin : avtobiografski eseji*. Ljubljana 1984, 195–236.
- The Cultural Significance of the Protestant Reformation in the Genesis of the South Slavic Nations. – *Slovene Studies* 6, 1984, št. 1/2, 101–112.
- Problemi srednjeveškoga slovstva na Slovenskem. – *Zbornik vo čest na Blaž Koneski*. Skopje 1984, 403–409.
- O regionalnim istraživanjima : mogućnosti i granice. – *Četvrti znanstveni sabor Slavonije i Baranje : zbornik radova*. Osijek 1984, zv. 1, 404–418.
- B Slovenski konstruktivizam / prev. Aljoša Buha. – *Odjek* 1984, št. 5, 10–11.
- Prežihova kulturnopolitična publicistika. – *Naši razgledi* 33, 23. III. 1984, 169.

- Univerzum u kapki rosi : J. Tamaš: Ruska literatura, MS Novi Sad 1984. – *Ruske slovo* (Novi Sad) 40, 18. V. 1984, 10.
- Jernej Kopitar i kulturnopolitička geneza južnih Slovena. – J. Kopitar: *Serbica: kulturno-istorijske teme / izbor, predgovor in opombe J. Pogačnik*. Novi Sad 1984, 7–44.
- »Sve granice ... svih zemalja«: problem slobode u Lalićevim romanima. – *Oko* 12, 1984, št. 322, 8–9.
- Naša anketa: William Shakespeare iznad svih. – *Vjesnik* 45, 20. VII. 1984, priloga Sedam dana, 6.
- Kulturološki model reformacije v jugovzhodni Evropi : mednarodni simpozij o 16. stoletju v slovenski kulturi. – *Naši razgledi* 33, 20. VII. 1984, 410–412.
- Problem slobode u Lalićevim djelima. – *Pobjeda* (Titograd), 40, 6. X. 1984, 8.
- Smjestiti tekst u vrijeme : razgovor s povodom. – *Pobjeda* (Titograd), 40, 20. X. 1984, 9.
- Prevazilaženje ustaljenog modela. – *Polja* 30, 1984, št. 308, 406–407.
- Idejno–estetske premise Lalićevog romana Hajka. – *Ovdje* (Titograd) 14, 1984, št. 186, 4–6.
- 100 pjesnika književnosti jugoslavenskih naroda / sestavil Vlatko Pavletić; izbor iz slovenske književnosti J. Pogačnik. – Zagreb : Mladost, 1984. 793 + II str.
- C Trubar in njegovi : izbor tekstov slovenskih protestantskih piscev.** – Ljubljana: Cankarjeva založba, 1984. 217 + VII str.
- 1985**
- A Josip Stritar.** – Ljubljana : Partizanska knjiga, 1985. 194 + II str. (Znameniti Slovenci).
- Möglichkeiten und Grenzen der komparativen Jugoslavistik. – *Anzeiger für slavische Philologie* (Graz) 15/16, 1984/1985, 145–166.
- Zorin ali tragična vizija življenja. – J. Stritar: *Zorin*. Ljubljana 1985, 145–221.
- Slovenska misel ali eseji o slovenstvu. – *Slovenska misel : eseji o slovenstvu / zbral in uredil J. Pogačnik*. Ljubljana 1985, 475–491.
- »Sanje in vednost o človeku« : poglobitna izhodišča Vidmarjeve umetnostno-kritične prakse. – *Sodobnost* 33, 1985, št. 10, 929–942.
- Dispozicija, značenje i problemi na komparativnata jugoslavistika – *Spektar* (Skopje) 3, 1985, št. 5, 151–173.
- Scriptura sacra et viva vox. – *Štiristo let prevajanja na Slovenskem*. Ljubljana 1985, 17–26 (Zbornik društva slovenskih književnih prevajalcev; 10).
- Kulturološka načela v gramatiki Adama Bohoriča. – *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 29, 1985, 69–81.
- Određenje pojma »srednjevekovna književnost«. – *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik* 33, 1985, zv. 2, 321–332.
- Ideološki i književni diskurs : na modelu Hasana Kikića. – *Socijalistička misao i književnost u Bosni i Hercegovini između dva rata*. Sarajevo 1985, 67–76.
- B Pojem dela v Cankarjevem Hlapcu Jerneju.** – *Naši razgledi* 34, 11. I. 1985, 10–11.
- Osnove Stritarjevega umetnostnega nazora. – *Delo* 27, 7. III. 1985, 20.

Ćirilo-metodijska iniciativa : kulturološke premise u ćirilometodijskoj tradiciji. – *Oko* 13, 1985, št. 340, 14–15.

»Ortopedija uspravnog hoda« : ljudska mjera jugoslavenskih književnosti nakon 2. svjetskog rata. – *Oko* 13, 1985, št. 343, 8; št. 344, 9–10.

Model pripovedne proze v obdobju socialnega realizma : z mednarodnega slavističnega simpozija v Ljubljani. – *Naši razgledi* 34, 5. VI. 1985, 397–398.

In memoriam: Tone Potokar (1908–1985). – *Naši razgledi* 34, 19. VII. 1985, 424.

»Proizvodnja znanja« : sveučilišni studij jezika i književnosti. – *Oko* 13, 1985, št. 352, 7; št. 353, 6–7.

Rečnik književnih termina. – Beograd : Nolit, 1985. – Avtor nekaterih gesel.

Umjesto predgovora. – *Zbornik Pedagoškog fakulteta: humanističke i društvene znanosti* (Osijek) 1, 1985, 5–6.

1986

- A **Primož Trubar**. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1986. 36 str. + ovoj (Obrazi).
Teme i dileme. – Osijek : Radničko sveučilište »Božidar Maslarić«, 1986. 155 + III str. (Mala teorijska biblioteka; 21).
Književni susreti s drugima : jugoslavističke teme. – Rijeka : Izdavački centar, 1986. 240 str. (Biblioteka Dometi, nova serija; 49).
Pesništvo Julijana Tamaša. – Novi Sad : Dnevnik, 1986. 78 + II str. (Kairos).
 Današnji čas in ilirska ideja : antologiji Riznica ilirska na rob. – *Sodobnost* 34, 1986, št. 3, 251–269.
 Razvojni luk novije slovenske književnosti. – *Putokazi* (Tuzla) 13, 1986, 29–43.
 Tradicija i njena inovacija. – *Umjetnost riječi* 30, 1986, št. 2, 123–135.
 Kulturološki i književni kontekst hrvatske književnosti u Slavoniji XVIII. vijeka. – *Revija* 26, 1986, št. 3, 5–22.
 Kulturološki model reformacije v jugovzhodni Evropi. – *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1986, 75–91 (Obdobja; 6).
 Kulturno značenje reformacije u genezi južnoslavenskih naroda. – *Dometi* (Rijeka) 19, 1986, št. 4, 109–117.
 Određenje pojma »srednjevekovna književnost«. – *Festschrift für Wolfgang Geseman*; Band 2: Beiträge zur slawischen Literaturwissenschaft. München 1986, 229–243 (Slavische Sprachen und Literaturen; 7).
 Pesništvo Julijana Tamaša. – J. Tamaš: *Pesak i doba*. Novi Sad 1986, 1–78.
 Mencingerjev Abadon ali moderni Don Kihot. – *Pontes slavici : Festschrift für Stanislaus Hafner zum 70. Geburtstag*. Graz 1986, 315–320.
 Branje in umevanje Abadona ; O Janezu Mencingerju. – J. Mencinger: *Abadon*. Ljubljana 1986, 327–375 (Hram).
 Josip Stritar kot utemeljitelj in urednik *Zvona*. – *Celovski Zvon* 4, 1986, št. 13, 7–14.
 Primož Trubar i južnoslavenski kulturni prostor. – *Književnost i jezik* (Beograd) 33, 1986, 1–12.
- B *Življenja si želi, a se ga hkrati boji*. – *Delo* 28, 16. I. 1986, 10.

- j] Tubarjevo življenje in delo. – *Delo* 28, 29. V. 1986, 4–5.
- Omogočil je slovenskemu narodu, da postane zgodovinski subjekt. – *Primorski dnevnik – Primorske novice* 40, 30. V. 1986, 5. – Skupna priloga Primorskega dnevnika in Primorskih novic.
- Med zgodovino in poezijo. – *Borec* 37, 1986, št. 6/7, 296–300.
- »Vo nego Bog go poseti i obnovi čovečkiot rod«: vertikalne i horizontalne književne odrednice u djelu Klimenta Ohridskog. – *Oko* 13, 1986, št. 381, 10–11.
- Moderni («znanstveni») Don Kihot. – *Godišnjak Instituta za književnost* (Sarajevo) 1986, knjiga 15, 247–252.
- Drame Jožeta Javorška. – *Savremena drama i pozorište u Sloveniji*. Novi Sad 1986, 200–203.
- C Josip Stritar: *Deveta dežela* / izbral in uredil J. Pogačnik. – Ljubljana : Cankarjeva založba, 1986. 180 + IV str.
- 1987**
- A **Slovenačka književnost.** – Novi Sad : Matica srpska, 1987. 210 + IV str. (Slovenačka književnost; 30).
- Nastanek in razvoj Vukove kulturološke zamisli. – *Sodobnost* 35, 1987, št. 2, 175–96.
- Ekspressionistička obilježja Cesarčeve lirike. – *Revija* 27, 1987, št. 1, 16–23.
- Idejno-estetske premise Lalićeva romana Hajka. – *Revija* 27, 1987, št. 3, 272–281.
- Model pripovedne proze v obdobju socialnega realizma. – *Socialni realizem v slovenskem jeziku, književnosti in literaturi*. 1987, 289–298.
- Mit in resnica o Jerneju Kopitaju. – *Jernej Kopitar v Vukovem letu*. Ljubljana 1987, 15–23.
- Recepcija Vukova kulturološkog modela među Slovencima. – *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik* 35, 1987, 101–111.
- Fenomen regionalizma u kulturi : teorijska načela i praktična značenja. – *Regija – činilac integralnog razvoja : simpozij*. Osijek 1987, 169–178.
- Vukov model literature. – *Revija* 28, 1987, št. 8/9, 702–709.
- Kulturnopolitički kontekst Vukova djelovanja. – *Zbornik radova o Vuku Stefanoviću Karadžiću*. Sarajevo 1987, 333–341.
- France Prešeren: *Poesien* / Auswahl und Nachwort J. Pogačnik. – München : Rudolf Trofenik, 1987. 329 + VI str.
- Literary Terms and History. – *Slovene Studies* 9, 1987, št. 1/2, 189–193.
- Ivan Karadžić's Concept of Culture. – *Socialist Thought and Practice* (Beograd) 17, 1987, 62–70.
- Kulturološka načela v gramatici Adama Bohoriča. – *Prekursorzy słowiańskiego językoznawstwa porównawczego (do końca XVIII w.)*. Wrocław 1987, 94–109.
- B Nastanek i razvoj Vukove kulturološke zamisli. – *Polja* 33, 1987, št. 336, 70–72.
- Prodor u suvremenost : kulturološki kontekst Vukova djelovanja. – *Oko* 15, 1987, št. 395, 10–11.
- Pravi cenzor : kulturološki kontekst Vukova djelovanja. – *Oko* 15, 1987, št. 396, 10–11.

- Suradnici : Kopitarova iniciativa i južnoslavenski odgovori. – *Oko* 15, 1987, št. 397, 10.
- Nobena stilna formacija ni več privilegirana : odgovor v anketi o I. Prijatelju in A. Žigonu. – *Delo* 29, 4. VI. 1987, 7.
- Sudar koncepcija : Kopitarova inicijativa i južnoslavenski odgovor. – *Oko* 15, 1987, št. 398, 10.
- Prethodnici i vršnjaci: recepcija Vukova kulturološkog modela među Slovencima. – *Oko* 15, 1987, št. 399, 10–11.
- Središta i epizode : južnoslavenski korifeji: recepcija Vukova kulturološkog modela među Slovencima. – *Oko* 15, 1987, št. 400, 10–11.
- Poudarek na nekaterih besedilih in v površinski plasti : slovenska književnost in barok. – *Delo* 29, 16. VII. 1987, 7–9.
- Najmanje je kriva književnost : razgovor. – *Vjesnik* 47, 11. VIII. 1987, 10.
- Vukov model književnosti. – *Naši razgledi* 36, 23. X. 1987, 580–581.
- U području nemira : prof. dr. Jože Pogačnik – intervju. – *Oko* 15, 1987, št. 408, 4–5.
- Delo slovenskih literarnih piscev v literarni zgodovini. – *Delo* 29, 3. XII. 1987, 10; 10. XII. 1987, 10.
- Brižinski spomeniki. – *Enciklopedija Slovenije*, 1. Ljubljana 1987, 383–384.
- C Slovenska misel : eseji o slovenstvu / izbral in uredil J. Pogačnik.** – Ljubljana : Cankarjeva založba, 1987. 491 + IV str.
- [Gost urednik] / izbor in redakcija besedil. – *Maslačak* (Osijek) 1987/88, št. 2, 1–48.
- 1988**
- A Slovenska Lepa Vida ali hoja za rožo čudotvorno : motiv Lepe Vide v slovenski književnosti.** – Ljubljana : Cankarjeva založba, 1988. 318 + V str.
- Vuk S. Karadžić in Slovenci. – *Prešernov koledar* 1988, 62–67.
- Srpske teme u korespondenciji J. Kopitara s J. Grimmom. – *Revija* 28, 1988, št. 3, 265–273.
- Strukturna obilježja Vidmarove književne kritike. – *Mostovi* 20, 1988, 37–46.
- Slovenski srednji vek in vprašanje »literarnosti«. – *Sodobnost* 36, 1988, št. 7/8, 599–614.
- Vertikalne i horizontalne književne odrednice u djelu Klimenta Ohridskog. – *Revija* 28, 1988, št. 8/9, 901–909.
- Prisutnost antičkoga mita u savremenim jugoslavenskim književnostima. – *Godišnjak Instituta za književnost* (Sarajevo) 17, 1988, 205–229.
- Vukov model književnosti. – *Prevajalci Pomurja in Porabja*. Ljubljana 1988, 81–85 (Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev; 13).
- Srpske teme u korespondenciji J. Kopitara sa J. Grimom. – *O dvestogodišnjici Jakoba Grima*. Beograd 1988, 203–214.
- Kulturološke premise u ćirilo-metodijskoj tradiciji. – *Kirilo-metodievskiot (staroslovenskiot) period i kirilo-metodievskata tradicija vo Makedonija*. Skopje 1988, 105–112.

- Vukovo shvačanje kulture. – *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* (Beograd) 17, 1988, 99–108.
- Slovensko leposlovje danes. – *Dom in svet 1888–1988 : zbornik ob stoletnici*. Ljubljana 1988, 178–187.
- Bartholomäus Kopitar und Vuk Karadžić. – *Sprache, Literatur, Folklore bei Vuk Stefanović Karadžić*. Wiesbaden 1988, 71–87 (Opera slavica, Neue Folge; 13).
- B »Hoja za rožo čudotvorno« : o zbirki »Slovenska književnost« v tridesetih knjigah, ki jih je izdala Matica srbska v Novem Sadu, o slavistiki in jugoslavistiki, literarnozgodovinskih projektih in metodah. Spraševal France Vurnik. – *Naši razgledi* 37, 29. I. 1987, 48 + 39.
- Profesor i znanstvenik Jože Pogačnik : interview. Zapisala Branka Petković. – *Ten* (Osijek) 5, 11. III. 1988, 14–15.
- Srednji vek na Slovenskem kot slovstveni pojem. – *Naši razgledi* 37, 8. VII. 1988, 414–415.
- 1989**
- A **Utemeljitev v razliki : razprave, eseji, članki, kritike**. – Maribor : Obzorja, 1989. 233 + III str. (Razpotja; 41).
- Differenzen und Interferenzen: Studien zur literarhistorischen Komparativistik bei den Südslaven**. – München : Otto Sagner, 1989. 254 str. (Slavistische Beiträge; 240).
- Twentieth Century Slovene Literature**. – *Le livre slovène* 1989, št. 1, 5–143.
- Stanko Majcen in književna tradicija. – *Sodobnost* 37, 1989, št. 1, 80–89.
- Tragična vizija života u S. S. Kranjčevića. – *Revija* 29, 1989, št. 1, 23–32.
- Esej o Goličavi : ob pesniški zbirki T. Pavčka Goličava, 1988. – *Sodobnost* 37, 1989, št. 3, 297–306.
- Umjesto predgovora. – P. Kovačević: *Jovan i Milena Radivojević*. Osijek 1989, 7–8.
- Dositejevo i Vukovo shvačanje kulture. – *Revija* 29, 1989, št. 4, 279–287.
- Uz pjesništvo Pavla Blažeka. – P. Blažek: *Okovan šutnjom / izbral, uredil in predgovor napisal J. Pogačnik*. Osijek 1989, 81–85.
- Slovenska književnost in barok. – *Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1989, 17–24 (Obdobja; 9).
- Srednji vek na Slovenskem kot slovstveni pojem. – *Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1989, 123–131 (Obdobja; 10).
- Pesništvo Ervina Fritza. – *Sodobnost* 37, 1989, št. 10, 959–978.
- »Beli mugri« u literarnom kontekstu svoga vremena. – *Revija* 29, 1989, št. 10, 869–879. – O pesniški zbirki Koste Racina.
- Vukovo shvačanje književnosti. – *Glasnik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti – Odjeljenje umjetnosti* 1989, št. 9, 157–163.
- Simbolička poema. – L. Medvidović: *Sretno sunce*. Osijek 1989, 97–98.
- Pesništvo Ervina Fritza. – E. Fritz: *Radoživost : zbrane pesmi*. Ljubljana 1989, 415–440.

- Jedno moguće čitanje Kaštelanovih »Tifusara«. – *Revija* 29, 1989, št. 11, 1017–1020.
- B Edinost, sreča, sprava k nam naj nazaj se vrnejo. – *Prosvetni delavec* 40, 1989, št. 2, 1.
- In memoriam : Pavle Blažek (1930–1988). – *Revija* 29, 1989, št. 1, 91–92.
- Novosadska Slovenska književnost : nekaj zgodovine in poglobljena uredniška načela. – *Glasnik Slovenske maticе* 13, 1989, 57–59.
- Pojem naroda v slovenskem razsvetljenstvu. – *Naši razgledi* 38, 8. IX. 1989, 494–495.
- Pogovore o književnosti je treba humanizirati, ne pa ideologizirati : odgovor na anketo o »katoliški književnosti«. – *Delo* 31, 26. X. 1989, 3.
- Idejno-estetski angažman u »Belim mugrima« K. Racina. – *Komunist* 17. XI. 1989, 20.
- O književnopovjesnim čitankama i oko njih : promišljanje jednoga modela. – *Život i škola* (Osijek) 38, 1989, 473–478.
- 1990**
- A **Jugoslavističke teme.** – Vinkovci : Kulturnoinformativni centar Privlačica, 1990. 206 str. (Dukat; kolo 4, knj. 4).
- Starejše slovensko slovstvo.** – Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1990. 392 + I str. (Razprave Filozofske fakultete).
- Slovenski fenotip v hrvaški književnosti. – *Sodobnost* 38, 1990, št. 1, 74–92.
- Stanko Majcen in književna tradicija. – *Majcnov zbornik*. Maribor 1990, 64–77.
- Koblarjevo delo za Stritarja. – *Jezik in slovstvo* 35, 1989/90, št. 4/5, 87–90.
- Idejno-estetska struktura Selimovičeve Tvrdave. – *Revija* 30, 1990, št. 4, 393–405.
- Koblarjevo delo za Stritarja. – *Koblarjev zbornik*. Ljubljana 1990, 29–33.
- Slovenska literarna veda ob ustanovitvi univerze. – *Sodobnost* 38, 1990, št. 8/9, 858–865.
- Idejno-estetska struktura Selimovičeve Tvrdave. – *Književno delo Meše Selimoviča*. Sarajevo 1990, 185–196.
- »Beli mugri« u literarnom kontekstu svoga vremena. – *Makedonskata literatura megu dvete svetski vojni i pojavata na »Beli mugri«*. Skopje 1990, 33–44.
- Što je dečja književnost? – *Stota knjiga Detinjstva*. Novi Sad 1990, 151–153 (Detinjstvo; 100).
- B Pomemben dosežek v preučevanju reformacije : Primus Truber : Deutsche Vorden zum slowenischen und kroatischen Reformationswerk, 1989. – *Naši razgledi* 39, 12. I. 1990, 12.
- Slomškova koncepcija kulture. – *Naši razgledi* 39, 23. II. 1990, 102–103.
- Pragmatični idealist ali idealni pragmatik. – *Večer* 46, 24. II. 1990, 23.
- Intervju : dr. Jože Pogačnik. – *Večer* 46, 12. V. 1990, 22.
- Strokovno vzorno slavistično delo. – *Jezik in slovstvo* 35, 1989/90, št. 4/5, 87–90.
- E. Prunč: Urban Jarnik, 1989.

O življenju in večnosti : C. Zlobec: Moja kratka večnost, DZS Ljubljana 1990. – *Sodobnost* 38, 1990, št. 8/9, 870–872.

Ilirizem. – *Enciklopedija Slovenije*, 4. Ljubljana 1990, 107–108.

Janez Svetokriški. – *Enciklopedija Slovenije*, 4. Ljubljana 1990, 264.

1991

A **Kulturni pomen Slomškovega dela.** – Maribor : Obzorja, 1991. 167 + I str.

Slovenska književnost / Ivan Cesar, Jože Pogačnik. – Zagreb : Školska knjiga, 1991. 308 str.

Pojem naroda v slovenskem razsvetljenstvu. – *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana 1990, 87–97 (Obdobja; 11).

Miklošič in ilirizem. – *Sodobnost* 39, 1991, št. 10, 932–944.

Ivan Cankar und Oton Župančič. – *Die Moderne in den Literaturen Südosteuropas*. München 1991, 63–72.

Slomškova koncepcija kulture. – *130 let visokega šolstva v Mariboru: zbornik simpozija*. Maribor – Celje 1991, 305–314.

Entstehungstendenzen des älteren slowenischen Schrifttums : Essay über die beschleunigte Literaturentwicklung. – *Münchener Zeitschrift für Balkankunde* 1991, zv. 7/8, 45–54.

Hrvatska moderna i književnosti zapadnoevropskog kruga. – *Croatica* 22, 1991, št. 35/36, 39–57.

B Osijeku vratiti auru srednjoevropskog grada. – *Osječki tjednik* 2, 8. III. 1991, 15–19.

»Mladi su uvijek u pravu«. – *Osječki tjednik* 2, 10. V. 1991, 30–31.

Biti i pustiti biti : razgovor sa Vesnom Burić. – *Večernji list* 35, 14. VII. 1991, priloga Hrvatski rukopis, 18.

Sodni dnevi nad Osijekom. – *Gorenjski glas* 27. IX. 1991, 10.

Oči v želodcu. – *Nova doba* 25, 2. X. 1991, 10.

Meditacija o zaklonišču. – *Nova doba* 25, 9. X. 1991, 10.

Ne mu lepiti novih interpretacij : ponedeljski pomenek. – *Večer* 47, 30. IX. 1991, 8.

Temna stran uma. – *Nova doba* 25, 20. XI. 1991, 11+20.

Kopitar, Jernej. – *Enciklopedija Slovenije*, 5. Ljubljana 1991, 261–263.

Spremna beseda. – J. Koruza: *Slovstvene študije / zbral, za tisk pripravil in uredil J. Pogačnik*. Ljubljana 1991, 5–8.

Uvodne napomene. – *Croatica* 22, 1991, št. 35/36, 7–9. – V tematsko številko o hrvaški moderni.

1992

A Idila kot aktivno življenjsko načelo. – *Sodobnost* 40, 1992, 202–215.

Književnozgodovinske določnice. – *Stiški rokopis*. Ljubljana 1992, 41–50.

Književnozgodovinske določnice Stiškega rokopisa. – *Jezik in slovstvo* 37, 1991/92, št. 3/4, 45–52.

Komparatistika i nacionalna literarna tradicija. – *Umjetnost riječi* 36, 1992, 15–22.

- Slovenska samobitnost v delu protestantskih piscev. – *XXVIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana 1992, 65–80.
- Slovenski fenotip v hrvaški književnosti. – *Zbornik Slavističnega društva Slovenije*. Ljubljana 1992, 147–168.
- Sodobnikova beležnica : I. Knjiga razumnega človeka. – *Dialogi* 38, 1992, št. 10, 36–46.
- Sodobnikova beležnica : II. Razmerje med slov. kult. prostorom in slovensko književnostjo. – *Dialogi* 38, 1992, št. 11, 2–11.
- Ivan Cankar. – *Dom in svet: zbornik*. Ljubljana 1992, 162–169.
- Sodobnikova beležnica: III. Možnosti in meje regionalizma. – *Dialogi* 38, 1992, št. 12, 24–30.
- Slovenska literatura v 17. stoletju. – *Bogoslovni vestnik* 52, 1992, št. 1/2, 133–141.
- Miklošič in ilirizem. – *Miklošičev zbornik*. Ljubljana 1992, 487–502 (Obdobja; 13).
- Boris Pahors literarisches Werk. – *Litterae slovenicae* 30, 1992, št. 1, 45–54.
- B Proti metropolizaciji Ljubljane / pogovor zapisal B. Završnik. – *Večer* 48, 18. IV. 1992, 35.
- Tragovi trajanja. – S. Medvidović: *Skrivene stope*. Split 1992, 7–9.
- Josip Vidmar – po njem samem in po meni. – *Dialogi* 28, 1992, št. 5, 11–12.
- Pisma iz zaklonišča. – *Sodobnost* 40, 1992, št. 6/7, 597–610
- Slovenska samobitnost v delu protestantskih piscev. – *Delo* 34, 18. VI. 1992, 15–16; 24. VI. 1992, 14–15.
- Pri odločitvah je potrebna objektivna in trezna presoja. – *Delo* 34, 23. VII. 1992, 7. – O hrvaščini v osnovni šoli.
- Treba bi bilo vedeti, za kaj sploh gre. – *Delo* 34, 6. VIII. 1992, 8. – O hrvaščini v osnovni šoli.
- Še enkrat : za kaj dejansko gre? – *Delo* 34, 3. IX. 1992, 13.
- V kulturi gre za obzorja : anketa Sodobnosti : Pluralnost ali izločanje? – *Sodobnost* 40, 1992, št. 8/9, 746–748.
- Pesmarica pesniških oblik. – *Otrok in knjiga* 19, 1992, št. 33, 118–120. – B. A. Novak: *Oblike sveta*. 1991.
- Dr. Tine Debeljak. – T. Debeljak: *Čolnar iz daljav*. Maribor 1992, zapis na ovoju.
- Razvoj misli o literaturi. – *Slovenec* 76, 5. XII. 1992, 26–27.
- Kuralt, Martin / J. Pogačnik in F. Jerman. – *Enciklopedija Slovenije*, 6. Ljubljana 1992, 77.
- Anketa o položaju hrvaščine/srbščine v slovenski šoli. – *Jezik in slovstvo* 38, 1992/93, št. 3, 92–97.
- 1993**
- A Sodobnikova beležnica: IV. Protislovnosti v umetnosti. – *Dialogi* 29, 1993, št. 1, 31–43.
- Teorija ustvarjalnega ritma in simetrije. – *Sodobnost* 41, 1993, št. 1, 83–89.
- Sodobnikova beležnica : V. Tokovi in čeri humanističnega pouka. – *Dialogi* 29, 1993, št. 2, 75–83.
- Kriza jezika je kriza identitete. – *Sodobnost* 41, 1993, št. 3/4, 256–258.

- Sodobnikova beležnica : VI. Osnove književnega ustvarjanja v XX. stoletju. – *Dialogi* 29, 1993, št. 3, 43–53.
- Sodobnikova beležnica : VII. Med zgodovino in poezijo. – *Dialogi* 29, 1993, št. 4, 47–54.
- Sodobnikova beležnica : VIII. O esejističnem in kritičnem diskurzu. – *Dialogi* 29, 1993, št. 5, 51–60.
- Pojem književne tradicije v znanosti o književnosti. – *Slavistična revija* 41, 1993, št. 1, 55–64.
- B** Razlogi za humanistično (klasično) gimnazijo. – *Večer* 49, 30. I. 1993, 29

Bibliografija o znanstvenem, publicističnem, uredniškem in prevajalskem delu Jožeta Pogačnika je urejena kronološko. V okviru posameznih let so njegovi prispevki urejeni v petih skupinah: A razprave in eseji; B članki in ocene; C uredništvo knjig; Č učbeniki; D prevodi. Samostojne knjige in študije h knjigam so uvrščene v skupino A. Naslovi knjig so izpisani polkrepko. Bibliografija ne popisuje vsega Pogačnikovega uredniškega dela. Opuščen je popis uredniškega dela pri časopisju in knjižnih zbirkah. Redakcija je bila zaključena maja 1993.

Po avtorjevih podatkih priredil

Martin Grum

NUK, Ljubljana

V SR 1993/1 je že po tretji korekturi prišlo do neljube napake: v ruskem povzetku članka Jožeta Pogačnika Pojem književne tradicije v znanosti o književnosti (str. 63–64) so bili vsi x-ji natisnjeni kot u-ji, *eue* v drugi vrstici povzetka pa je bil natisnjen kot *yuy*.

NAVODILA AVTORJEM

Prispevki za Slavistično revijo so v slovenščini, izjemoma tudi v drugih slovanskih in svetovnih jezikih. Avtor odda prispevek enemu od glavnih urednikov v dveh izvodih na 80-gramskem papirju; na listu naj bo 30 vrstic. Dolžina razprave naj ne presega ene in pol avtorske pole (25 strani, tj. 45.000 znakov), ocene 12 strani (24.000 znakov), poročila 4 strani (8.000 znakov). Rokopis je po možnosti še na PC-jevi ali atarijevi disketi, zapisan v formatu ASCII, v sili tudi v katerem koli od popularnih urejevalnikov besedila, mogoče pa ga je poslati tudi po elektronski pošti na naslov miran.hladnik@uni-lj.si. Besedilo naj ne bo razlomljeno v strani in besede ne deljene. Navodila za tipkanje vezajev, pomišljajev, narekovajev, naglašanih, nestandardnih znamenj ipd. dobi avtor pri tehničnem uredniku. — Sinopsis naj ne bo daljši od 8 vrstic. Slovenski povzetek, ne daljši od dveh strani, podaja rezultate razprave; uredniku se sporoči želeni jezik za prevod. V neslovenščini napisane razprave imajo povzetek v slovenščini. — Avtor naj priloži številko svojega žiroračuna, naslov in občino stalnega bivališča, svojo enotno matično številko, ime inštitucije, na kateri dela, in naslov, kamor naj pridejo korekture. Če rokopis ni sprejet, glavni urednik avtorja pisмено obvesti. Ob izidu dobi avtor 20 separatov svoje razprave oziroma 10 primerkov ocene.

Avtorju se stavijo še naslednje tehnične zahteve: Korekture svojega prispevka opravi v treh dneh. Pri tem in pri prečkovanju tujih pisav se drži Slovenskega pravopisa 1990. — Slikovni material priloži na posebnih listih, vsako sliko s svojo številko, v rokopisu pa mora biti označeno, kam katera sodi; podnapisi k slikam so že v rokopisu razprave. — Ponazarjalni zgledi se podčrtavajo; polkrepki tisk je rezerviran za podnaslove in je označen z dvojno podčrtavo. Posebni znaki naj bodo označeni z barvnim svinčnikom, ob robu pa razločno izrisani. — Daljši navedki (nad 5 vrstic) naj bodo odstavčno ločeni od drugega besedila (navednice tedaj niso potrebne). Izpusti so v navedku označeni s tremi pikami v poševnem ali oglatem oklepaju; na začetku in na koncu citata so tropičja nepotrebna. — Besedilo opombe naj bo v članku takoj za mestom, ki ga pojasnjuje, vendar odstavčno ločeno od drugega besedila, ali pa na koncu v enem kosu. Zaporedna številka opombe stoji stično za ločili, ki sledijo temu mestu. — Literatura se navaja na kratek način v oklepaju v tekočem besedilu in v opombah, v daljši obliki pa v seznamu literature ali v seznamu navedenk na koncu razprave. Med besedilom se sklicujemo na dela takole: (Breznik 1934: 213), v seznamu navedenk pa navedek razvežemo:

Anton BREZNIK 1934: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celje: Mohorjeva družba.

V seznamu literature je letnica neposredno pred navedbo strani. Članek v reviji se navaja takole:

Janko KOS: Problem časa v slovenski liriki. *Slavistična revija* XXXIX/1 (1991). 1–14.

V opombah so enote bibliografske navedbe ločene med seboj z vejicami:

¹Anton BREZNIK, *Slovenska slovnica za srednje šole* (Celje: Mohorjeva družba, 1934), 16–18.

Na koncu vsake bibliografske enote je pika. Naslovi samostojnih izdaj so ležeče postavljeni. Zbirka se nahaja v oklepaju tik pred navedbo strani, založba se pri knjigah starejšega datuma opušča, prav tako tudi krajšava str. za stran. Naslovi v stroki znane periodike so okrajšani, tako je lahko tudi avtorjevo ime. Pri zaporednem navajanju več del enega avtorja v seznamu literature ali navedenk namesto imena in priimka napravimo dva pomišljaja. Kadar na isto leto pride več del istega avtorja, letnici na desni stično dodajamo male črke slovenske abecede: 1944a, 1944b. Bibliografske navedbe naj bodo enotne.

V OCENO SMO PREJELI

Marija PIRJEVEC: *Na pretoku dveh kultur: Študije in eseji*. Trst: Založništvo tržaškega tiska; Narodna in študijska knjižnica, 1992. 102 str.

Erik EGERBERG: *Norsk litteratur om de slaviske og baltiske folks kultur 1987: Materialier til en bibliografi = Norwegian literature on the Culture of the Slavonic and Baltic Nations 1987: Materials for a bibliography. Meddelelser* (Oslo) 64 (1993). 82 str.

Fedora FERLUGA-PETRONIO: *Cultura classica e italiana nel Dalmata Ante Tresić-Pavičić (1867-1949)*. Trst: Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia, 1992 (zvezek št. 24). 119 str.

Marija CVETEK: *Naš voča so včas zapodval: Bohinjske pravljajce*. Ljubljana: Kmečki glas, 1993 (Zbirka Glasovi, 5). 334 str.